

Alerta 2008!

Informe sobre conflictes,
drets humans
i construcció de pau

Elaborat per:

Maria Cañadas Francesch
Albert Caramés Boada
Vicenç Fisas Armengol
Patricia García Amado
Marta Mendiola Gonzalo
Maria Prandi Chevalier
Gema Redondo de la Morena
Josep Maria Royo Aspa
Eneko Sanz Pascual
Núria Tomàs i Collantes
Jordi Urgell García
Ana Villellas Ariño
María Villellas Ariño

êçp escola de
cultura de pau

Icaria ✿ editorial

Informe finalitzat al gener de 2008.

Edició: Icaria Editorial / Escola de Cultura de Pau, UAB

Impressió: Indústria Gràfica Frapé

Disseny de la portada: Lucas Wainer Mattosso

ISBN: 978-84-7426-9888-007-6

Dipòsit legal:

El present Informe ha estat elaborat per: Maria Cañadas Francesch (drets humans), Albert Caramés Boada (desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Patricia García Amado (crisis humanitàries), Marta Mendiola Gonzalo (drets humans), Maria Prandi Chevalier (drets humans), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèl·lica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats i tensions), Eneko Sanz Pascual (desarmament), Núria Tomàs Collantes (tensions), Jordi Urgell García (conflictes armats i tensions), Ana Villellas Ariño (conflictes armats i tensions) i María Villellas Ariño (gènere i construcció de pau).

Els continguts d'aquest informe poden ser lliurement reproduïts i difosos, sempre que se citi adequadament la font, amb referència al títol i a l'entitat editora. Els autors i autores es fan responsables de tots els continguts apareguts en l'informe.

Els autors i autores desitgen agrair especialment l'ajuda rebuda en l'elaboració d'aquest informe per part de l'Editorial Vicens Vives, així com a tot l'equip de la *Escola de Cultura de Pau* de la UAB.

Índex

Capítols

Relació de taules, quadres, gràfics i figures _____	7	5. Crisis humanitàries i acció humanitària _____	98
Sumari/Sumario/Summary/Sommaire _____	9	5.1 Crisi humanitària: definició i indicadors _____	99
Llista d'Indicadors _____	11	5.2 Evolució de les crisis humanitàries _____	102
Glossari _____	12	5.3 Balanç de l'acció humanitària l'any 2007 _____	109
Introducció _____	15	6. Desarmament _____	112
1. Conflictes armats _____	18	6.1. Cicle armamentista _____	113
1.1. Conflictes armats: definició _____	19	6.2. Iniciatives de control d'armament _____	116
1.2. Conflictes armats: tendències globals de 2007 _____	22	6.3. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) _____	119
1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions _____	23	7. Drets humans i justícia transicional _____	124
2. Tensions _____	42	7.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional _____	125
2.1. Tensions: definició _____	43	7.2. Justícia transicional _____	130
2.2. Tensions: tendències globals el 2007 _____	47	8. Dimensió de gènere en la construcció de pau _____	136
2.3. Tensions: evolució anual per regions _____	49	8.1. Desigualtats de gènere _____	137
3. Processos de pau _____	70	8.2. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere _____	138
3.1. Processos de pau: definicions i tipologies _____	71	8.3. La dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats _____	142
3.2. Evolució dels processos de pau _____	71	Conclusions _____	149
3.3. Evolució general dels últims acords de pau _____	81	Oportunitats de pau 2008 _____	153
3.4. Principals motius de crisi en les negociacions de l'any _____	81		
3.5. El diàleg i els acostaments amb els grups armats _____	81		
3.6. La temperatura de la pau el 2007 _____	84		
4. Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional _____	86		
4.1. Anàlisi dels països en fase de rehabilitació postbèl·lica _____	88		
4.2. Resum dels països en fase més avançada del procés de rehabilitació postbèl·lica _____	94		
		Mapes	
		Conflictes armats _____	18
		Tensions _____	42
		Processos de pau _____	70
		Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional _____	86

Crisis humanitàries i acció humanitària _____	98	Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (<i>flash appeals</i>) a través del sistema de Nacions Unides per a fer enfront de desastres naturals _____	187
Desarmament _____	112	Annex VI. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents _____	188
Drets humans i justícia transicional _____	124	Annex VII. Codi de Conducta de la Unió Europea en matèria d'exportació d'armes _____	189
Gènere _____	136	Annex VIII: Resolucions emeses pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides _____	192
 Anexos		Bibliografia _____	197
Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors _____	163	Índex de països i temes _____	201
Annex II. Les missions multilaterals de pau _____	176	Escola de Cultura de Pau _____	205
Annex III. Resposta dels donants i balanç del CAP 2007 _____	184		
Annex IV. Distribució dels Fons del CERF durant el 2007 en dòlars _____	185		

Relació de taules, quadres, gràfics i figures

Figura 1.1.	Etapes dels conflictes _____	19	Quadre 3.1.	Acord d'Hèlsinki, 31 d'agost de 2007 _____	80
Taula 1.1.	Resum dels conflictes armats de l'any 2007 _____	20	Quadre 3.2.	Principals motius de crisi en les negociacions _____	82
Gràfic 1.1.	Distribució regional del nombre de conflictes armats _____	22	Figura 3.1.	La temperatura de la pau el 2007 i el 2006 _____	84
Gràfic 1.2.	Intensitat dels conflictes armats ____	23	Taula 4.1.	Països i territoris en fase de rehabilitació postbèl·lica a partir de 2000 _____	87
Quadre 1.1.	Amenaces sobre la missió mixta UE/ONU al triangle República Centreafricana-Txad-Sudan? _____	27	Quadre 4.1.	Resultats de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de l'ONU en el seu primer any de treball ____	89
Quadre 1.2.	Guerrilles dissidents: quintacolumnistes de l'Estat? _____	33	Quadre 4.2.	Les estructures socials en els processos de construcció de pau _____	92
Quadre 1.3.	L'atomització de la violència al Sud-est Asiàtic _____	35	Quadre 4.3.	La influència de les aportacions dels donants en els processos de rehabilitació _____	94
Quadre 1.4.	Periodistes en los conflictes actuals: carn(et) de canó _____	37	Quadre 4.4.	La seguretat civil després de la fi del conflicte armat i el procés de reforma de la policia _____	96
Quadre 1.5.	El petroli: la poma de la discòrdia a l'Iraq _____	39	Figura 5.1.	Aparició d'una crisi humanitària ____	99
Quadre 1.6.	L'esclat del conflicte a Naher al-Bared o la complexitat d'un enfrontament que va durar 105 dies _____	41	Mapa 5.1.	Nombre de persones desplaçades internes durant el 2007 _____	100
Taula 2.1.	Resum de les tensions durant el 2007 _____	43	Taula 5.1.	Població refugiada segons ACNUR _	101
Gràfic 2.1.	Distribució regional del nombre de tensions _____	48	Gràfic 5.1.	Crides Humanitàries de Nacions Unides 2008 (milions de dòlars) ____	101
Quadre 2.1.	El canvi climàtic, els conflictes armats i la seguretat mundial: algunes reflexions _____	53	Quadre 5.1.	Radiografia regional de les crisis humanitàries més destacades de 2007 _____	102
Quadre 2.2.	Cap a la refundació dels països andins? _____	58	Quadre 5.2.	Desplaçats a Colòmbia: entre la llei i la realitat _____	106
Quadre 2.3.	MNLF: una dècada en pau i alçament en armes _____	63	Quadre 5.3.	Quatre milions de desplaçats i refugiats o la magnitud del conflicte a l'Iraq _____	108
Quadre 2.4.	L'antic espai soviètic: "conflictes congelats" o "preguntes congelades"? _____	65	Taula 5.2.	Principals obstacles a l'acció humanitària el 2007 _____	109
Quadre 2.5.	Kosovo: el repte de la identitat compartida _____	66	Gràfic 5.2.	Evolució del finançament humanitari global (en milions de dòlars) _____	111
Quadre 2.6.	El Tribunal Internacional al Líban: cerca de la veritat i factor d'inestabilitat? _____	69	Quadre 5.4.	Canvi climàtic i crisi humanitària __	111
Taula 3.1.	Situació de les negociacions en finalitzar el 2007 _____	72	Gràfic 6.1.	Estimació de la despesa militar mundial per regions (1997-2006) _____	113
Gràfic 3.1.	El procés de pau a Burundi _____	74	Taula 6.1.	Països amb un nivell de despesa militar elevat _____	114
Taula 3.2.	Les demandes de l'NDF a les Filipines _____	77			

Taula 6.2.	Principals exportadors i importadors d'armament durant el 2006_____	115	Quadre 7.4.	Els drets socials en els processos de justícia transicional_____	131
Quadre 6.1.	La seguretat privada: conseqüències del cas <i>Blackwater</i> _____	115	Taula 7.2.	Comissions de la Veritat: avenços i retrocessos al llarg de 2007 _____	135
Taula 6.3.	Països i grups armats embargats durant el 2007 _____	116	Taula 8.1.	Països amb greus desigualtats de gènere_____	138
Quadre 6.2.	Visió dels Estats sobre el Tractat Internacional de Comerç d'Armes __	117	Taula 8.2.	Informe del Secretari General sobre les dones, la pau i la seguretat 2007 _____	139
Quadre 6.3.	Concepte de la UE per al suport al DDR _____	120	Quadre 8.1.	El cas de Kosovo: apunts sobre la participació de les dones en la construcció de la pau _____	140
Taula 6.4.	Principals iniciatives actuals de DDR_____	188	Quadre 8.2.	La violència sexual a Myanmar _____	144
Quadre 7.1.	Mesures excepcionals i drets humans_____	127	Quadre 8.3.	La violència sexual a la República Democràtica del Congo_____	145
Quadre 7.2.	El dret a la llibertat d'expressió dels mitjans de comunicació en àrees de conflicte armat _____	128	Quadre 8.4.	Violència contra les dones en el conflicte i el postconflicte a Libèria _____	146
Quadre 7.3.	Legislacions que emparen els excessos de poder dels cossos i les forces de segurerar de l'Estat _____	128	Quadre 8.5.	Prevenició de l'abús sexual a les missions de manteniment de la pau _____	147
Taula 7.1.	Països amb greus violacions dels drets humans el 2007 _____	130			

Sumari

Alerta 2008: Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau és un estudi que anualment realitza l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, i que sintetitza l'estat del món al finalitzar l'any a partir de l'anàlisi de diversos indicadors. Per a fer l'informe s'han utilitzat 22 indicadors, agrupats en vuit grans apartats: conflictes armats, tensions, processos de pau, rehabilitació postbèlica i acompanyament internacional, crisis humanitàries, desarmament, drets humans i justícia transicional i dimensió de gènere en la construcció de pau. La descripció i l'anàlisi del que ha ocorregut en el món al llarg de l'any a través d'aquests indicadors, pot ajudar-nos a conèixer millor els avenços, els retrocessos i les dinàmiques de diversa

índole que afecten al conjunt de la humanitat. La majoria d'aquests indicadors, una vegada entrecruats, poden ajudar-nos també a comprendre les influències d'uns factors sobre uns altres. La comparació d'aquestes dades amb les dels anys anteriors dóna a l'informe un caràcter d'alerta preventiva sobre algunes tendències generals o sobre la situació de determinats països, la qual cosa pot resultar útil, entre d'altres, per a redisenyar polítiques exteriors, de cooperació al desenvolupament i de transferències d'armes, així com per a elaborar polítiques en termes de prevenció de conflictes armats i que permetin consolidar processos de pau i de rehabilitació postbèlica arreu del món.

Sumario

Alerta 2008: Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz es un estudio que anualmente realiza la *Escola de Cultura de Pau* de la *Universitat Autònoma de Barcelona*, y que sintetiza el estado del mundo al finalizar el año a partir del análisis de varios indicadores. Para hacer el informe se han utilizado 22 indicadores, agrupados en ocho grandes apartados: conflictos armados, tensiones, procesos de paz, rehabilitación posbélica y acompañamiento internacional, crisis humanitarias, desarme, derechos humanos y justicia transicional y dimensión de género en la construcción de paz. La descripción y el análisis de lo que ha ocurrido en el mundo a lo largo del año a través de estos indicadores pueden ayudarnos a conocer mejor

los avances, los retrocesos y las dinámicas de diversa índole que afectan al conjunto de la humanidad. La mayoría de estos indicadores, una vez entrecruzados, pueden ayudarnos también a comprender las influencias de unos factores sobre otros. La comparación de estos datos con los de años anteriores da al informe un carácter de alerta preventiva sobre algunas tendencias generales o sobre la situación de determinados países, lo que puede resultar útil, entre otras cosas, para el rediseño de las políticas exteriores, de cooperación al desarrollo y de transferencias de armas, así como para elaborar políticas de prevención de conflictos armados y que permitan consolidar procesos de paz y de rehabilitación posbélica en el mundo.

Summary

Alert 2008: Report on conflicts, human rights and peace-building is a study carried out annually by the the *School for a Culture of Peace* at the *Universitat Autònoma de Barcelona*, providing an overview of the world situation at the end of the year on the basis of an analysis of various indicators. 22 indicators have been used in the preparation of this report, divided into eight large groups: armed conflicts, tensions, peace processes, post-war rehabilitation and international involvement, humanitarian crises, disarmament, human rights and transitional justice and gender issues in peace-building. A description and analysis of what has happened in the world throughout this year, based on these indicators, helps to provide a greater knowledge of the

advances, reverses and dynamics of various kinds that affect the whole of humanity. The majority of these indicators, once cross-referenced, can also help us to understand the influence of some factors on others. Comparing this data with the information gathered during the previous years means that the report can act as a preventive warning of certain general tendencies or a particular situation in individual countries, something that may be useful, among other things, for the rethinking of foreign policy, development cooperation and arms transfers, as well as for the development of policies aimed at preventing armed conflicts and facilitating the consolidation of peace processes and post-war rehabilitation throughout the world.

Sommaire

Alerte 2008: Rapport sur les conflits, les droits de la personne et la construction de la paix est un rapport annuel réalisé par l'École de Culture de la Paix de la *Universitat Autònoma de Barcelona*, qui synthétise l'état du monde de l'année à partir de l'analyse de plusieurs indicateurs. Pour élaborer ce rapport, 22 indicateurs, regroupés en huit grands chapitres, ont été utilisés. À savoir, les conflits armés, les tensions, les processus de paix, la réhabilitation d'après-guerre et accompagnement international, les crises humanitaires, le désarmement, les droits de la personne et la justice transitionnel, et la perspective de genre dans la construction de la paix. La description et l'analyse, par moyen de ces indicateurs, des événements qui se sont produits dans le monde tout au long de l'année peut

nous aider à mieux connaître les progressions, les reculs, et toute autre tendance touchant l'ensemble de l'humanité. La plupart de ces indicateurs, une fois superposés, peuvent aider aussi à comprendre les interdépendances entre certains facteurs. La comparaison de ces données avec celles des années précédentes fait de ce rapport une mise en garde préventive sur certaines tendances générales ou sur la situation de certains pays. Cet instrument peut donc être utile, entre autres, à la redéfinition des politiques extérieures, de coopération au développement et de transferts d'armes, ainsi qu'à l'élaboration des politiques de prévention de conflits armés qui permettent d'assurer la consolidation de processus de paix et de réhabilitation d'après-guerre dans le monde.

Llista d'indicadors

1. CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

2. TENSIONS

2. Països amb situacions de tensió

3. PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

4. REHABILITACIÓ POSTBÈL·LICA (ACOMPANYAMENT INTERNACIONAL)

4. Països que reben ajuda internacional en concepte de rehabilitació postbèl·lica

5. CRISIS HUMANITÀRIES

5. Països que enfronten emergències alimentàries
6. Països on almenys una de cada 1.000 persones es desplaçada interna
7. Països d'origen on almenys una de cada 1.000 persones és refugiada
8. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades (CAP) de Nacions Unides per al 2008

6. DESARMAMENT

9. Països amb una despesa militar superior al 4% del PIB
10. Països amb una despesa militar superior a la despesa pública en sanitat i/o educació

11. Països amb un percentatge de soldats superior al 1,5% de la població

12. Països amb embargaments d'armes decretats pel Consell de Seguretat de l'ONU

13. Països amb embargaments d'armes decretats per la UE i l'OSCE

14. Països amb programes de DDR

7. DRETS HUMANS I JUSTÍCIA TRANSICIONAL

15. Països que no han ratificat els principals instruments jurídics de drets humans i Dret Internacional Humanitari de Nacions Unides

16. Països amb violacions dels drets humans segons fonts no governamentals

17. Països objecte de preocupació en matèria de drets humans per part de la Unió Europea

18. Països objecte de preocupació en matèria de drets humans per part del CDHNU, i/o els seus mecanismes especials, i de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU

19. Països que mantenen i/o apliquen la pena de mort

20. Països d'origen de persones que han obtingut asil polític

21. Països amb processos de justícia transicional

8. DIMENSIÓ DE GÈNERE EN LA CONSTRUCCIÓ DE PAU

22. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere (IDG)

Glossari

- ACNUDH:** Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans
- ACNUR:** Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats
- ACH:** Acord de Cessament d'Hostilitats
- ADC:** Aliança Democràtica pel Canvi
- AIF:** Associació Internacional de Foment
- AMIB:** Missió de la Unió Africana a Burundi
- AMIS:** Missió de la Unió Africana a Sudan
- ANP:** Autoritat Nacional Palestina
- ANDS:** Estratègia Nacional de Desenvolupament per Afganistan
- AOD:** Ajuda Oficial al Desenvolupament
- APC:** Autoritat Provisional de la Coalició
- APHC:** All Parties Hurriyat Conference
- APRD:** Armée Populaire pour la Réstauration de la République et de la Démocratie
- AUC:** Autodefenses Unides de Colòmbia
- BINUB:** Oficina Integrada de les Nacions Unides a Burundi
- BIPP:** Islamic Liberation Front of Pattani
- BLA:** Baluchistan Liberation Army
- BM:** Banc Mundial
- BONUCA:** Oficina de les Nacions Unides de Apoyo a la Consolidació de la Pau a R. Centreafricana
- BRN:** Barisan Revolusi Nasional (Front de Revolució Nacional)
- CAD:** Comitè d'Ajuda al Desenvolupament
- CAP:** Crida Consolidada Interagències de Nacions Unides
- CAVR:** Comissió per la Acollida, la Veritat i la Reconciliació
- CDH:** Consell de Drets Humans de Nacions Unides
- CEDAW:** Convenció per la Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona
- CEI:** Comunitat d'Estats Independents
- CEMAC:** Comunitat Econòmica i Monetària dels Països d'Àfrica Central
- CERF:** Fons Central per a Respostes d'Emergència
- CICR:** Comitè Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna Vermella
- CLAVE:** Coalició Latinoamericana per la Prevenció de la Violència Armada
- CODHES:** Consultoria per als Drets Humans i el Desplaçament
- CPI:** Cort Penal Internacional
- CPLA:** Cordillera People's Liberation Army
- CPN:** Communist Party of Nepal
- CPP:** Communist Party of the Philippines
- CVO:** Civilian Volunteer Organization
- DAW:** Divisió para l'Avenç de la Donar
- DDR:** Desarmament, Desmobilització i Reintegració
- DFID:** Ministeri Britànic pel Desenvolupament Internacional
- DIAG:** Dissolució de Grups Armats Il·legals
- DIH:** Dret Internacional Humanitari
- Dòlars:** Dòlars d'EUA
- EAR:** Agència Europea per a la Reconstrucció
- ECHA:** Comitè Executiu d'Assumptes Humanitaris
- ECHO:** Oficina de Ajuda Humanitària de la Unió Europea
- ECOMOG:** Grup de Observació Militar de la Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental
- ECOSOC:** Consell Econòmic i Social de Nacions Unides
- ECOWAS:** Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental
- EEBC:** Comissió de Fronteres entre Eritrea i Etiòpia
- ELN:** Ejército de Liberación Nacional
- ENA:** Exèrcit Nacional Albanès
- EUA:** Estats Units d'Amèrica
- EU BAM Rafah:** Missió d'Assistència Fronterera al Pas Fronterís de Rafah
- EUFOR ALTHEA:** Operació Militar de la UE a Bòsnia i Hercegovina
- EUJUST LEX:** Missió Integrada de la UE per el Estat de Dret a l'Iraq
- EUJUST THEMIS:** Missió de reforma de la justícia de la UE a Geòrgia
- EUPAT:** Equip Conseller de Policia de la UE a Macedònia
- EUPM:** Missió de Policia de la UE a Bòsnia i Hercegovina
- EUPOL COPPS:** Missió de Policia de la UE pels Territoris Palestins
- EUPOL – KINSHASA:** Missió policial de la UE a Kinshasa
- EUPOL Proxima:** Missió Policial de la UE a Macedònia
- EUSEC RD Congo:** Missió d'Assistència de la UE a la Reforma de la Seguretat ea RD Congo
- EZLN:** Ejército Zapatista de Liberación Nacional
- Fad'H:** Forces Armades d'Haití
- FAO:** Organització per l' Alimentació i l'Agricultura de Nacions Unides
- FARC:** Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
- FCD:** Fórum Cabindés para o Diálogo
- FDD:** Forces pour la Défense de la Démocratie
- FDI:** Fons de Desenvolupament per l'Iraq
- FDLR:** Forces Démocratiques per l'Alliberació de Rwanda
- FLAA:** Front de Libération d'Aïr et Azawak
- FLEC-FAC:** Frente de Libertação do Enclave de Cabinda – Forças Armadas de Cabinda
- FMI:** Fons Monetari Internacional
- FNL:** Forces Nationales de Libération
- FUC:** Front Uni pour le Changement Démocratique
- GAM:** Gerakin Aceh Merdeka (Movimiento de Aceh Libre)
- GEMAP:** Programa per la Gestió Econòmica i de Governabilitat
- GFT:** Govern Federal de Transició
- GIA:** Grup Islàmic Armat
- GMIP:** Moviment Mujahideen Islàmic de Pattani
- GNT:** Govern Nacional de Transició
- GRIP:** Grup d'Investigació i Informació sobre Pau i Seguretat
- GSPC:** Grup Salafista per la Predicació i el Combat
- HRW:** Human Rights Watch
- IANSA:** International Action Network on Small Arms

ICBL: Campanya Internacional per la Prohibició de les Mines Terrestres

ICG: International Crisis Group

IDG: Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere

IDH: Índex de Desenvolupament Humà

IDMC: Internal Displacement Monitoring Centre

IDP: *Internally Displaced Persons* (Persones Desplaçades Internes)

IGAD: Autoritat Intergovernamental pel Desenvolupament

IGASOM: Missió de la IGAD en Somàlia

IISS: International Institute for Strategic Studies

IOM: Organització Internacional de les Migracions

IRIS: Institut de Relations Internationales et Stratégiques

ISAF: Força Internacional d'Assistència a la Seguretat

ISDR: Estratègia Internacional per la Reducció de Desastres

JEM: Justice and Equality Movement

JIU: Joint Integrated Unit

JKLF: Jammu and Kashmir Liberation Front

KANU: Kenya African National Union

KFOR: Missió de la OTAN a Kosovo

KNU: Karen National Union

LIPRODHOR: Liga Rwandesa per la Promoció i la Defensa dels Drets Humans

LND: Lliga Nacional Democràtica

LRA: Lord's Resistance Army

LTTE: Liberation Tigers Tamil Eelam

MDC: Movement for the Democratic Change

MDJT: Mouvement pour la Démocratie et la Justice au Tchad

MDR: Moviment Democràtic Republicà

MFDC: Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance

MILF: Moro Islamic Liberation Front

MINURCAT: Missió de Nacions Unides per la República Centreafricana i Txad

MINURSO: Missió de Nacions Unides pel Referèndum al Sàhara Occidental

MINUSTAH: Missió de Nacions Unides per la Estabilització d'Haití

MJP: Mouvement pour la Justice et la Paix

MLC: Mouvement pour la Libération du Congo

MNJ: Mouvement Nigérien per la Justice

MONUC: Missió de Nacions Unides a RD Congo

MOSOP: Movement for the Survival of Ogoni People

MPLA: Moviment per l'Alliberació de Angola

MSF: Metges Sense Fronteres

NCP: National Congress Party

NDC: National Democratic Congress

NDF: National Democratic Front

NDFB: National Democratic Front of Bodoland

NDPVF: Niger Delta People's Volunteer Force

NDV: Niger Delta Vigilante

NLFT: National Liberation Front of Tripura

NMRD: National Mouvement for Reform and Development

NPA: New People's Army

NPP: New Patriotic Party

NRC: Norwegian Refugee Council

NRF: National Redemption Front

NCSN I-M: National Socialist Council of Nagaland – Isak – Muivah

OCDE: Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic

OCHA: Oficina de Coordinació d'Assumptes Humanitaris de Nacions Unides

OCI: Organització de la Conferència Islàmica

OEA: Organització dels Estats Americans

OIM: Organització Internacional per les Migracions

OLF: Oromo Liberation Front

OMC: Organització Mundial del Comerç

OMCT: Organització Mundial contra la Tortura.

OMS: Organització Mundial de la Salut

ONG: Organització No Governamental

ONLF: Ogaden National Liberation Front

ONU: Organització de les Nacions Unides

ONUB: Missió de Nacions Unides a Burundi

ONUCI: Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire

ONUGBIS: Oficina de Nacions Unides a Guinea-Bissau

ONUSIDA: Programa de les Nacions Unides sobre el VIH/SIDA

OPM: Organisasi Papua Merdeka (Organització de la Papua Lliure)

OQMI: Organització de al-Qaeda al Magreb Islàmic

OSAGI: Oficina de l'Assessora Especial per Assumptes de Gènere

OSCE: Organització per la Seguretat i Cooperació a Europa

OTAN: Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord

PCT: Partit Congolens del Treball

PDP: People's Democratic Party

PESC: Política Exterior i de Seguretat Comuna

PESD: Política Europea de Seguretat i Defensa

PIB: Producte Interior Brut

PIC: Consell per la Implementació de la Pau

PIDCP: Pacto Internacional dels Drets Civils i Polítics

PIOOM: Programa d'Investigació Interdisciplinari sobre les Causes dels Conflictes i les Violacions de Drets Humans

PMA: Programa Mundial de Aliments

PNB: Producte Nacional Brut

PNUD: Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament

PNUMA: Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient

PULO: Organització Unida per l'Alliberació de Pattani

PWG: People's War Group

RAFD: Rally of Democratic Forces

RDL: Rassemblement pour la Démocratie et la Liberté

RFTF: Marco de Transició Basat en els Resultats

RSM: Republik Maluku Selatan (República de Molucas del Sud)

SADC: South African Development Community

SCUD: Platform for Change, National Unity and Democracy

SFOR: Força d'Estabilització per a Bòsnia i Hercegovina

SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute

SLA: Sudan's Liberation Army
SPLA: Sudan's People Liberation Army
SSDF: South Sudanese Defense Forces
TPIR: Tribunal Penal Internacional per a Rwanda
TPIY: Tribunal Penal Internacional per a l'Antiga Iugoslàvia
TLCAN: Tractat de Lliure Comerç per Amèrica del Nord
UA: Unió Africana
UAB: Universitat Autònoma de Barcelona
UE: Unió Europea
UFDR: Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement
UFDD: Union of Forces for Democracy and Development
ULFA: United Liberation Front of Assam
UNAMA: Missió d'Assistència de Nacions Unides a Afganistan
UNAMID: Missió de Nacions Unides i la UA a Darfur
UNAMIS: Missió Avançada de Nacions Unides a Sudan
UNDOF: Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides
UNESCO: Organització de Nacions Unides per l'Educació, la Ciència i la Cultura
UNFICYP: Força de les Nacions Unides pel Manteniment de la Pau a Xipre
UNFPA: Fons de Nacions Unides per la Població
UNICEF: Fons de Nacions Unides per la Infància
UNIDIR: Institut de les Nacions Unides d'Investigació sobre el Desarmament
UNIFEM: Fons de Desenvolupament de Nacions Unides per la Dona
UNIFIL: Força Provisional de Nacions Unides al Líban
UNIKOM: Missió d'Observació de Nacions Unides a Iraq-Kuwait
UNIOSIL: Oficina Integrada de Nacions Unides a Sierra Leona
UNITA: União para a Independência Total de Angola
UNMEE: Missió de Nacions Unides a Etiòpia i Eritrea
UNMIBH: Missió de Nacions Unides a Bòsnia i Hercegovina
UNMIK: Missió d'Administració Interina de Nacions Unides a Kosovo
UNMIL: Missió de Nacions Unides a Libèria
UNMIN: Missió de Nacions Unides a Nepal
UNMIS: Missió de Nacions Unides a Sudan
UNMISSET: Missió de Nacions Unides de Recolzament a Timor-Leste
UNMIT: Missió Integrada de Nacions Unides per Timor-Leste
UNMOGIP: Grup d'Observació Militar de Nacions Unides a Índia i Pakistan
UNMOP: Missió de Observació de Nacions Unides a Prevlaka
UNMOVIC: Comissió de Monitoreig i Verificació de les Inspeccions de Nacions Unides
UNOMIG: Missió d'Observació de Nacions Unides a Geòrgia
UNOTIL: Oficina de Nacions Unides a Timor-Leste
UNPOS: Oficina Política de Nacions Unides en Somàlia
UNPPB: United Nations Political and Peace Building Mission
UNRWA: Organisme d'Obres Públiques i Socors de les Nacions Unides pels Refugiats de Palestina a l'Orient Pròxim
UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de les Nacions Unides pel Procés de Pau a Orient Mitjà
UNTAET: Administració de Transició de les Nacions Unides a Timor Oriental
UNTOP: Oficina de Nacions Unides per la Consolidació de la Pau a Tadjikistan
UNTSO: Organisme de Nacions Unides per la Vigilància de la Treva
USAID: Agència pel Desenvolupament Internacional d'EUA
UTI: Unió de Tribunals Islàmics
VIH/SIDA: Virus de Immunodeficiència Humana / Síndrome de Immunodeficiència Adquirida
WPC: Women's Peace Coalition
ZANU-PF: Zimbabwe African National Union-Patriotic Front

Introducció

Alerta 2008: Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau és un anuari que realitza l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, i que sintetitza l'estat del món en finalitzar l'any a partir de l'anàlisi de diversos indicadors, recollint el més destacat sobre conflictes i construcció de pau.¹

En aquest informe *Alerta 2008* s'han utilitzat 22 indicadors, agrupats en cinc grans apartats, a saber: conflictitat i construcció de pau, crisis humanitàries, desarmament, drets humans i justícia transicional, i dimensió de gènere en la construcció de pau. La descripció i l'anàlisi del que ha succeït al món al llarg de l'any a través d'aquests indicadors poden ajudar a conèixer millor els avanços, els retrocessos i les dinàmiques d'índole diversa que afecten el conjunt de la humanitat. La majoria d'aquests indicadors, una vegada entrecruats, poden ajudar també a comprendre les influències d'uns factors sobre altres, i la comparació d'aquestes dades amb les d'anys anteriors dona a l'informe un caràcter d'alerta preventiva sobre algunes tendències generals o sobre la situació de determinats països i regions. Això, sens dubte, pot resultar útil, entre altres coses, per al redisseny de les polítiques exteriors, de cooperació amb el desenvolupament i de control de les transferències d'armes, i també per elaborar polítiques concretes de prevenció de conflictes armats que permetin consolidar els processos de pau, la situació dels drets humans i els contextos de rehabilitació postbèlica.

Una mirada general al conjunt d'indicadors sobre el que ha succeït al llarg del 2007 ens mostra la consolidació o la permanència d'algunes tendències negatives que mereixerien una atenció més gran i un tractament diferent del que se'ls concedeix actualment. El nombre de conflictes armats es manté en els nivells d'anys anteriors, així com la intensitat d'alguns d'ells. Cal afegir que la majoria d'aquests conflictes són molt poc ideològics. La meitat d'aquests conflictes han tingut serioses repercussions a escala regional. La situació a la regió sudanesa de Darfur és, en aquest sentit, el paradigma de les conseqüències que un conflicte aparentment intern pot tenir als països veïns; a més a més, assenyala la incapacitat per prevenir i mitigar el sofriment de centenars de milers de persones. És significatiu també l'augment del nombre de conflictes que fan referència a aspiracions identitàries; i, com a conseqüència, el fet que, al llarg de moltes negociacions es busquin fórmules adequades d'autogovern. Per això, l'objectiu d'assolir "arquitectures polítiques intermèdies" que satisfacin les parts en litigi continua sent una assignatura pendent en les polítiques de construcció de pau, tot i que en els últims anys s'ha constatat una rica

varietat de propostes que a curt termini podrien donar resultats positius. Així mateix, s'observa la relació inversa existent entre la possessió d'importants recursos naturals, especialment energètics i minerals, i la perpetuació de conflictes armats a les regions que posseeixen aquestes riqueses, amb l'afegit de la pobresa i la marginació. Això posa en dubte les polítiques de moltes empreses transnacionals i l'escassa responsabilitat social que tenen allà on posseeixen explotacions, amb la complicitat d'alguns governs per mantenir situacions que proporcionen dividends a sectors molt limitats de la població que ostenten el poder.

L'Informe presta atenció igualment a les nombroses situacions de tensió política o social que hi ha en una gran quantitat de països, ja sigui per falta de democràcia, de governabilitat o de respecte dels drets humans com per crisis econòmiques, dependències externes o factors naturals adversos, aquests últims vinculats, en bona mesura, al canvi climàtic global i a la repercussió negativa que tenen en zones del món que ja eren extremadament vulnerables. Tot i això, urgeix crear estratègies globals de lluita contra la pobresa que estiguin vinculades amb la millora del medi ambient a tot el planeta, ja que s'observa amb claredat una vinculació entre moltes crisis humanitàries i la deterioració mediambiental, així com les repercussions ecològiques negatives sobre alguns continents, produïdes per les polítiques industrials i consumistes irresponsables que s'originen des d'altres latituds molt llunyanes.

L'any 2007, a diferència dels dos anteriors, no ha estat tampoc un any que s'hagi caracteritzat per impulsar o finalitzar processos de pau. A excepció de Còte d'Ivoire, que el 2008 podria recuperar una certa normalitat, les negociacions per aconseguir el final de la violència armada han tingut serioses dificultats, i han continuat sent enormement baixes la participació de les dones en les negociacions i la dimensió de gènere en els acords assolits. Tot i això, continua sent positiu que en tres de cada quatre conflictes hi hagi negociacions més o menys formalitzades, encara que han de fer front a un mateix tipus de desafiaments que es repeteixen any rere any (escissions dels grups armats que han d'incorporar-se a una negociació, dificultats amb els mecanismes de mediació o facilitació, inseguretats i desconfiança entre les parts, etc.). El fet de conèixer aquests reptes, però, pot ajudar a prevenir els obstacles propis d'aquests processos. Ha quedat igualment palesa la dificultat extrema per obrir processos de pau en països que han sofert una ocupació per part de forces estrangeres, com l'Afganistan i l'Iraq, la qual cosa obliga a replantejar les estratègies militaristes dels últims anys. De la mateixa manera, 2007 ha posat

1. L'informe "Alerta" completa i analitza la informació que el Programa sobre Conflictes i Construcció de Pau edita quinzenalment en una publicació amb informació sobre l'actualitat internacional, *Semàfor*, que al seu torn és analitzada trimestralment en la publicació "Baròmetre". Altres aspectes analitzats en aquest informe s'amplien igualment en altres publicacions que poden consultar-se a la nostra web: <<http://www.escolapau.org>>.

en evidència l'enorme dificultat de rehabilitar països en els quals encara hi ha enfrontaments armats i temors que impedeixen la tornada de la població refugiada o desplaçada.

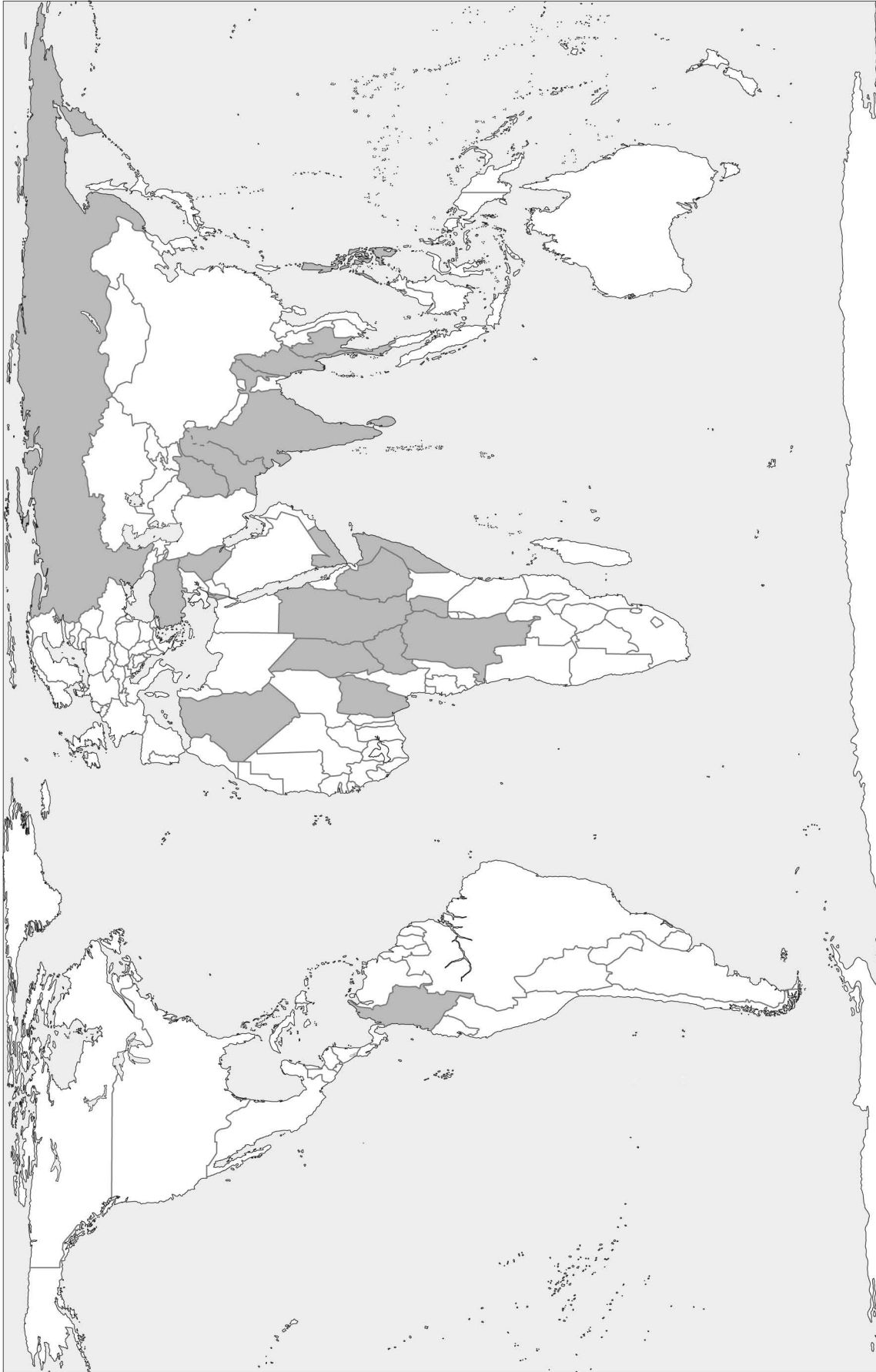
Encara que el 2007 es va produir un lleuger descens quant al nombre de crisis humanitàries, també va augmentar la xifra de persones refugiades a causa dels conflictes armats i la de les persones que es van haver de desplaçar dels seus llocs d'origen, tant a causa de conflictes armats com de desastres naturals, en unes condicions de summa fragilitat i inseguretat que han afectat també la labor del personal que treballa a les organitzacions humanitàries. Tot plegat dona fe de la degradació de nombrosos contextos en els quals es produeix una combinació explosiva de tensions, inseguretat, subdesenvolupament, mal govern, acumulació d'armes, marginació i pillatge dels recursos naturals. A aquesta situació no és aliè el canvi de tendència que també s'està produint en el terreny de l'armamentisme, amb un retorn a dinàmiques del passat (increment de despeses militars, proliferació nuclear, augment de les exportacions d'armes, descontrol sobre les armes lleugeres que operen en el mercat il·lícit, etc.).

Per fortuna, i com a signe esperançador, les societats van prenent consciència de molts d'aquests problemes, i molts col·lectius participen en campanyes internacionals que intenten contrarestar aquestes tendències. Les lluites contra la producció massiva de mines anti-persona, el reclutament de menors-soldat, la degradació ambiental o la proliferació d'armes lleugeres són alguns exemples de temes que han passat a ser de domini popular i que van incorporant-se a l'agenda de

molts governs i organismes internacionals. No obstant això, les dades que proporciona aquest *Informe Alerta 2008* són una mostra de l'ambivalència amb la qual es mou el món, amb avenços i alhora retrocessos. Una mirada a la situació dels drets humans en el conjunt del planeta és la mostra palpable que hi ha dinàmiques negatives que tenen capacitat de relegar a un segon o un tercer àmbit el que semblaven avenços consolidats després de moltes dècades d'esforços. En aquest sentit, hem volgut introduir a l'Informe, per primera vegada, una llista d'oportunitats de pau que podrien resoldre's satisfactòriament en el transcurs de l'any, a tall d'examen de la nostra pròpia capacitat de transformar la realitat. Mai en la història dels éssers humans no hi ha hagut tantes possibilitats de comunicar-se com ara, cosa que significa poder compartir informació, dissenyar estratègies per influir i alterar el que ens sembla negatiu o destructiu i sentir-nos membres d'una sola comunitat, la humana, que ha d'aprendre a conviure d'una manera que no alteri el fràgil equilibri que manté viu, encara que malalt, el planeta on vivim.

Aquest anuari, com altres publicacions i activitats de l'Escola de Cultura de Pau, ha pogut realitzar-se gràcies al suport institucional de la Generalitat de Catalunya, especialment de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, la qual cosa ens permet no només fer un seguiment de tot allò que ocorre al món, sinó també plantejar propostes i realitzar actuacions per millorar-ho en la mesura del possible.

Vicenç Fisas
Director de l'Escola de Cultura de Pau

■ Països amb conflicte armat (indicador nº 1)

Fi del conflicte armat durant el 2007 (Indicador nº 1)

1. Conflictes armats

- L'any 2007 es van registrar 30 conflictes armats, 28 dels quals continuaven actius en finalitzar l'any.
- La gran majoria dels conflictes armats es van produir a Àsia (12) i l'Àfrica (10), mentre que els restants van tenir lloc a Orient Mitjà (5), Europa (2) i Amèrica (1).
- Van finalitzar les hostilitats en dos contextos: a Còte d'Ivoire, per la implementació positiva de l'acord de pau i l'avenç del procés de DDR; i al Líban, on les forces armades libaneses van derrotar el grup Fatah al-Islam al camp de refugiats palestins de Naher el-Bared.
- Els conflictes armats més greus de l'actualitat van tenir lloc a l'Afganistan, el Txad, Colòmbia, l'Iraq, la República Democràtica del Congo (Kivus), Somàlia, Sri Lanka i el Sudan (Darfur).
- En 14 dels 28 conflictes actius a la fi de l'any es va produir un increment de les hostilitats, mentre que en quatre casos es va constatar una reducció de la violència: a l'Índia (Jammu i Caixmir), l'Iraq, Palestina (entre Hamas i Fatah) i el Iemen.
- Més de la meitat dels conflictes armats de 2007 van fer referència a demandes de més autogovern o aspiracions identitàries.

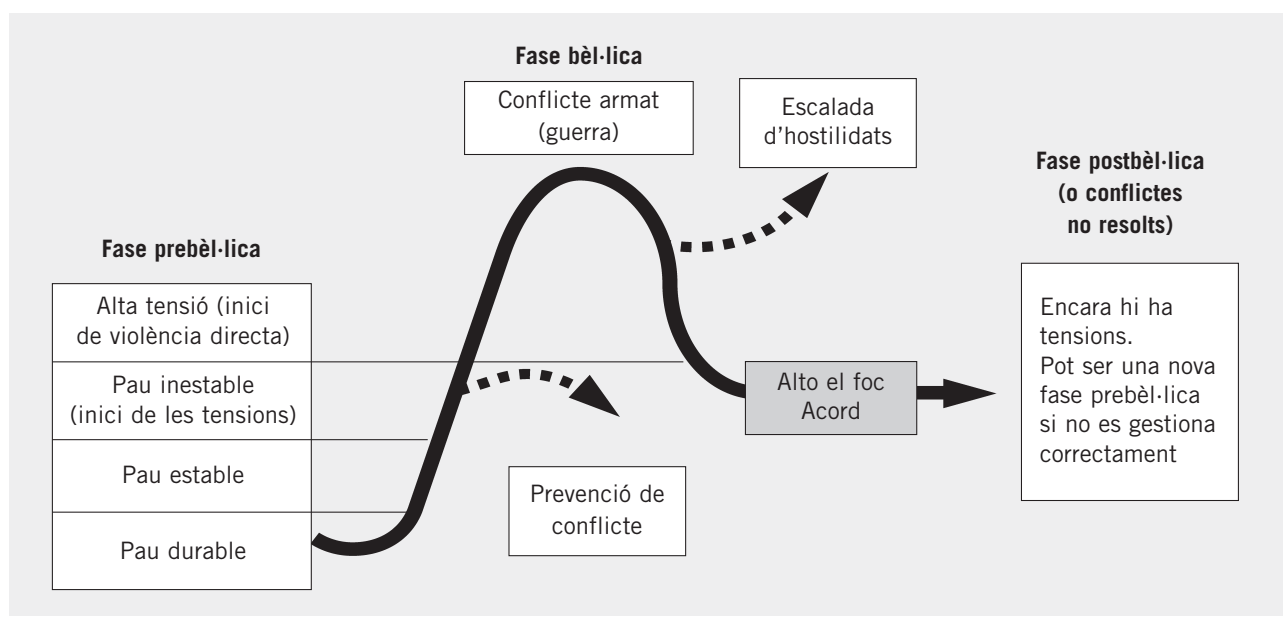
En aquest capítol s'analitzen els conflictes armats que hi ha hagut al llarg de 2007 (indicador núm. 1). El capítol es divideix en quatre parts. En la primera s'adjunta un mapa en el qual apareixen assenyalats els països amb conflictes armats que han tingut lloc durant l'any 2007. En la segona s'aborda la definició dels conflictes armats actuals. En la tercera s'analitzen les tendències globals dels conflictes armats el 2007. Finalment, se n'analitza l'evolució durant el 2007, i es posa un èmfasi especial en la situació de cada un en finalitzar l'any.

1.1. Conflictes armats: definició

S'entén per **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (p. ex., població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- a demandes d'autodeterminació i autogovern, o a aspiracions identitàries;
- a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o bé
- al control dels recursos o del territori.

Figura 1.1. Etapes dels conflictes

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats de l'any 2007

Conflicte ¹ -inici-	Tipologia ²	Actors principals ³	Intensitat ⁴ Evolució anual
Àfrica			
Algèria [1992]	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	2
	Sistema		↑
Txad [2006]	Intern internacionalitzat	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan	3
	Govern		↑
Côte d'Ivoire [2002-2007]	Intern internacionalitzat	Govern, Forces Nouvelles, milícies progovernamentals	1
	Govern, Recursos		Fi
Etiòpia (Ogaden) [2007]	Intern	Govern, ONLF, OLF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Nigèria (Delta del Níger) [2001]	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsekere, urhobo i ogoni, exèrcits privats de seguretat	2
	Recursos, Identitat		=
R. Centreafricana [2006]	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFRD, UFR	2
	Govern		=
RD Congo (est) [1998]	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, FDLR, milícies Rastes, Congrès National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), missió internacional MONUC (ONU)	3
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Somàlia [1988]	Intern internacionalitzat	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (Unió dels Tribunals Islàmics, oposició política i armada), Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència gihadista, Hawiye Tradition and Unity Council	3
	Govern		↑
Sudan (Darfur) [2003]	Intern internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions del grup armat SLA, JEM, NRMD, NRF	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↑
Uganda (nord) [1986]	Intern internacionalitzat	Govern, LRA	1
	Autogovern, Identitat		=
Amèrica			
Colòmbia [1964]	Intern	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan [2001]	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes, missió internacional ISAF (OTAN), senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) [1969]	Intern	Govern, NPA	2
	Sistema		=
Filipines (Mindanao -MILF) [1978]	Intern	Govern, MILF	1
	Autogovern, Identitat		↑
Filipines (Mindanao- Abu Sayyaf) [1991]	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Índia (Assam) [1983]	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD	2
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (Jammu i el Caixmir) [1989]	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	1
	Autogovern, Identitat		↓

Conflicte -inici-	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àsia			
Índia (Manipur) [1982]	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA	1
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (CPI-M) [1967]	Intern	Govern, CPI-M	2
	Sistema		=
Myanmar [1948]	Intern	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	2
	Autogovern, Identitat		↑
Pakistan (nord-oest) [2001]	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	2
	Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est) [1983]	Intern	Govern, LTTE, LTTE (facció coronel Karuna)	3
	Autogovern, Identitat		↑
Tailàndia (sud) [2004]	Intern	Govern, grups armats secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		
Europa			
Rússia (Txetxènia) [1999]	Intern	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats txetxens	2
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Turquia (sud-est) [1984]	Intern internacionalitzat	Govern, PKK	2
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Iraq [2003]	Intern internacionalitzat	Coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		↓
Israel-Palestina [2000]	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Gihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	2
	Autogovern, Identitat,		=
Palestina [2006]	Intern	ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam)	2
	Govern		↓
Líban (Naher al-Bared) [2007]	Intern internacionalitzat	Govern, Fatah al-Islam	2
	Sistema		Fi
Iemen [2004]	Intern	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)	2
	Sistema		↓

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència ; = : sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen conflictes armats. S'hi matisa entre parèntesis la regió dins d'aquest Estat a la qual se circumscriu el conflicte o el nom del grup armat que el protagonitza. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en els quals hi ha més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori dins d'un Estat, a fi de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera un conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior d'aquest Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es tindrà en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

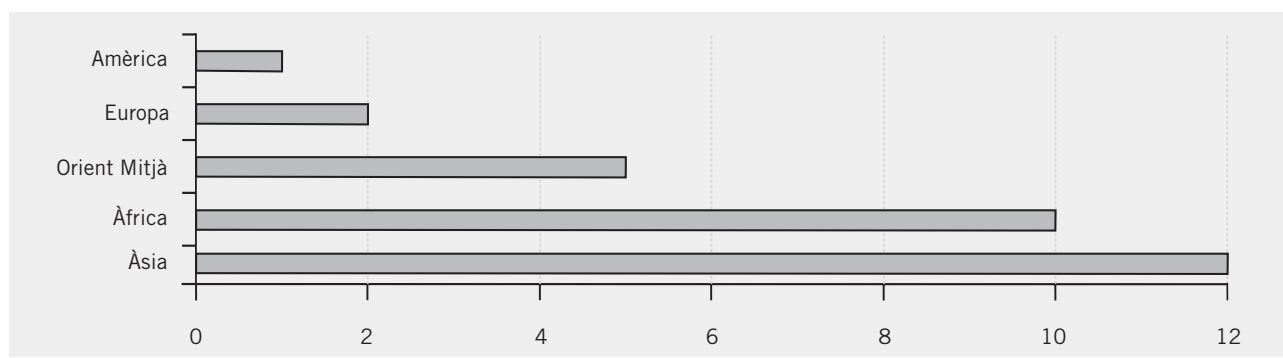
1.2. Conflictes armats: tendències globals de 2007

L'any 2007 es van registrar 30 conflictes armats, 28 dels quals continuaven actius en finalitzar l'any.⁵ La gran majoria van tenir lloc a Àsia (12) i a l'Àfrica (10), mentre que els restants van tenir lloc a Orient Mitjà (5), Europa (2) i Amèrica (1). A part del conflicte internacional entre Israel i Palestina,⁶ aproximadament la meitat dels conflictes va ser de caràcter intern (14) i l'altra meitat de caràcter intern internacionalitzat (15). Encara que actualment la pràctica totalitat dels conflictes armats són multicausals, és remarcable que 16 dels 30 casos feien referència, principalment, a aspiracions identitàries o a demandes de més autogovern. Amb relació als 11 casos en els quals la incompatibilitat es vincula a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, vuit d'ells fan referència, entre altres qüestions, a la creació d'un Estat islàmic o tenen relació amb al-Qaida —Algèria, l'Afganistan, les Filipines (Abu Sayyaf), Txetxènia, l'Iraq, el Pakistan (Waziristan), el lemen o el camp de refugiats libanès de Naher en-Bared—, mentre que en els altres tres casos —Colòmbia, les Filipines (NPA) i l'Índia (CPI-M)— els grups armats busquen l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. En set casos, cinc dels quals a l'Àfrica, diversos grups armats lluitaven per accedir al govern central o erosionar-lo. Finalment,

en quatre casos —Nigèria (Delta del Níger), la República Democràtica del Congo, el Sudan (Darfur) i l'Iraq— el control dels recursos va ser una de les causes rellevants de la disputa, encara que molts altres conflictes també van ser alimentats o aguditzats pel control dels recursos o el territori.

Pel que fa a la intensitat, en vuit casos —l'Afganistan, el Txad, Colòmbia, l'Iraq, la República Democràtica del Congo (Kivus), Somàlia, Sri Lanka i el Sudan (Darfur)—, es van constatar durant una gran part de l'any uns nivells molt elevats de violència, que va generar una xifra notablement superior a les 1.000 víctimes mortals. La majoria dels conflictes (17) van registrar una intensitat mitjana, mentre que, dels sis que van tenir una intensitat baixa —l'Índia (Jammu i Caixmir), l'Índia (Manipur), Còte d'Ivoire, les Filipines (MILF), les Filipines (Abu Sayyaf) i Uganda—, els tres últims havien firmat acords de pau o cessament d'hostilitats durant l'any o en els anys precedents. Pel que fa a l'evolució anual, en 15 dels 28 conflictes actius al final de l'any (54%) es va produir un increment de les hostilitats. En nou casos, la situació de conflictivitat no va registrar alteracions significatives i en quatre es va constatar una reducció de la violència: a l'Iraq, a Jammu i al Caixmir, entre Hamas i Fatah a Palestina, i al lemen. Les hostilitats van finalitzar en dos contextos: a Còte d'Ivoire, per la implementació positiva de l'acord de pau i l'avenç del procés de DDR; i al Líban, on les

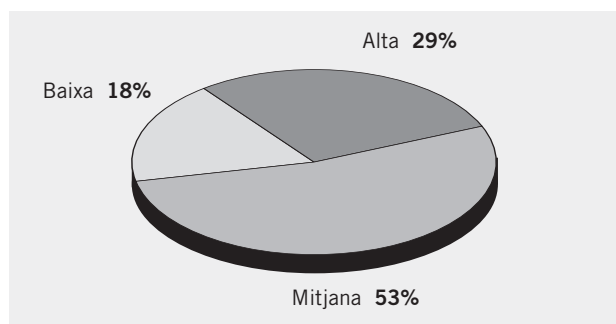
Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

3. Els actors principals que intervenen als conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que utilitzen més els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com ara atacs suïcides, atemptats i violència sexual, i fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.
4. La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució anual (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i impacte a la població i al territori. Així mateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, així com a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per assolir acords). Per tant, solen considerar-se conflictes armats d'alta intensitat aquells que provoquen més de 1.000 víctimes mortals anuals, a més d'afectar normalment porcions significatives del territori i la població i implicar un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades, si bé amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat finalitza quan es produeix una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, bé sigui per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmovilització d'una de les parts o bé perquè una de les parts enfrontades renúncia a o limita notablement la lluita armada com estratègia per a la consecució d'uns objectius. Qualsevol d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un resorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàcita, no implica necessàriament la fi del conflicte armat.
5. Durant l'any es va donar per finalitzat un conflicte armat (Còte d'Ivoire), un altre es va iniciar i va tenir fi durant l'any 2007 (Naher al-Bared) i en un altre cas, a Etiòpia (Ogaden), es va produir una escalada considerable de la violència durant el 2007, pel que va passar a considerar-se com un nou conflicte armat. El nombre de 28 conflictes actius a la fi d'any és el mateix que el registrat l'any 2006; la xifra d'aquest any pel que fa al nombre de conflictes armats ha estat revisada a l'alça a partir de les definicions utilitzades l'any 2007.
6. Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

forces armades libaneses van derrotar el grup Fatah al-Islam al camp de refugiats palestins de Naher en-Bared a començaments de setembre. Finalment, es palesa la vigència en termes globals de les cessacions d'hostilitats a Uganda entre el govern i l'LRA i a les Filipines entre el govern i el MILF, cosa que va facilitar l'avenç dels processos de pau respectius.⁷

Gràfic 1.2. Intensitat dels conflictes armats

Per regions, a l'Àfrica, set dels 10 conflictes armats van ser interns internacionalitzats, cosa que en posa de manifest el caràcter regional i el paper dels països veïns. Destaquen les vinculacions entre els conflictes armats al triangle que formen la República Centreafricana, el Txad i el Sudan (Darfur), la implicació d'Etiòpia a Somàlia, el paper de Ruanda al conflicte que té lloc a l'est de la República Democràtica del Congo, les operacions de l'LRA ugandès al sud del Sudan o el finançament que rebia la insurgència del sud del Sudan per part d'Uganda. Aquesta dimensió internacionalitzada dels conflictes africans convida a adoptar una aproximació regional a l'hora de resoldre'ls. Tanmateix, aquesta resolució topa amb el gran nombre d'actors que participen en les conteses bèl·liques africanes. En set dels 10 contextos hi ha un mínim de quatre actors armats implicats activament en les hostilitats, i en els casos de la República Democràtica del Congo, Somàlia, el Sudan (Darfur) i Nigèria (Delta del Níger), el nombre esmentat s'eleva a més de 10. D'altra banda, destaca el fet que només tres dels 10 conflictes —Algèria, Somàlia i Uganda— tenen més de 15 anys de durada, mentre que sis d'ells es van iniciar després de l'any 2000. Aquesta qüestió podria ser un esperó a l'hora de resoldre aquests contenciosos, ja que les parts no estan tan enquistades en les seves posicions. Finalment, en el 60% dels conflictes que transcorren a l'Àfrica hi ha una lluita per accedir al poder o erosionar-lo, a causa de l'oposició a la política interna o internacional del govern respectiu.

Al continent asiàtic s'inverteixen algunes de les tendències registrades en el continent africà, ja que dues terceres parts dels conflictes armats estan vinculades a demandes d'autodeterminació o aspiracions identitàries, i la majoria (58%) tenen un caràcter eminentment intern en el qual no és tan òbvia ni decisiva la dimensió internacional. D'altra banda, val a dir que una bona part dels conflictes armats del continent asiàtic són de llarga durada, ja que més de la meitat —les Filipines (NPA i MILF), l'Índia (Assam), l'Índia (Manipur), l'Índia

(CPI-m), Myanmar o Sri Lanka (nord-est)— tenen una durada que assoleix o supera els 25 anys. La lluita armada de les dues principals insurgències comunistes del continent (l'NPA a les Filipines i el CPI-M a l'Índia) es remunta al 1969.

En paral·lel, destaquen algunes qüestions relatives a la resta de contextos que sofreixen situacions similars de violència armada. En primer lloc, persisteix la greu situació que travessa Colòmbia, l'únic conflicte armat vigent en l'actualitat al continent americà. En segon lloc, a Europa, la violència a Turquia entre l'exèrcit i el PKK es va incrementar durant tot l'any i va incloure atacs transfronterers de les forces armades turques contra el grup armat a l'Iraq, mentre que a Txetxènia hi ha la divisió de la insurgència entre els corrents moderat i radical, amb la crida del líder rebel Dokka Umarov a combatre els enemics de l'islam. Finalment, en quatre dels cinc conflictes armats que va patir Orient Mitjà es va produir una reducció de la intensitat de la violència, i fins i tot en un d'ells, al camp de refugiats libanès de Naher al-Bared, es va posar fi a la confrontació armada.

1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire

Inici del conflicte:	2002
Tipologia:	Govern, recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Forces Nouvelles, milícies progovernamentals
Intensitat:	1
Evolució anual:	FI

Síntesi:

L'any 2002, una agrupació de soldats dissidents, que posteriorment s'unificaria sota l'aliança Forces Nouvelles, va atacar Abidjan en un intent fallit de depositar el President Laurent Gbagbo. Des de llavors va mantenir el control de la franja nord del país. Una de les principals causes de l'aixecament va ser l'exclusió de la població del nord dels òrgans polítics de decisió i la discriminació social i econòmica de la població esmentada. L'any 2003 es va firmar un acord de pau a Linas Marcoussis (França) i es va crear una zona de seguretat, patrullada per la missió ONUCI i les Forces Licorne (França), per evitar que prosseguissin els enfrontaments i es complís l'alto el foc. La falta d'implementació dels acords durant els anys següents va impossibilitar la reunificació del país. El mes de març de 2007 es va firmar un nou acord polític a Ouagadougou (Burkina Faso), amb què es va assenyalar el final del conflicte.

A Côte d'Ivoire, l'absència d'incidents violents durant els primers mesos de l'any va consolidar un nou escenari per a la negociació política. Després de l'aprovació

7. Vegeu el capítol "Processos de pau".

de la resolució 1721 (novembre de 2006) per part del Consell de Seguretat de l'ONU, en la qual es dotava de més poders el llavors Primer Ministre Charles Konan Banny, el President, Laurent Gbagbo, va formular una proposta per iniciar un diàleg directe amb el líder de les Forces Nouvelles, Guillaume Soro. La finalitat d'aquest encontre havia de ser desbloquejar el procés de pau, alhora que es convertia en una estratègia de Gbagbo per controlar el procés i no cedir en la seva quota de poder presidencial. La proposta, que al principi va ser rebutjada per Soro, va rebre gradualment el suport d'E-COWAS, el grup d'experts de Nacions Unides i, finalment, del Consell de Seguretat de l'ONU, a més de disposar del suport de l'oposició política, que tot i així va sol·licitar l'ampliació del diàleg a tots els actors polítics.⁸ La firma d'un **nou acord de pau** el mes de març, així com els passos successius per aplicar-lo, va marcar el **final del conflicte armat**. Malgrat això, **la situació en els mesos següents a la firma de l'acord va continuar sent molt fràgil**.⁹

Nigèria (Delta del Níger)	
Inici del conflicte:	2001
Tipologia:	Recursos, Identitat Intern
Actors:	govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups privats de seguretat
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Síntesi:	
El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractores tenen sobre el seu territori, a més d'una participació més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i bases militars, juntament amb el segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats normalment per la insurgència. D'altra banda, aquesta situació ha menat a l'enfrontament pel control sobre la terra i els recursos a les diferents comunitats que habiten la regió.	

Al **Delta del Níger**, el conflicte es va agreujar en paral·lel a l'escalada de violència que va registrar tot el país, i en particular la regió del Delta, per la celebració d'eleccions parlamentàries i presidencials el mes d'abril i les al·legacions posteriors sobre un presumpte frau.¹⁰ En aquest sentit, van continuar els atacs contra comissaries de policia i plataformes petroleres i els segrests del seu personal per part dels grups armats, principalment del MEND, com a protesta pel desenvolupament i el resultat dels comicis. A partir de juny es van succeir algunes mesures conciliatòries, com la declaració d'una treva per part del MEND i també del NDV liderat per Ateke Tom, a fi de facilitar el diàleg amb el govern, mentre que el líder del NDPVF, Mijahid Dokubo-Asari, va ser posat en llibertat sota fiança per

motius de salut. No obstant això, els gestos de bona voluntat van quedar entelats pel clima de violència postelectoral. A més a més, la situació es va agreujar amb els enfrontaments a Port Harcourt (estat de Rivers) entre grups armats i colles rivals, que havien estat instrumentalitzades pels polítics locals per acovardir els oponents durant els comicis. Ja al mes de setembre, **el MEND va anunciar la cessació formal de la seva treva unilateral**, com a resposta a la detenció a Angola d'un dels seus membres més destacats i suposat portaveu, Henry Okah, una mesura que va acompanyar amb l'amenaça d'estendre els atacs fora de la regió i crear una gran ofensiva conjunta de tots els grups que operen al Delta.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)	
Inici del conflicte:	2007
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats ONLF, OLF
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Síntesi:	
Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'ONLF, que sorgeix el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, exigeix un grau superior d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha dut a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que des de 1973 exigeix al govern més autonomia a la regió d'Oromiya. El govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. El final de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va comportar l'increment de les operacions del govern per posar fi a la insurgència a Ogaden i, després de les eleccions que es van celebrar l'any 2005, els enfrontaments entre les forces armades i l'ONLF han augmentat.	

A la regió d'**Ogaden, a Etiòpia, durant l'any es va produir un greu deteriorament de la situació i una escalada de la violència i de les accions d'insurgència i contrainsurgència** per part del govern etiòp i de l'ONLF. A l'abril, l'ONLF va perpetrar un atac contra una multinacional petrolera xinesa en el qual van morir 74 persones. Des de llavors, el govern va llançar una gran ofensiva i es van incrementar els enfrontaments i el ball de xifres entorn de les víctimes mortals d'un bàndol i l'altre, encara que s'estima que podrien ser centenars. L'ONLF va denunciar saqueigs, incendis de pobles i la mort de desenes de civils a la zona, com a conseqüència de les operacions de càstig de les forces armades contra la població civil, sospitosa de simpatitzar amb els rebels, una denúncia que també va formular Human Rights Watch. El novembre, el govern va aixecar parcialment les restriccions a la zona a les organitzacions humanitàries. L'ONU va enviar dues delegacions, el

8. Vegeu el capítol de processos de pau.

9. Vegeu el capítol "Tensions".

10. Vegeu el capítol de tensions.

setembre i el novembre, l'última encapçalada pel mateix Secretari General Adjunt per a Assumptes Humanitaris, John Holmes, que va declarar que, encara que no tenia constància de l'existència d'una crisi humanitària, calia extreure les mesures per evitar-la, i va sol·licitar una investigació amb relació a les greus violacions dels drets humans comeses per les forces armades a la regió. L'ONLF va celebrar la visita de Holmes, encara que va destacar el fet que la planifiqués el govern, raó per la qual la impressió de la delegació de l'organització podria ser parcial, i va remarcar el fet que les forces armades havien perpetrat pràctiques brutals contra la població, com ara el penjament de civils. Entre 650.000 i un milió de persones es troben desplaçades com a conseqüència de la violència desencadenada en els últims mesos.

A la regió d'Ogaden, es va produir un greu deteriorament de la situació i una escalada de la violència i de les accions d'insurgència i contrainsurgència per part del govern etiòp i de l'ONLF

gència de caràcter gihadista. **Aquesta escalada de la violència va elevar la xifra de població desplaçada al milió de persones, i va convertir la crisi humanitària que pateix el país en una de les més greus de l'actualitat.** Al voltant del 60% de la població de la capital (unes 600.000 persones) ha fugit des de febrer dels enfrontaments que tenen lloc a Mogadiscio. Davant d'aquesta situació, els EUA, la UE i Nacions Unides van pressionar el GFT perquè celebrés la Conferència Nacional de Reconciliació, que va suposar un nou fracàs.¹¹ En paral·lel, el setembre es va celebrar una conferència a Asmara que va reunir l'oposició política i els sectors islamistes, i va configurar l'ALS. La disputa entre el President i el Primer Ministre sobre el control dels contractes d'exploració de petroli va desembocar en una crisi que va menar a la dimissió, el mes d'octubre, del Primer Ministre i a la divisió del GFT, a punt del col·lapse. La inseguretat va frenar l'ampliació de la missió de la UA, el paper de la qual ara per ara és irrellevant, per la qual cosa el Consell de Seguretat de l'ONU es va plantejar substituir-la amb la tramesa d'una missió de l'ONU, en contra del criteri del Secretari General.

Somàlia

Inici del conflicte:	1988
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ALS, formada per la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada), Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència gihadista, Hawiye Tradition and Unity Council
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Síntesi:	

El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva que viu el país s'inicià el 1988, quan una coalició de grups opositors es rebel·la contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després aconseguí enderrocar-lo. Aquesta situació dona pas a una nova lluita dins d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la intervenció internacional fracassada de principis dels anys noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopagat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen la mateixa idiosincràsia de la societat somali, dividida en clans, la ingerència d'Etiòpia i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va conformar el 2004 el GFT, que ha tingut el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país.

La situació a **Somàlia** es va deteriorar greument després de la confrontació al final de desembre de 2006 entre el GFT, amb el suport de les forces armades etiòps, i les milícies de l'UTI. Les milícies van ser ràpidament derrotades. Aquests fets van donar pas a una nova situació de violència i inseguretat, principalment a Mogadiscio, on es van produir atacs contra les autoritats polítiques i militars somalis i les forces armades etiòps per part de milícies i grups oposats a la presència de les tropes estrangeres i contraris al GFT. La caiguda dels tribunals va propiciar l'aparició d'una insur-

Sudan (Darfur)

Inici del conflicte:	2003
Tipologia:	Autogovern, Recursos, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions de l'SLA, JEM, NRMD, NRF
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Síntesi:	

El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de les demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment l'SLA i el JEM. El govern va respondre a l'aixecament utilitzant les forces armades i les milícies àrabs *janjaweed*. Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència s'ha agreujat, a més de generar la fragmentació dels grups d'oposició. Des de 2004 hi ha una missió de pau de la UA sobre el terreny, l'AMIS.

El 2007, la regió sudanesa de **Darfur** es va caracteritzar per la persistència d'alts nivells de violència, en paral·lel a les negociacions de pau i a l'**aprovació per part del Consell de Seguretat de l'ONU de l'enviament de la missió de manteniment de la pau conjunta UA/ONU**, la UNAMID. Aquesta missió havia de constar de 26.000 efectius, entre els quals s'integrarien els destacaments de l'AMIS. El control de la UNAMID recauria sobre l'ONU; la major part dels integrants de la missió serien africans i actuarien en virtut del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides. No obstant això, arran de les condicions imposades per Jartum, la UNAMID no va poder estar operativa abans de principis de 2008, i van amenaçar de fer-la inoperant sobre el terreny. Jartum va afirmar que no acceptaria militars

11. Vegeu el capítol de processos de pau.

europaus a la missió i va exigir que els integrants de la UNAMID no africanos fossin pakistanesos o xinesos. El JEM va acusar la Xina de ser còmplice del govern i de tenir interessos sobre els recursos petrolífers de la zona, raó per la qual la participació xinesa a la UNAMID no tindria accés a les àrees sota el seu control. No obstant això, la situació a Darfur no va variar i hi van persistir els actes de violència, les violacions dels drets humans, els bombardeigs d'objectius civils i el desplaçament de població. A més a més, com a reflex de la complexitat regnant, es van formar dues noves coalicions de grups armats.¹² La multiplicació dels actors armats, l'augment de la violència entre els clans àrabs, les noves aliances de poder i la necessitat d'incloure representants de la població àrab en les negociacions de pau van ser factors de tensió, segons va alertar l'ICG.¹³

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	
Inici del conflicte:	1998
Tipologia:	Govern, Identitat, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, grup armat hutu ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (CNDP, general Laurent Nkunda)
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Síntesi:	El conflicte actual té l'origen en el cop d'Estat que va encapçalar Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko. Va culminar amb la cessió del poder per part del President el 1997. Posteriorment, l'any 1998, Burundi, Ruanda i Uganda, al costat de diversos grups armats, intenten derrocar Kabila, que rep el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de quatre milions de víctimes mortals. El control i l'explotació dels recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i de la presència de les forces armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999 i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 ha comportat la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un govern de transició. Posteriorment, l'any 2006, es va elegir un govern, que no ha suposat la fi de la violència a l'est del país, a causa de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsables del genocidi de Ruanda el 1994.

La situació a l'est de la República Democràtica del Congo es va caracteritzar per l'**increment de la violència i la inseguretat, principalment a la província de Kivu Nord**. Els enfrontaments entre les forces armades i les tropes dissidents del CNDP del general d'origen tutsi Laurent Nkunda, així com les violacions dels drets humans comeses per tots els grups, van provocar el desplaçament de mig milió de persones durant el

2007, especialment a la província de Kivu Nord. Al mes de novembre, la xifra era de 1,4 milions de persones. També es van constatar actes de violència a la província de Kivu Sud; no obstant això, al districte d'Ituri, el procés de desmobilització va avançar positivament i es va reduir la inseguretat.¹⁴ Durant l'any es van produir també enfrontaments entre les milícies Mai Mai, les FDLR i les milícies de Nkunda. Cal recordar que, al principi de l'any, el grup de Nkunda havia aconseguit un alto el foc amb les forces armades, pel qual es comprometien a integrar-se en cinc

brigades, que es van denominar mixtes. Al llarg de l'any, aquestes brigades van cometre violacions dels drets humans contra la població civil i també van perpetrar diverses ofensives contra les FDLR. No obstant això, després de mesos de desacords i amenaces de ruptura d'aquest alto el foc, al final d'agost Laurent Nkunda va posar fi al procés d'integració. Hi va contribuir la decisió del govern de suspendre l'ofensiva contra les FDLR, amb l'objectiu de reprendre el diàleg. Des de llavors es va produir una escalada de la violència i l'amenaça d'una ofensiva militar de grans dimensions per part de les forces armades per desarmar de manera forçosa les diverses milícies existents a l'est amb la col·laboració de la MONUC, en el marc del compromís entre la República Democràtica del Congo i Ruanda assolit el novembre.

República Centreafricana	
Inici del conflicte:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, APRD, UFRD, UFR
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Síntesi:	Durant l'any 2006, la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents, que denuncien la falta de legitimitat del govern de François Bozizé, com a producte d'un cop d'Estat contra el President Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de dividir la nació. La insurgència té dos fronts: en primer lloc, a la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Bedaya N'Djadder, s'ha enfrontat al govern de Bozizé reivindicant un nou repartiment del poder polític. En segon lloc, cal destacar l'escalada de les operacions d'insurgència al nord-est del país per part de la coalició de grups UFDR. El govern ha agreujat la situació, en responsabilitzar la població civil de col·laborar amb la insurgència.

El nord de la **República Centreafricana** va continuar sofrint una greu situació humanitària com a conseqüència de la persistència de la violència i de la inseguretat, fet que va incrementar la població desplaçada fins a les 280.000 persones. Human Rights Watch va acusar el setembre les forces armades d'haver executat

12. Vegeu el capítol de processos de pau.

13. *Darfur's New Security Reality*, International Crisis Group, 26/11/07 a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?!=1&id=5180>>.

14. Vegeu els capítols de processos de pau i de desarmament.

des de mitjan 2005 centenars de civils, haver incendiat més de 10.000 cases i haver provocat un èxode de centenars de milers de persones al nord. El mateix mes, Amnistia Internacional va responsabilitzar de les greus violacions comeses la insurgència armada, els grups criminals presents al nord del país i els cossos i les forces de seguretat de l'Estat. No obstant això, durant l'any es van donar alguns passos positius, com l'acord de pau aconseguit entre el govern i la coalició UFDR, pendent d'aplicació. En paral·lel, el President Bozizé va convidar l'APRD a participar en el diàleg polític que s'està configurant i va sol·licitar el perdó a la població centreafricana per totes les violències comeses en aquesta regió pels cossos i les forces de seguretat de l'Estat. El comitè preparatori del diàleg, la composició del qual va ser motiu de disputa, estarà format per cinc representants de la majoria governamental, cinc de l'oposició, cinc dels poders públics i cinc de la societat civil, així com per tres representants de la insurgència. A més a més, el Consell de Seguretat de l'ONU va donar llum verda a la creació d'una missió de manteniment de la pau a la frontera entre el Txad i la República Centreafricana liderada per la UE.

Txad	
Inici del conflicte:	2006
Tipologia:	Govern Internacionalitzat
Actors:	Govern, FUC, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD,

	milícies <i>janjaweed</i> , Sudan
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El cop d'estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurgència que intensifica l'activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu de derrocar el govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està liderada per la volàtil coalició FUC, composta per diversos grups i militars desafectes al règim, entre els quals destaca l'SCUD. S'hi afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a l'extensió de la guerra que pateix la regió sudanesa veïna de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs progovernamentals sudaneses *janjaweed*. Aquestes forces han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, cosa que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que donen suport a les seves insurgències respectives.

Durant l'any 2007 es va agreujar la situació de violència i inseguretat a l'est del **Txad**, amb greus conseqüències humanitàries. En aquesta zona es concentren al voltant de 400.000 persones desplaçades, 150.000 de les quals són txadianes i les restants 240.000 refugiats sudanesos fugides de Darfur. Encara que durant els primers trimestres de l'any es van produir alguns avenços positius en la resolució de la crisi política i del conflicte armat, al llarg de **l'últim trimestre van fracassar els dos acords de pau signats durant l'any 2007**. Cal destacar l'aprovació d'una missió mixta de mante-

Quadre 1.1. Amenaces sobre la missió mixta UE/ONU al triangle República Centreafricana – Txad – Sudan?

La guerra que pateix la regió sudanesa de Darfur des de 2003, com ja és sabut, ha contribuït a exacerbar de forma desigual la situació interna que ja patien els països veïns, el Txad i la República Centreafricana, durant l'any 2006, malgrat la seva nul·la presència en els mitjans de comunicació (a excepció dels fets relatius al segrest de menors per part de l'ONG Arca de Zoé al Txad). En aquest sentit, a mitjan febrer de l'any 2007, ACNUR va alertar que la situació de violència que travessava l'est del Txad tenia nombrosos paral·lelismes amb el genocidi a Ruanda de 1994. La violència de caràcter multidimensional que té lloc en l'actualitat en aquesta zona inclou els enfrontaments entre el govern txadià i els grups rebels amb base al Sudan, els atacs transfronterers a la població civil txadiana per part de les milícies sudaneses, la presència de grups armats d'oposició sudanesos a territori txadià, la violència ètnica, el desplaçament intern, les tensions intercomunals i la criminalitat. Davant aquesta situació, i després de mesos de converses i un estira i arronsa entre la comunitat internacional i el President txadià Idriss Déby (tanmateix, de menys calibre que l'oposició a la presència de l'ONU a Darfur per part del President sudanès Omar el-Bashir), el mes de setembre es va aprovar l'establiment d'una força de manteniment de la pau a les fronteres entre el Txad i la República Centreafricana i al costat de la frontera sudanesa. No obstant això, encara que el Consell de Seguretat de l'ONU s'havia mostrat favorable a l'establiment d'una missió de l'ONU formada per entre 6.000 i 11.000 soldats, les reticències txadianes a una presència militar d'aquestes dimensions i encapçalada per Nacions Unides van menar a l'aprovació d'un desplegament menor i de caràcter mixt. Aquest desplegament estarà compost per la UE i l'ONU. La UE en dirigirà el component militar, d'uns 4.300 efectius, i l'ONU hi tindrà un paper més testimonial, de caràcter policíac, amb una aportació d'entre 300 i 400 policies. Així, la resolució 1778 del 25 de setembre va donar llum verda a la creació d'aquesta missió multidimensional, l'EUFOR RCA/TCHAD, acompanyada d'una missió de caràcter policíac de l'ONU, la MINURCAT. El mandat, sota el capítol VII, se circumscriu a contribuir a la creació de les condicions de seguretat necessàries per al retorn voluntari, segur i sostenible de la població refugiada i desplaçada. França liderarà la missió i hi aportarà el principal contingent militar, ja que aquest país disposa d'importants interessos als dos països, una base militar al Txad i presència militar a la República Centreafricana. No obstant això, les tropes franceses han estat percebudes com un instrument favorable al President txadià, atès que l'abril de 2006 van contribuir a frenar l'intent d'un grup armat d'envair N'Djamena, i en el cas de la República Centreafricana, el contingent francès present al país va entrar en combat de forma esporàdica amb els moviments rebels, raó per la qual es tem que els moviments rebels considerin parcial la nova missió. En aquest sentit, al final de novembre el grup armat txadià UFDD va emetre un comunicat en què declarava la guerra a l'exèrcit francès i a qualsevol altra força estrangera en territori nacional. Posteriorment, el President francès va declarar que, malgrat les amenaces, la força de manteniment de la pau dirigida per la UE es desplegaria al Txad. No obstant això, la UE va posposar el seu desplegament a principis de 2008, com a conseqüència de l'escassetat de recursos materials, humans i logístics per donar suport a la missió.

niment de la pau¹⁵ i la signatura d'un acord entre el govern i la majoria de l'oposició política, que contempla la creació d'una comissió electoral independent i l'endarreriment fins a desembre de 2009 de les eleccions previstes per a desembre de 2007, amb la finalitat de facilitar-ne la preparació. No obstant això, l'acord aconseguit el gener entre el govern i el FUC es va frustrar per la negativa del grup a desarmar-se i per l'expulsió del si del govern, el mes de novembre, del seu líder, Mahamat Nour, que havia estat ministre de Defensa. En paral·lel, el novembre es va produir la ruptura de l'acord aconseguit a Líbia el 25 d'octubre entre el govern txadià i quatre grups armats, entre els quals es trobaven l'UFDD i el RFC, que va donar pas a una greu escalada dels enfrontaments que va causar centenars de víctimes mortals. **La UFDD va declarar l'estat de bel·ligerància contra França i les altres forces estrangeres que formaven l'EUFOR, acusant-les de col·laborar amb les forces armades txadianes durant els combats.** Per la seva banda, el Txad també va reiterar les acusacions al Sudan d'haver proporcionat armes i subministraments als grups rebels.

Uganda (nord)

Inici del conflicte:	1986
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, LRA
Intensitat:	1
Evolució anual:	=

Síntesi:

El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte armat en el qual el grup armat d'oposició LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta derrocar el govern de Yoweri Museveni i instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per engrossir les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les forces armades (al costat de les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat de prop de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats al sud del Sudan, que li brindava suport, fins que el 2002 aquest país va permetre a les forces armades ugandeses penetrar al seu territori en persecució del grup. Des de 2006 se celebra un procés de pau que ha aconseguit establir un cessament d'hostilitats.

El conflicte armat que sofreix el **nord d'Uganda** va finalitzar l'any 2007 amb expectatives positives per a la resolució del conflicte que afecta la zona des de 1986. El cessament d'hostilitats vigent des del passat 26 d'agost de 2006 va ser respectat globalment per ambdues parts, i les forces de l'LRA van romandre acantonades a Ri-Kwangba (frontera sud del Sudan). Les converses de pau van continuar avançant, encara que van sofrir diversos alts i baixos durant l'any. L'LRA va cometre diversos actes de violència contra la població civil al sud del Sudan. No obstant això, la qüestió de la retirada de les ordres de recerca i captura de la Cort Penal

Internacional com a requisit establert per l'LRA per aconseguir un acord de pau definitiu va continuar congelada. En l'últim període de l'any, la desaparició del vicecomandant Vincent Otti va generar un clima d'inquietud respecte al procés de pau.¹⁶

d) Magrib i Nord d'Àfrica

Algèria

Inici del conflicte:	1992
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El conflicte s'inicia amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992, després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista al llarg dels anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbada als anys vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del govern, s'inicia un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en OQMI el 2007) i l'Exèrcit, amb el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar unes 150.000 morts durant els anys noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat ja milers de víctimes des de l'any 2000.

A **Algèria** va persistir l'escalada dels enfrontaments i els atemptats amb bomba, iniciada el darrer trimestre de 2006 per part de l'OQMI, juntament amb les operacions militars de contrainsurgència per part del govern per intentar frenar el grup armat. Durant l'any es va constatar una escalada dels atemptats contra les instal·lacions energètiques i als nuclis urbans, principalment a Alger, que podrien estar causats per l'augment de la pressió sobre l'OQMI en algunes zones muntanyoses. En van ser mostra els atemptats comesos l'11 d'abril i l'11 de desembre a Alger (contra la seu del govern i contra el Consell Constitucional i l'Oficina de l'ONU, respectivament), que van causar una trentena de morts i 200 ferits en el primer cas, i al voltant d'unes 60 víctimes mortals i un centenar de ferits en el segon. Això suposa un canvi en la tendència a la baixa que s'havia constatat els últims anys, ja que l'any 2005 van morir 480 persones, el 2006 al voltant de 400 i l'any 2007 la xifra ja superava les 500. A més a més, els atemptats i el reclutament de joves a les zones urbanes suposen un dur revés per al govern i posen de manifest la incapacitat dels cossos de seguretat de l'Estat per controlar la situació, cosa que reobre els anomenats "anys

15. Vegeu el quadre 1.1.

16. Vegeu el capítol sobre processos de pau.

de plom” viscuts durant la dècada dels noranta. L’ofensiva governamental havia aconseguit neutralitzar set comandaments els últims mesos. Destaca la mort a la Cabília, el mes d’octubre, d’Hareg Housier, el suposat número dos de l’OQMI. Finalment, cal subratllar la regionalització progressiva de les accions de l’OQMI al Magrib, sobretot a Mauritània.

Amèrica

Colòmbia

Inici del conflicte:	1964
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars, AUC
Intensitat:	3
Evolució anual:	=
Síntesi:	

L’any 1964, en el marc d’un pacte d’alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, neixen dos moviments d’oposició armada: l’ELN (d’inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). Durant la dècada dels anys setanta, apareixen diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que acaben negociant amb el govern i impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d’un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta sorgeixen diversos grups d’autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les forces armades, d’empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l’*statu quo* i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l’estratègia de terror. Els diners de la droga són actualment el principal combustible que manté viva la guerra.

A Colòmbia, l’any 2007 es va caracteritzar pels escàndols relacionats amb la **infiltració de les estructures paramilitars en els partits afins al govern i en les institucions de l’Estat**. Més de mig centenar de persones, entre exministres, congressistes i funcionaris d’intel·ligència, van ingressar a la presó per aquesta causa. Estudis de l’OEA i diverses ONG van denunciar el rearmament dels paramilitars; en paral·lel, van continuar els assassinats de líders sindicals i populars i l’increment de la crisi humanitària ocasionada pel desplaçament de milers de camperols. Les FARC van celebrar la seva IX Conferència i l’ELN una consulta interna, que va ratificar la necessitat d’una sortida política i negociada del conflicte, encara que només l’ELN va mantenir obert un procés de diàleg amb el govern, mentre que les FARC es van negar a obrir negociacions polítiques amb el govern actual, raó per la qual van continuar amb l’activitat insurgent. El **pressupost militar va assolir el 6% del PIB**¹⁷ i els efectius militars per als propers dos anys arribaran al mig milió de membres. En els enfrontaments entre l’exèrcit i la guerrilla, les FARC van perdre alguns comandaments importants i les forces armades van registrar a les seves files nombroses víctimes per efec-

A l’Afganistan, l’índex d’atemptats suïcides va ser el més alt registrat des de 2001

te de les mines. Les converses entre **el govern i l’ELN no van avançar amb la signatura de l’alto el foc**. Finalment, la mort d’11 exdiputats ostatges de les FARC, a més del deteriorament físic i moral de més de mig centenar de polítics i militars en mans d’aquesta organització, va despertar l’**interès mundial per aconseguir un acord humanitari** que posi fi a aquesta situació dramàtica. Al llarg de la cimera del G-8, governs d’Europa i Amèrica Llatina i personalitats del món van reclamar una solució negociada al llarg conflicte colombià.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan

Inici del conflicte:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Síntesi:	

El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les forces armades (amb suport soviètic) i les guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l’ascens dels mujahidins al poder en 1992 en un context de caos i d’enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, mena a l’aparició del moviment talibà, que al final de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l’11 de setembre d’al-Qaida, els EUA envaeixen el país i derroten el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn, s’hi instaura un govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s’ha produït una escalada de la violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.

A l’**Afganistan**, el nivell de violència va experimentar un **augment pel que fa a anys anteriors**, segons fonts diverses, entre elles el Secretari General de l’OTAN i la UNAMA, que va xifrar en 6.000 les morts al llarg de l’any, de les quals 210 van ser soldats estrangers i 700 membres de les forces de seguretat afganeses. A més a més, **l’índex d’atemptats suïcides va ser el més alt registrat al país des de 2001**. L’impacte del conflicte armat sobre la població civil es va mantenir en nivells molt elevats, ja que representa el 80% de les víctimes d’atacs suïcides. El paper de les forces internacionals en les morts de civils va ser objecte de denúncia durant tot l’any i va generar un seriós descontentament social. Segons l’ONG Oxfam International, **la meitat de les 1.200 morts de civils que van tenir lloc al llarg de l’any van ser responsabilitat de les forces armades afganeses i internacionals**. Pel que

17. Isaza Delgado, José Fernando; Campos Romero, Diógenes, *Algunas consideraciones cuantitativas sobre la evolución reciente del conflicto en Colombia*, Bogotá, desembre de 2007.

fa al desenvolupament del conflicte, es van intensificar els enfrontaments entre les milícies talibanes i l'OTAN al sud del país, així com entre les milícies i les forces armades afganeses desplegades conjuntament amb els EUA i la seva coalició internacional a l'est. Mentrestant, el President, Hamid Karzai, va afirmar que el seu govern havia iniciat contactes amb les milícies talibanes per establir negociacions. Entre els incidents més rellevants, va destacar la mort el mes de maig a Kandahar de Mullah Dabullah, principal líder talibà des de 2001. Al final de l'any, va ser d'especial gravetat un atemptat suïcida a la província de Baghlan (nord), que va matar a unes 70 persones, entre elles sis parlamentaris afganesos i diversos menors.

Índia (Assam)

Inici del conflicte: 1983

Tipologia: Autogovern, Identitat
Intern internacionalitzat

Actors: Govern, ULFA, DHD

Intensitat: 2

Evolució anual: ↑

Síntesi:

El grup armat d'oposició ULFA sorgeix el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia i establir un Estat sobirà. És en les transformacions demogràfiques que ha patit l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangla Desh, que rau l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals i civils i de la creació d'un Estat independent. Durant les dècades de 1980 i 1990 es produeixen diverses escalades de la violència, així com intents de negociació que fracassen. L'any 2005 s'inicia un procés de pau que té com a conseqüència una reducció en la violència, procés que s'interromprà l'any 2006 i donarà lloc a una nova escalada del conflicte.

L'estat indi d'**Assam** va viure un increment de la violència en relació amb el conflicte armat, manifestada amb més crueltat al principi i a mitjan l'any, acompanyada durant tot el 2007 d'un degoteig d'atacs periòdics contra la població de parla hindi. En aquest sentit, el gener, diversos **atacs perpetrats suposadament pel grup armat ULFA van causar unes 70 víctimes mortals** arreu de l'estat, la majoria treballadors immigrants de l'estat de Bihar i policia local. L'exèrcit hi va respondre amb el desplegament de 13.000 soldats. La segona onada de violència més greu de l'any es va registrar a l'agost, coincidint amb la celebració del 60è aniversari de la independència de l'Índia, quan diversos actes de violència atribuïts a l'ULFA van provocar més de 30 morts de civils, principalment al nord de l'estat i al voltant de la capital, Guwahati. Aquesta escalada va motivar l'**organització de vagues en mercats, botigues i col·legis** en senyal de protesta. El setembre, la policia va detenir un dels líders més influents del grup armat, Prabal Neog, mentre que el PCPIA (fòrum que agrupa 30 organitzacions de la societat civil i que desenvolupa iniciatives de pau a Assam) va demanar al govern i a l'ULFA la suspensió de les hostilitats i el reinici del procés de pau, interromput el 2006. Al seu torn, el diari *The Assam Tribune* es va fer ressò del suposat suport que l'ULFA i el NSCN podrien estar presentant a nombrosos grups armats menors sorgits a l'estat com a escissions d'altres grups armats.

Índia (Jammu i el Caixmir)

Inici del conflicte: 1989

Tipologia: Autogovern, Identitat
Intern internacionalitzat

Actors: govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen

Intensitat: 1

Evolució anual: ↓

Síntesi:

El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té l'origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i la partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós Estats. En tres ocasions (1947-1948, 1965 i 1971) els dos països s'han enfrontat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre Índia i el Pakistan l'any 1947 dona lloc a l'actual divisió i creació d'una frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es trasllada a l'interior de l'estat de Jammu i el Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.

A l'estat de **Jammu i el Caixmir**, les autoritats índies van reconèixer que durant l'any va haver-hi una **disminució substancial de la violència, encara que van seguir registrant-se'n alguns episodis esporàdics, que van provocar la mort de desenes de persones**. Entre aquests episodis, destaca l'atac, al principi de l'any, contra el tren que uneix les ciutats de Lahore i Delhi, en el qual van morir 68 persones. Així mateix, a mitjan any es van incrementar les activitats dels grups insurgents, encara que això probablement és atribuïble al fet que l'època del desglaç permet una millor mobilitat als grups que suposadament provenen del Pakistan. A pesar que van continuar les converses de pau entre els governs de l'Índia i el Pakistan, les autoritats índies van acusar les seves contraparts pakistaneses de continuar donant suport a les infiltracions transfrontereres per part de grups armats. En aquest sentit, el govern de Jammu i el Caixmir va al·legar l'activitat armada d'aquests grups per cancel·lar la reducció de tropes a la regió que havia estat recomanada per un grup d'experts a la vista del descens sostingut dels índexs de violència des de l'any 2004. Encara que al principi del 2006 l'Índia ja havia retirat alguns milers d'efectius dels més de 500.000 que té desplegats a Jammu i el Caixmir, al final d'octubre centenars d'estudiants es van manifestar a Srinagar per protestar contra la presència de forces armades índies a l'estat.

Índia (Manipur)

Inici del conflicte: 1982

Tipologia: Autogovern, Identitat
Intern

Actors: Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA

Intensitat: 1

Evolució anual: ↑

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests entre si té

l'origen en les demandes d'independència d'alguns d'aquests grups, així com en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen a l'estat. Durant les dècades de 1960 i 1970 sorgeixen diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i d'altres d'adscripció ètnica, que romandran actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional (ja que es tracta d'un estat fronterer amb Nagaland, Assam i Myanmar) també marcarà el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i seran constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament respecte a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.

Al llarg de l'any es va incrementar la violència armada a l'estat, tant entre les forces de seguretat índies i els diferents grups armats com entre els mateixos grups. Algunes fonts (South Asia Intelligence Review) van xifrar el nombre total de morts en 387, encara que d'altres es van mostrar més conservadores. Si les xifres són certes, Manipur seria el segon estat de la regió del nord-est de l'Índia, després d'Assam, amb uns nivells més alts de violència armada. Multitud de petits atemptats i enfrontaments van caracteritzar la violència que va afectar l'estat. Cal destacar que en diversos moments de l'any es van produir enfrontaments entre grups armats manipuris, especialment de l'ètnia kuki, i els grups armats nagues NSCN (I-M) i NSCN (K).

Índia (CPI-M)

Inici del conflicte:	1967
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, CPI-M (naxalites)
Intensitat:	2
Evolució anual:	=

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com naxalita, en honor de la ciutat on es va iniciar aquest moviment) afecta set estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental al final de la dècada de 1960, amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra i amb fortes crítiques al sistema de democràcia parlamentària, considerat un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant i acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en les zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat terrorista pel govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va fracassar.

Durant l'any es van registrar nivells de violència significatius en el conflicte que va enfrontar el govern indi amb el grup armat d'oposició naxalita CPI-M, fonamentalment als estats d'Andhra Pradesh, Bihar, Chhattisgarh i Jharkhand, en els quals el CPI-M es va mantenir especialment actiu, com va reconèixer el mateix govern indi. Els enfrontaments hi van ser constants, i la xifra de persones mortes com a resultat d'aquesta violència podria ser superior a 400. El mes de març, una estació de policia de l'estat de Chhattisgarh va ser atacada, amb el resultat de 50 policies morts, fet que va posar en evidència la capacitat d'actuació del grup armat. D'altra banda, destaca l'atemptat contra l'antic Primer Ministre

d'Andhra Pradesh, Janardhan Reddy, el mes de setembre, en el qual va resultar il·lès. A més a més, en diverses ocasions, algunes instal·lacions civils, com estacions de tren o carreteres, van ser objecte d'atemptats.

Pakistan (nord-oest)

Inici del conflicte:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies talibanes, milícies tribals
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El conflicte armat a la zona nord-oest sorgeix com a conseqüència del conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals Federalment Administrades (FATA) —que havien romàs inaccessibles al govern pakistanès fins l'any 2002, quan s'inicien les primeres operacions militars a la zona— i la província de la Frontera Noroccidental. Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan al final de l'any 2001, integrants de les milícies talibanes, amb suposades connexions amb al-Qaida, es refugien en aquesta zona i donen lloc a operacions militars a gran escala de les forces armades pakistaneses (prop de 50.000 soldats hi han estat desplegats), amb suport dels EUA. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada d'oferir suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions l'any 2002, la violència no ha fet sinó augmentar.

A la zona nord-oest de Pakistan l'any va ser **especialment violent, principalment a Waziristan**, a causa de l'escalada d'enfrontaments, primer entre milícies talibanes rivals (unes d'origen local i altres integrades per militants uzbeks i pròximes a les milícies talibanes de l'Afganistan), que van provocar uns 180 morts, i posteriorment entre les mateixes milícies i les forces de seguretat pakistaneses, que es van mantenir al llarg de tot l'any. A partir de juliol, la situació de seguretat a la regió es va agreujar amb l'**anunci de les milícies armades de suspendre l'acord de pau signat el setembre de 2006 amb el govern**. Aquesta ruptura i l'**onada de violència** posterior van estar motivades per l'operació de l'exèrcit pakistanès el mes de juliol contra els militants islamistes atrinxerats a la Mesquita Vermella d'Islamabad. La segona meitat de l'any va estar marcada per continus enfrontaments entre les forces armades, que van reforçar la seva presència a la zona, i les milícies. A més a més, des de l'octubre, els combats entre l'exèrcit i la insurgència protalibana es van estendre a la veïna Província de la Frontera Nord-Occidental, on el govern va desplegar uns 2.000 soldats per combatre militants vinculats al clergue pro talibà Maulana Fazlullah i on, segons el govern, podrien haver-se registrat 200 morts de militants islamistes. Al finalitzar l'any les diferents milícies talibanes que operen a les FATA van anunciar la creació d'una única organització denominada Tehrik-i-Talibani Pakistan (TTP) liderada pel comandant de Waziristan sud Baitullah Mehsud.

Sri Lanka (nord-est)

Inici del conflicte:	1983
Tipologia:	Autogovern Identitat Intern
Actors:	Govern, LTTE, LTTE (facció coronel Karuna)
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑

Síntesi:

L'any 1983, el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE inicia el conflicte armat que ha assolat Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de marginació creixent de la població tàmil per part del govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses després de la descolonització de l'illa el 1948, duu el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. L'any 2002 s'inicien novament negociacions de pau amb la mediació noruega, després de la signatura d'un acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006.

A **Sri Lanka**, va persistir la violència d'alta intensitat que sofreix el país des que, a principis de 2006, es va col·lapsar el procés de pau, i es reiniciaren les hostilitats entre les forces armades i l'LTTE. Segons algunes fonts, des de llavors **haurien mort més de 5.000 persones (una cinquena part de les quals civils) i unes altres 200.000 haurien hagut de desplaçar-se**. L'ofensiva militar iniciada per les forces armades l'any 2006 va erosionar notablement la capacitat militar de l'LTTE i va permetre a l'exèrcit **prendre el control de bona part de la regió oriental del país, la qual cosa va obligar l'LTTE a replegar-se a zones selvàtiques i a abandonar feus que havia controlat en els últims 15 anys**. A més a més, el líder de l'ala política de l'LTTE i principal negociador del grup en els últims anys va morir en un bombardeig de les forces armades. Enfront d'aquesta situació, al final de novembre el líder de l'LTTE, Prabhakaran, va amenaçar tàcitament d'estendre la violència a tot el país si el govern tractava de guanyar posicions també a la zona septentrional del país. En aquest sentit, l'LTTE va demostrar una gran capacitat bèl·lica quan, per primera vegada, va perpetrar atacs aeris, fins i tot als voltants de Colombo. Al final de l'any, el govern va amenaçar d'il·legalitzar de nou l'LTTE (cosa que impediria reiniciar les converses de pau) i es va retirar formalment de l'acord d'alto el foc de 2002 (de fet, interromput des de 2006), tot al·legant milers de violacions d'aquest acord per part de l'LTTE.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)

Inici del conflicte:	1969
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, NPA
Intensitat:	2
Evolució anual:	=

Síntesi:

L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, inicia

la lluita armada el 1969 i assoleix el seu zenit al llarg dels anys vuitanta, sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i les ofertes d'amnistia van afeblir el suport i la legitimitat de l'NPA al principi dels anys noranta, actualment s'estima que té uns 7.000 membres i està operatiu a la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i en bona mesura va provocar la interrupció de les converses de pau amb el govern de Gloria M. Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, forma part del National Democratic Front (NDF), referent polític de l'NPA que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.

A les **Filipines**, els enfrontaments a diverses províncies del país entre les forces armades i l'NPA van provocar la mort de centenars de persones i el desplaçament d'uns altres milers. **El govern va prosseguir la seva ofensiva d'alta intensitat iniciada a mitjan any 2006, l'objectiu de la qual és la derrota militar de l'NPA l'any 2010**. Malgrat això, a mitjan setembre la Presidenta, Gloria Macapagal Arroyo, va oferir al grup una amnistia, així com el reinici de les converses de pau si ambdues parts acordaven prèviament un cessament d'hostilitats. Totes les ofertes del govern van ser rebutjades de forma contundent per l'NPA, que les considera un intent de desmobilitzar políticament els seus combatents. Al final de l'any, la Presidenta va declarar que durant el 2007 la capacitat militar de l'NPA havia estat reduïda en un 20%, és a dir, uns 1.400 combatents, i que amb vista a 2008 s'havien contractat uns 3.000 nous soldats per a tasques de contrainsurgència. Així, segons el govern, si l'any 2001 l'NPA tenia uns 12.000 membres, actualment no assoliria els 5.800, la xifra més baixa de les últimes dues dècades. Per la seva banda, l'NPA va desmentir una bona part d'aquesta informació i va assenyalar que en les més de 200 ofensives dutes a terme durant l'any hauria provocat unes 200 baixes a l'Exèrcit. Com ja és habitual, el mes de desembre el govern va declarar una suspensió unilateral de les hostilitats durant les dates nadalenes, la més llarga dels últims anys, que no va ser corresposta per l'NPA.

Filipines (Mindanao-MILF)

Inici del conflicte:	1978
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, MILF
Intensitat:	1
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El conflicte armat a Mindanao es remunta a la fi dels anys seixanta, data en la qual Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble Moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en sultanats independents des del segle XV. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF al final dels anys setanta i ha prosseguit la lluita armada fins a l'actualitat, mentre que l'MNLF va signar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia una certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Actualment s'estima que el MILF

Quadre 1.2. Guerrilles dissidents: quintacolumnistes de l'Estat?

A molts escenaris en conflicte, els principals grups armats d'oposició han sofert escissions importants. Siguin quines siguin les causes i les circumstàncies concretes de cada cas, en un bon nombre d'ocasions s'observa que aquestes faccions estableixen relacions d'aliança tàcita o submissió respecte de l'Estat contra el qual anteriorment lluitaven, normalment per combatre les organitzacions armades de les quals s'han escindit. Vegem-ne alguns exemples a Àsia.

A **Sri Lanka**, la facció de l'LTTE liderada pel coronel Karuna (Tamileela Makkal Viduthalao Pulikal) suposadament col·labora amb les forces armades per erosionar les posicions de l'LTTE a l'est d'Sri Lanka. Encara que tant Karuna com el govern neguen tal aliança, la capacitat militar de la facció esmentada i la facilitat amb la qual opera en determinades regions fa sospitar que, si més no, gaudeix de la connivència de l'Estat. A **Mindanao**, tant el MILF com l'MNLF han auxiliat el govern filipí en tasques de lluita contra activitats criminals, entre les quals s'inclourien les d'Abu Sayyaf. Encara que Abu Sayyaf no és una facció pròpiament dita de cap dels dos grups, en la seva fundació a principis dels anys noranta van participar membres desafectes tant de l'MNLF com del MILF. En més d'una ocasió, Manila ha amenaçat el MILF d'interrompre les converses de pau si no demostrava públicament la seva oposició a organitzacions considerades terroristes. A l'estat indi d'**Assam**, l'anomenat Surrendered ULFA (SULFA) estaria col·laborant amb la policia en labors de contrainsurgència contra l'ULFA, amb el qual creua acusacions constants i s'enfronta esporàdicament.

Myanmar, un dels països amb un nombre més alt de grups armats a tot el món, és un dels escenaris en els quals s'evidencia millor el faccionalisme entre els grups insurgents i la utilització d'aquest fenomen per part de l'Estat. Així, gairebé tots els principals grups actius són combatuts actualment per les forces armades i per faccions que es van escindir i posteriorment van signar acords d'alto el foc amb la Junta militar. El grup armat més gran i més antic del país, Karen National Union (KNU), va sofrir una escissió l'any 1994 per part de militants budistes que acusaven la cúpula del grup d'estar dominada gairebé exclusivament per dirigents cristians. Els últims anys, el Democratic Karen Buddhist Army (DKBA) ha dut a terme diversos atacs contra el braç armat del KNU i ha col·laborat amb la Junta militar en diversos aspectes. D'igual manera, el Karenni National People's Liberation Front (KNPLF) i el Karenni National Defence Army (KNDA), escindits respectivament el 1978 i el 1995 del principal grup armat Karenni, el Karenni National Progressive Party (KNPP), han estat combatent contra el KNPP en regions properes a la frontera amb Tailàndia. A l'estat Shan, el Shan State Army-South (SSA-S) s'ha fraccionat en diverses faccions que combaten entre elles. A l'estat de Kachin, la Kachin Independence Organisation (KIO) enfronta l'hostilitat armada d'un grup escindit, el New Democratic Army-Kachin (NDA-K).

Tots els casos esmentats semblen il·lustrar dos fenòmens. En primer lloc, la **utilització per part dels Estats d'estratègies basades en la màxima "dividir per regnar"**, que solen incloure la cooptació de determinats líders, l'oferta d'incentius de tot tipus a certs sectors del grup armat en qüestió o l'agudització de les línies de divisió al si d'aquestes organitzacions, ja siguin religioses, geogràfiques, ideològiques o de lideratge. En segon lloc, **l'oportunisme, les motivacions econòmiques i els interessos personals que sovint s'amaguen darrere de la lluita armada de determinats grups**. Si bé és cert que molts grups decideixen abandonar la lluita armada i continuar la persecució dels seus objectius polítics per altres mitjans, també ho és que un bon nombre d'insurgències han signat acords d'alto el foc o de col·laboració militar amb el govern i han renunciat als objectius que suposadament motivaven la seva lluita armada a canvi d'incentius estrictament econòmics i sovint restringits a la cúpula del grup. En algunes ocasions, aquests incentius són utilitzats per l'Estat per afeblir i disgregar el grup i per garantir-ne la lleialtat. Així mateix, l'amenaça per part de l'Estat de desarmar el grup o de retirar-li alguns dels privilegis explica la facilitat amb la qual les faccions dissidents són enviades a combatre els seus antics aliats.

disposa d'uns 12.000 efectius, a pesar que l'any 2003 va signar un acord d'alto el foc (supervisat per una missió internacional) i que els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble Moro.

Pel que fa al MILF, durant l'any es van registrar a les Filipines **els brots de violència més intensos des que ambdues parts, el govern i el MILF, van signar l'acord de cessament d'hostilitats a mitjan any 2003, fet que va estar a punt de provocar la ruptura de les negociacions de pau** al principi i a mitjan l'any. Durant el primer trimestre, les hostilitats van anar incrementant-se fins que van culminar en uns enfrontaments, el mes de març, causants del desplaçament d'unes 18.000 persones i la mort d'una vintena, especialment a la província de Cotobato Nord. Encara que la tensió es va reduir notablement al llarg dels mesos següents, al final de juliol les forces

armades van desplegar milers de tropes addicionals a l'illa de Basilan, disposades a emprendre una ofensiva d'alta intensitat contra el MILF, si no lliurava immediatament els suposats responsables d'una emboscada que va finalitzar amb la mort de 14 soldats i la decapitació posterior d'alguns d'ells. Després d'unes setmanes de molta incertesa i acusacions creuades, en les quals milers de persones es van desplaçar per por del reinici de les hostilitats, una comissió d'investigació independent va determinar que els responsables de les decapitacions no eren membres del MILF, sinó probablement d'Abu Sayyaf. Posteriorment, el MILF va accedir a relocalitzar una part de les seves tropes a Basilan, per permetre a les forces armades detenir els presumptes responsables. Al final de l'any, es va incrementar novament la tensió, després que fracassés una ronda de negociació a Malàisia sobre els dominis ancestrals del poble Moro.

A les Filipines es van registrar els brots de violència més intensos des que el Govern i el MILF van signar l'acord de cessament d'hostilitats el 2003

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)

Inici del conflicte:	1991
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Abu Sayyaf
Intensitat:	1
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El grup Abu Sayyaf lluita des del principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i va incórrer de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, cosa que li va valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE. El govern filipí també l'acusa de mantenir vincles amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah. Segons el govern, la seva estratègia contrainsurgent, que gaudeix del suport militar dels EUA, hauria provocat la mort, en 1998 i 2006, dels líders d'Abu Sayyaf (els germans Janjalani), així com una notable disminució de la seva capacitat militar.

Si bé el govern va protagonitzar alguns gestos de distensió envers els principals grups que operen al país, com el MILF, l'MNLF o l'NPA, la seva política respecte del grup armat d'oposició **Abu Sayyaf** va consistir a intensificar la seva estratègia contrainsurgent a l'arxipèlag de Sulu, cosa que hauria provocat una **disminució notable de la capacitat militar d'Abu Sayyaf, la seva fragmentació en petites unitats i la mort d'alguns dels seus principals líders**, com Kadaffi Janjalani, confirmada el gener, o la de Mobin Abdujarak, confirmada a mitjan desembre. En aquest sentit, els enfrontaments a mitjan any entre Abu Sayyaf i les forces armades, auxiliades pels EUA en matèria antiterrorista, van provocar la mort de més d'un centenar de persones, especialment d'Abu Sayyaf. Malgrat això, el grup va seguir perpetrant nombroses accions armades, va incórrer en la pràctica del segrest i va controlar algunes àrees de l'arxipèlag de Sulu, on la presència d'altres grups com el MILF o l'MNLF, a més d'organitzacions paracriminals, va generar tensions i xocs esporàdics entre els grups esmentats. Per altra banda, un informe de Human Rights Watch va assenyalar que 1.700 persones civils haurien mort o resultat ferides al sud de les Filipines des de l'any 2000 per l'acció de grups armats islamistes, entre els quals destaquen Abu Sayyaf i el Moviment Rajah Solaiman.

Myanmar

Inici del conflicte:	1948
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑

Síntesi:

Des de 1948, desenes de grups armats insurgents d'origen

ètnic s'han enfrontat al govern de Myanmar reclamant un reconeixement de les seves particularitats ètniques i culturals i demandant reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les forces armades han combatut grups armats als estats ètnics, i s'han combinat les demandes d'autodeterminació de les minories amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. En 1988 el govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents i els va permetre prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'eliminar les bases dels grups armats. Tot plegat ha provocat el desplaçament de centenars de milers de persones.

A **Myanmar**, especialment als estats Karen i Xan, van continuar registrant-se enfrontaments entre les forces armades i diversos grups armats d'oposició, així com freqüents atacs contra la població civil, cosa que va provocar la mort de centenars de persones i el desplaçament forçós o la fugida a Tailàndia de desenes de milers de persones. A més a més, es van produir enfrontaments entre grups armats actius i d'altres que van signar acords d'alto el foc amb el govern, com els protagonitzats a l'estat de Karen pel KNLA i una antiga escissió seva, el DKBA. Al començament de l'any, el principal grup armat del país, el **KNLA, va sofrir una altra escissió per part de l'ara denominat KNU/KNPLAC**. D'altra banda, també es van registrar diverses tensions entre el govern i alguns dels grups que havien signat acords de cessament d'hostilitats durant els anys noranta, que van denunciar pressions per part de la Junta militar perquè lliuressin les armes i participessin en la Convenció Nacional. En aquest sentit, cal destacar que **una escissió del grup armat SSNPLO va donar per finalitzat l'acord d'alto el foc signat l'any 1994 i que podria estar mantenint converses amb l'SSA-S** per operar al sud de l'estat Xan. A més a més, el grup UWSA va desafiar obertament la Junta militar, amb la qual va signar un acord d'alto el foc fa alguns anys, en reforçar les seves posicions militars a la frontera amb Tailàndia. La tensió entre ambdues parts es va incrementar després que l'UWSA es fes el desentès davant les ordres del govern de combatre més activament l'SSA-S, per la qual cosa la Junta li va ordenar el lliurament de les armes i va amenaçar el grup de retirar-li el control de les activitats econòmiques a la frontera amb la Xina.

Tailàndia (sud)

Inici del conflicte:	2004
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats d'oposició secessionistes
Intensitat:	2
Evolució anual:	=

Síntesi:

El conflicte al sud de Tailàndia es remunta al principi del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Sultanat de Patani. Alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia, i d'altres (les províncies meridionals de Songkh-

la, Yala, Patani i Narathiwat), sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok, o bé per a exigir la independència d'aquestes províncies, de majoria malaio-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta, i va remetre al llarg de les dècades següents, gràcies a la democratització del país. No obstant això, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra l'any 2001 va implicar un gir dràstic pel que fa a la política contrainsurgent i va antecedir l'esclat de la violència que viu la regió des de 2004.

A **Tailàndia**, a les províncies del sud, de majoria musulmana, es va mantenir una violència quotidiana de baixa intensitat que va provocar la **mort de centenars de persones, el 85% de les quals civils**. La violència, que va afectar en proporcions semblants la població budista i musulmana, va impactar de forma especialment significativa en el sector educatiu, amb la destrucció i el tancament de centenars d'escoles. El govern, després de plantejar infructuosament contactes exploratoris i fins i tot una amnistia als grups armats secessionistes, va desplegar milers d'efectius addicionals al sud de país i va mantenir el decret d'emergència que atorga poders excepcionals a les forces armades, una legislació que va emparar la detenció sense càrrecs de més de 2.000 persones sospitoses de col·laborar amb els grups insurgents i que va provocar les crítiques d'organitzacions de drets humans i la desafecció de bona part de la població. En aquest sentit, algunes veus van alertar sobre el **deteriorament creixent, durant l'any, de les relacions en l'àmbit comunitari entre persones de**

confessió budista i musulmana, atiat per la suposada presència d'organitzacions armades foranes, l'ús cada vegada més freqüent de forces paramilitars per part de l'Estat o el *modus operandi* dels grups armats, consistent a reduir el nombre d'atacs però fer-los més violents. Al final de l'any, el govern va declarar que la situació de seguretat havia millorat notablement, malgrat que gairebé una trentena de persones van resultar ferides a la ciutat de Sungai Kolok, al sud del país, després de l'esclat simultani de diversos artefactes explosius la nit de Cap d'Any.

Europa

Rússia (Txetxènia)	
Inici del conflicte:	1999
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats d'oposició txetxens
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Síntesi:	
Després de l'anomenada primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena, principalment per la independència d'aquest territori (autoproclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS), i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es reobre el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'u-	

Quadre 1.3. L'atomització de la violència al Sud-est Asiàtic

Una de les característiques que comparteixen els tres principals conflictes actius al Sud-est Asiàtic (Filipines, Tailàndia i Myanmar) és l'enorme fragmentació i complexitat del mapa d'actors.

A **Mindanao**, el govern filipí va utilitzar la suposada connivència del MILF amb l'organització regional Jemaah Islamiyah per desacreditar-lo i administrar el *tempo* i el contingut polític de la taula de negociació. Igualment, Manila sempre ha sostingut que Abu Sayyaf manté vincles amb al-Qaida i que combat i entrena conjuntament amb organitzacions com Darul Islam i Jemaah Islamiyah. Recentment, l'Executiu de Gloria Macapagal Arroyo va denunciar obertament que algunes faccions de l'MNLF, com la liderada per Halik Malik, han establert contactes i punts de col·laboració amb Abu Sayyaf i Jemaah Islamiyah a l'arxipèlag de Sulu. A tota aquesta constel·lació d'organitzacions cal afegir les milícies al servei de grups i representants polítics (com el cas de les Civil Volunteer Organisations, vinculades al governador de Maguindanao) i un fenomen essencialment local conegut com *Rido*, que al·ludeix als enfrontaments històrics entre diferents clans familiars o ètnics i que ha provocat la mort de centenars de persones al llarg de les últimes dècades.

Al **sud de Tailàndia**, el moviment insurgent secessionista havia estat històricament molt fragmentat en diferents grups (BNPP, BRN, PULO, New PULO, GMIP), i solament al final dels anys noranta va tractar de coordinar les activitats a través de l'organització Bersatu, que va obtenir magres resultats i que avui està pràcticament desarticulada. Malgrat que la informació escassa i confusa en dificulta enormement l'anàlisi, la major part d'experts coincideixen a assenyalar que l'actual fisonomia de la insurgència és molt diferent de la de les dècades passades, molt atomitzada en cèl·lules poc nombroses i independents, amb estructures molt flexibles, sense lideratges identificables i sense objectius polítics explícits. A més a més, l'emergència de grups d'autodefensa civil suposadament amb el suport de l'Estat i la declaració recent per part del govern que els grups armats del sud del país gaudeixen del suport i l'entrenament d'organitzacions radicals musulmanes de Cambodja i Indonèsia afegeixen incertesa sobre la naturalesa, el *modus operandi* i el grau de transnacionalització dels grups insurgents independentistes.

Myanmar continua sent un dels països amb un nombre més alt d'actors armats de tot el món, malgrat que durant la dècada dels noranta la dictadura militar va aconseguir signar acords d'alto el foc amb més d'una quinzena d'organitzacions insurgents. Actualment, més d'una desena de grups armats (com KNU, KNPP, SSA-S i ANP) continuen actius als set anomenats "estats ètnics" de Myanmar, reivindicant la democratització i federalització del país. Encara que aquests grups combaten principalment les forces armades de Myanmar, també és cert que esporàdicament s'enfronten entre ells i que sovint han de

fer front a grups paramilitars finançats pel govern i als antics grups armats d'oposició a Rangun (denominats *ceasefire groups*), induïts per l'amenaça de la dictadura militar de desarmar-los per força, eradicar-los militarment i suprimir-los l'accés als recursos i als privilegis polítics i econòmics si no cooperen amb la seva estratègia contrainsurgent.

Aquests tres casos il·lustren com **l'impacte perllongat de la violència crea les condicions perquè emergeixin actors no directament vinculats a la naturalesa del conflicte i perquè, eventualment, s'aliïn organitzacions amb objectius i estratègies no necessàriament coincidents**. A més a més, en els tres contextos anteriors probablement hi ha factors comuns que expliquen l'atomització dels actors armats, com la llarga durada dels conflictes (tots ells iniciats fa més de quatre dècades), l'aïllament polític, geogràfic, mediàtic i humanitari de les regions a les quals s'esdevenen els conflictes, la mobilitat i la transnacionalització de determinades xarxes armades regionals, la preeminència d'organitzacions considerades terroristes al Sud-est asiàtic, el faccionalisme i les escissions constants dels grups armats d'oposició o la voluntat dels governs en qüestió per utilitzar estratègies de contrainsurgència basades en la màxima "dividir per regnar" i en la militarització de la societat civil a través de la creació de grups paramilitars.

Sigui com sigui, **l'atomització de la violència no només dificulta l'anàlisi dels conflictes armats de la regió, sinó que sobretot n'obstaculitza la resolució**. En efecte, els lideratges i objectius difusos dificulten la interlocució política; el pas del temps petrifica les posicions, explica la mutació de les fites originals de la lluita armada i justifica la utilització de determinades estratègies per perpetuar la capacitat militar. La xarxa complexa d'interaccions d'aliança, cooperació o coexistència entre vells i nous actors, construïda en la majoria d'ocasions a partir de l'oportunisme tàctic i no de l'afinitat ideològica, atempta contra la lògica simplista, exclouent i gairebé dual, amb la qual els governs en qüestió han tractat tradicionalment de resoldre els conflictes armats.

nes incursions al Daguestan per part dels rebels txetxens i d'atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat que havia sorgit després de la primera guerra i que estava assetjat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una administració txetxena pro russa, però els enfrontaments persisteixen, en paral·lel a una islamització creixent de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.

A **Txetxènia**, la situació es va caracteritzar al llarg de l'any pel **degoteig periòdic d'enfrontaments i víctimes mortals** entre les forces de seguretat txetxenes i russes i els grups armats independentistes, especialment a partir de la primavera i l'estiu. La població civil va tornar a ser víctima de les violacions dels drets humans exercides per ambdues parts. En el plànol polític, el mes de gener va finalitzar l'amnistia dictada pel règim txetxè, a la qual es van acollir entre 400 i 500 persones, que va ser considerada un èxit per les autoritats i titllada de fracàs i d'acció propagandística pels rebels. També en el pla polític, va destacar el nomenament de Ramzan Kadírov com a nou President de Txetxènia, figura protegida pel President rus i criticada des del sector dels defensors dels drets humans. Entre les files rebels es va fer més palesa la divisió entre els corrents moderat i radical, amb l'**anunci del líder rebel Dokka Umarov d'estendre la lluita armada a la guerra santa** contra tots els que s'enfrontin a l'islam, inclosos els EUA, Israel i el Regne Unit i en defensa de la imposició de la xaria. El seu anunci de creació d'un emirat del Caucas Nord i la seva autoproclamació com a emir va generar crítiques entre el sector polític més moderat de la resistència armada, que el va desposseir formalment del seu càrrec. A més a més, al llarg de l'any es va registrar un increment greu de la violència a les repúbliques veïnes, especialment Ingúixia i el Daguestan, que apunta a una regionalització de la vio-

lència nord-caucàsica de caire islamista, així com a la fragilitat democràtica de la zona, amb una greu repercussió en la població civil.

Turquia (sud-est)

Inici del conflicte:	1984
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, PKK
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑

Síntesi:

El PKK, creat l'any 1978 com un partit polític de caire marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el govern. Es va embarcar en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, a la qual el govern va respondre amb contundència, en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en el foc creuat i víctima de les persecucions i les campanyes d'evacuacions forçades engegades pel govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i l'anunci posterior del PKK sobre l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius. Així, deixava enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement de la identitat kurda al si de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió en els anys posteriors i va augmentar d'escala el 2007.

Al sud-est de Turquia, els **enfrontaments entre l'exèrcit turc i el PKK van augmentar en freqüència i capacitat letal**, i van superar àmpliament el centenar de morts. Aquest increment de la violència va deixar en la pràctica en paper mullat l'alto el foc unilateral del PKK d'octubre de 2006, renovat formalment el mes de juny. Les forces armades turques van mantenir durant tot l'any la

seva ofensiva militar contra el PKK, intensificada des de setembre al sud-est turc i ampliada el desembre al nord de l'Iraq mitjançant atacs terrestres i aeris contra posicions del grup armat, que van generar el desplaçament forçat de milers de civils, segons el govern autònom del Kurdistan iraquiana. Les incursions es basaven en l'autorització del Parlament turc per realitzar operacions transfrontereres contra el PKK, defensades per les forces armades des dels primers mesos de l'any. A més a més, l'exèrcit turc va mantenir desplegats uns 100.000 soldats al llarg de la frontera amb l'Iraq i va establir zones de seguretat temporal en diverses províncies frontereres, amb restriccions de moviment per a la població civil. Al seu torn, les accions militars del PKK, presentades pel grup com a defensives, van ser descrites a la premsa turca com les més mortíferes dels últims anys. El PKK, que durant l'any va apel·lar a una resolució pacífica i negociada del conflicte, va anunciar el mes de desembre que prendria represàlies per l'ofensiva turca. Per la seva banda, el Primer Ministre va anunciar al final de l'any la preparació conjunta amb l'exèrcit d'un pla d'amnistia amb la idea de propiciar desercions al si del PKK.

Orient Mitjà

Iraq

Inici del conflicte: 2003

Tipologia:	Sistema, Govern, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	govern de transició, coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs
Intensitat:	3
Evolució anual:	↓

Síntesi:

La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels EUA el març de 2003, que va utilitzar la suposada presència d'armes de destrucció massiva com a argument, i amb la voluntat de derrocar el règim de Saddam Hussein per la seva suposada vinculació amb els atacs de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual es van involucrar progressivament nombrosos actors: les tropes internacionals, les forces armades iraquianes, milícies i grups insurgents, i al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment del poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar el descontentament entre nombrosos sectors. La violència no ha fet sinó créixer, i s'ha imposat l'oposició armada contra la presència internacional en el país a la lluita interna pel control del poder amb un marcat component sectari des de febrer de l'any 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.

El conflicte a l'**Iraq** va assolir nivells de violència altíssims durant la primera meitat de l'any, i va culminar amb un atemptat múltiple el mes d'agost contra dues localitats iazidites a la regió de Sinjar, al nord-oest del

Quadre 1.4. Periodistes en els conflictes actuals: carn(et) de canó

En acabar 2007, l'Iraq encapçalava per cinquè any consecutiu la llista de països més mortífers per als periodistes. Encara que les xifres varien segons les fonts, el rànquing és similar. Després de l'Iraq, i a molta distància, hi ha Somàlia, el Pakistan, Sri Lanka, les Filipines i l'Afganistan.¹⁸ Una perspectiva temporal de l'última dècada i mitja mostra com les guerres agreugen la corba de mortalitat dels professionals de la informació com a resultat de l'exercici de la seva professió. Des de mitjan anys noranta, la corba ha anat creixent de forma progressiva, amb nivells significativament greus vinculats al conflicte iraquiana. El periodisme de guerra, sempre una professió de risc, s'ha convertit en un àmbit d'especial perill en el context de l'actual conflictitat armada. Reflecteix l'evolució de les característiques dels conflictes armats i una certa redefinició de l'exercici de la professió en contextos bèl·lics.

Aquesta evolució en l'impacte de les guerres en els periodistes i el seu exercici de la professió queda reflectida en el seguiment dels casos concrets. L'any 2007 ha estat un any curull d'exemples significatius. Zaki Kaki, de 35 anys i directora de l'emissora de ràdio privada Ràdio Pau, establerta a la província afganesa de Parwan, va ser assassinada a trets a casa seva el juny de 2007 per homes no identificats. Al capdavant d'aquesta emissora des de la caiguda dels talibans el 2001, Kaki havia estat crítica amb els senyors de la guerra i havia rebut amenaces i pressions perquè tanqués la seva ràdio. Mohammed Hilal Karji, periodista de Bagdad TV, va ser segrestat a l'entrada de casa seva a Bagdad el juny de 2007. El seu cos va ser trobat al dia següent en una fossa de cadàvers. La televisió on treballava, propietat del Partit Islàmic de l'Iraq, havia estat bombardejada de forma repetida per grups insurgents al llarg dels darres mesos i havien assassinat o atacat diversos dels seus empleats. Bashir Nor Gedi, responsable de Shabelle Media Network (Somàlia), va ser assassinat per homes armats no identificats a l'entrada de casa seva en un barri de la capital, Mogadiscio, a l'octubre. Al mes de setembre, el Govern Federal de Transició (GFT) havia intentat per la força tancar aquest mitjà, que s'havia mostrat crític tant amb el GFT com amb la insurgència islamista.¹⁹

Exemples com aquests il·lustren un perfil del periodista com a objectiu creixent de guerra en el marc de la conflictitat armada contemporània, caracteritzada, entre d'altres, pels elements següents: a) El fort impacte de la violència en la població, en un context en què els civils es converteixen en objectiu específic per part de grups armats i en el qual els periodistes esdevenen un objectiu específic al si de la població civil, amb un 72% de morts de periodistes per assassinat. Aquesta xifra supera amb escreix les morts directament relacionades amb el foc creuat o les situacions de combat (17,6%) i, a més a més, són víctimes d'amenaces i segrestos previs a l'assassinat. b) La proliferació d'armes lleugeres i el fort impacte que tenen en con-

18. International Press Institute, *IPI Death Watch 2007*, a <<http://www.freemedia.at/cms/ipi/deathwatch.html>>; Reporters Sense Fronteres, *Press Freedom Barometer*, a <www.rsf.org>; Committee to Protect Journalists, *Deaths Worldwide*, a <www.cpj.org>.

19. International Press Institute, *IPI Death Watch 2007*, a <<http://www.freemedia.at/cms/ipi/deathwatch.html?year=2007>>.

textos de conflictivitat, amb un 51% de morts de periodistes a causa d'armes lleugeres, enfront de percentatges significativament menors de morts per armes pesades (15,6%) o explosius (9,4%). c) La desprotecció davant l'enfrontament dels civils a contextos de conflicte en els quals no només els grups d'oposició, sinó també l'Estat, suposadament protector dels drets de la ciutadania, són responsables dels atacs contra civils, incloent periodistes. En aquests contextos, a més, es va produir una criminalització creixent, una tendència que il·lustra el 29% de morts de periodistes a les mans de grups polítics opositors, un 19,3% a les mans d'actors governamentals, un 11,5% per part de grups criminals, un 8% a les mans de paramilitars i un 6,5% a les mans de l'exèrcit. d) La impunitat de la vulneració del dret internacional humanitari, amb una gran majoria de casos d'assassinat de periodistes que queden impunes.²⁰

A més de l'impacte dels conflictes armats actuals en l'àmbit de la seguretat física dels periodistes, l'efecte de les tensions s'estén també a la mateixa pràctica del periodisme en contextos bèl·lics. La professió, sotmesa ja a pressions vinculades a les tendències comunicatives contemporànies (immediatesa, impacte visual, personalització i descontextualització, oficialisme, precarietat laboral, etc.), afronta també les pressions i les conseqüències associades a la pèrdua *de facto* de l'estatus de no combatents per part dels seus membres: restricció de moviments, dependència creixent de segones i terceres fonts en detriment de les fonts primàries, ús creixent del "periodisme encastat"²¹ a les parts contendents i les limitacions per a una cobertura independent de la informació que això comporta, perill per a les fonts i per als treballadors vinculats als periodistes (p. ex., traductors, conductors), etc. Tot això sense oblidar el paper d'incitació a la violència i l'odi que determinats mitjans de comunicació han exercit en contextos prebèl·lics i bèl·lics o de genocidi (p. ex., els Balcans o Ruanda).

Si bé hi ha mecanismes formals de protecció específica per als periodistes, com la recent Resolució del Consell de Seguretat 1738 (2006),²² que afirma l'estatus de civils per als periodistes en conflictes armats i insta les parts contendents a adoptar mesures en conseqüència, la conflictivitat armada actual manté en escac molts periodistes i, amb ells, la llibertat d'expressió i de premsa en temps de guerra i la mateixa cobertura del desenvolupament d'aquests conflictes. Per tot plegat, l'índex de mortalitat i d'atacs als periodistes s'ha convertit de forma tràgica en un indicador més de l'evolució dels conflictes armats.

país, que va provocar 400 víctimes mortals i una xifra similar de ferits. Atribuït a al-Qaida per fonts militars nord-americanes, va suposar l'atac més mortífer des de l'inici de la invasió liderada pels EUA el 2003. A partir de setembre, la violència va experimentar un cert descens, atribuïble segons diversos analistes a l'efecte de l'operació militar llançada el febrer a Bagdad per les forces nord-americanes i iraquianes, la cooperació dels EUA amb faccions sunnites, la suspensió temporal de les operacions de la milícia d'el-Mahdi a l'agost i el rebuig d'al-Qaida per part d'algunes tribus àrabs. L'any va registrar el nombre més alt de refugiats i de desplaçats en tot el conflicte, ja que ACNUR va calcular un total de quatre milions d'iraquians. Per altra banda, el Primer Ministre, Nuri al-Maliki, va sol·licitar la renovació del mandat de les forces liderades pels EUA, encara que va instar el President nord-americà, George W. Bush, a negociar sobre el futur de les tropes al país (la reducció de les quals, en 25.000 efectius per a finals de 2008, va ser anunciada el setembre per Bush). En l'àmbit polític, els desacords entre les diferents faccions es van mantenir, després d'haver dimitit els ministres xiïtes del grup de Moqtada al-Sadr a l'abril i haver abandonat el govern la principal coalició sunnita a l'agost. Els bombardeigs i les incursions de l'exèrcit turc al territori de la Regió Autònoma del Kurdistan, en la seva lluita contra el PKK,

A l'Iraq un atemptat a l'agost contra dos localitats iazidites va provocar 400 morts i va suposar l'atac més mortífer des de 2003

van afegir tensió a la zona, en paral·lel a la celebració prevista d'un referèndum per decidir l'estatus de la ciutat de Kirkuk, finalment posposat fins a mitjan any 2008.

Israel – Palestina

Inici del conflicte:	2000
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional ²³
Actors:	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Qsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Gihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Síntesi:	

El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es reïncia l'any 2000 amb l'esclat de la Segona Intifada, propiciada pel fracàs del procés de pau promogut al principi dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestino-israelià s'inicia el 1947, quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU divideix el territori de Palestina sota mandat britànic en dos Estats i poc després es proclama l'Estat d'Israel (1948), sense que es pugui materialitzar des d'ales-

20. Committee to Protect Journalists, *Journalists Killed 1992-2007*, a <<http://www.cpj.org/deadly/index.html>>.

21. El terme *periodisme encastat* fa referència, en llenguatge periodístic, a l'exercici de la professió en contextos de guerra cobrint la informació des dels espais controlats per una de les parts, p. ex., acompanyant un exèrcit determinat.

22. S/RES/1738(2006) de 23 de desembre de 2006, a <http://www.un.org/Docs/sc/unscl_resolutions06.htm>.

23. Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

Quadre 1.5. El petroli: la poma de la discòrdia a l'Iraq

La llei sobre el petroli a l'Iraq havia de ser votada pel Parlament iraquetà el maig de 2007, però al final de l'any no s'havia assolit cap avanç en l'aprovació de l'esborrany preparat el febrer pel govern. L'estratègica qüestió del cru i l'enorme controvèrsia d'aquesta llei han propiciat el retard d'un assumpte que s'ha convertit en la poma de la discòrdia per al futur de l'Iraq, afegit a l'extrema violència en la qual està immers el país.

L'Iraq disposa d'unes reserves provades de petroli de 115.000 milions de barrils, fet que el converteix en el tercer país del món amb més reserves després d'Aràbia Saudita i l'Iran. No obstant això, malgrat aquesta enorme riquesa, dècades de guerra, sancions, falta d'inversió i, ara, violència i saqueigs van deixar unes instal·lacions obsoletes i van provocar que el país es trobés fins i tot mancat de combustible. De fet, la invasió dels EUA el 2003 va significar un descens en picat de la producció de cru, que ha anat recuperant-se a poc a poc fins a aconseguir el desembre de 2007 els 2,5 milions de barrils diaris, xifra que iguala la mitjana d'abans de l'esclat del conflicte.

L'administració nord-americana ha pressionat per a l'aprovació immediata de la llei del petroli, per poder iniciar al més aviat possible les inversions, en l'espera que en resulti un marc beneficiós per a les companyies estrangeres. Alhora, en el plànol polític, els EUA argumenten que la llei ajudarà a dirimir les diferències entre les diferents confessions, la qual cosa contribuirà a disminuir el conflicte sectari que afligeix tot el país. No obstant això, és precisament el profund desacord entre els diferents grups el que n'ha impedit, fins al moment, l'aprovació i el que s'ha perfilat com a factor de tensió.

En primer lloc, els sunnites, que havien pressionat per a l'elaboració d'una llei del petroli, desitgen una autoritat estatal forta que eviti la fragmentació del país i la seva desconexió amb les àrees riques en petroli (zones majoritàriament kurdes i xiïtes). Els sunnites van acceptar la Constitució de 2005, intencionadament vaga pel que fa a la propietat i el control del cru per poder disposar de l'aprovació de kurds i xiïtes, a canvi de tenir-ne garantida la revisió posterior. De fet, l'esborrany de la llei preveu una autoritat central que controli la majoria del petroli, qüestió a la qual s'oposen els kurds. D'aquí que el Govern Autònom del Kurdistan aprovés l'agost de 2007 una llei pròpia, qualificada d'il·legal per l'executiu de Bagdad, que ja ha permès al govern kurd concedir diverses llicències d'explotació de cru a empreses estrangeres, malgrat les amenaces del poder central d'impedir-ne l'exportació. El govern kurd insisteix que no contravé la legislació nacional i que els beneficis es repartiran a tot el país. Al mateix temps, els sunnites desitgen que la redistribució dels beneficis es faci segons criteris poblacionals, encara que no hi ha un cens recent que permeti calibrar les xifres (s'estima que els sunnites suposen un 20% de la població, aproximadament). Si bé l'esborrany concedia una part de les peticions sunnites, els seus líders manifesten que estan disposats a un bloqueig si no s'atenen alguns altres interessos seus.

La tensió entorn de la llei del petroli té un altre protagonista: la ciutat de Kirkuk, territori que posseeix les segones reserves de petroli i gas de l'Iraq. Situada actualment fora de les tres províncies que integren la Regió Autònoma del Kurdistan, aquesta ciutat reivindica la celebració d'un referèndum per determinar el seu estatus i la seva futura incorporació a la regió, en virtut de l'article 140 de la Constitució. Precisament perquè es tracta d'una qüestió extremadament controvertida, el referèndum que havia de celebrar-se abans del 31 de desembre de 2007 ha estat posposat fins a mitjan l'any següent.

El petroli és i ha estat motiu de discòrdia a l'Iraq, externament i interna. La llei del petroli, pendent d'aprovació i d'acord, s'erigeix en el centre de la discòrdia, atès que les diferents sensibilitats polítiques la utilitzen com a moneda de canvi en favor dels seus interessos. L'evolució dels esdeveniments l'any 2008 girarà al voltant de la capacitat dels diferents actors polítics i regionals d'arribar a acords sobre aquest i altres temes pendents.

hores un Estat palestí. L'any 1948, Israel s'annexiona Jerusalem oest, i Egipte i Jordània ocupen Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel envaeix Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer a la "Guerra dels Sis Dies" contra els països àrabs. No és fins als acords d'Oslo que l'autonomia dels territoris palestins esdevé formalment reconeguda, encara que la seva implementació topa amb l'ocupació militar i el control del territori imposat per Israel.

Malgrat els avanços formals aconseguits al llarg de la conferència internacional de pau per al **conflicte palestino-israelià**, celebrada a Annapolis (EUA) al final de novembre, diversos elements van mostrar les dificultats per a un avenç real: es va excloure de la conferència i de la futura negociació una part de la població palestina i els seus representants, Hamas; es va avançar en la construcció d'assentaments a Cisjordània; i, sobretot, va continuar la violència entre les parts, essencialment amb un increment dels atacs de l'exèrcit israelià a Gaza en resposta a l'augment del nombre de llançaments de coets cap a territori israelià, després que Hamas finalitzés l'alto el foc contemplat des de novembre de 2006. En concret, l'atac amb coets que va causar ferides a més de 60 soldats israelians a mitjan setembre,

reivindicat pels Comitès de Resistència Popular i Jihad Islàmica, va precedir la declaració de la Franja com a territori hostil per part d'Israel, fet que va suposar el tancament gairebé complet de la zona i la interrupció del subministrament de combustible. El conflicte intrapalestí entre partidaris d'Hamas i de Fatah va ser aprofitat per Israel (secundada per una part de la comunitat internacional) per intensificar l'aïllament de Gaza, alhora que donava suport polític, diplomàtic, econòmic i militar el President de l'ANP, Mahmud Abbas.

Palestina

Inici del conflicte:	2006
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam)
Intensitat:	2
Evolució anual:	↓
Síntesi:	

L'oposició entre els diferents sectors palestins al llarg de les

últimes dècades ha estat protagonitzat principalment per grups nacionalistes laics d'una banda (Fatah i el seu braç armat —les Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa—, FPLP, FDLP) i grups confessionals d'una altra (Hamas i el seu braç armat - Brigades Ezzedin al-Qassam-, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dins dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions envers les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Yasser Arafat i posteriorment per Mahmud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensar els interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamas en les eleccions de gener de 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre ambdues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

L'any va estar marcat per un **conflicte intrapalestí** de grans proporcions amb enfrontaments des del mes de gener entre seguidors del partit Fatah i del moviment islamista Hamas, que va provocar centenars de víctimes mortals. L'Acord de la Meca del 8 de febrer i la formació d'un Govern d'Unitat Nacional a mitjan març no van aconseguir detenir-ho. Va culminar tres mesos després, amb el desmantellament per part de Hamas dels cossos de seguretat lleials al President Mahmud Abbas a la Franja de Gaza i la presa successiva del poder a la zona. La proclamació immediata d'un govern d'emergència paral·lel a Ramallah, controlat per Fatah, va suposar la divisió *de facto* entre Gaza i Cisjordània i va propiciar la repressió mútua a ambdós territoris. La mort de vuit partidaris de Fatah el 12 de novembre a les mans de les forces de Hamas amb motiu de la commemoració de la mort de Yasser Arafat va mantenir la tensió alta, encara que Hamas va fer gestos per convidar al diàleg el President Mahmud Abbas. D'altra banda, el bloqueig d'Israel sobre Gaza es va intensificar al llarg de l'any i Nacions Unides va alertar del deteriorament alarmant de la situació i de les greus conseqüències humanitàries que estava ocasionant.

Líban (Naher al-Bared)

Inici del conflicte:	2007
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Fatah al-Islam
Intensitat:	2
Evolució anual:	FI

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el maig de 2007 quan l'Exèrcit libanès es va enfrontar en un camp de refugiats palestí al nord del país a la milícia Fatah al-Islam, sorgida el 2006. El govern libanès havia acusat el grup armat de perpetrar un atemptat a una zona cristiana de Beirut en els mesos previs i va considerar Fatah al-Islam emissari dels serveis d'intel·ligència siris al Líban (fet negat tant per la milícia com per Síria) i de pertànyer a al-Qaida. El conflicte va sorgir en un context d'extrema fragilitat política i social (amb la definició de la implicació de Síria en el panorama libanès com a teló de fons), en el qual es va registrar la penetració de cèl·lules gihadistes a diversos punts del país.

El 20 de maig es van iniciar al camp de refugiats palestins de **Naher al-Bared**, prop de la ciutat septentrional de Trípoli, al **Líban**, enfrontaments entre l'exèrcit i la milícia Fatah al-Islam. El 2 de setembre, quan l'exèrcit va donar per finalitzat el conflicte, el balanç era de més de 300 morts, inclosos 164 soldats i 42 civils. L'origen del grup armat i les raons de l'esclat van ser motiu de debat, i no es van poder desvincular de la tensió política interna ni de la tensió regional.²⁴ El conflicte es va reproduir temporalment en un altre camp de refugiats pròxim a Sidó, amb un altre grup denominat Jund al-Sham. Les diferents organitzacions palestines (encarregades de la seguretat dels camps de refugiats al Líban) es van desmarcar de l'actuació d'ambdós grups armats i van donar suport a la decisió del govern libanès de combatre'ls.

Iemen

Inici del conflicte:	2004
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	forces armades, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)
Intensitat:	2
Evolució anual:	↓

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el 2004, quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió al nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar al conjunt sunnita del país un règim teocràtic similar al que havia desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat el govern de corrupció i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s'han oposat a la seva aliança amb els EUA en la lluita contra el terrorisme. El conflicte ha causat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones

El conflicte que des de 2004 enfrontava l'exèrcit del **Iemen** i els partidaris del clergue xiïta Hussein Badr al-Houthi es va intensificar el gener. Durant els primers quatre mesos de l'any, va causar 1.500 morts entre les tropes de l'exèrcit i 2.000 entre els rebels, segons fonts locals. La signatura d'un acord de pau el juny va fer remetre els enfrontaments, però es van seguir produint de forma esporàdica fins al final de l'any. Precisament, la continuació dels bombardeigs per part de l'exèrcit a la província septentrional de Saada i les crítiques als seguidors d'al-Houthi per l'incompliment en el lliurament de les armes es van revelar com els motius de l'èxit escàs del procés de pau. Per altra banda, el govern va acusar l'Iran i Líbia de donar suport als rebels, fet que aquests països van negar. El conflicte va provocar el desplaçament de milers de persones, segons van informar les agències humanitàries. Finalment, un atemptat el juliol, atribuït a al-Qaida, va provocar la mort de nou persones, entre elles set turistes espanyols.

24. Vegeu el quadre adjunt i el capítol de tensions.

Quadre 1.6. L'esclat del conflicte a Naher al-Bared o la complexitat d'un enfrontament que va durar 105 dies

Al camp de refugiats palestins de Naher al-Bared, proper a la ciutat septentrional de Trípoli, al Líban, es va lliurar de maig a setembre un combat entre l'exèrcit i el grup denominat Fatah al-Islam, després que aquesta formació atacés una posició militar i degollés més de 20 soldats. Si bé les conseqüències materials de l'enfrontament van resultar evidents (van morir més de 300 persones, el camp va quedar pràcticament destruït i 31.000 palestins van haver de desplaçar-se), la naturalesa i les motivacions del conflicte ho van ser menys.

La versió oficial del govern va assenyalar el règim siri com a instigador de l'atac (vinculant-ho a la propera votació per a l'establiment d'un tribunal internacional per investigar la responsabilitat síria en diversos assassinats de personalitats libaneses), mentre que Síria va negar aquesta acusació. No obstant això, l'afirmació responia més a la lògica política interna del Líban, amb una majoria governamental que culpava Síria de tots els mals del país, que a les informacions conegudes amb posterioritat. Altres interpretacions emfasitzaven els vincles de Fatah al-Islam amb al-Qaida o atribuïen el que havia passat a la situació als camps de refugiats palestins.

Una investigació recent sorgida una vegada finalitzat el conflicte suggereix diverses conclusions.²⁵ D'una banda, descarta que Fatah al-Islam fos una creació mecànica de la intel·ligència síria i que aquesta tingués un paper destacat a armar-lo o finançar-lo, encara que reconeix que Síria no va evitar l'arribada al Líban de combatents provinents de l'Iraq. Així mateix, els investigadors afirmen que Fatah al-Islam va néixer com una entitat que lluitava per l'alliberament de Palestina, però que es va radicalitzar progressivament amb l'arribada de combatents àrabs (palestins i siris) que havien lluitat a l'Iraq i que havien hagut de fugir, a causa de la violència sectària que assolava el país. L'adhesió d'un exmembre de Jund al-Sham (un altre grup armat sorgit al camp de refugiats d'Ein l'Helweh), amb una visió takfiri extremista i acompanyat de combatents libanesos, va contribuir a la radicalització del grup. Finalment, l'arribada d'un xeic saudita aliat d'Osama bin Laden va facilitar la transformació progressiva de Fatah al-Islam d'un grup jeràrquic format per palestins, siris i libanesos a una xarxa salafista gihadista de cèl·lules descentralitzades i nodrides per combatents extremistes provinents de l'Iraq i Aràbia Saudita. Així va ser com, d'abraçar la causa palestina, van passar a pretendre convertir Trípoli en un emirat islàmic.

Aquest nou fenomen de radicalització va crear dissensions i enormes desacords entre els nous i vells membres de Fatah al-Islam, fins al punt que l'inici dels combats, amb l'atac del 20 de maig perpetrat per una part del grup, va agafar de sorpresa el dirigent Shaker al-Abssi. I això sense esmentar les friccions amb una població civil palestina majoritàriament secular que va sofrir la intrusió a la seva pròpia llar d'un grup violent i aliè. Evidentment, la difícil situació als camps de refugiats palestins, on la població viu des de fa dècades en condicions deplorables, constitueix un element que cal tenir en compte a l'hora d'explicar el que ha passat: la manca de control exterior, les friccions entre diferents grups palestins i les facilitats per a la infiltració d'elements externs proporcionen, sens dubte, un terreny adobat per al conflicte.

Respecte als vincles de Fatah al-Islam amb al-Qaida, als quals es va apuntar inicialment, el grup va proclamar la seva simpatia envers l'organització d'Osama bin Laden, però va negar tenir-hi vincles. De fet, ni Bin Laden ni Ayman Zawahiri van manifestar el seu suport a l'acció de Fatah al-Islam contra l'exèrcit libanès. De totes maneres, segons els analistes, l'ofensiva de Fatah al-Islam no hagués estat possible sense el suport financer de la branca saudita d'al-Qaida. A més a més, una evidència interessant de la composició de Fatah al-Islam permet desestimar l'afirmació que vincula el fenomen gihadista al Líban a la població palestina i permet afirmar que la població libanesa constitueix una part important del moviment. Així mateix, es coneix l'existència de diverses cèl·lules gihadistes libaneses a les zones de Trípoli, Akkar i al Koura.

Com posa de manifest una anàlisi detallada del que va passar a Naher al-Bared, la complexitat en el nombre, la tipologia i els vincles dels actors obliga a defugir interpretacions simplistes que vinculen el conflicte als interessos del règim siri, a la lluita internacional d'Osama bin Laden o a la situació als camps de refugiats palestins al Líban. La combinació d'elements locals, regionals i internacionals il·lustra millor la radiografia del conflicte de Naher al-Bared, el primer on les forces armades libaneses atacaven un camp de refugiats palestí des de l'any 1973 i el conflicte intern més greu des de la guerra civil que va patir el país entre 1975 i 1990.

25. Bilal Y. Saab i Magnus Ranstorp, *Fatah al Islam: how an Ambitious Gihadist Project Went Awry*, Brookings Institution, (28/11/07), a <http://www.brookings.edu/articles/2007/1128_terrorism_saab.aspx>.

2. Tensions

- Al final de l'any 2007 es comptaven 70 escenaris al món on es registrava una tensió, la majoria a l'Àfrica i Àsia. El 70% de les tensions van tenir un caràcter marcadament intern.
- L'esclat de la violència a Kenya arran de les acusacions de frau en les eleccions presidencials va provocar la mort de més de 300 persones l'última setmana de l'any.
- A Bolívia es van registrar alts nivells de tensió política i polarització social entorn de l'aprovació d'una nova Constitució i de l'enfrontament entre els departaments orientals i el govern central.
- La creixent tensió política i l'augment de la violència al Pakistan van posar entre les cordes el règim de Pervez Musharraf, especialment després de l'assassinat de l'antiga Primera Ministra Benazir Bhutto abans d'acabar l'any.
- Geòrgia va demanar formalment la retirada de les tropes de pau russes d'Abkhàzia enmig d'un augment de la tensió entre la regió independent de facto i el govern central georgià.
- Al Líban, l'any va concloure sense que s'hagués triat un nou President, enmig d'una forta polarització i d'assassinats de personalitats polítiques i militars.

Aquest capítol identifica els contextos de tensió que hi va haver al llarg de l'any 2007 (indicador núm. 2) i es divideix en dues parts: en la primera es defineixen les situacions de tensió i les seves característiques; en la segona s'analitza l'evolució i les tendències de les tensions. Per altra banda, a l'inici del capítol es presenta un mapa amb totes les zones en tensió.

2.1. Tensions: definició

Es considera tensió una situació en la qual la persecució d'uns objectius determinats o la no-satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política i social o un ús de la violència amb una intensitat que no assoleix la d'un conflicte armat, que pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, i l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a tres variables: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o c) el control dels recursos o del territori.

Taula 2.1. Resum de les tensions durant el 2007

Tensió ¹	Tipologia ²	Actors principals	Intensitat ³ Evolució anual
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Intern	Govern, grup armat FLEC, aliança política de moviments socials i grups armats, Fòrum Cabindès per al Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		=
Burundi	Intern	Govern, oposició armada (FNL-PALIPEHUTU, coneguda com FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)	2
	Identitat, Govern		=
Camerun (Bakassi) – Nigèria	Internacional	Camerun, Nigèria, organitzacions de nigerians en contra de la devolució de la península de Bakassi al Camerun	1
	Territori		=
Comores	Intern	Govern regional d'Anjouan, govern regional de Moheli, govern de la Uni ostentat per Gran Comora	1
	Autogovern		↑
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan	2
	Govern		↑
Congo	Intern	Govern, partit opositor CNR i milícies ninja del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		↓
Côte d'Ivoire	Intern internacionalitzat	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies pro governamentals, ONUCI, Forces Licorne	2
	Govern, Recursos		↓

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àfrica			
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		↑
Etiòpia	Intern	Govern, oposició política i social (partits CUD, UEDF), grup armat EPPF	1
	Govern		=
Etiòpia (Oromiya)	Intern	Govern, grup armat OLF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Guinea	Intern	Govern, sindicats, partits polítics d'oposició, forces armades	2
	Govern		↑
Guinea-Bissau	Intern	Govern, partits polítics d'oposició	1
	Govern		↑
Guinea Equatorial	Intern	Govern, partits polítics d'oposició, moviments socials	1
	Govern		=
Kenya	Intern	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil)	3
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Mali	Intern	Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga	2
	Identitat, Recursos		=
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁴	Marroc, República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), grup armat Front Polisario	1
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Níger	Intern	Govern, grup armat MNJ	3
	Identitat, Recursos		↑
Nigèria	Intern	Govern, partits polítics, màfies, grups religiosos extremistes	2
	Govern		=
RD Congo	Intern	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició	3
	Govern, Recursos		↑
Regió dels Grans Llacs	Internacional	República Democràtica del Congo, Ruanda, Uganda	2
	Identitat, Govern, Recursos		=
Senegal (Casamance)	Intern	Govern, grup armat MFDC i les seves diferents faccions	1
	Autogovern		↓
Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)	Intern	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia	3
	Territori		↑
Subregió del riu Mano ⁵	Internacional	Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria, Sierra Leone, grups mercenaris	1
	Recursos		↓
Sudan	Intern	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies pro governamentals, ètnies i subclans dinka i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Sudan (Est)	Intern	Govern, grup armat Eastern Front	1
	Autogovern, Recursos		↓
Zimbabue	Intern	Partits polítics ZANU-PF i MDC, organització social opositora WOZA	2
	Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Amèrica			
Bolívia	Intern	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)	2
	Govern, Autogovern		=
Equador	Intern	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)	2
	Govern, Recursos		=
Haití	Intern internacionalitzat	MINUSTAH, govern, oposició armada (bandes juvenils)	1
	Territori, Govern		↓
Mèxic (Chiapas)	Intern	Govern, oposició política i social (EZLN, organitzacions socials)	1
	Identitat, Sistema		↓
Perú	Intern	Govern, oposició política i social (faccions romanents de Sendero Luminoso, organitzacions camperoles i indígenes)	2
	Govern		=
Veneçuela	Intern	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Àsia			
Bangla Desh	Intern	Govern, oposició política i social (AL, BNP)	1
	Govern		↓
Xina (Tibet)	Intern internacionalitzat	Govern, oposició política i social (organitzacions secessionistes i de drets humans), govern tibetà i comunitats tibetanes a l'exili	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Xina (Turquestan Oriental)	Intern	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	1
	Autogovern, Identitat		=
Filipines	Intern	Govern, oposició política i social (sectors descontents de les forces armades, partits opositors, organitzacions d'esquerra i de drets humans)	2
	Govern		=
Filipines (Mindanao-MNLF)	Intern	Govern, faccions del grup armat MNLF	3
	Autogovern, Identitat		↑
Fiji	Intern	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Índia – Pakistan	Internacional	Govern de l'Índia, govern del Pakistan	1
	Identitat, Territori		=
Índia (Nagaland)	Intern	Govern, oposició armada (NSCN-K, NSCN-IM)	3
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Tripura)	Intern	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		=
Indonèsia (Sulawesi)	Intern	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre eixos de divisió religiosa	1
	Identitat		↓
Indonèsia (Moluques)	Intern	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre eixos de divisió religiosa	1
	Autogovern, Identitat		↓
Indonèsia (Papua Occidental)	Intern	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		=
Kirguizistan	Intern	Govern, oposició política i social	2
	Govern		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àsia			
Laos	Intern	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong	2
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Intern	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	3
	Sistema		↑
Nepal (Terai)	Intern	Govern, organitzacions polítiques i armades madhesi (MRPF), JTMM	3
	Autogovern, Identitat		↑
Pakistan	Intern	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies talibanes	3
	Govern, Sistema		↑
Pakistan (Balutxistan)	Intern	Govern, grup armat BLA	2
	Autogovern, Recursos		=
Tailàndia	Intern	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Tadjikistan	Intern	Govern, oposició política i social, senyors de la guerra	2
	Govern		=
Timor-Leste	Intern internacionalitzat	Govern, missió internacional International Security Forces, oposició política i social (simpatitzants del líder rebel Alfredo Reinado, simpatitzants del partit FRETILIN, militars acomiadats, bandes armades)	3
	Govern		↓
Turkmenistan	Intern	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Uzbekistan	Intern	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes	2
	Sistema, Govern		↑
Europa			
Armènia–Azerbaidjan (Nagorno Karabakh)	Internacional	Govern d'Azerbaidjan, govern de l'autoproclamada República de Nagorno Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Bielorússia	Intern	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Xipre	Intern	Govern de Xipre, govern de l'autoproclamada República Turca del Nord de Xipre	1
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Geòrgia (Abkhàzia)	Intern internacionalitzat	Govern de Geòrgia, govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI	2
	Autogovern, Identitat		↑
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Intern internacionalitzat	Govern de Geòrgia, govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia	2
	Autogovern, Identitat		=
Macedònia (nord-oest)	Intern	Govern, grups polítics i actors armats de la comunitat albanesa	1
	Autogovern, Identitat		=
Moldàvia (Transdnièster)	Intern internacionalitzat	Govern de Moldàvia, govern de l'autoproclamada República de Transdnièster, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		=
Rússia (Caucas Nord)	Intern	Govern rus, governs de les repúbliques d'Ingúixia, Daguestan, Kabardino-Balkària i Txetxènia, grups armats d'oposició, oposició social i política	2
	Autogovern, Identitat, Sistema, Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Europa			
Sèrbia (Kosovo)	Intern internacionalitzat	Govern de Sèrbia, govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR	1
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Aràbia Saudita	Intern internacionalitzat	Govern, grup armat al-Qaida	1
	Sistema		=
Egipte	Intern	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans)	1
	Govern, Sistema		=
Iran (nord-oest)	Intern internacionalitzat	Govern, grup armat PJAK	2
	Autogovern, Identitat		=
Iran – EUA, diversos països	Internacional	Iran, EUA, Israel, EU-3 (França, Regne Unit, Alemanya)	2
	Sistema		↑
Líban	Intern internacionalitzat	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Israel–Líban–Síria	Internacional	Israel, Síria, grup armat libanès Hezbollah	2
	Sistema, Recursos, Territori		=

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitja; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; = : sense canvis.

Les tensions marcades en negreta es descriuen en el capítol.

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen tensions, matisant entre parèntesis la regió dintre d'aquest Estat a la qual se circumscriu la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què hi ha més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia, que aborda per una part les causes o les incompatibilitats d'interessos i, per l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Amb relació a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir o erosionar el poder; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Amb relació a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta forma, es considera tensió interna la que està protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior del mateix. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en la qual algun dels actors principals és foraster, o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en la qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.
- La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució anual (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del nivell de violència registrat i del grau de mobilització política i social.
- A pesar que el Sàhara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre el Marroc i el Sàhara Occidental com "internacional" i no com "interna", atès que es tracta d'un territori per descolonitzar, la pretesa pertinença del qual al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.
- La subregió del riu Mano engloba geogràficament Guinea, Libèria i Sierra Leone. No obstant això, també es té en compte la situació a Côte d'Ivoire per la seva proximitat geogràfica i la seva influència a la resta d'escenaris.

2.2. Tensions: tendències globals el 2007

Al final de l'any 2007 hi havia **70 escenaris al món on es registrava una tensió, la majoria a l'Àfrica i Àsia** (26 i 23, respectivament). La resta de tensions es van produir a Europa (9) i també a Amèrica i Orient Mitjà (6 a cada regió). Cal destacar que **el 70% de les tensions van tenir un caràcter marcadament intern**, mentre que la resta van ser, en la mateixa proporció (15%), tensions internes internacionalitzades i tensions internacionals. La majoria de les tensions internacionals van ocórrer a l'Àfrica, i les van protagonitzar Estats fronte-

ters amb disputes territorials (com Eritrea i Etiòpia, o el Camerun i Nigèria) i per països integrats en conjunts regionals (la zona del riu Mano i els Grans Llacs).

Quant a les causes de les incompatibilitats que van originar les tensions és rellevant remarcar que, malgrat el seu caràcter multidimensional, **el factor explicatiu de pràcticament la meitat de les tensions (47%) fou el desacord de sectors polítics i socials opositors pel que fa a les polítiques governamentals**. Aquest va ser el cas de 13 països africans (entre ells Burundi, Congo, Côte d'Ivoire, Guinea, Kenya, Nigèria, la República Democràtica del Congo o Zimbabue) i de 10 països asiàtics (Bangla Desh, Filipines, Fiji, Pakistan, Tailàndia,

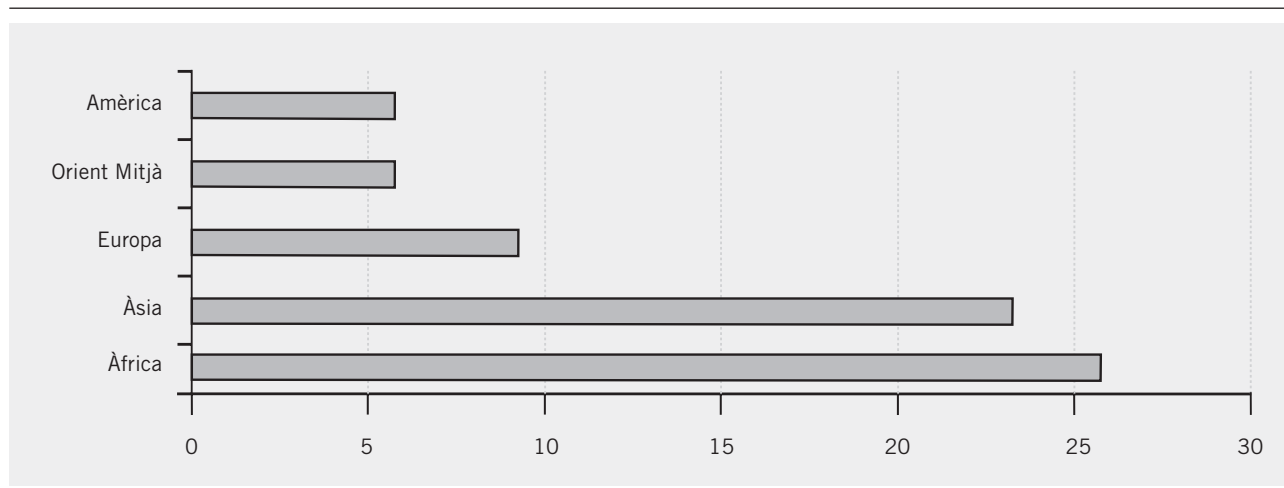
Timor-Leste i la majoria de països d'Àsia Central). També a Amèrica, pràcticament totes les tensions van ser motivades per l'oposició a la política dels governs de la regió. Va ser el cas de Bolívia, Equador, Perú i Veneçuela, on al llarg de 2007 es van succeir manifestacions i protestes generalitzades en contra dels seus respectius Executius. No obstant això, a regions com Europa i Orient Mitjà, els motius principals de desacord van ser uns altres: les **demandes d'autogovern, principalment a Europa** (en contextos com Abkhàzia i Ossètia del Sud a Geòrgia; la República de Transdnièster, a Moldàvia; i també a Kosovo, la independència de la qual de Sèrbia, semblava un fet en finalitzar l'any), i **l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic de l'Estat a Orient Mitjà** (és el cas d'Aràbia Saudita amb al-Qaida i d'Egipte amb l'oposició liderada pels Germans Musulmans, així com les disputes interestatals entre l'Iran i els EUA, per una part, i Israel, el Líban i Síria, per una altra). Així mateix, és interessant assenyalar que les **disputes relacionades amb demandes d'autogovern van tenir en la majoria de casos un component identitari**, i la combinació d'ambdós factors va ser un element molt present en les tensions existents als continents africà, asiàtic i europeu.

Al llarg de l'any, **la gran majoria de les tensions van experimentar una escalada (35%) o van romandre més o menys estables (49%)**. Així, només una petita proporció dels escenaris amb alguna tensió (16%) va reflectir una reducció en la seva virulència cap al final de l'any. Quant a la intensitat, tant en l'ús de la violència com en el nivell de mobilització, va ser alta únicament en el 15% de les tensions. **Significativament, tots els casos amb una tensió elevada es van repartir entre l'Àfrica i Àsia**. A l'Àfrica, Kenya va patir un esclat de violència de grans proporcions causat per les acusacions de frau en les eleccions de desembre, en paral·lel a altres escenaris convulsos a Níger, la República Democràtica del Congo i el Sudan. A Àsia, la tensió va ser alta a la regió filipina de Mindanao, on l'MNLF duu a terme una lluita armada, a la zona índia de Nagaland, a Myanmar, a la regió nepalesa de Terai, a Timor-Leste i, sobretot, al Pakistan.

Les tensions registrades al llarg dels cinc continents van tenir com a protagonistes en tots els casos els governs dels països afectats, que en 40 d'aquests contextos es van enfrontar a partits polítics d'oposició i a moviments socials. A més a més, **en 30 de les 70 tensions registrades hi havia un actor armat, la majoria grups d'oposició**, però també altres organitzacions com milícies, senyors de la guerra o grups mafiosos. En correspondència amb el nombre de tensions registrades, el nombre superior d'organitzacions armades el trobem al continent africà i a Àsia (13 i 12, respectivament). Es podria pensar que la presència d'actors armats afegeix necessàriament un grau més alt d'intensitat a la tensió; no obstant això, un terç de les tensions amb presència armada presentaven una magnitud baixa. Per altra banda, gairebé tots els països en tensió on operava una organització armada procedien d'una situació prèvia de conflicte armat en la qual, en el passat, s'havia signat un acord de pau o s'havia declarat un alto el foc.

Des d'una perspectiva regional, és destacable esmentar que a **l'Àfrica** les tensions van tenir un caràcter eminentment intern (amb molt pocs casos de disputes internacionalitzades), encara que el continent va concentrar la majoria de conflictes entre Estats. Quant a **Amèrica**, les tensions van tenir una intensitat mitjana (4 casos) i baixa (2), amb pocs casos d'escalada al llarg de l'any, fet que va reflectir el caràcter continuat de les mobilitzacions, protestes i violència als països llatinoamericans. També va ocórrer un fenomen semblant a **Europa**, on van ser de rellevància les tensions amb motivacions identitàries i amb demandes d'autogovern, amb un important element d'internacionalització provocat per la influència i la intervenció de Rússia en molts dels casos exposats. A **Àsia**, 20 de les 23 tensions eren internes i només va romandre com a tensió internacional la que enfronta l'Índia amb el Pakistan. **Orient Mitjà** va destacar pel caràcter internacional o internacionalitzat de bona part de les seves tensions, fet que reflecteix tant la interrelació dels actors a la regió com els interessos externs que convergeixen en aquesta àrea del planeta.

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions

2.3. Tensions: evolució anual per regions

Àfrica

Les tensions al continent africà van girar entorn de les dificultats en la implementació d'acords de pau signats en el passat. Va ser el cas tant del Sudan com de Burundi, on les FNL van bloquejar el treball de la comissió de monitoratge d'alto el foc. També va ser la falta d'avanços en qüestions acordades el que va fer augmentar la tensió als dos escenaris interestatals de tensió que persisteixen al continent africà: el que enfronta el Txad amb el Sudan, i Eritrea amb Etiòpia. Per altra banda, la celebració d'eleccions va contribuir a augmentar el clima de tensió en països com Nigèria i, sobretot, Kenya, on les acusacions de frau per part de l'oposició van desencadenar una onada de violència de grans proporcions.

a) Àfrica Austral

Zimbabwe	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	partits polítics ZANU-PF i MDC, organització social opositora WOZA

Síntesi:

El govern de Robert Mugabe, en el poder des de la independència del país el 1980 com a dirigent del ZANU-PF, persisteix en les pràctiques de persecució de membres de partits de l'oposició i de membres de la societat civil. Durant aquests anys, l'administració de Mugabe ha estat criticada pels seus alts nivells de corrupció, la supressió de l'oposició política i el mal maneig de la reforma agrària i de l'economia del país, així com per la violació sistemàtica dels drets humans. Aquesta situació ha dut el país a l'aïllament internacional.

La cada vegada més greu crisi econòmica que va sofrir **Zimbabwe** va exacerbar els ànims de les associacions civils de base i els partits opositors, que es van manifestar de forma pacífica durant el 2007 sol·licitant la dimissió del President, Robert Mugabe, i la redacció d'una nova Constitució. **La forta repressió que van exercir els cossos policíacs contra els grups de protesta va generar un gran nombre de detinguts, ferits i fins i tot la mort de diversos manifestants** i membres del partit opositor MDC. Les manifestacions i les reunions polítiques van ser prohibides el febrer per un període de tres mesos, però en la pràctica les concentracions de partits opositors i organitzacions de la societat civil van ser impedides durant tot l'any.⁶ Davant aquesta situació, al llarg del segon trimestre la SADC (Comunitat per al Desenvolupament de l'Àfrica Austral) va proposar el President sud-africà Thabo Mbeki com a mediador en

la crisi política sorgida entre el partit en el poder, ZANU-PF, i el principal opositor, MDC. El paper mediador de Mbeki va ser criticat en nombroses ocasions per ser excessivament tolerant i flexible amb Mugabe i per la falta de transparència. No obstant això, després de diverses reunions es van assolir acords polítics, com l'aprovació d'una esmena a la Constitució, per part de l'MDC, que permetria celebrar les eleccions presidencials i legislatives durant l'any 2008. Malgrat les creixents crítiques en contra del President, tant internes com internacionals, Mugabe va ser reelegit pel seu partit com a candidat per als comicis següents.

b) Àfrica Occidental

Côte d'Ivoire	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↓
Tipologia:	Govern, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies pro governamentals, ONU, Forces Licorne

Síntesi:

Des de l'any 2002, el país es troba dividit en dos entre l'aliança armada d'oposició Forces Nouvelles, al nord, i la zona sud, controlada pel govern. La signatura de l'acord polític d'Ouagadougou el març de 2007 va obrir la porta per a la reunificació del país. No obstant això, els escassos avanços en la seva implementació van continuar suposant un seriós risc per a la pau.

Côte d'Ivoire va donar un nou pas cap a la pau durant el 2007 amb la **signatura de l'Acord Polític d'Ouagadougou, que pretenia tornar a posar en marxa el procés i implementar els acords de pau de Linas-Marcoussis.**⁷ Malgrat que no es van produir incidents violents de gravetat, excepte l'intent d'assassinat del líder de les Forces Nouvelles i actual Primer Ministre, Guillaume Soro, durant el mes de juny, diversos analistes van assenyalar l'efecte desestabilitzador que podria tenir la tornada de desplaçats i refugiats a les seves localitats d'origen davant la falta d'una estratègia clara per dirimir les disputes relacionades amb la possessió de terres, sobretot a l'oest del país, la zona més copejada pel conflicte. La missió de pau ONUCI va denunciar els actes de violència que estaven tenint lloc a Bouaké, la capital del nord, sota control de l'aliança armada Forces Nouvelles, en els últims mesos de l'any, incloent els enfrontaments de naturalesa militar, les detencions il·legals i abusives i les execucions sumàries. A més a més, diverses organitzacions, entre les quals el PMA, van denunciar l'augment de la criminalitat i la continuïtat de les pràctiques d'extorsió i violència contra la població civil, principalment al nord. L'estabilitat del procés de pau dependrà de la concreció de les llistes censals i del desenvolupament i el resultat de les pròximes eleccions, per a les quals encara no s'ha establert una data.

6. Vegeu el capítol de drets humans.

7. Vegeu el capítol de conflictes armats i processos de pau.

Guinea

Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, sindicats, partits polítics de oposició, forces armades

Síntesi:

El règim de Lansana Conté, en el poder d'ençà que va donar un cop d'estat el 1984, ha exercit des de llavors una forta repressió contra l'oposició política i la societat civil. La greu situació d'instabilitat política, les constants violacions dels drets humans i el declivi econòmic de Guinea han provocat en nombroses ocasions l'augment de les tensions socials i els intents de cop d'Estat i d'assassinat del President. Davant la convocatòria de vaga general el 2007 el President va decretar l'estat d'excepció, cosa que va conduir a una violenta repressió dels manifestants.

A Guinea, la vaga general protagonitzada per sindicats, partits opositors i societat civil al llarg del mes de gener va ser durament reprimida per les forces de seguretat de l'Estat i va concloure amb la mort de 113 persones, tots ells civils desarmats. Les protestes es van produir per la pujada dels preus dels carburants i dels aliments de primera necessitat, cosa que es va unir a les demandes de dimissió del President, Lansana Conté, a qui acusaven de corrupció política i mala administració dels recursos de l'Estat. ECOWAS va enviar els presidents de Nigèria i Senegal com a mediadors entre el President i l'oposició política i social, davant la forta crisi que amenaçava d'estendre's a altres països de la inestable regió del riu Mano. Finalment, es va nomenar un nou Primer Ministre de consens proposat per les formacions sindicals, Lansana Kouyaté, que va anunciar la creació d'una comissió d'investigació perquè els crims comesos durant la vaga no quedessin impunes. No obstant això, a punt de complir-se l'aniversari dels fets, aquest òrgan no havia estat instituït a causa de les constants disputes polítiques quant a la seva formació, i diversos analistes van assenyalar que la crisi podria tornar a produir-se davant la falta de respostes per part del nou govern.

Mali

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Identitat, Recursos Intern
Actors:	Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga

Síntesi:

Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Mali, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que en els anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política en l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten, fortament afectades per la sequera creixent i la pràctica desaparició del comerç transsaharià. L'últim acord de pau signat en 2006 entre el govern i el grup armat tuareg, Aliança Democràtica per al Canvi, situava el desenvolupament econòmic i d'infraestructures

com a temes claus per al lliurament d'armes i el tancament del conflicte.

L'any 2006, el govern de **Mali** va signar un nou acord de pau amb una escissió del grup armat tuareg Aliança Democràtica per al Canvi (ADC), després dels atacs contra les forces armades malianes a la regió de Kidal, al nord, que estava començant a produir-se al llarg dels primers mesos de 2007. No obstant això, a partir del mes de maig una facció d'aquest mateix grup, liderada per Ibrahim Ag Bahanga, va iniciar una estratègia d'atacs i segrestos de membres de l'exèrcit, i va arribar a mantenir més de 50 efectius retinguts a l'àrea de Tinzaouatene (nord-est). El govern de Mali va acusar Bahanga de voler controlar la ciutat fronterera per obtenir també el control sobre la xarxa de tràfic de drogues que opera a la zona. L'explosió de mines antipersona va causar la mort almenys a 10 civils i diversos soldats. A l'agost, moment en el qual la crisi estava en el seu punt més àlgid, el líder de la facció ADC del 23 de Maig, que va protagonitzar els enfrontaments a Kidal durant 2006, Iyad Ag Ghaly, es va oferir a intervenir amb Bahanga. Es va assolir la declaració d'una treva unilateral i el compromís d'alliberament progressiu dels segrestats. Finalment, **els governs de Mali i Níger van denunciar l'existència d'una aliança entre els grups armats tuaregs d'ambdós països, fet que van desmentir algunes formacions**, mentre que al mes de setembre es va fer pública la creació de l'Aliança Tuareg de Níger i de Mali, liderada per Hama Ag Sidahmed, de Mali.

Níger

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Identitat, Recursos Intern
Actors:	Govern, grup armat MNJ

Síntesi:

Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Níger, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que al llarg dels anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política a l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten, molt afectades per la sequera creixent i la pràctica desaparició del comerç transsaharià. La falta de concreció dels acords de pau de 1995 ha estat una de les raons esgrimides pel MNJ per iniciar una campanya violenta contra les forces armades el 2007, a més de la falta de control sobre els recursos naturals (urani) que es produeixen als seus territoris.

Durant el mes de febrer, **el grup armat tuareg Moviment Nigerià per la Justícia (MNJ) va començar a atacar objectius militars i membres de l'exèrcit de Níger a la regió d'Agadez (nord)**. Els combats i els segrestos de soldats **es van intensificar davant la falta de reconeixement de les reivindicacions polítiques del MNJ per part del govern**, que els considerava traficants d'armament i drogues. L'estratègia de l'Executiu es va reduir al reforç de la seguretat, amb l'augment d'efectius a la regió del nord, la consecució d'acords de seguretat amb els països fronterers (especialment Mali, però també Algèria i Líbia) i la imposició d'un estat d'alerta a Agadez, sense que es pro-

duís cap intent de mediació, cosa que va portar a l'escalada de la tensió. Després de l'explosió d'una mina a Niamey (la capital), el govern va declarar que el grup armat pretenia ampliar la seva campanya d'insurrecció a les ciutats, i el va acusar de terrorisme. Les forces armades van admetre més de 50 baixes entre els seus efectius, alhora que van assumir la responsabilitat d'haver matat set civils d'ètnia tuareg que es trobaven en foc creuat amb activistes del MNJ. D'altra banda, les mines d'urani situades al nord i explotades per l'empresa francesa AREVA, van esdevenir un altre dels focus de tensió, fins al punt que la seva directiva va ser acusada, tant pel govern com pel MNJ, de finançar el conflicte.

Nigèria	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, partits polítics, màfies, grups religiosos extremistes

Síntesi:

Des de l'any 1999, quan el poder polític va tornar a mans civils després de dictadures i cops d'Estat successius, el govern no ha aconseguit imposar un sistema democràtic al país. Encara persisteixen grans diferències econòmiques i socials entre els diferents estats que conformen Nigèria, per la falta de descentralització, i entre les diferents capes socials, la qual cosa fomenta la inestabilitat i els esclats de violència. Així mateix, les fortes divisions interreligioses, interètniques i polítiques alimenten la persistència de la violència a tot el país. La falta de transparència i la corrupció en el terreny polític són altres grans llastos per a la democràcia a Nigèria. Les pràctiques mafioses i el recurs a l'assassinat polític com a estratègia electoral han impedit, almenys en els dos últims comicis presidencials, el lliure exercici del dret a vot de la població, amb la qual cosa han augmentat el descontentament i les pràctiques fraudulent.

A **Nigèria**, el període electoral va provocar un augment de les pràctiques violentes entre els principals partits, i es va denunciar el finançament de màfies per a la fustigació tant de candidats com d'electors. **Al voltant de 200 persones van morir en enfrontaments relacionats amb la contesa electoral, en uns comicis caracteritzats pel frau**, on el successor del President Olusegun Obasanjo del PDP, Umaru Yar'Adua, va resultar vencedor amb el 70% dels vots. Els estats del nord, principalment Kano, van ser també escenari dels enfrontaments entre comunitats musulmanes i cristianes, i dels atacs de la milícia islamista talibana, diversos membres de la qual van ser detinguts el novembre, acusats d'haver matat 12 persones en l'atac a una comissaria. La violència va tornar a sorgir en les eleccions locals celebrades a diversos estats del nord durant els mesos de novembre i desembre i va causar desenes de morts.

Senegal (Casamance)	
Intensitat:	1
Evolució anual:	↓
Tipologia:	Autogovern Intern

Actors: Govern, grup armat MFDC i diferents faccions

Síntesi:

Casamance és una regió senegalesa virtualment separada del país per Gàmbia on, des de 1982, el Moviment de les Forces Democràtiques de Casamance (MFDC) demana la independència. L'enfrontament entre les forces armades i el MFDC va tenir la màxima expressió de violència durant els anys noranta, i va concloure el 2004 amb la signatura dels acords de pau pel seu màxim líder, Diamacoune Senghor. Des de llavors han prosseguit els enfrontaments de baixa intensitat entre diferents faccions, que no reconeixen l'acord aconseguit amb el govern i que lluiten per augmentar el seu control sobre el territori.

Al **Senegal**, a pesar que **l'any va començar amb la mort de Diamacoune Senghor, líder del MFDC que havia signat els acords de pau**, cosa que feia preveure un augment de la violència, el cert és que la tensió en el país va anar baixant segons transcorria el 2007, de manera que al llarg de la segona meitat no es van constatar fets ressenyables. Durant la primera meitat es van produir enfrontaments entre les diferents faccions del grup armat a les fronteres de Guinea-Bissau i Gàmbia, que van generar desplaçaments de població. Les forces armades van incrementar la seva presència a la regió, prèviament a la celebració d'eleccions generals al país, cosa que va poder contribuir al cessament de la violència. El progressiu replegament de l'exèrcit l'últim mes de l'any va despertar els temors entre la població. En concloure l'any, l'enviat presidencial per a la pau va ser assassinat a Casamance en un atemptat condemnat pel govern i pel líder polític del MFDC.

c) Corn d'Àfrica

Txad – Sudan	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Txad, Sudan

Síntesi:

L'inici de la guerra a Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós governs, els Presidents dels quals van ser antics aliats en l'enderrocament del President txadià Hissène Habré per part d'Idriss Déby el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies pro governamentals sudaneses janjaweed en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que una part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa al Txad, els zaghawa. El 2004 es configuren diverses insurreccions contra el govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós governs han donat suport a l'oposició armada de l'altre país.

Pel que fa a les relacions entre el **Txad i el Sudan**, malgrat els esforços mediadors regionals (principalment de Líbia, Eritrea i Aràbia Saudita), la situació va continuar sent molt tibant a causa de la no-implementació dels acords assolits i a la persistència de la violència a Darfur i a l'est del Txad. Així, malgrat la signatura el febrer

de l'acord de Trípoli, que no es va aplicar, el mes d'abril es va produir una incursió de les forces armades txadianes en territori sudanès en persecució dels grups armats txadians. Com a producte d'aquesta incursió, les forces armades txadianes es van enfrontar a les forces armades sudaneses i van causar la mort de 17 soldats sudanesos i ferides a uns altres 40. Aquest fet va suposar la **primera confrontació entre les dues forces armades després de mesos de tensió i acusacions mútues de suport als respectius grups armats** que operen des d'ambdós països. Després d'això, el monarca saudita Abdullah bin Abdul-Aziz va intentar reeditar l'acord de Trípoli a principis de maig a Riyadh. La posterior celebració, a l'agost, d'una reunió del Comitè Militar i de Seguretat d'Alt Nivell entre el Txad i el Sudan a Trípoli va semblar donar avanços positius, ja que el comitè va destacar els esforços relatius a l'estabilitat de la situació militar i de seguretat realitzats per ambdós països. No obstant això, la ruptura de l'acord de pau el novembre entre el govern txadià i els grups insurgents txadians va reobrir les ferides i ambdós països van tornar a acusar-se de donar suport als seus respectius grups per desestabilitzar-se mútuament.

Eritrea – Etiòpia

Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Eritrea, Etiòpia

Síntesi:

L'any 1993, Eritrea s'independitza d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no queda clarament delimitada, cosa que els enfrontarà entre 1998 i 2000, amb el resultat de més de 100.000 víctimes mortals. El juny d'aquest any signen un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat estableix la missió UNMEE per supervisar-lo i el desembre signen l'acord de pau d'Alger. Aquest acord estableix que ambdós se sotmetran a la decisió que acordí la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC, per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el dret internacional. L'abril de 2002, l'EEBC anuncia el seu dictamen, que assigna el disputat llogaret fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrat per Etiòpia) a Eritrea, decisió que és rebutjada per Etiòpia.

La situació de tensió entre **Eritrea i Etiòpia** es va incrementar durant l'any a mesura que s'apropava la data límit establerta per l'EEBC perquè ambdós acordessin la seva delimitació fronterera. A partir de l'1 de desembre la frontera va quedar fixada de forma virtual d'acord amb els tractats colonials. Com a conseqüència d'això, va augmentar la preocupació entre la comunitat internacional per la volatilitat del context i el perill que es desencadenés un nou episodi de violència. No obstant això, **ambdós governs van rebutjar el plantejament de l'EEBC de suspendre les seves funcions i de concloure només en el paper la demarcació fronterera, i van reiterar el seu rebuig a un reinici de les hostilitats**, encara que Etiòpia va augmentar en 54 milions de dòlars, un

16,7%, el seu pressupost militar. Eritrea disposa de 4.000 militars a la zona de seguretat vigilada per la UNMEE, a la qual sotmet a diverses restriccions, i d'aproximadament 120.000 soldats pels voltants, mentre que Etiòpia té 100.000 soldats al llarg de la frontera. La UNMEE es va reduir novament (en dos anys ha passat de disposar de més de 3.000 militars a tenir-ne menys de 1.700, per a una frontera de més de 1.000 quilòmetres), i va ser incapaç de convocar cap reunió de la Comissió de Coordinació Militar (l'únic òrgan de contacte directe entre ambdós països) des de juliol de 2006. El conflicte a Somàlia va dificultar la resolució de la disputa entre Eritrea i

Etiòpia, ja que tots dos van intervenir en suport de les parts enfrontades en aquest país.

Somàlia (Somalilàndia – Puntlàndia)

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Territori Intern
Actors:	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia

Síntesi:

Ambdues regions mantenen una disputa pel control de les regions frontereres de Sool i Sanaag des de 1998. Sool i Sanaag es troben geogràficament dintre de les fronteres de Somalilàndia, encara que la majoria de clans de la regió es troben associats als de Puntlàndia. El desembre de 2003, les forces de Puntlàndia van prendre el control de Las Anod, capital de la regió de Sool. Prèviament, ambdues administracions havien tingut una representació oficial a la ciutat. Des de llavors s'han produït xocs esporàdics i intents de mediació. Abans d'accedir al poder a Puntlàndia l'any 2005, el general Muse es va enfrontar amb el llavors senyor de la guerra de Puntlàndia, el coronel Abdullahi Yusuf Ahmed, actual President de Somàlia, les milícies del qual van derrotar les de Muse, que es van retirar a la zona occidental de Sanaag, on van ser acollides per les forces de Somalilàndia, cosa que reflecteix les dificultats per resoldre el contenciós.

Pel que fa a la disputa entre les regions de **Somalilàndia i Puntlàndia**, des del mes de setembre **es van iniciar enfrontaments esporàdics entre les tropes d'ambdues administracions pel control de la població fronterera de Las Anod, que van causar desenes de morts i el desplaçament forçat d'unes 20.000 persones**. El mes d'octubre, les tropes de Somalilàndia van prendre el control de la regió de Sool. El Parlament de Puntlàndia va donar originalment al govern del general Mohamud *Adde* Muse Hersi un mes per recapturar Las Anod, la capital de la regió de Sool. No obstant això, el President Muse va sol·licitar el desembre al Parlament més temps per solucionar el contenciós. A més a més, diverses informacions aparegudes especulaven sobre l'existència d'un acord secret signat l'any 2002 entre Muse i el President de Somalilàndia, Dahir Riyale, pel qual Puntlàndia s'autolimitava a l'hora de reprendre Las Anod. El President Muse va acceptar l'existència d'un acord amb Riyale, però no en va donar detalls del contingut.

Sudan	
Intensitat:	3
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Intern
Actors:	partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies pro governamentals, ètnies i subclans dinka i nuer al sud

Síntesi:

L'any 2005, el grup armat SPLA i el govern del Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi als 20 anys de conflicte armat que havien enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre distints punts de l'acord està dificultant els avanços del procés de pau. Per altra banda, la conclusió del conflicte en l'àmbit nacional va provocar el ressorgiment dels recels i les desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos al nord del país. La contraposició entre les elits de Khartoum i els estats de l'alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.

Al Sudan, la falta d'avanços en el compliment del CPA va impedir l'estabilitat política i va fer augmentar les tensions al país. **El President de l'SPLM i Vicepresident del Govern, Salva Kiir, va acusar en reiterades ocasions el President, Omar al-Bashir, d'impedir el repartiment transparent i equitatiu dels recursos petrolers i de continuar donant suport a les milícies SSDF** que encara no s'havien desmobilitzat. Per la seva banda, al-Bashir va denunciar l'administració deficient del govern semiautònom del Sud, regit per l'SPLM, i va al·ludir a la possible malversació dels fons destinats a la reconstrucció

La demarcació fronterera de la regió petrolera d'Abeyi va ser un dels principals obstacles per al desenvolupament del procés de pau al Sudan

de la regió meridional. Tota aquesta situació va dur el SPLM a anunciar la suspensió temporal de la seva participació en el Govern d'Unitat Nacional fins que el President es comprometés a implementar plenament els acords, cosa que incloïa la demarcació fronterera de la regió petrolera d'Abeyi, un dels principals obstacles per al desenvolupament del procés de pau, que ha de fixar la línia que divideix el nord i el sud del país amb vista a un referèndum d'autodeterminació previst per a 2011. Per altra banda, la falta de compliment de la data fixada per a la retirada de les tropes de les forces armades de les regions del sud, especialment Abeyi, va provocar tensions entre l'SPLA, l'exèrcit i les milícies pro governamentals que es van enfrontar en diverses ocasions en localitats frontereres. Finalment, el SPLM va acordar tornar al govern el desembre. Igualment, van continuar produint-se enfrontaments entre clans al sud per disputes relacionades amb el bestiar, cosa que va provocar la mort d'un gran nombre de persones, i a més es van incrementar les protestes contra els projectes hidrològics del govern al nord, cosa que, segons el centre d'investigació International Crisis Group, podria suposar un nou focus de tensions en el futur.

d) Els Grans Llacs i l'Àfrica Central

Burundi	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Identitat, Govern Intern

Quadre 2.1. El canvi climàtic, els conflictes armats i la seguretat mundial: algunes reflexions

Les alertes sobre els perills del canvi climàtic es van multiplicar durant l'any amb l'aparició de les conclusions del Panell per al Canvi Climàtic i la conferència sobre el clima desenvolupada a Bali al final de l'any.⁸ Entre les conseqüències del canvi climàtic se citen les mediambientals, les humanes i les econòmiques. Cada vegada més, però, s'esmenten les amenaces per a la seguretat mundial que el canvi climàtic pot desencadenar.⁹ Aquest enfocament explica el fet que, per primera vegada, el Consell de Seguretat abordés al seu si la qüestió,¹⁰ en considerar que l'amenaça per a la pau i la seguretat mundial que el canvi climàtic suposa legitimava el seu debat en l'organisme de l'ONU, així com el fet que Al Gore rebés el Nobel de la Pau (juntament amb els membres del Panell) per la seva lluita a favor del medi ambient.

La tesi del canvi climàtic com una amenaça per a la pau i la seguretat es basa en diversos supòsits: s'afirma que provocarà un augment dels desastres "naturals" (ciclons, tempestes, inundacions, etc.), en paral·lel a la falta d'aigua (sequeres), així com la disminució de les collites per l'efecte dels dos elements anteriors. Les conseqüències que se'n deriven són la pressió davant l'escassetat de recursos (sobretot aigua, aliments i energia) i l'augment de les migracions (a països veïns, del camp a la ciutat, o a països industrialitzats). Així mateix, afegeix que seran aquesta escassetat de recursos i aquestes migracions les que poden agreujar conflictes o generar noves tensions.

8. Intergovernmental Panel on Climate Change, Informe Síntesis sobre el Canvi Climàtic, novembre 2007, a <<http://www.ipcc.ch/ipccreports/ar4-syr.htm>>. Per a les conclusions de la conferència de Bali consulteu <http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php>.
9. A la conferència de Bali de desembre de 2007, el Programa de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient va presentar un informe on vincula el canvi climàtic als conflictes, enumerant les zones de major risc en el planeta: German Advisory Council on Global Change, Climate Change as a Security Risk 2007, a <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=523&ArticleID=5720&l=en>>.
10. Sessió del Consell de Seguretat de l'ONU, 12/03/07, a <http://www.securitycouncilreport.org/site/c.gIKWLeMTIsG/b.2666033/k.BE96/Update_Report_No_2brEnergy_Security_and_Climatebr12_April_2007.htm>.

Aquest enfocament requereix algunes consideracions i necessita revisar quines són algunes de les seves implicacions. D'una banda, la correlació positiva entre escassetat de recursos i conflicte armat no està provada. És més, hi ha fins i tot controvèrsia al respecte, ja que alguns estudis revelen una correlació negativa entre grau d'explotació dels recursos i desencadenament d'un conflicte armat, la qual cosa desafia el que es considera que són teories basades en el model neomalthusià.¹¹ No es pot negar que la competència per recursos vitals com l'aigua o la terra és un element present en alguns dels conflictes que s'observen avui dia, però, d'una banda, cal tenir en compte que el seu caràcter essencial el converteix en un element fàcilment instrumentalitzable sobre la base de components polítics, identitaris o religiosos; i, de l'altra, cal relativitzar aquest factor i circumscriure'l a la complexitat que caracteritza les causes d'un enfrontament. Si prenem com a exemple el cas d'Israel i Palestina, el problema no seria l'escassetat d'aigua en la zona, sinó l'apropiació israeliana per a usos superflus de l'aigua vital per als palestins, com un element més de l'ocupació i del conflicte amb arrels polítiques que els enfronta. En aquest sentit, la falta d'aigua pot ser un element de conflicte en determinades circumstàncies, però també ho pot ser per a la cooperació o la recerca de formes d'adaptació (a través de solucions tècniques) que permetin sobreviure o tenir benestar en l'escenari present.

De la mateixa manera, la presència de refugiats no suposa un factor mecànic d'origen o exacerbació d'un conflicte. La seva presència pot implicar una pressió més gran sobre els recursos existents en un determinat territori, però aquí es torna a l'argument anterior. D'altra banda, alguns estudis¹² identifiquen un risc d'inici de conflictes interestatals a causa de l'arribada de refugiats provinents de zones en conflicte, però, igualment, ni tal correlació és automàtica ni tal situació pot ser extrapolada als anomenats "refugiats mediambientals", ja que no s'hi han descrit els factors que poden incentivar el conflicte en aquells casos (persecució d'opositors per part del país emissor de refugiats i atacs per a evitar l'entrada de refugiats per part del país receptor).

Quant a les implicacions d'aquesta visió, el fet de considerar que el canvi climàtic està darrere de l'origen de les guerres té un perill: obviar o negar les motivacions polítiques en què rauen els conflictes armats. El fet d'afirmar, com ho va fer el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, que el conflicte de Darfur va començar per una crisi ecològica generada, almenys en part, pel canvi climàtic suposa una perillosa simplificació del problema i sobretot, redimeix el règim de Khartoum de la seva responsabilitat en la guerra. D'altra banda, la vinculació de les amenaces mediambientals amb la seguretat comporta un risc: proporcionar una justificació més per augmentar la militarització d'àmbits com l'acció humanitària. En un informe recent del CFR,¹³ es considera que l'augment de condicions climàtiques extremes sobrepassarà la capacitat civil i requerirà una mobilització militar, raó per la qual, en les seves recomanacions al govern dels EUA, proposa la creació per a aquesta labor d'un organisme multiagències que, en el cas de l'Àfrica, estigui encapçalat per la caserna general militar nord-americana al continent, AFRICOM. Així mateix, el CFR considera que, atesa la vulnerabilitat davant el canvi climàtic de zones que són alhora motiu de preocupació per a la seguretat nacional nord-americana (Indonèsia, o diversos països de l'Àfrica, per exemple), el govern dels EUA ha d'aprofitar la formació de militars en desastres i emergències mediambientals per millorar els vincles militars amb certs països i obtenir informació rellevant per als seus serveis d'intel·ligència. Aquesta visió no és nova, ja que les actuals estratègies del Departament de Defensa ja tenen la prevenció i la resposta a les crisis humanitàries com un pilar clau en l'estratègia de fomentar l'estabilitat i seguretat, la qual cosa contribueix a la denunciada "militarització de l'ajuda". Tanmateix, el discurs alarmista del canvi climàtic proporciona una nova justificació per fer-ho.

La lluita contra el canvi climàtic és vital per a la supervivència i el benestar de tots els habitants del planeta, per la qual cosa el seu discurs ha d'estar acompanyat d'assumpció de responsabilitats, accions inequívokes que contribueixin a frenar-lo, adopció de mecanismes que en mitiguin els efectes, i incidència sobre els factors de risc existents. La consideració la dimensió securitària del canvi climàtic pot ser un potent argument per a una acció positiva a l'hora de lluitar-hi, però no ha de ser ni una excusa per diluir responsabilitats polítiques en l'origen o la perpetuació dels conflictes, ni una forma de simplificació de les seves causes que dugui a una acció inadequada a l'hora de solucionar-los, ni molt menys una excusa per militaritzar espais ja suficientment militaritzats.

Actors: Govern, oposició armada (FNL-PAL IPEHUTU, coneguda com FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)

Síntesi:
El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha l'any 2000 culmina formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les

dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha dut a la formació d'un nou govern intenten assentar les bases de futur per superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder al si del governamental CNDD-FDD, i entre el govern i l'oposició política, al qual s'afegeix l'estancament del procés de pau amb l'últim grup armat, les FNL d'Agathon Rwaswa.

11. Norwegian University of Science and Technology. "No Connection Between Environmental Crises And Armed Conflict, New Study Argues", ScienceDaily, 17/12/07, consultat el 3/01/08, a <<http://www.sciencedaily.com/releases/2007/12/071216133126.htm>>.

12. Salehyan, I., The Externalities of Civil Strife: Refugees as a Source of International Conflict, University of Texas, març 2007.

13. Council on Foreign Relations, Climate Change and National Security: an Agenda for Action, novembre 2007, a <<http://www.cfr.org/publication/14862>>.

La situació política interna i el procés de pau que travessa **Burundi** van tenir una evolució diversa durant l'any. En primer lloc, la crisi vinculada a l'expulsió de la presidència del partit CNDD-FDD de Hussein Radjabu, les disputes amb els partidaris d'aquest dintre del CNDD-FDD i l'absència de diàleg entre el govern i l'oposició política van culminar amb un acord al final de setembre que pretenia posar fi al bloqueig de l'activitat parlamentària durant una part de l'any. Així, les reunions entre el President i els principals partits de l'oposició, el FRODEBU i l'UPRONA, van conformar un nou govern, el sisè des de la investidura de Pierre Nkurunziza el 2005. L'acord suposa el repartiment de poder en el govern, l'establiment de garanties perquè es respecti el dret de reunió dels partits, la lluita contra la corrupció, la reforma dels cossos de seguretat, l'avanç del procés de pau amb les FNL i la readmissió en els seus càrrecs dels membres de l'oposició forçats a dimidir pel govern. En segon lloc, **quant al procés de pau, les FNL van bloquejar a partir de juliol, amb la seva absència, el treball de la comissió de monitoratge de l'alto el foc, que va romandre congelada.** Van argumentar la necessitat de discutir la seva integració en les forces armades i en el govern, qüestions inassumibles per al govern. Aquesta situació degenerà al principi de setembre en enfrontaments esporàdics entre dues faccions de les FNL que rivalitzen pel lideratge, amb la voluntat d'aplicar l'acord.

Kenya	
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Intern
Actors:	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil)

Síntesi:

La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyu, en detriment de la resta. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata Daniel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki, amb la promesa de posar fi a la corrupció i redistribuir la riquesa, en un país eminentment pobre, agrícola i que basa el seu creixement (6%) en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració, per la qual cosa Raila Odinga, de l'ètnia lúo, s'ha convertit en una amenaça a l'hegemonia en el poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. En paral·lel, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral.

A **Kenya** es va incrementar greument la inestabilitat arran de diversos factors. D'una banda, **la tensió derivada de les eleccions legislatives i presidencials del 27 de desembre de 2007 va augmentar i va culminar**

amb la mort de més de 500 persones i el desplaçament forçat de 250.000 més, després de l'anunci dels polèmics resultats, que van renovar el mandat de Mwai Kibaki i que no han estat acceptats per l'oposició liderada per Raila Odinga ni aprovats pels observadors internacionals, a causa del frau i les diverses irregularitats comeses. La instrumentalització de les diferències ètniques va contribuir a l'agreujament de la situació. En segon lloc, es va incrementar la violència intercomunitària, com al districte d'Elgon, on una disputa territorial entre dues comunitats va causar 180 morts des de desembre de 2006 i el desplaçament de població; i en altres districtes del país, com en Laikipia i Samburu, on el maig es va desencadenar una escalada de la violència vinculada al robatori de bestiar que va provocar el desplaçament de milers de persones i enfrontaments que van causar uns altres 50 morts. Finalment, va culminar l'operació policíaca contra la secta Mungiki, amb un saldo de 56 morts sospitoses de pertànyer a la secta, 11 policies morts i 3.379 detencions. No obstant això, diversos analistes van alertar de la proliferació de grups similars a la secta Mungiki. A més a més, un informe va denunciar que la policia havia matat 8.040 persones com conseqüència de tortures i execucions extrajudicials contra la secta esmentada des de 2002, quan va ser il·legalitzada, fins a agost de 2007, i la desaparició de 4.070 persones més des de l'operació perpetrada aquest any.¹⁴

República Democràtica del Congo	
Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern, Recursos Intern
Actors:	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 transcorre a la República Democràtica del Congo l'anomenada primera guerra mundial africana.¹⁵ La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va ser dirigit pel President Joseph Kabila i quatre Vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba del MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada el desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006, es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit President i Jean-Pierre Bemba va resultar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acusacions de frau. La formació del nou govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat ni les disputes en l'àmbit polític.

La situació a la **República Democràtica del Congo** el 2007 es va caracteritzar per la persistència de la inestabilitat política i el deteriorament de la violència i la

14. Oscar Foundation Free Legal Aid Clinic-Kenya, Youth State Repression, The Killing Fields, novembre 2007, a <http://www.oscarfound.org/downloads/youth_State_Repression.pdf>

15. Vegeu la síntesis de RD Congo (est) en el capítol de conflictes armats, i la síntesis de la Regió dels Grans Llacs en el capítol de tensions.

inseguretat a l'est del país.¹⁶ El febrer es va configurar el nou govern posterior a la transició (sense presència de l'oposició política ni d'antics grups armats) en paral·lel a un clima de violència com a conseqüència de la repressió de les manifestacions de protesta, al llarg de les quals van morir 87 persones (10 de les quals eren membres dels cossos de seguretat) en enfrontaments entre els cossos de seguretat i partidaris del moviment cristià Bundu dia Kongo a la província occidental de Bas Congo. Posteriorment, **el març es van desencadenar nous actes de repressió seguits d'enfrontaments entre la guàrdia de seguretat de Jean-Pierre Bemba i les forces armades** per la qüestió del desarmament i la reducció dels cossos de seguretat del líder opositor. Aquests enfrontaments **van causar 600 morts i l'exili de Bemba a Portugal**, on va romandre durant tot l'any, encara que es van produir diversos intents diplomàtics per solucionar políticament aquest contenciós. El maig i el juny, el Senat va discutir l'aixecament de la immunitat parlamentària a Bemba, amb l'objectiu d'investigar la seva implicació en els fets de març. No obstant això, posteriorment se li va permetre romandre a Portugal. El President va manifestar que aquesta qüestió, clau per enfortir la democràcia al país, corresponia resoldre-la a la justícia, raó per la qual va rebutjar oferir un estatus especial a Bemba.

Regió dels Grans Llacs	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Internacional
Actors:	República Democràtica del Congo, Ruanda, Uganda

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 transcorre a la República Democràtica del Congo la primera guerra mundial africana, anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió.¹⁷ La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Ruanda i Uganda, principalment). Aquestes nacions justificaven la seva presència amb l'existència de grups insurgents en territori congolès que pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les forces armades congoleeses per acabar amb ells, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. La República Democràtica del Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Ruanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Ruanda de 1994. Les relacions entre els tres països continuen sent difícils per l'existència d'aquests grups i la implementació fallida dels acords per desmobilitzar-los o destruir-los.

Quant a la regió dels **Grans Llacs**, cal destacar la millora relativa de la situació a escala regional posada de manifest en diverses reunions celebrades entre els països de la zona durant l'any, encara que **la fragilitat de la situació a l'est de la República Democràtica del Congo i les possibles implicacions de Ruanda en el suport al**

general dissident tutsi congolès Laurent Nkunda van contribuir a agreujar novament les relacions entre la República Democràtica del Congo i Ruanda. No obstant això, ambdós països van aconseguir un acord a Nairobi al novembre pel qual la República Democràtica del Congo es va comprometre a fer front als grups armats d'oposició presents a la zona.¹⁸ No obstant això, les perspectives no eren massa falagüeres, davant l'incompliment d'altres acords previs relacionats amb aquesta mateixa qüestió per part d'ambdós països.

Amèrica

Les tensions a diversos països del continent americà es van caracteritzar per una forta polarització social, com a producte de crisis polítiques i de bloqueigs institucionals. Va ser el cas de Bolívia i Equador, on l'elaboració d'una nova Constitució per l'Assemblea Constituent va ser motiu de disputes polítiques entre govern i oposició. De la mateixa manera, la reforma de la Carta Magna veneçolana proposada pel President Chávez va provocar nombroses mobilitzacions al país, fins que el resultat negatiu en el referèndum de desembre va calmar temporalment la tensió.

Bolívia	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)

Síntesi:

Al final de 2003, el llavors President Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als EUA després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en el qual dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena d'un país majoritàriament indígena. No obstant això, la seva acció de govern, especialment la reforma agrària o la nacionalització dels hidrocarburs —Bolívia posseeix les segones reserves de gas d'Amèrica Llatina—, va topar amb la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits i de les regions orientals del país que, liderades pel ric departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia.

A **Bolívia**, es van registrar alts nivells de **tensió política i polarització social durant tot l'any relacionats amb l'adopció d'una nova Constitució i l'enfrontament entre els departaments orientals del país amb el govern central**, encara que també es van anar succeint constants mobilitzacions sectorials —com les de miners, policies, personal docent i sanitari, camperols i comerciants— i regionals —com les de Tarija o Beni—, que van provo-

16. Vegeu el capítol de conflictes armats.

17. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) en el capítol de conflictes armats.

18. Vegeu el capítol de conflictes armats.

car talls de carreteres i enfrontaments. Després de diversos mesos de bloqueig institucional a causa de desacords diversos entre el govern i l'oposició, l'Assemblea Constituent va aprovar el mes de desembre un projecte de nova Constitució únicament amb els vots de la majoria oficialista i sense la presència de l'oposició. La nova Carta Magna, que haurà de ser ratificada en referèndum durant l'any 2008, és rebutjada frontalment per diverses organitzacions socials i polítiques de Sucre, que durant tot l'any van reclamar per a la ciutat la plena capitalitat i el trasllat de les seues dels poders executiu i legislatiu. Aquestes mobilitzacions van generar nombrosos enfrontaments. D'altra banda, cinc dels nou departaments també s'oposen a la nova Constitució, atès que consideren que el procediment és il·legal i que vulnera competències dels departaments, per la qual cosa es van iniciar nombrosos actes de protesta contra el govern i es va anunciar l'aprovació unilateral d'estatuts d'autonomia regionals.

Equador	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)

Síntesi:

Després d'una dècada de constants crisis polítiques (en la qual fins a sis presidents diferents van prendre possessió del càrrec) i mobilitzacions socials (entre les quals destaquen les marxes indígenes i les protestes contra les transnacionals petroleres o mineres), Rafael Correa va guanyar les eleccions presidencials el 2006 amb la promesa principal de superar la inestabilitat sociopolítica crònica, de trencar amb els partits polítics tradicionals i de prioritzar l'atenció als col·lectius més exclosos del país. Amb aquest objectiu, Correa va impulsar l'establiment d'una Assemblea Constituent amb l'objectiu d'aprovar una nova Carta Magna que permetés canviar el model polític i econòmic. Tant l'establiment com la composició i els poders de l'Assemblea esmentada van provocar nombrosos conflictes entre partidaris i detractors del President i entre Correa i el Congrés.

A l'Equador, el **pols entre el President, Rafael Correa, i el Congrés, dominat per l'oposició, va provocar una crisi política i un bloqueig institucional durant tot l'any, a més d'enfrontaments esporàdics entre partidaris i detractors del President.** La tensió es va aguditzar durant la campanya per l'aprovació d'una Assemblea Constituent, defensada obertament per Correa, que va obtenir el 82% de suport de la població en un referèndum celebrat durant l'abril. Posteriorment, en una altra consulta popular al final de setembre, els partits afins al President van obtenir una àmplia representació en l'Assemblea Constituent esmentada, encarregada de redactar una nova Constitució que, segons l'oficialisme, és necessària per superar la inestabilitat política i social que ha viscut el país en l'última dècada. Al

Al Perú, es van produir nombrosos incidents violents per les protestes d'alguns col·lectius que exigien millores salarials i d'algunes regions que reivindicaven majors inversions de l'Estat

començament de desembre, la tensió va tornar a aguditzar-se quan l'Assemblea Constituent va destituir els membres del Congrés i va assumir-ne les funcions. D'altra banda, centenars de camperols es van mobilitzar a diverses províncies i van tallar diverses carreteres del país per **protestar contra l'impacte de les empreses transnacionals extractores de coure sobre la salut pública i el medi ambient** i exigir a l'Estat la fi de les concessions a les dites empreses. A la província amazònica d'Orellana, es van registrar diverses protestes per part de la població local, que exigeix més inversions a les petroleres que operen a la regió, cosa que va ocasionar la imposició de l'estat d'emergència en algunes localitats i el desplegament d'efectius militars addicionals.

Perú	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (faccions romanents de Sendero Luminoso, organitzacions camperoles i indígenes)

Síntesi:

El 1980, precisament l'any en què el país recuperava la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el govern i el grup armat maoista Sendero Luminoso, que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. Al llarg dels anys noranta, a l'empara de la política contrainsurgent, l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar al Japó després de ser depositat pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de llavors, els governs d'Alejandro Toledo i Alan García han hagut de fer front a l'acció d'algunes faccions romanents de Sendero Luminoso, suposadament vinculades al narcotràfic, i a les demandes de diverses regions i col·lectius —miners o camperols productors de fulla de coca— que demanen més atenció per part de l'Estat.

Al Perú, es van produir nombrosos incidents violents i talls de carreteres durant les mobilitzacions que van encapçalar alguns col·lectius que exigien millores salarials i algunes regions per reivindicar més inversions de l'Estat, com Huancavelica, Ayacucho, Puno i Ucayali. Cal destacar les manifestacions d'uns 30.000 miners a mitjan any, les mobilitzacions de camperols i mestres, que van provocar disturbis i la detenció de centenars de persones a les ciutats d'Andahuaylas i Lima, respectivament, o les intenses i contínues protestes per part de camperols *cocaleros* en contra de la política antidroga del govern d'Alan García i de l'eradicació forçosa de cultius il·lícits. Aquestes protestes, especialment a final de maig, van provocar la mort d'algunes persones i el tall de les principals carreteres del país. D'altra banda, **el govern va intensificar la lluita contrainsurgent contra Sendero Luminoso després que diversos membres dels cossos de seguretat de l'Estat morissin en emboscades** suposadament perpetrades per l'antic grup armat. El govern especula que el grup

disposa d'una mica més de 200 efectius, que opera principalment a la regió d'Ayacucho (epicentre del conflicte armat al llarg dels anys vuitanta i noranta) i que està involucrat de manera creixent en activitats de narcotràfic.

Veneçuela	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després d'haver liderat un cop d'Estat fallit el 1992 i d'haver passat dos anys a la presó, Hugo Chávez va arribar al poder el 1998 amb un ampli suport popular i en un context de gran desafecció envers la classe política tradicional, pels alts índexs de corrupció i desigualtat. Després de reformar la Constitució i renovar el mandat presidencial l'any 2000, va iniciar una sèrie de reformes polítiques i econòmiques que van topar amb l'oposició de bona part de la societat i van provocar mobilitzacions massives, un intent de cop d'Estat fracassat l'abril de 2002 i un referèndum revocatori que finalment va guanyar Chávez el 2004. Des de llavors, la polarització política i social es va incrementar a mesura que el President accelerava l'anomenat "Socialisme del Segle XXI". Malgrat això, al final de 2006 va obtenir el seu tercer mandat amb una engruixada victòria en uns comicis boicotejats per l'oposició.

A **Veneçuela** va tornar a registrar-se una gran polarització entre els sectors que donen suport al President Hugo Chávez i els que denuncien una progressiva involució democràtica del país i la implantació accelerada d'un règim creixentment autoritari i personalista. En aquest context de tensió social, **a la darrera de maig milers de persones**, amb la destacada participació d'estudiants universitaris, **es van manifestar durant diverses setmanes a favor de la llibertat d'expressió i en contra de la decisió del govern de no renovar la llicència de Radio Caracas Televisión**, la més antiga del país. Durant les mobilitzacions es van produir diversos episodis de violència i un elevat nombre de persones van resultar ferides o van ser detingudes. D'altra banda, **la tensió va tornar a incrementar-se durant el segon semestre, arran de la proposta de reforma de la Constitució per part del President**, que va provocar la mobilització periòdica durant diversos mesos de partidaris i detractors de la reforma. Finalment, en el referèndum celebrat el 2 de desembre, sense més incidents i amb una alta abstenció, es va imposar el no a la reforma per un marge escàs. Hugo Chávez va reconèixer els resultats, encara que també va assenyalar que tornarà a intentar la reforma de la Carta Magna durant el que li resta de mandat.

Quadre 2.2. Cap a la refundació dels països andins?

Al llarg de les últimes dues dècades, els diferents països de la regió andina, tal vegada amb l'excepció de Colòmbia, **han viscut dinàmiques sociopolítiques semblants i que probablement s'han influït i reforçat mútuament**. Els anys noranta van estar caracteritzats per tres processos paral·lels. En primer lloc, el gran impacte social, especialment entre els sectors més vulnerables, de les polítiques econòmiques neoliberals executades a l'empara de l'anomenat "**Consens de Washington**", entre les quals cal destacar els Plans d'Ajustament Estructural, la prioritització de les exportacions i del pagament del deute extern i la privatització (venda o concessió a preus baixos) de sectors claus de l'economia. En segon lloc, les **crisis polítiques i institucionals successives**, caracteritzades per la inestabilitat dels governs (a l'Equador, cap President no ha aconseguit finalitzar el seu mandat des de 1996, mentre que Bolívia i Perú han viscut diverses turbulències polítiques i buits de poder) i la destitució i l'exili posterior de diversos presidents (Abdulá Bucaram i Lucio Gutiérrez a l'Equador, Alberto Fujimori al Perú, Gonzalo Sánchez de Lozada a Bolívia). En tercer lloc, l'emergència o la visibilització més evident de nous actors socials (com els indígenes o camperols) i l'**organització, activisme i voluntat d'incidència creixents a la palestra pública per part dels moviments socials**, cosa que s'ha traduït en noves formes de protesta social com ocupacions de terres, talls de carreteres i aixecaments i marxes indígenes.

Al tombant de segle, en un **context de descontentament creixent amb la deteriorada situació socioeconòmica i d'afartament de les elits polítiques tradicionals**, s'emmarca l'anomenat "**gir a l'esquerra d'Amèrica Llatina**", així com la **irrupció a la regió andina de líders que tracten de subvertir les dinàmiques dels anys noranta i que intenten refundar els seus països respectius**. Són clars exemples d'aquest fenomen el gran suport que va rebre Ollanta Humala en les eleccions peruanes de l'any 2006 i l'arribada al poder d'Hugo Chávez a Veneçuela, Evo Morales a Bolívia, Lucio Gutiérrez i actualment Rafael Correa a l'Equador. Especialment els actuals líders de Veneçuela, l'Equador i Bolívia han iniciat processos polítics que, salvant les evidents peculiaritats de cada cas, persegueixen objectius semblants, utilitzen mètodes semblants i generen efectes socials comparables.

Quant als **objectius**, cal esmentar la visibilització i l'apoderament dels sectors històricament més exclosos; una comunicació més directa entre el govern i la ciutadania; el reforç —amb tendència socialitzant o no— del paper de l'Estat en l'economia, que es tradueix en la nacionalització de recursos i sectors bàsics o una regulació més gran del mercat; o la defensa de la sobirania nacional i l'impuls de la integració i la independència regionals, que es concreta tant en mesures pragmàtiques —establiment d'aliances estratègiques o creació de nous fòrums com la Unió de Nacions Sud-americanes, l'ALBA o el Banc del Sud— com en una retòrica i una gestualitat contràries a la ingerència política i econòmica. Quant als **mitjans**, destaquen l'intent de reforçar el poder executiu i presidencial (sovint en detriment del legislatiu) i l'inici de processos constituents, com

ho testifiquen, durant el 2007, el referèndum de reforma de la Constitució a Veneçuela, l'aprovació del projecte de nova Constitució a Bolívia i l'establiment d'una Assemblea Constituent a l'Equador. Aquests processos constituents, precisament perquè tracten de consagrar i blindar legalment els objectius polítics de les "revolucions populars i democràtiques" impulsades pels governs, són els que durant l'últim any han provocat els principals episodis de protesta i violència.

Finalment, quant als **efectes** que aquests processos polítics estan provocant, cal destacar una enorme polarització, tant en termes socials (Veneçuela, entre chavistes i antichavistes) com territorials (Bolívia, entre els departaments orientals i occidentals) i institucionals (Equador, entre el President i el Congrés), cosa que ha generat un increment substancial de la conflictivitat i la mobilització social al llarg dels darrers anys. En aquest sentit, els detractors dels actuals mandatariis els acusen de dividir la població, de percebre l'exercici del poder públic com un joc de suma zero —en el qual el que guanyen uns ho perden uns altres— i de fonamentar els seus projectes polítics en el populisme i la demagògia, l'autoritarisme, la involució democràtica, el sectarisme polític, el menyspreu de la pluralitat ideològica o el poc respecte envers la legalitat i la institucionalitat vigents, així com envers els mitjans de comunicació i els drets civils i polítics. No obstant això, els sectors que tradicionalment no s'havien sentit representats ni havien tingut accés a l'esfera pública tendeixen a donar suport als seus respectius governs, al·legant que les tensions que actualment travessen aquests països són intrínseques a qualsevol procés de canvi estructural i principalment atribuïbles a la negativa de les antigues elits i classes acomodades a cedir privilegis històrics i a reformar les regles del joc i les estructures de poder que durant tantes dècades han perpetuat la desigualtat i la injustícia.

Àsia

Al llarg de l'any, la situació es va deteriorar notablement a diversos països asiàtics. L'assassinat de l'antiga Primera Ministra pakis-tanesa, Benazir Buttho, va ser la culminació de mesos de violència generalitzada; al Nepal, les reivindicacions armades de grups madhesi a la regió de Terai van fer témer el desencadenament d'un conflicte de proporcions superiors; a Mindanao, Filipines, els enfrontaments entre l'exèrcit i una facció de l'MNLF van provocar el desplaçament forçós de més de 40.000 persones a l'illa de Jolo; a Myanmar, les protestes pacífiques contra el règim militar van ser reprimides durament; i a Tailàndia es van registrar mobilitzacions massives per exigir el retorn de l'antic Primer Ministre Thaksin Shinawatra.

Al Kirguizistan, la crisi política es va perllongar durant tot l'any 2007 amb disputes entre el sector pro-governamental i l'oposició que demanava eleccions anticipades i reformes constitucionals

Al **Kirguizistan**, la crisi política es va perllongar durant tot l'any 2007. Les disputes entre el sector pro governamental i l'oposició van ser especialment tibants a l'abril, amb manifestacions a la capital i altres ciutats durant diversos dies en demanda d'eleccions anticipades i reformes constitucionals, i que van finalitzar de forma violenta. La inestabilitat política es va plasmar en la sortida de dos primers ministres, l'anul·lació judicial de la Constitució que havia entrat en vigor el gener de 2007 i d'una versió anterior, i la consegüent aprovació en un referèndum polèmic d'una nova Carta Magna que, segons l'oposició, reforça el President i, segons ell, augmenta el poder del Parlament. A més a més,

els canvis introduïts en la legislació electoral van provocar noves tensions. Un segon llinar electoral, que obligava els partits a obtenir almenys el 0,5% dels vots a cada província, va deixar fora del Parlament la pràctica totalitat de l'oposició política en les eleccions de desembre. L'anul·lació posterior d'aquest llinar pel Tribunal Suprem va ser ignorada per les autoritats, que van ratificar un Parlament pràcticament monocolor i favorable al President. **Els resultats electorals van generar protestes als carrers i vagues de fam de diversos opositors polítics**, la resposta a les quals foren detencions de manifestants, activistes de drets humans, membres d'ONG i alguns periodistes.

a) Àsia Central

Kirguizistan	
Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social
Síntesi:	

La deriva autoritària que va registrar l'antiga república soviètica de manera significativa a partir de l'any 2000 de la mà del seu President, Askar Akàiev, va sofrir un gir el 2005, arran de l'anomenada "Revolució de les Tulipes", quan les protestes contra el frau de les eleccions van culminar en la caiguda d'Akàiev i van donar pas a una nova etapa, amb un nou President, Kurmanbek Bakiev. No obstant això, malgrat les esperances de democratització generades aleshores, molts dels eixos de tensió s'han mantingut oberts: autoritarisme polític, pugna pel repartiment de poders entre President i Parlament, lluites polítiques internes pel poder, corrupció i clientelisme, marginació de minories ètniques i tensions frontereres, entre d'altres. Aquestes tensions han mantingut el país en una situació de volatilitat contínua, especialment per les disputes entre l'oposició i el govern.

Uzbekistan	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Sistema, Govern Intern
Actors:	Govern, oposició social i política, grups armats islamistes
Síntesi:	

El règim d'Islam Karimov, en el poder des de 1989 (primer com a líder del Partit Comunista Uzbek i des de 1991 com president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa,

mitjançant un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de finals dels anys noranta, el país ha sofert atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del Moviment Islàmic d'Uzbekistan. La tensió al país va experimentar una escalada a partir de maig de 2005, arran de la repressió violenta per part del règim d'unes manifestacions a Andijan, que va acabar amb centenars de civils morts i refugiats als països veïns.

A l'**Uzbekistan**, la situació de tensió vinculada al règim repressiu d'Islam Karimov es va posar de manifest especialment al final de l'any, de la mà de les crides d'ONG internacionals i locals i experts de Nacions Unides sobre la deterioració greu de la situació dels drets humans i les llibertats al país des de 2005. La tortura com a pràctica endèmica del sistema policíac, la persecució per motius polítics, el control sobre els mitjans de comunicació, la persecució massiva contra els musulmans que practiquen la religió fora de les mesquites registrades i l'acorralament dels defensors dels drets humans van ser alguns dels eixos de tensió durant tot l'any. A més a més, **el 2007 va estar marcat per la incertesa sobre el futur polític del país, arran de la fi formal del mandat presidencial de Karimov el febrer i la seva permanència en el poder.** Tot i la limitació constitucional a dos mandats, Karimov va guanyar el seu tercer mandat en les eleccions de desembre, desacreditades per l'OSCE davant l'absència de competència real.

b) Àsia Meridional

Nepal (Terai)

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, organitzacions polítiques i armades madhesi (MRPF), JTMM

Síntesi:

L'origen de la tensió a la regió de Terai és la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada pel procés de pau iniciat el 2006, que va posar fi al conflicte armat que des de 1996 assolava el país. La població de Terai, que representa prop de la meitat dels habitants del país, ha sofert una exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignorava els sentiments de greuge i les demandes de més reconeixement van dur les organitzacions madhesi a iniciar protestes socials al llarg dels primers mesos de 2007, que van acabar en enfrontaments violents amb la policia i els maoistes.

Al **Nepal**, la fi del conflicte armat va donar pas al **sorgiment d'una tensió a la regió de Terai, al sud del país**, on al llarg de tot l'any es van produir diferents episodis de violència, els més greus durant el primer trimestre de l'any. **Diverses organitzacions de madhesi**, grup ètnic majoritari al sud del país, **van reclamar un canvi en la Constitució interina per establir un sistema federal** que permetés una representació més gran d'aquesta població en les diferents institucions interines. La gravetat dels diferents brots de violència —que al final

de l'any havien provocat un total de 82 morts—, així com l'aparició d'organitzacions armades, van fer saltar en diverses ocasions les veus d'alarma, que advertien del risc que la tensió es transformés en un conflicte armat. Això no obstant, el novembre, després de diversos mesos de negociacions, **el govern va anunciar que posaria en marxa els acords assolits amb les organitzacions ètniques** de la regió i que s'havia decidit la creació d'un comitè de supervisió d'aquesta implantació, integrat per representants del govern i de l'organització madhesi MPRF.

Índia (Nagaland)

Intensitat:	3
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, oposició armada (NSCN-K, NSCN-IM)

Síntesi:

La tensió que afecta l'estat de Nagaland s'origina després del procés de descolonització britànica de l'Índia, quan sorgeix un moviment naga que reclama el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. El naixement de l'organització naga NCC marca l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que al llarg de les dècades posteriors evolucionaran, tant pel que fa al contingut (independència de Nagaland o creació de la Gran Nagaland, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per població naga) com a les formes d'oposició. La lluita armada s'inicia el 1955. El 1980 es forma el grup armat d'oposició NSCN, com a resultat de desacords amb sectors polítics més moderats, que vuit anys després es dividirà en dues faccions, I-M i K. Des de 1997, el NSCN (I-M) manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el govern indi, però en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

A l'estat indi de Nagaland, al llarg de l'any es van repetir els enfrontaments entre els grups armats d'oposició NSNC (I-M) i NSNC (K), que van causar desenes de víctimes mortals. Algunes fonts van situar la xifra de morts entorn del centenar. No obstant això, no es van registrar enfrontaments entre les forces de seguretat índies i el NSCN (I-M), i l'acord d'alto el foc que ambdues parts mantenen des de fa 10 anys va ser novament renovat. D'altra banda, cal destacar l'oposició per part del NSCN (K) a l'exploració de nous jaciments petrolífers a la zona. Finalment, cal assenyalar que, malgrat la rivalitat entre ambdós grups, al llarg de l'any es van repetir les informacions relatives a un possible acord entre tots dos per posar fi a les hostilitats armades.

Pakistan

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern, Sistema Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies talibanes

Síntesi:

El 1999, un cop d'Estat perpetrat pel general Pervez Musharraf posa fi al govern de la llavors Primera Ministra Benazir Bhutto, els mandats de la qual s'havien caracteritzat per la mala gestió i la corrupció. El cop d'Estat li val al nou règim militar l'aïllament internacional, que acaba després dels atemptats de setembre de 2001, quan Musharraf es converteix en el principal aliat dels EUA a la regió en la persecució d'al-Qaida. La perpetuació de Musharraf en el poder, l'ostentació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les forces armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial i la força creixent de les milícies talibanes a les zones tribals del país frontereres amb l'Afganistan són alguns dels elements que expliquen la fràgil situació política del país.

El **Pakistan** va ser escenari d'una tensió política creixent al llarg de l'any en la qual es van registrar elevats nivells de violència i polarització social, així com nombroses morts, i que va posar en dubte el règim de Pervez Musharraf. **L'assassinat de l'antiga Primera Ministra Benazir Bhutto en finalitzar l'any va suposar el punt culminant d'un any de violència generalitzada al país.** A la crisi desencadenada al llarg del segon trimestre, amb la destitució per part del President Musharraf del President del Tribunal Suprem, Iftikhar Chaudhry, es va sumar el greu episodi del desallotjament de la mesquita de Lal Masjid, controlada per simpatitzants talibans. Després d'una operació militar de vuit dies, 70 militants i una xifra no revelada de civils hi van morir i la violència es va estendre a nombroses parts del país, amb múltiples atemptats i enfrontaments entre militants islamistes i forces de seguretat. **Després de la victòria de Musharraf en les eleccions presidencials del mes d'octubre, l'any va concloure amb la declaració de l'estat d'emergència** per part de Musharraf, que va estar vigent durant unes quantes setmanes, cosa que va implicar la suspensió de la Constitució i el nomenament de nous integrants del Tribunal Constitucional. Aquests nous membres, afins al President, van sobreseure el recurs presentat contra la reelecció de Musharraf, que finalment va decidir renunciar al càrrec de cap de les forces armades, en un intent de donar una aparença democràtica al seu govern. El retorn al país de dos dels principals líders opositors, els antics Primers Ministres Nawaz Sharif i Benazir Bhutto, va provocar un augment de la tensió social, especialment després de l'atemptat que va coincidir amb l'arribada d'aquesta darrera al país al mes d'octubre, a conseqüència del qual van morir unes 140 persones.

Pakistan (Balutxistan)

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Recursos Intern
Actors:	Govern, grup armat BLA

Síntesi:

Des de la creació de l'estat del Pakistan el 1948, el Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-

1969 i 1973-1977), al llarg de les quals la insurrecció ha explicat el seu objectiu d'obtenir més autonomia i fins i tot la independència. L'any 2004, la insurrecció armada reapareix en escena i ataca fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es converteix en la principal força opositora a la presència del govern central, el qual és acusat d'aprofitar la riquesa de la província sense que reverteixi en la població local. Com conseqüència del ressorgiment de l'oposició armada, es va desplegar una operació militar a la província, que va provocar desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La situació de tensió i violència a la província pakistanesa del **Balutxistan** va romandre constant al llarg de tot l'any. Una gran part dels atacs registrats es van dirigir contra infraestructures i dependències governamentals. Al mes de juliol es va produir l'atemptat més greu de l'any, l'objectiu del qual era el vehicle en el qual es desplaçaven enginyers xinesos. Malgrat que l'esclat d'una bomba va causar la mort de 30 persones, els enginyers van resultar-ne il·lesos. La Xina està treballant en nombrosos projectes de construcció d'infraestructures encapçalats pel govern pakistanès en aquesta regió, per la qual cosa **els interessos i els ciutadans xinesos s'han convertit en un objectiu per als grups armats que operen a la zona.** Al final d'any es va produir **un nou increment de la violència i dels atemptats, com a conseqüència de la mort del líder del BLA, Mir Ballach Marri, que va ser tirotejat a Afganistan.** Les forces de seguretat pakistaneses havien sol·licitat en diverses ocasions a les autoritats afganeses que lliuressin Marri.

c) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (sectors descontents de les forces armades, partits opositors, organitzacions d'esquerres i de drets humans)

Síntesi:

Gloria Macapagal Arroyo va arribar al poder el 2001, després de la destitució del President Joseph Estrada per diversos casos de corrupció. Des de llavors, el país ha estat sumit en una constant crisi política i social i la Presidenta ha hagut de fer front a les pressions de les forces armades (que han encapçalat dos motins, l'any 2003 i el 2007, i un suposat intent de cop d'Estat el 2006), de l'oposició política (Arroyo va sofrir dos intents fallits de destitució al Parlament per suposats casos de corrupció, abusos de drets humans i frau electoral) i d'organitzacions d'esquerra i de drets humans, que l'acusen d'orquestrar o emparar l'onada d'execucions extrajudicials que ha sofert el país en els últims anys. Des de la recuperació de la democràcia el 1986, a Filipines s'han registrat set intents de cops d'Estat.

A **Filipines** es van registrar tres focus de tensió. En primer lloc, la violència que va envoltar els comicis nacionals del 14 de maig, en els quals es van escollir uns 17.000 càrrecs públics i es van denunciar nombroses irregularitats, com actes d'intimidació o compra de vots. Segons algunes fonts, unes 130 persones van morir en actes de violència vinculada a les eleccions, cosa que posa de manifest l'ús tradicional de la violència per part de determinats sectors polítics. En segon lloc, les crítiques reiterades d'organitzacions de la societat civil al govern per **l'onada d'execucions extrajudicials contra sectors vinculats a l'esquerra**. Les crítiques per la connivència de l'Estat en centenars de morts al llarg dels darrers anys s'accentuaren després que el Relator Especial de Nacions Unides sobre execucions extrajudicials, Philip Alston, assenyalés que els militars, en el marc de la campanya de contrainsurgència contra l'NPA, són en bona part responsables d'aquests assassinats. En tercer lloc, al final de novembre, un **grup de militars** —al qual es van unir posteriorment polítics destacats i dos membres de l'església— **s'amotinà en un hotel de Manila per exigir la renúncia de la Presidenta**, Gloria Macapagal Arroyo. Malgrat la rendició sense incidents dels amotinats, que ja havien protagonitzat una iniciativa semblant el 2003, diversos sectors polítics i socials van declarar que comprenien els motius del motí i van instar el govern a reflexionar sobre la situació política deteriorada que travessa el país.

Filipines (Mindanao-MNLF)

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, faccions del grup armat MNLF

Síntesi:

Encara que actiu durant tot el segle XX, l'independentisme a Mindanao s'articula políticament durant els anys seixanta i inicia la lluita armada al principi dels anys setanta, de la mà de l'MNLF. Bona part de les 120.000 persones que s'estima que han mort a Mindanao a causa del conflicte ho van fer durant els anys setanta, en plena dictadura de Ferdinand Marcos. Una facció de l'MNLF, l'MILF, s'escindeix del grup poc després que aquest tanqui, el 1976, un acord de pau amb el govern que preveu l'autonomia (i no la independència) de Mindanao. Malgrat l'acord, el conflicte armat es perllonga fins a 1996, quan se signa un altre acord de pau amb continguts semblants al de 1976. Al llarg dels darrers anys, algunes faccions no desarmades de l'MNLF han protagonitzat alguns episodis de violència per exigir la plena aplicació de l'acord de pau i l'alliberament del fundador de l'MNLF, detingut a Manila des de 2001 acusat de rebel·lió.

També a **Filipines**, a la regió de **Mindanao, al sud, els enfrontaments entre les forces armades i una facció del grup armat d'oposició MNLF van provocar durant el trimestre la mort d'unes 40 persones** (la majoria rebels) i **el desplaçament forçós d'unes altres 42.000 a l'illa de Jolo**, després que a mitjan abril l'MNLF atacés una base militar. Al principi de l'any, un comandant de l'MNLF havia retingut durant alguns dies en un campament militar l'equip governamental encarregat de revisar l'aplicació de l'acord de pau de 1996 per pressio-

nar l'Executiu filipí. A més a més, el fet que la facció de l'MNLF en qüestió operi al mateix indret que Abu Sayyaf, una regió on les forces armades estan duent a terme una ofensiva militar d'alta intensitat des de l'any anterior, va provocar nombrosos enfrontaments entre l'exèrcit i la facció de l'MNLF, liderada per Halik Malik, considerat un dels comandants més intransigents del grup. Malik va acusar les forces armades d'estar provocant la mort de població civil, mentre que el govern va denunciar que Malik podria estar actuant de connivència amb Abu Sayyaf o Jemaah Islamiyah. Malgrat això, el govern va cedir davant les pressions militars de l'MNLF i les gestions diplomàtiques de l'Organització de la Conferència Islàmica, i el mes de novembre finalment es va reunir amb l'MNLF a Aràbia Saudita, on es va acordar l'establiment d'equips de treball conjunts per abordar la plena implantació de l'acord de pau.

Indonèsia (Papua Occidental)

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Intern
Actors:	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport

Síntesi:

Després de ser administrada per les Nacions Unides durant els anys seixanta, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) es va integrar formalment a Indonèsia el 1969, arran de la celebració d'un referèndum que nombroses veus consideren fraudulent. Des de llavors, a la regió hi ha un moviment secessionista arrelat i un grup armat d'oposició (OPM) que duu a terme una activitat armada de baixa intensitat. A més de les constants reivindicacions d'autodeterminació, hi ha altres focus de conflicte a la regió, com els enfrontaments comunitaris entre grups indígenes, la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos), les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món, i les denúncies contra les forces armades per violacions dels drets humans i enriquiment il·lícit.

A la regió de **Papua Occidental**, encara que es van reduir ostensiblement les tensions polítiques associades a la partició de la regió registrades el 2006, autoritats locals i nombroses organitzacions acadèmiques i de drets humans van denunciar **l'increment de l'activitat repressiva i lucrativa dels cossos de seguretat de l'Estat**. A pesar que l'activitat armada per part de l'OPM va ser escassa, les forces armades van seguir reprimint activament el moviment secessionista i el govern va desoir les propostes de repetir el referèndum de 1969 o d'incloure Papua Occidental en la llista de territoris sense descolonitzar, així com les demandes per tal que Jakarta posi en pràctica el pla d'autonomia especial aprovat fa anys. D'altra banda, segons la policia, durant el 2007 més de 10 persones van morir i prop de 200 van resultar ferides en els **enfrontaments entre grups indígenes** (com els kodagu o sani), per la qual cosa el govern va redoblar les mesures de segure-

Quadre 2.3. MNLF: una dècada en pau i alçament en armes

L'MNLF es va erigir des de principis dels anys setanta en l'avantguarda revolucionària i en el principal referent ideològic de les diferents comunitats ètniques musulmanes de Mindanao, que va aplegar sota el concepte de poble moro. Va crear una identitat comuna a partir de l'islam, d'experiències històriques compartides en el marc dels sultanats de Sulu i Maguindanao i de resistència contra els intents successius de colonització i aculturació per part d'espanyols, nord-americans i, ja des de la segona meitat del segle XX, filipins. L'acarnissada lluita de l'MNLF contra la dictadura de Ferdinand Marcos, així com la defensa dels drets col·lectius i de l'autodeterminació del poble bangsamoro, van fer de l'MNLF una de les principals i més grans insurreccions del continent asiàtic i li van valer al seu carismàtic líder, Nur Misuari, el reconeixement de la comunitat internacional.

Després de més de 20 anys de negociacions, el 1996 es va signar un acord de pau sota els auspicis de l'Organització de la Conferència Islàmica (OCI), que preveia, a canvi de la renúncia de l'MNLF a la independència, l'establiment d'una Regió Autònoma del Mindanao Musulmà (RAMM), de la qual Misuari va ser el primer governador. En els anys següents, no obstant això, tant la inexperiència i la incompetència d'alguns dels nous quadres dirigents com la voluntat explícita del govern filipí de no aplicar plenament algunes de les previsions de l'acord de pau van provocar un deteriorament de la confiança entre les parts i una creixent frustració amb el rendiment de l'autonomia a Mindanao. Tot plegat va culminar amb una aliança contra natura entre Manila i alguns dels principals líders de l'MNLF per desbançar Nur Misuari del seu lloc de governador de la RAMM i màxim dirigent de l'MNLF. A l'últim, **al final de 2001, centenars de membres de l'MNLF es van rebel·lar contra el govern i Misuari va ser capturat sota càrrecs de corrupció i rebel·lió.**

Des de llavors, diverses **faccions de l'MNLF s'han mantingut actives, especialment a l'arxipèlag de Sulu, per exigir l'alliberament del seu líder històric i la plena implementació de l'acord de pau de 1996.** Ambdues reivindicacions han estat secundades per l'OCI, que va plantejar una trobada tripartida a Gidda (Aràbia Saudita) per abordar aquestes i altres qüestions no previstes en l'acord de 1996, com el desarmament de l'MNLF.

tat en algunes regions. Finalment, cal destacar les mobilitzacions que van dur a terme a mitjan any milers de treballadors de l'empresa Freeport en exigència de millores laborals, la qual cosa va provocar algunes tensions a la regió de Timika.

Laos

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Sistema, Identitat Intern
Actors:	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong

Síntesi:

Durant l'anomenada guerra d'Indoxina, al llarg dels anys seixanta i setanta, bona part de la comunitat ètnica hmong es va aliar amb les tropes nord-americanes en el seu combat contra l'avanç del comunisme a la regió. Des de llavors, el govern laosià, comunista, ha reprimint aquesta comunitat, que al seu torn duu a terme una activitat armada de baixa intensitat i sense equipament bèl·lic sofisticat. A pesar que actualment unes 275.000 persones d'ètnia hmong resideixen als EUA i que uns altres milers han viscut els últims anys en camps de refugiats prop de Tailàndia, s'estima que encara hi ha unes 12.000 persones que habiten en àrees selvàtiques septentrionals del país. Les dures condicions humanitàries i la pressió militar dels governs de Laos i, en menor mesura, Vietnam, fan que cada any centenars de persones morin o decideixin lliurar-se a les autoritats laosianes.

A Laos, les comunitats hmong a l'estranger i diverses organitzacions de drets humans van denunciar la **vulneració sistemàtica dels drets de la minoria hmong** per part de les autoritats laosianes, així com diversos atacs que van costar la vida a desenes de persones. La pressió militar del govern ha provocat que al llarg dels dos últims anys unes 2.000 persones s'hagin rendit o lliu-

rat. Organitzacions de drets humans com Amnistia Internacional i Human Rights Watch també van denunciar la repatriació de més de 6.000 persones refugiades hmong de Tailàndia cap a Laos, per considerar que actualment no hi ha les condicions de seguretat mínimes per als hmong a Laos. D'altra banda, al principi de juny, **11 persones van ser detingudes als EUA acusades d'organitzar un cop d'Estat** contra el govern de Laos, que hauria implicat, segons els documents que es van fer públics, l'assassinat de milers de persones (incloses els actuals dirigents polítics laosians), la destrucció d'edificis públics de Laos i la imposició de la llei marcial a la capital, Vientiane. Segons l'acusació, les persones detingudes tenien planejat comprar armament sofisticat i fer-lo arribar des de Tailàndia als grups armats d'ètnia hmong que operen des de fa anys contra el règim laosià de partit únic.

Myanmar

Intensitat:	3
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)

Síntesi:

Un cop d'Estat el 1962 inicia el govern de la Junta Militar, que des de llavors s'ha mantingut en el poder. El govern militar aboleix el sistema federal i imposa una fèrria dictadura, coneguda com "via birmana al socialisme". El 1988, la crisi econòmica duu milers de persones a manifestar el seu descontentament al carrer. El govern militar va reprimir durament les protestes, la qual cosa va provocar 3.000 morts. No obstant això, el govern convoca unes eleccions el resultat de les quals no reconeix. En surt vencedora la líder de l'oposició democràtica, Aung San Suu Kyi, que serà arrestada posteriorment. L'opositora ha romàs de manera intermitent en aquesta situació des d'aleshores. L'any

2004, el govern inicia un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, un procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

Myanmar va viure un increment de la tensió política al llarg de la segona meitat de l'any, després que centenars de milers de persones secundessin les protestes

contra el règim militar encapçalades per milers de monjos budistes a diferents llocs del país. La pujada dels preus del combustible i altres béns bàsics va ser el detonant de les manifestacions, durament reprimides per les forces de seguretat. **Milers de persones van ser detingudes, almenys 30 van resultar mortes i prop de 70 romanien desaparegudes en finalitzar l'any.** Nacions Unides va intensificar els seus esforços de mediació (a través de la figura de l'Enviat Especial del Secretari General, Ibrahim Gambari) entre l'oposició política, encapçalada per la premi Nobel de la Pau, Aung San Suu Kyi, i el règim militar, que es van traduir en el nomenament d'un Ministre de Relacions, que es va reunir amb la líder opositora. Posteriorment, la Junta Militar va autoritzar una trobada d'Aung San Suu Kyi amb membres del seu partit, l'LND. A més a més, la premi Nobel de la Pau es va mostrar públicament favorable a un procés de diàleg amb el govern. No obstant això, la Junta Militar va prosseguir el Full de Ruta per a la democratització i va nomenar un comitè per a la redacció d'una nova Constitució, procés que va ser desqualificat per l'oposició.

A Myanmar, centenars de milers de persones liderades per monjos budistes van secundar les protestes contra el règim militar que van ser durament reprimides

ordenés la dissolució per frau electoral del partit de Thaksin Shinawatra —que tenia una gran implantació territorial i havia assolit una victòria sense precedents el 2005— i que s'anunciessin càrrecs judicials contra l'antic Primer Ministre per corrupció. El mes d'agost va ser aprovada en consulta popular i sense incidents significatius una nova Constitució, a pesar que nombroses

organitzacions polítiques i socials la consideraven antidemocràtica. Després de l'aprovació de la nova Carta Magna, el mes de desembre **la tensió política va tornar a incrementar-se entorn dels comicis legislatius**, que va vèncer sense majoria absoluta el PPP, un partit estretament vinculat a Thaksin Shinawatra i a la seva formació il·legalitzada. Milers de persones es van mobilitzar a diversos indrets del país després que tres membres del PPP que havien obtingut l'escó fossin desqualificats per violar la llei electoral i que uns altres 63 candidats del PPP fossin investigats pels mateixos motius. El resultat dels comicis, que es van celebrar sense incidents significatius de violència, obre la porta al retorn de Thaksin.

Tailàndia

Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Intern
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombroses veus van denunciar el seu estil autoritari, especialment a partir de la campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de dues mil persones) i de l'aproximació militarista al conflicte al sud. No obstant això, la bona gestió del govern després del tsunami de desembre de 2004 li va valer una àmplia victòria en els comicis de 2005. A partir de llavors, es va accelerar la polarització entre l'oficialisme i l'oposició, de manera que a principis de 2006, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar mobilitzacions massives per exigir la seva renúncia. La crisi política s'aguditzà durant tot l'any fins que, el setembre, una junta militar va encapçalar un cop d'Estat, amb el suport del Rei, i va prometre la redacció d'una nova Constitució i la convocatòria d'eleccions en un any.

A **Tailàndia**, durant tot l'any es van registrar **mobilitzacions massives**, tant per protestar en contra del govern provisional sorgit del cop d'Estat de setembre de 2006 i a favor de la recuperació de la democràcia com per **exigir la tornada de l'antic Primer Ministre** que havia estat deposat en aquest cop, Thaksin Shinawatra. Les manifestacions, majoritàriament pacífiques, es van intensificar després que el Tribunal Constitucional

Timor-Leste

Intensitat:	3
Evolució anual:	↓
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, missió internacional International Security Forces, oposició política i social (simpatitzants del líder rebel Alfredo Reinado, simpatitzants del partit FRETILIN, militars acomiadats, bandes armades)

Síntesi:

Després d'un quart de segle de brutal ocupació militar per part d'Indonèsia, Timor-Leste va accedir a la independència el 2002. D'aleshores ençà, diverses missions de Nacions Unides han ajudat el govern a fer front a la fragilitat institucional, les altes taxes de pobresa (és el país més pobre d'Àsia), el retorn dels milers de persones que van fugir durant el referèndum d'independència de 1999, les incursions de milícies pro indonèsies des de Timor Occidental, les tensions entre les regions occidentals i les orientals i l'activitat de les bandes juvenils. Al principi de 2006, l'expulsió d'una tercera part dels membres de les forces armades va iniciar una onada de violència que va provocar el desplaçament forçós de gairebé un 15% de la població, la destitució del Primer Ministre i el desplegament d'una força internacional per restaurar la situació de seguretat.

A **Timor-Leste** es van tornar a registrar **brots de violència significatius en diversos moments de l'any, encara que sense assolir els nivells de 2006**. El març es van produir diverses manifestacions a Dili, que van provocar la fugida de milers d'habitants, dies després que cinc persones morissin en un operatiu de les International Security Forces (contingent internacional que s'havia desplegat l'any anterior) contra el líder rebel Alfredo Reinado, que segueix en parador desconegut malgrat haver mantingut contactes amb el govern. Les eleccions presidencials, les primeres que celebrava el

país després del seu accés a la independència el 2002, es van dur a terme sense incidents significatius i amb una alta participació, i van donar com a vencedor l'anterior Primer Ministre, José Ramos Horta. No obstant això, els índexs de violència es van incrementar notablement davant les eleccions parlamentàries celebrades al final de juny, en les quals el partit FRETILIN va obtenir un nombre més alt d'escons, però no prou per governar en solitari. Al cap d'algunes setmanes de tensió, l'antic President Xanana Gusmao va assolir el suport de diverses formacions polítiques per ser nomenat Primer Ministre. Després de la seva presa de possessió del càrrec, es va produir una nova onada de violència al país que va provocar diversos morts i ferits, així com el tall de carreteres, la crema i el saqueig de centenars d'edificis, l'atac contra vehicles de Nacions Unides i el govern i el desplaçament forçós d'unes 5.000 persones. Durant el segon semestre de l'any, però, les condicions de seguretat van millorar notablement.

Europa

Al continent europeu, les tensions es van centrar a les dues regions de Geòrgia que reclamen la seva independència: a Abkhàzia, les violacions de l'alto el foc van generar incidents majors, i a Ossètia del Sud, el llançament d'un míssil, suposadament per part de Rússia, va incrementar el nivell d'enfrontament dialèctic entre Rússia i Geòrgia.

a) Caucas

Geòrgia (Abkhàzia)	
Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern de Geòrgia, govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI

Quadre 2.4. L'antic espai soviètic: “conflictes congelats” o “preguntes congelades”?

Les situacions de tensió associades a conflictes no resolts i als seus corresponents i complexos processos de negociació entorn de les regions d'Abkhàzia i Ossètia del Sud (Geòrgia), Transdnièster (Moldàvia) i Nagorno Karabakh (Azerbaidjan) han estat i són freqüentment descrits com a conflictes congelats (de l'anglès *frozen conflicts*). La conceptualització d'aquests contextos com a conflictes encallats, perllongats en el temps, estàtics i inabordable resulta si més no problemàtica, ja que obvia l'evolució que aquests contextos experimenten en el terreny i, sobretot, contribueix a perpetuar una manera d'abordar aquests conflictes poc arriscada i imaginativa, constreta en esquemes d'un empat inamovible des de fa més d'una dècada. En realitat, podria ser que no siguin els conflictes els que estan congelats, sinó les mirades i les preguntes.

El dinamisme que registren aquests quatre contextos de tensions no resoltes s'ha fet evident un any més, amb exemples com la creació d'una administració temporal pro georgiana a la regió d'Ossètia del Sud i les conseqüències a curt i mig termini per al conflicte; la petició formal de Geòrgia de retirada de les forces russes de manteniment de pau a Abkhàzia i el seu fort èmfasi, durant tot el 2007, en la necessitat d'un canvi de format en les negociacions; l'acceleració de la pressió internacional per a la resolució del conflicte entorn de Nagorno Karabakh davant la celebració d'eleccions presidencials a Armènia i Azerbaidjan el 2008 i les conseqüències que aquests comicis tindran per a la posició de les parts; l'alliberament el 2007, per part de les autoritats de Transdnièster, de l'últim pres polític moldau; o el creixent militarisme a la regió i a les zones de conflicte.

Per això és important no confondre complexitat amb immobilitat. El repte per a la comunitat internacional i per a les parts passa, en canvi, per visualitzar i acceptar els desafiaments necessaris. En primer lloc, acceptar la **necessitat de fer front a la realitat de les entitats no estatals i no postergar-la indefinidament**. El seu caràcter paradoxal de territoris *de juri* sota la sobirania d'un Estat determinat, però independents *de facto* i amb bases pròpies d'un Estat (control sobre el seu territori i monopoli de l'ús de la violència, estructures governamentals, símbols, etc.), ha resultat en un brou de cultiu per a l'aïllament i la incertesa. En efecte, aquestes entitats no estatals exsoviètiques registren economies amb una dimensió criminal creixent (per ex., tràfic d'armes i persones, presència de màfies, contraban de productes); potencial de capital humà minvat per horitzons incerts i limitats; desprotecció civil davant el buit de legalitat internacional en aquests territoris (per ex., abusos de drets humans, restriccions de llibertat d'informació i premsa, etc.); forts interessos creats entorn dels llimbs polítics i econòmics (elits en el poder, beneficis del comerç il·legal, etc.). Sense obviar els riscos que podria suposar ratificar noves divisions territorials imposades per mitjà de la guerra i la neteja ètnica —amb l'agreuja afegit de la complexitat que impliquen els interessos difusos (perpetuació de poder polític, poder econòmic, etc.), les estratègies usades (violació de drets humans, campanyes de neteja ètnica, etc.) i el grau de representació de les demandes soberanistes (majories en territoris ètnicament “neteja”)—, el cert és que la mitificació de les fronteres existents i de la integritat territorial en el marc del sistema internacional d'estats-nació facilita poc la resolució de conflictes entorn d'aspiracions de sobirania en contextos multiètnics. La mateixa complexitat obliga a idear arquitectures territorials i administratives intermèdies i aprofundir en el debat internacional sobre l'autodeterminació en contextos diferents als postcoloniais.

En segon lloc, resulta necessari potenciar i protegir masses crítiques a tots dos costats de les fronteres que, sobre la base d'agendes de problemes similars (supeditació del desenvolupament social, polític i econòmic ple dels seus territoris a la resolució del conflicte) contribueixin a disminuir tensions i exigir avanços en els processos de negociació des d'una perspectiva més ciutadana i més diligent. En cas contrari, **es corre el risc que, a llarg termini, els pseudoestats acabin esdevenint pseudoestats fallits**. Per tot això, cada vegada més, les organitzacions regionals, com l'OSCE o la UE, haurien d'assumir un paper de compromís real, efectiu i en diversos nivells, amb la resolució de conflictes que comprometen la condició d'Estats.

Quadre 2.5. Kosovo: el repte de la identitat compartida

A mesura que el procés de resolució de l'estatus definitiu de Kosovo ha entrat en un període crucial, cada vegada més lligat a una possible independència supervisada, resulten cada vegada més evidents els riscos i les oportunitats que acompanyen qualsevol escenari de futur i la seva estreta vinculació amb els assoliments i els fracassos dels vuit anys de la província sota protectorat de les Nacions Unides. Dos aspectes resulten d'especial rellevància per abordar el context actual. En primer lloc, l'omnipresència de la perspectiva conflictual ètnica i, en segon lloc, l'acumulació de tensions latents internes. Interrelacionats, ambdós eixos presenten un futur complex per a la població kosovar.

Després de vuit anys sota protectorat internacional, al llarg dels quals s'han posat els fonaments, fràgils, d'un Estat democràtic i de dret i s'han assolit nivells mínimament suficients d'estabilitat i seguretat, **Kosovo és, tot i així, un territori dividit per les línies ètniques sobre les quals es van construir les narratives bèl·liques al llarg dels anys noranta**. Durant aquests vuit anys, la UNMIK ha estat incapaç de posar fi al control que exerceix Belgrad *de facto* sobre els enclavaments serbis a Kosovo; les autoritats kosovares no han volgut o no han pogut involucrar els representants polítics i la població dels municipis majoritàriament serbis en les estructures centrals i locals de Kosovo; el govern serbi ha promogut l'alienació de la població serbokosovar pel que fa a Pristina, una estratègia acceptada i seguida majoritàriament per la capital, fins al punt que és Sèrbia qui controla una gran part dels aspectes de la vida política, econòmica i social del Kosovo serbi, des del currículum escolar fins als sous.¹⁹ Resultat: dos sistemes paral·lels que cohabitaven en un territori reduït en grandària i afectat per la perpetuació de la sobredimensió i la politització de la qüestió ètnica.

Davant aquesta divisió etnoterritorial, alimentada per acció o omissió pels governs de Sèrbia i de Kosovo, la pretesa demanda de la comunitat internacional de la reconciliació d'ambdues comunitats (tant per a un escenari d'independència com d'autonomia) resulta si més no ingènua, si no va acompanyada de lectures més complexes que tinguin en compte factors com els següents: a) el pes d'enemistats històrics o, si més no, difícils entre ambdós grups, que qüestionen la possibilitat d'una reconciliació sense conciliació prèvia; b) els interessos creats en la perpetuació d'un Kosovo dividit *de facto* (comerç il·legal, suport financer del govern serbi a les institucions paral·leles serbokosovares, especulació urbanística, etc.); c) el pes dels processos de control social i la falta d'apoderament civil (boicot de Sèrbia a la integració serbokosovar a Kosovo, en paral·lel a la desatenció i la marginació exercida sobre els serbokosovars desplaçats a Sèrbia; el contrast entre l'existència de diverses veus crítiques serbokosovares en l'àmbit personal a Kosovo i la seva inexistència en l'espai públic per la pressió social, etc.); d) **el pes dels nacionalismes ètnics en la interrelació entre Sèrbia i Kosovo i en les seves pròpies dinàmiques internes, que subordina el desenvolupament d'una identitat cívica** a la pertinença de grup ètnica i perpetua la definició d'interessos i postures en contraposició a l'altre grup; i, finalment, i) el victimisme esgrimit per ambdues parts, amb les seves conseqüències negatives, especialment per a la població serbokosovar (per ex., no assumptió dels crims de guerra comesos en nom dels serbis al llarg dels anys noranta, perpetuació dels sentiments de greuge, falta d'apoderament per readaptar-se a un nou context en el qual les relacions de poder intercomunitàries s'han modificat).

La complexa meta de la reconciliació ètnica, tan esgrimida per la comunitat internacional en el cas de Kosovo, i la perpetuació de la dimensió ètnica semblen haver desorientat un procés de resolució que requeria més pragmatisme, realisme i flexibilitat de totes les parts, ja que els temps de la reconciliació i de la resolució de l'estatus són necessàriament diferents. En canvi, s'ha retardat en excés la solució de l'estatus, cosa que ha reforçat la sobredimensió de la qüestió ètnica i, a més, ha comportat la desatenció d'eixos de conflicte interns, no abordats per la classe política ni reivindicats majoritàriament per la població. En efecte, els problemes interns del Kosovo postbèl·lic van més enllà de la separació etnoterritorial i inclouen, entre altres elements, una corrupció molt estesa, l'autocràcia dels partits polítics, l'alta taxa d'atur —amb un impacte especial entre les dones—, el pes de les màfies i de la criminalitat, el tràfic de persones i la prostitució forçada, els problemes de subministrament elèctric, la falta d'atenció posttraumàtica i el tabú que encobreix els danys psicosocials de la guerra, el col·lapse del sistema d'educació i la precarietat del sistema sanitari, la violència contra les dones i la seva exclusió dels espais de decisió. Són problemes estructurals que, arribat el cas, poden ser motor de noves tensions o alimentar les ja existents, com la ètnica.

Desatesos i supeditats a la consigna de la consecució de la independència, **els problemes interns de Kosovo situen la província en una situació complexa i incerta**. Tant si el territori obté finalment l'eventual independència supervisada com si l'estatus final es manté en l'òrbita estatal sèrbia o en fórmules diferents difícils d'imaginar, els reptes immediats passen per abordar els problemes interns de la població kosovar, generals i específics, i a llarg termini construir una identitat col·lectiva de tall cívica que garanteixi, si no la conciliació, almenys la coexistència entre comunitats i que normalitzi, bo i despolititzant-la, la qüestió ètnica.

Síntesi:

La precària situació de seguretat a la regió respon a la no resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals abkhazos, amb el suport de Rússia, al govern georgià, defensant respectivament la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de l'URSS. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, d'un procés negociador i de la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió es manté, amb violacions periòdiques de l'alto el foc. Des del final de la guerra, que va provocar el desplaçament forçat de prop de 200.000 georgians, el territori

d'Abkhàzia controlat pels líders independentistes funciona com una entitat no estatal fora del control de Geòrgia.

A la regió georgiana **d'Abkhàzia**, l'any va estar marcat per les **repetides violacions de l'acord d'alto el foc i separació de forces, amb alguns incidents majors**. Entre ells va destacar el març un atac amb míssils a la part alta del congost de Kodori (zona d'Abkhàzia controlada per Geòrgia des de mitjan 2006). Geòrgia va acusar indirectament Abkhàzia i Rússia de la seva autoritat, però tant l'una com l'altra ho van negar. Ja a

19. USIP, *Kosovo, ethnic nationalism at its territorial worst*, Special Report 172, agost 2006.

l'agost, el govern georgià va reiterar les seves crítiques a Rússia per unes suposades violacions del seu espai aeri. Aquesta fragilitat quant a la seguretat militar va continuar fins al final de l'any, amb un enfrontament el setembre entre forces d'Abkhàzia i de Geòrgia, que va provocar dues morts i diversos ferits entre les milícies abkhazes. La detenció de diversos policies georgians per forces russes de manteniment de pau va agreujar la situació i va propiciar la **petició formal de Geòrgia d'una retirada de les tropes russes**. L'escalada d'acusacions georgianes el desembre per la suposada declaració de l'estat d'emergència a Abkhàzia, negada per les seves autoritats, va augmentar la tensió. En el plànol polític, la regió va celebrar eleccions, no reconegudes internacionalment, mentre la crisi política de la dareria de l'any a Geòrgia entre el govern i l'oposició generava incertesa sobre el futur de la posició georgiana en el conflicte.

Geòrgia (Ossètia del Sud)

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern de Geòrgia, govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia

Síntesi:

La tensió a la regió està associada a la prolongació, ja sense fase armada, de la guerra que va enfrontar entre 1991 i 1992 els líders locals d'Ossètia del Sud amb les autoritats georgianes. Des de llavors, les parts han mantingut les seves posicions respectives de demanda d'independència o unificació amb Rússia i de defensa de la integritat territorial de Geòrgia, sense resoldre per la via de la negociació l'*impasse* en el qual es troba una gran part de la regió, independent *de facto*. La qüestió de la població georgiana desplaçada de forma forçosa, les violacions periòdiques de l'alto el foc, el suport tàcit de Rússia a les autoritats secessionistes i la retòrica bel·licista són fonts contínues d'inestabilitat.

A **Ossètia del Sud**, la tensió es va agreujar a partir del segon trimestre de l'any. En l'àmbit de la seguretat militar, els incidents violents periòdics van incloure **intercanvis de trets, amenaces i alguns bloqueigs de carreteres**, i van provocar diversos ferits en ambdues parts. El paper ambigu de Rússia va tornar a ser font de tensió militar i diplomàtica, especialment per un míssil suposadament disparat per Rússia a l'agost que va caure sobre un poble controlat per Geòrgia a la zona de conflicte, sense causar danys personals. Quant a la seguretat humana, durant el segon trimestre **el conflicte entre Geòrgia i Ossètia del Sud es va estendre a l'àmbit de l'aigua**, a través de la politització d'uns danys a la xarxa de canonades d'aigua que abasta Ossètia del Sud. Les autoritats independentistes van denunciar un supòsit bloqueig per part de Geòrgia a la seva reparació, que va derivar en el desproveïment d'aigua a la capital osseta durant més d'una setmana. Ossètia del

Sud hi va respondre amb una represàlia, consistent en el tall del reg a diverses localitats georgianes en territori osseta. Políticament, la creació per part del govern georgià d'una unitat administrativa provisional a Ossètia del Sud per contrarestar el règim independentista va augmentar la confrontació dialèctica.

Orient Mitjà

La tensió a l'Orient Mitjà va ser creixent al llarg de l'any, centrada en bona mesura en la possibilitat d'un atac sobre l'Iran pel seu suposat programa nuclear amb intencions no pacífiques. Aquesta opció va planejar sobre la regió i va amenaçar de desestabilitzar-la, la qual cosa va afegir tensió a altres escenaris convulsos com el del Líban, juntament amb Síria i Israel.

Iran-EUA, diversos països

Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	Iran, EUA, Israel, EU3 (França, Regne Unit, Alemanya)

Síntesi:

La pressió internacional sobre el règim iranià s'emmarca en la política iniciada després de l'11 de setembre de 2001 pel govern nord-americà de George W. Bush, que el gener de 2002 declara l'Iran un Estat enemic pels seus suposats vincles amb el terrorisme. Des de la revolució islàmica de 1979, que va enderrocar el règim aliat dels EUA del Xa Resa Pahlavi i va proclamar l'aiatol·là Khomeyni Líder Suprem del país, els EUA havien acusat l'Iran de donar suport a grups armats com Hezbollah. Enmig d'aquesta oposició, la victòria de l'ultraconservador Ahmadinejad en les eleccions presidencials d'agost de 2005 accentua una retòrica nacionalista que afirma el dret de desenvolupar un programa nuclear iranià amb finalitats pacífiques, mentre la comunitat internacional agita el temor la capacitat imminent per fabricar una bomba nuclear d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

Les negociacions en el Consell de Seguretat de l'ONU per imposar una tercera ronda de sancions a **l'Iran** pel seu desafiament nuclear (després de la segona ronda del 24 de març) es van prorrogar fins al final de l'any, sense aconseguir arribar a un acord.²⁰ D'altra banda, el 23 d'abril, la UE havia imposat un embargament d'armes total al país, encara que les negociacions entre el representant europeu, Javier Solana, i el nou negociador iranià, Saeed Jalili, nomenat al novembre en substitució d'Ali Larijani, van prosseguir fins al final de l'any. **L'últim informe de l'AIEA del 15 de novembre va constatar progressos positius en la col·laboració de les autoritats iranianes, però va corroborar l'existència de 3.000 centrífugadores nuclears en funcionament**, que contravenien les resolucions del Consell de Seguretat. Les acusacions dels EUA contra l'Iran van ser constants durant el 2007 i es van refe-

20. S/RES/1747 de 24/03/07, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>>.

rir a la col·laboració en el subministrament d'armes tant als insurgents de l'Iraq com als talibans de l'Afganistan. Se'n va derivar l'anunci d'incloure parts del Cos de la Guàrdia Revolucionària en les llistes terroristes nord-americanes. L'incident del març, en què 15 membres de l'armada britànica van ser retinguts temporalment per dur a terme operacions en suposades aigües iranianes del Golf Pèrsic, va marcar la cúspide de la tensió internacional amb l'Iran, i va contribuir al fet que durant tot l'any l'ombra d'un possible atac a l'Iran per part dels EUA o Israel planegés sobre tota la regió. El novembre, l'afirmació per part de l'organisme que coordina les agències d'intel·ligència nord-americanes que l'Iran havia aturat el seu programa nuclear d'armament al final de 2003 va ser un revés per al govern de George W. Bush.²¹

Líban

Intensitat:	2
Evolució anual:	↑
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

L'assassinat de l'antic Primer Ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer de 2005 va desencadenar l'anomenada "Revolució del Cedre" que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les forces armades sirianes — presents al país des de feia tres dècades— exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada per EUA i França el setembre de 2004. La polarització immediata entre, d'una banda, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que culpaven el règim sirià de l'assassinat) i, de l'altra, sectors més vinculats a Síria com Hezbollah, va originar una crisi política, social i institucional agreujada per les divisions confessionals.

La tensió al Líban va girar en bona mesura entorn de la influència de Síria al país, expressada a través de les dificultats en l'elecció d'un nou President que substituís l'actual mandatari Émile Lahoud. **La majoria governamental i l'oposició, encapçalada per Hezbollah, es van enfrontar per aconseguir una figura presidencial que tingués una posició favorable als seus interessos** en qüestions com l'aplicació de la resolució 1559 o l'establiment del Tribunal Internacional per jutjar l'assassinat de l'antic Primer Ministre Rafiq Hariri i altres de relacionats.²² De fet, les morts van continuar amb l'assassinat de dos parlamentaris de la majoria governamental el juny i el setembre, cosa que va elevar a vuit el nombre de membres del Parlament morts des de 2005. Abans de finalitzar l'any, l'assassinat del futur candidat a succeir el cap de les forces armades, que al seu torn

Al Líban l'assassinat de dos parlamentaris de la majoria governamental al juny i setembre, va elevar a vuit el nombre de membres del Parlament morts des del 2005

es perfilava com el futur President del país, va suposar un nou cop per a l'estabilitat del Líban. Així mateix, els incidents de gener entre grups sunnites i xiïtes a la universitat, l'explosió d'una bomba en una zona cristiana al nord de Beirut al febrer i l'esclat violent al camp de refugiats de Nahr al-Bared el mes de maig²³ van afegir temor a un conflicte de proporcions més grans, en paral·lel a la greu crisi política i institucional que va tenir també el carrer com a escenari.

Israel–Líban–Síria

Intensitat:	2
Evolució anual:	=
Tipologia:	Sistema, Recursos, Territori Internacional
Actors:	Israel, Síria, grup armat libanès Hezbollah

Síntesi:

La tensió té com a teló de fons el conflicte israelo-palestí i les seves conseqüències a la regió. D'una banda, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir de 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, van propiciar atacs continuats per part d'Israel al sud del país fins que el va ocupar el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a principis dels anys vuitanta, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va originar enfrontaments periòdics que van culminar amb l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol de 2006. D'altra banda, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels Alts del Golan sirians que, al costat del suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

La tensió a tres bandes entre **Israel, el Líban i Síria** es va mantenir durant tot l'any amb nombrosos esdeveniments que convergiren en una situació de gran inestabilitat en territori libanès. D'una banda, **Israel va seguir violant l'espai aeri al sud del Líban, alhora que denunciava el rearmament de Hezbollah a través de la frontera siriana**. El llançament de coets *katiushka* cap a Israel el juny i el desembre, a més de l'atemptat contra la UNIFIL que va causar la mort de sis soldats, l'autoria del qual va ser negada per Hezbollah, van generar nous elements de tensió a la zona sud del país. D'altra banda, Síria va assistir en l'últim moment a la conferència de pau d'Annapolis que es va celebrar el mes de novembre als EUA, després d'haver aconseguit incloure en l'agenda la qüestió dels Alts del Golan. No obstant això, **l'atac a una suposada instal·lació nuclear al principi de setembre per part de l'aviació israeliana havia fet escalar la tensió entre Síria i Israel** després d'uns mesos de preparatius militars a la frontera comuna.

21. National Intelligence Estimate, *Iran: Nuclear Intentions and Capabilities*, novembre 2007, a <http://www.dni.gov/press_releases/20071203_release.pdf>.

22. Vegeu el quadre 2.6 en el present capítol.

23. Vegeu el quadre 1.3 en el capítol de conflictes armats.

Quadre 2.6. El Tribunal Internacional al Líban: cerca de la veritat i factor d'instabilitat?

El 30 de maig, el Consell de Seguretat de l'ONU aprovava per 10 vots sobre 15 la resolució 1757 que preveu l'establiment d'un tribunal internacional encarregat de jutjar els responsables de l'atemptat del 14 de febrer de 2005 que va causar la mort de l'antic Primer Ministre libanès Rafiq Hariri i altres actes connectats.²⁴ Malgrat la garantia contra la impunitat que suposa la creació d'aquest tribunal, la seva existència no està exempta de riscos per a l'estabilitat no només del Líban, sinó més enllà de les seves fronteres.

En primer lloc, àdhuc sense citar-ho, la resolució situa Síria en el centre de la responsabilitat de l'atemptat, basant-se en les investigacions prèvies dutes a terme per una Comissió de les Nacions Unides. Ateses les conflictives relacions del Líban amb Síria (després d'anys de tutela i de presència de tropes) i el particular moment internacional en el qual s'ha trobat Síria al llarg de tot l'any (a l'ull de l'huracà per les seves relacions amb Hamas, Hezbollah, i l'Iran, i per la permeabilitat de les seves fronteres al tràfic d'armes i al trànsit d'elements armats), la instauració del Tribunal adopta un caràcter més polític que jurídic.

En segon lloc, el Líban es troba en un moment de greu fractura política interna, amb una divisió marcada entre la majoria parlamentària, encapçalada pel fill de l'antic Primer Ministre assassinat, i l'oposició liderada per Hezbollah. Un dels principals eixos de divisió gira, precisament, entorn de la influència de Síria en la vida política libanesa: mentre que els primers demanen el desarmament de Hezbollah, aliat de Síria, i van forçar la sortida de les tropes sirianes després de les manifestacions del 14 de març de 2005 amb motiu de la mort de Hariri, els segons, encara que amb motivacions múltiples, mantenen l'interès a guardar bones relacions amb el país veí, particularment amb Hezbollah. En aquest sentit, si els primers van sol·licitar la formació del tribunal a l'ONU, els segons s'hi van oposar, per la qual cosa la decisió d'instaurar un Tribunal aprofundeix la divisió existent. De fet, la negativa del President del Parlament (el xiïta Nabih Berri) a convocar una sessió parlamentària per a la ratificació de l'acord aconseguit entre l'ONU i el govern sobre la creació del Tribunal va fer necessària la resolució de les Nacions Unides perquè fos efectiu.

En tercer lloc, la resolució 1757 és producte de la pressió de dos actors externs amb interessos importants al país, França i els EUA: el primer, pels seus llaços històrics i pel seu interès a afavorir determinats actors libanesos; el segon, per la significació estratègica d'un país com el Líban en la seva particular amistat amb Israel i en la seva particular enemistat amb Síria. El fet que la resolució hagués estat impulsada per França, els EUA i el Regne Unit, i aprovada amb l'abstenció de cinc Estats (la Xina, Rússia, Indonèsia, Qatar i Sud-àfrica) revela la divisió internacional que genera aquesta decisió i situa Síria en la balança mundial del "bé i del mal".

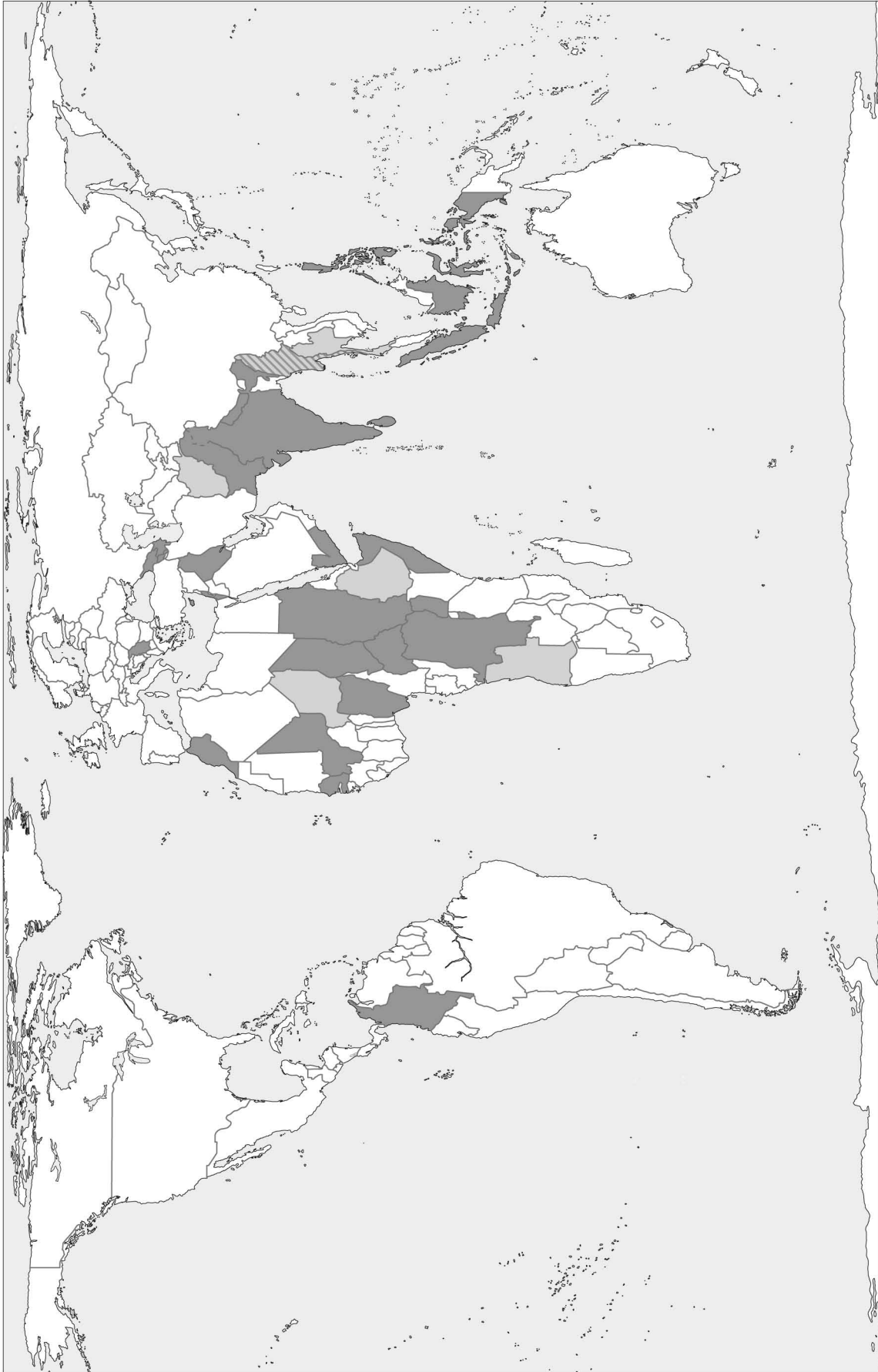
La situació actual al Líban és especialment greu, atesos els esdeveniments violents esdevinguts al llarg de l'any: van morir més de 300 persones en els enfrontaments iniciats el 20 de maig als camps de refugiats palestins entre l'exèrcit i un grup armat, que el govern va acusar d'estar impulsat per Síria;²⁵ l'esclat de nombroses bombes va sacsejar diversos punts del país; el setembre es va produir el vuitè assassinat des de 2005 d'un parlamentari de la majoria governamental oposada a Síria; i el desembre va morir a causa d'un cotxe bomba el general que havia dirigit les operacions contra el grup armat al camp de refugiats i que havia de substituir l'actual cap de les forces armades, ara candidat presidencial. De fet, molts d'aquests esdeveniments van ocórrer en dates pròximes a alguna decisió relacionada amb el Tribunal. Finalment, les dificultats per a l'elecció d'un nou President van generar una tensió política creixent i van posar de manifest l'interès d'ambdues parts per aconseguir una figura favorable als seus plantejaments.

La marxa del Tribunal, l'establiment del qual està previst sota el capítol VII de la Carta de les Nacions Unides, motiu pel qual se'n pot imposar la instauració per la força, serà llarga. Es calcula que trigarà més d'un any a iniciar-se. De moment, els Països Baixos han acceptat albergar la seu del Tribunal, però queden encara moltes qüestions delicades per resoldre: el finançament, el nomenament dels jutges (internacionals i libanesos) i les garanties de seguretat per als magistrats, els testimonis i els sospitosos, a més de la transició entre la comissió independent existent fins al moment i el tribunal especial. A partir d'ara caldrà veure les conseqüències que en deriven en termes d'instabilitat, atesos els elements apuntats, i sobretot d'efectivitat, ja que Síria ha declarat que no permetrà que cap sospitós siria sigui jutjat pel tribunal.

L'establiment del Tribunal ha de seguir el seu curs allunyat de la politització extrema que l'ha acompanyat fins ara. La seva existència pot significar, en efecte, una contribució positiva en la recerca de la veritat, no només sobre l'assassinat de Rafiq Hariri, sinó també sobre la resta de morts esdevingudes en circumstàncies similars. I el més important: la seva creació podria proporcionar arguments per a les reclamacions de veritat i justícia formulades per sectors nombrosos de la societat libanesa, que reivindiquen el seu dret a conèixer què va passar durant el conflicte que va assolir el país durant 15 anys. Per a ells, la materialització de la recerca de la veritat que el Tribunal representa invalida per primera vegada la fórmula promoguda fins ara de "perdó i oblit".

24. S/RES/ 1757 del Consell de Seguretat, de 30/05/07, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.

25. Vegeu el capítol de conflictes armats.

■ Països que es troben en una fase exploratòria del procés de pau (indicador n°3)

■ Països amb processos de pau o negociacions formalitzades (indicador n°3)

3. Processos de pau

- El 2007 hi va haver negociacions de pau en tres de quatre conflictes, encara que la majoria van tenir dificultats importants.
- Va finalitzar el conflicte de Côte d'Ivoire, i es va iniciar el procés de DDR.
- L'augment d'escissions en els grups armats va dificultar l'avenç en diverses negociacions.
- El govern filipí i el MILF van arribar a un acord en gairebé tots els punts de l'agenda de negociació, per la qual cosa podrien firmar l'acord de pau al llarg de 2008.
- Els principals motius de crisi de les negociacions són molt semblants als dels anys anteriors, i estan relacionats amb les mediacions, les ruptures de declaracions d'alto el foc, dissidències internes, falta de seguretat, desconfiança i desacords en les propostes d'autogovern.
- L'acostament i l'obertura de camins per dialogar amb grups armats és una condició ineludible per iniciar un procés de negociació.

En aquest apartat s'analitzen els conflictes en els quals es duen a terme negociacions per arribar a un acord de pau, amb independència que aquestes negociacions estiguin formalitzades, es trobin en fase exploratòria, transcorrin satisfactòriament o, al contrari, es trobin estancades o en plena crisi. També s'analitzen alguns casos on les negociacions o les exploracions són parcials, és a dir, no inclouen la totalitat dels grups armats presents en un país (els casos de l'Afganistan o l'Iraq, per exemple). La majoria de les negociacions es refereixen a conflictes armats, però també s'analitzen alguns contextos en els quals, malgrat que en l'actualitat no es produeixen enfrontaments armats de consideració, les parts no han assolit un acord definitiu que acabi amb les hostilitats i els contenciosos pendents. Les negociacions, per tant, tenen sentit per evitar l'inici o el ressorgiment de nous enfrontaments armats. Després d'aclarir alguns conceptes, en aquest capítol s'analitza l'evolució de cada procés per regions geogràfiques, l'evolució dels últims processos de pau que van finalitzar amb acords, els principals motius de crisi detectats durant les negociacions de l'any i els actors que realitzen diàlegs o acostaments amb els grups armats. Finalment es mostra la "temperatura de la pau" a través d'un índex mensual que reflecteix l'evolució d'un grup seleccionat de processos. Així mateix, en l'inici del capítol s'inclou un mapa amb els països amb processos de pau.

3.1. Processos de pau: definicions i tipologies

S'entén per **negociació** el procés pel qual dues o més parts enfrontades (ja siguin governs o actors interns d'un sol país) acorden discutir les seves diferències en un marc concertat per trobar una solució satisfactòria a les seves demandes. Aquesta negociació pot ser directa o mitjançant la facilitació de tercers. Normalment, les negociacions formals tenen una fase prèvia, o exploratòria, que permet definir el marc (format, lloc, condicions, garanties, etc.) de la futura negociació. Per **procés de pau** s'entén la consolidació d'un esquema de negociació, una vegada que s'ha definit l'agenda temàtica, els procediments que cal seguir, el calendari i les facilitacions. La negociació, per tant, és una de les etapes d'un procés de pau.

Segons els objectius finals buscats i de la dinàmica seguida en les diferents fases de la negociació, la majoria dels processos de pau es poden catalogar en alguna d'aquestes cinc **categories o models**, encara que alguna vegada es pugui donar el cas d'un procés que combini dues categories:

- a) Desmobilització i reinserció.
- b) Repartiment del poder polític, militar o econòmic.
- c) Intercanvi (pau per democràcia, pau per territoris, pau per desocupació, pau per reconeixement de drets, etc.).
- d) Mesures de confiança.
- e) Fórmules d'autogovern o "arquitectures polítiques intermèdies".

3.2. Evolució dels processos de pau

En aquest apartat s'analitzen 49 processos de negociació, tant si es troben en una fase purament exploratòria o temptativa com si es troben consolidats, amb independència dels seus resultats. En alguns casos es tracta de propostes d'alto al foc o d'inici de negociacions que no han estat correspostes per una de les parts en litigi (l'oferta del PKK a Turquia, per exemple), o processos que s'han trencat al llarg de l'any (com el cas d'ETA a Espanya). En un cas (Côte d'Ivoire), les negociacions van avançar prou com per donar per acabats els enfrontaments. En 35 casos hi ha negociacions més o menys formals, encara que de vegades amb llargs períodes d'interrupció, i en 12 casos no hi ha cap negociació, almenys de forma pública. En tot cas, i com a primera conclusió, **en tres de cada quatre conflictes hi ha oberts espais de negociació**, un percentatge que es manté invariable en els últims anys. Com a nota negativa,

i com es mostra al final del capítol, la “temperatura de les negociacions de pau” l’any 2007 ha estat inferior a la dels tres anys precedents.

Com és habitual, la majoria de les negociacions han tingut dificultats, i un nombre bastant significatiu ha anat malament. En relació amb l’any anterior, tanmateix, han augmentat els casos on s’explora l’obertura de negociacions, ja sigui amb nous grups armats, amb alguns dels grups històrics que hi ha en un país o amb alguna de les seves dissidències més recents.

Àfrica

La nota positiva més destacada del continent africà va ser l’**acord aconseguit a Côte d’Ivoire**, per implementar el que s’havia firmat en l’Acord de Linas-Marcoussis, que podria posar fi a un conflicte que ha durat quatre anys. Quant als aspectes negatius, cal assenyalar la **gran quantitat d’escissions que es van produir en molts grups armats** que estaven en procés de negociació. Com a novetat respecte a anys anteriors, cal esmentar la **intensa activitat diplomàtica de Líbia**, que s’ha convertit en un dels principals països facilitadors del continent, i l’inici de converses entre el Marroc i el Front POLISARIO per a la resolució del conflicte del Sàhara Occidental.

a) Àfrica Austral

A **Angola (Cabinda)**, encara que al començament de l’any es va procedir a la desmobilització d’antics combatents del grup armat d’oposició FLEC, es van produir dissidències al si d’aquest grup, que no es van desmobilitzar, així com a l’interior del Fòrum Cabindès per al Diàleg (FCD), que va firmar un acord de pau amb el govern l’agost del 2006. Diversos membres del FCD van obtenir llocs governamentals en compliment de l’a-

cord de pau firmat aleshores. El líder del FLEC que no es va desarmar va demanar la intermediació del líder del principal partit d’oposició angolès, UNITA, perquè actués de facilitador amb el govern angolès, per tal de reunir-se de manera informal a París i explorar una negociació.

b) Àfrica Occidental

Després de gairebé cinc anys de conflicte, el mes de març es va aconseguir firmar a la capital de Burkina Faso un **acord de pau entre les Forces Nouvelles (FN) i el govern de Côte d’Ivoire (acord d’Ouagadougou)**. Es va acordar la creació d’un nou govern de transició amb un repartiment equitatiu del poder, en el qual el líder de les milícies progovernamentals va ser nomenat Ambaixador per a la Reconciliació i la Pau, i el líder de les FN, Primer Ministre. També es va crear un comandament militar conjunt per unificar les forces armades i les FN, un calendari per als processos de desarmament, un registre de votants i la celebració d’eleccions, a més d’acordar la desaparició de la zona de seguretat controlada per l’ONU i els militars francesos allà destacats, que dividia el nord del sud del país. El Banc Mundial va concedir un crèdit de 120 milions de dòlars per a la reconstrucció del país, incloent la reintegració dels combatents. No obstant això, es

van produir nombrosos retards en el procés de desmobilització i desarmament dels antics combatents. Un altre grup en actiu, el Front d’Alliberament de Vavoua, es va oferir també a lliurar les armes. Finalment, els estrangers residents procedents de l’ECOWAS (un quart de la població del país) van recuperar el dret a la lliure circulació, i es va suprimir qualsevol referència a l’origen ètnic en tots els documents administratius.

A mitjan febrer, el govern de **Mali** i el grup tuareg armat Aliança Democràtica per al Canvi (ADC) van acordar començar amb la **implementació de l’acord de pau per**

Al 2007 va destacar la intensa activitat diplomàtica de Líbia, que s’ha convertit en un dels principals països facilitadors del continent

Taula 3.1. Situació de les negociacions en finalitzar el 2007

Bé (4)	Amb dificultats (16)	Malament (12)	En exploració (7)	Resoltes (1)
<i>Filipines (MNLF)</i>	<i>Burundi (FNL)</i>	<i>Armènia-Azerbaidjan</i>	Afganistan	<i>Côte d’Ivoire</i>
<i>Índia (NSCN-IM)</i>	Colòmbia (ELN)	<i>Colòmbia (AUC)</i>	<i>Angola (FLEC)</i>	
Índia-Pakistan	Txad	Filipines (NPA)	Etiòpia (Ogadén)	
R. Centreafricana	<i>Xipre</i>	<i>Geòrgia (Abkhàzia)</i>	<i>Myanmar (CNF)</i>	
	Filipines (MILF)	<i>Geòrgia (Ossètia del Sud)</i>	<i>Myanmar (NLD)</i>	
	Índia (ULFA)	Iraq	<i>Níger (MNJ)</i>	
	Israel-Palestina	<i>Sèrbia (Kosovo)</i>	Tailàndia (Sud)	
	<i>Mali</i>	Myanmar (KNU)		
	<i>Nepal (Terai)</i>	Pakistan		
	Nigèria (Delta)	Somàlia		
	<i>Indonèsia (Papua Occidental)</i>	Sri Lanka		
	RD Congo	Sudan (Darfur)		
	<i>Sàhara Occidental – Marroc</i>			
	<i>Senegal (Casamance)</i>			
	Uganda			
	<i>Iemen</i>			

(En cursiva s’assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada, o que en finalitzar l’any no poden catalogar-se com a "conflictes armats").

a la regió de Kidal (nord-est) firmat el 2006. L'acord va fixar un calendari per al desarmament dels grups rebels, que es calcula que tenen al voltant de 3.000 efectius. El març de 2007 van fer el primer lliurament d'armes, a través de l'ambaixador d'Algèria. Tanmateix, una escissió d'aquest grup, autodenominada **23 de maig o ATNM**, va anunciar a mitjan any la formació d'una aliança tuareg entre Níger i Mali amb objectius i demandes comunes.

A **Níger**, el govern va continuar sense reconèixer el Moviment Nigerià per la Justícia (MNJ) com un grup armat d'oposició amb qui poder negociar, i el va qualificar de traficant d'armes i drogues, malgrat les peticions de sectors del seu mateix govern i de la societat civil. En diverses ocasions, el MNJ va manifestar que estava obert al diàleg amb el govern. Grups tuareg de Mali i Níger van crear l'aliança ATNM, amb objectius i demandes comunes. El setembre, **el President del govern va demanar suport a Líbia per tornar la seguretat al nord del país**, que podria possibilitar l'exercici per part de Líbia exercís d'una tasca de facilitació per obrir un diàleg amb el MNJ, un grup que va amenaçar d'atacar les companyies franceses i xineses que exploten l'urani de la regió, en no beneficiar la població tuareg.

Quant al conflicte que afecta **Nigèria (Delta del Níger)**, durant l'any van continuar les lluites entre diferents milícies per aconseguir el control del contraban dels recursos petrolífers de la regió, així com els segrestos d'empleats de les companyies petrolíferes. Després de les eleccions del mes d'abril, el President va nomenar Goodluck Jonathan, de l'ètnia ijaw, nou Vicepresident, en un gest de confiança per a la resolució del conflicte. Un presumpte líder del Moviment per l'Emancipació del Delta del Níger (**MEND**) va ser posat en llibertat, i l'esmentat grup va posar en pràctica una **treva de quatre mesos per avançar diàlegs amb el govern**. No va tenir èxit, però, a causa de la continuació dels combats i de la detenció del seu portaveu. Malgrat això, unes altres set organitzacions de l'estat de Rivers van renunciar a la violència i van demanar perdó a la població i a les autoritats. Posteriorment, unes altres 25 milícies es van unir per iniciar una negociació. **El govern va manifestar que estava elaborant un "full de ruta" per solucionar el conflicte**, que incloïa elements clau com la identificació de les diferents disputes ètniques de les milícies actives a la regió, la concreció d'un acord de pau global entre el govern i els grups ètnics i l'inici del procés de desarmament i desmobilització de les milícies. També es va comprometre a multiplicar les inversions a la regió. En finalitzar l'any, el Vicepresident, Goodluck Jonathan, va assistir a la firma d'un **acord de pau entre el govern de l'estat de Bayelsa, les companyies petrolíferes i diversos grups militants de la regió**. No obstant això, diversos membres del grup armat MEND van qualificar la reunió de farsa. Amb aquest acord s'espera que les companyies petrolíferes puguin tornar a operar de forma segura a l'estat de Bayelsa. A partir d'ara, tots els actes en contra de les empreses extractores es consideraran actes criminals, segons paraules del Governador de l'estat.

Finalment, cal destacar que a la regió de Casamance, al **Senegal**, va morir el màxim dirigent del MFDC, grup que va sofrir una important escissió durant l'any, per la

qual cosa no es va poder completar del tot l'acord de pau firmat al final de 2004.

c) Banya d'Àfrica

A **Etiòpia (Ogaden)**, l'Ogaden National Liberation Front (ONLF) va fer una crida per a una mediació internacional que ajudés a obrir negociacions amb el govern etíop, en uns moments en què la crisi humanitària de la regió adquiria grans proporcions. En ocasions anteriors ja havia suggerit que fossin els EUA els qui exercissin aquest paper. L'ONLF va anunciar la cessació temporal de totes les operacions militars contra l'exèrcit etíop durant el desplegament de la missió de Nacions Unides, que hi intervenia per pal·liar la situació humanitària de la regió.

Pel que fa a la crisi permanent de **Somàlia**, cal destacar que **la intervenció militar d'Etiòpia en suport del Govern Federal de Transició (GFT) va suposar la derrota de les milícies de la Unió de Tribunals Islàmics (UTI), però va incrementar la violència a diverses regions**, especialment a la capital. El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar per unanimitat la resolució 1744, que permetia el desplegament d'una força de pau de l'UA (AMISOM) per un període inicial de sis mesos. La **Conferència de Reconciliació (NGRC)**, que es va posposar en nombroses ocasions, es va celebrar finalment l'agost, però sense la participació de l'UTI, que va celebrar la seva pròpia conferència a Eritrea i va crear l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia. A mitjan setembre, diversos líders somalis que formaven part del GFT es van reunir a Aràbia Saudita, sota la **facilitació del rei Abdullah**, i van assolir un acord de reconciliació pel qual es comprometien a reemplaçar les tropes etíops que estaven donant suport al GFT per a una missió composta per tropes àrabs i africanes sota els auspicis de Nacions Unides, encara que no hi va haver unanimitat en el Consell de Seguretat sobre la composició de la missió esmentada. **Uganda**, per la seva part, **va anunciar l'octubre que estava facilitant converses de pau** entre el President del GFT, Abdullah Yusuf, i l'oposició al país, incloent tots els grups armats i l'UTI reunida a Asmara, amb l'objectiu d'assolir un procés de reconciliació i estabilitat al país. En els últims mesos de l'any, es van produir canvis nombrosos i importants en el GFT, especialment la dimissió del Primer Ministre, Ali Mohamed Gedi, per la qual cosa va continuar la inestabilitat del país, malgrat els diferents esforços de facilitació.

Quant al **Sudan (Darfur)**, les contínues divisions entre els grups armats van dificultar l'inici de les negociacions, tal com va passar l'any anterior. **Líders de diversos grups van celebrar reunions a Trípoli (Líbia) i Arusha (Tanzània) per consensuar posicions amb vista a una negociació posterior amb el govern sudanès**, ja que totes les organitzacions que intentaven facilitar un diàleg van manifestar que no seria possible sense que els grups s'unifiquessin o presentessin un programa conjunt. El govern sudanès va acceptar finalment el desplegament d'una força híbrida ONU-UA a la regió, després d'haver-s'hi oposat durant molt temps, però posant nombrosos obstacles que podrien fer-la molt poc operativa. Una gran part dels grups armats van acceptar un

full de ruta dissenyat conjuntament per la UA i l'ONU. En paral·lel, **cinc grups rebels es van reunificar sota el nom de Front Unit per a l'Alliberament i el Desenvolupament** (UFDL, per les sigles en anglès), i van manifestar el seu interès a participar en les converses d'Arusha, encara que diversos grups armats van sol·licitar que les negociacions no tinguessin lloc a Líbia, en considerar que no era un país neutral. El novembre, **sis faccions de l'SLA i dos grups armats més d'oposició reunits a Juba (capital del sud del Sudan) van firmar un acord d'unificació** amb la finalitat de mostrar una posició conjunta davant del govern sudanès en les pròximes negociacions de pau, tot i que la principal facció de l'SLA, al-Nur, es va negar a participar en les converses esmentades.

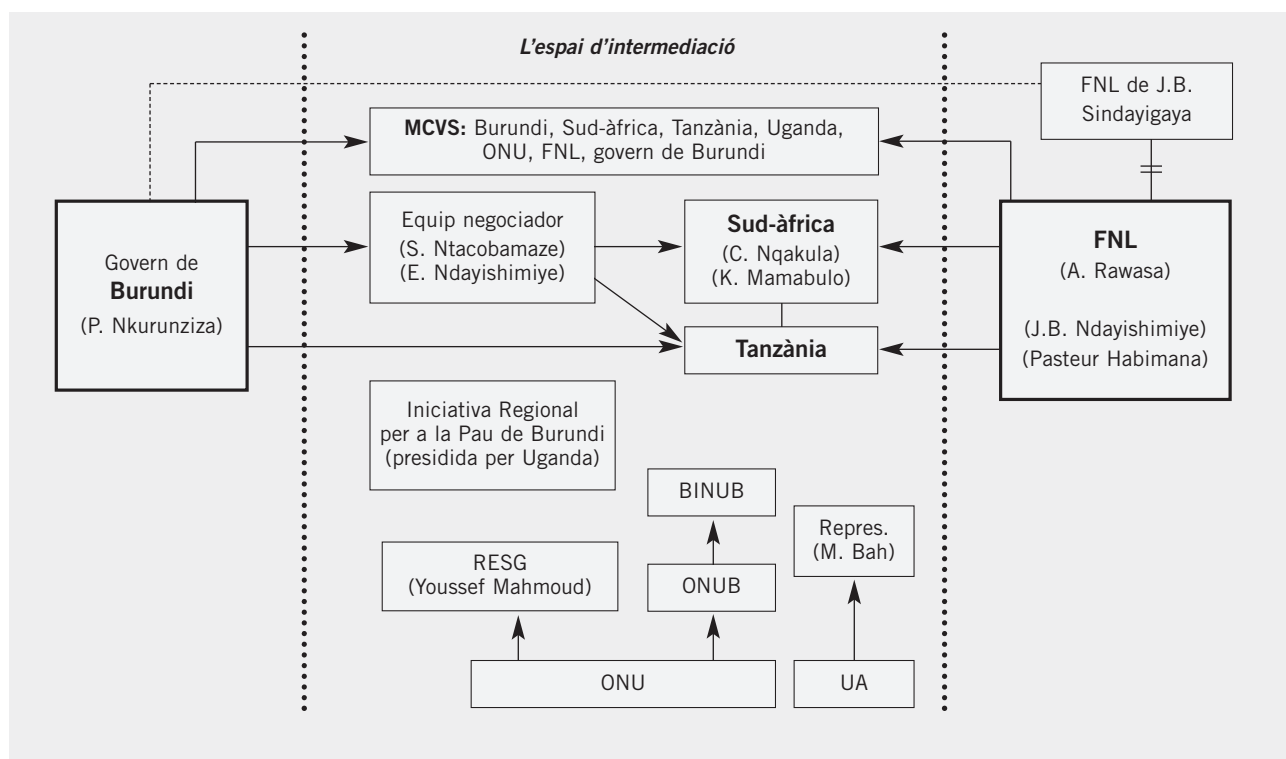
d) Grans Llacs i Àfrica Central

Després de l'acord d'alto el foc firmat el setembre de 2006 a **Burundi** entre el govern i les Forces Nacionals d'Alliberament (FNL), a començament de l'any va començar a funcionar el Mecanisme Conjunt de Verificació i Seguiment de l'acord (MCVS). Tanmateix, al cap d'uns mesos les FNL es van retirar del mecanisme esmentat, en considerar que les forces armades de Burundi no havien sortit de les zones controlades per elles. **Es van produir serioses divisions al si de les FNL, entre sectors partidaris de la negociació i grups que s'hi oposaven.** Van acabar enfrontant-se entre si. El sector oficial de les FNL va demanar un canvi en la mediació i va acusar Sud-àfrica de no ser neutral, per la qual cosa al final de l'any hi havia una doble facilitació, la de Sud-àfrica i la de Tanzània. La creació de la Comis-

sió per a la Veritat i la Reconciliació va generar greus tensions polítiques i socials. En finalitzar l'any, el govern de Burundi va llançar un ultimàtum als integrants de les FNL controlades per Agathon Rwaso, líder històric de les FNL que va veure qüestionat el seu lideratge al llarg de l'any.

Amb relació al conflicte del **Txad**, al llarg dels primers dies de gener **el President del país, Idriss Déby, i el líder del grup armat d'oposició FUC, liderat per Mahamat Nour, van assolir un acord de pau a Trípoli sota la facilitació del President libi, Moammar al-Gaddafi.** El FUC, no obstant això, va sofrir diverses escissions. Mahamat Nour va ser nomenat nou Ministre de Defensa, encara que al final de l'any va ser expulsat del govern, la qual cosa va suposar la ruptura de l'acord de pau. Des de l'inici de l'any, el govern txadià va manifestar que no acceptaria una missió de manteniment de la pau de caràcter militar que vigilés la seva frontera amb el Sudan, sinó una missió de caràcter civil composta per gendarmes i policies. El desplegament de la missió no va poder fer-se efectiu, arran de la inseguretat i l'hostilitat envers aquesta missió que es va anar creant al llarg dels mesos, i per la lentitud de la UE a decidir les aportacions logístiques i de personal. **El President sudanès, Omar Hassan al-Bashir, i la seva contrapart txadiana, Idriss Déby, van assolir un acord de pau i reconciliació per posar fi a la tensió entre els dos països sota els auspicis del monarca saudita Abdullah bin Abdul-Aziz,** encara que al final de l'any es van reprendre les tensions entre ambdós països. A més a més, l'antic President txadià Goukouni Weddeye es va oferir per intervenir amb els grups armats, i el govern de Gabon, per la seva part, es va oferir també per facilitar

Gràfic 3.1. El procés de pau a Burundi

nous diàlegs. Al final del mes d'octubre, el govern i els quatre principals grups armats d'oposició de l'est del país van assolir un acord de pau sota la facilitació del líder libi, Moammar al-Gaddafi, a Trípoli. Un mes després, tanmateix, dos dels quatre grups van trencar l'acord i es van reprendre les hostilitats. També van sorgir problemes per a la reintegració de combatents dels grups que van firmar acords de pau, i els governs del Txad i el Sudan van tornar a acusar-se de donar suport als grups armats d'ambdós països que desestabilitzen la regió.

A la **República Centreafricana**, al començament de febrer, **el govern i el líder rebel d'una facció de l'UFDR, Abdoulaye Miskine, van assolir un acord de pau a Sirte (Líbia) sota la mediació del President libi, Moammar al-Gaddafi.** L'antic Ministre A. Ringui Le Gaillard, que liderava un altre moviment rebel contra el President François Bozizé, l'APRD, actiu al nord-oest del país, va anunciar que també se sumaria a l'acord de pau, encara que després va exigir que les negociacions es fessin al Gabon; el desembre, no obstant això, es va afegir al diàleg. L'abril, l'altra facció de l'UFDR liderada per Damane Zakaria també va assolir un acord de pau amb el govern. El deposat President Ange Felix Patassé, exiliat a Togo, va sol·licitar igualment la celebració de converses de pau amb l'actual President. A mitjan abril, la República Centreafricana i el Sudan van acordar normalitzar les relacions bilaterals, i el setembre, el Consell de Seguretat va aprovar la resolució 1778 per la qual donava el vist-i-plau a la creació d'una missió de manteniment de la pau liderada per la UE per actuar a la frontera entre la República Centreafricana i el Txad.

Pel que fa a la situació canviant del conflicte de la **República Democràtica del Congo**, que afecta les províncies dels Kivus i, en certa mesura, el districte d'Ituri, cal assenyalar que, **encara que el general dissident Laurent Nkunda, que dirigeix el Congrés Nacional per a la Defensa del Poble (CNDP), va firmar a començament de l'any un acord de pau, amb la mediació de Ruanda, van prosseguir els enfrontaments amb el grup esmentat,** per la qual cosa alguns dels seus membres es van desmobilitzar, encara que d'altres van continuar lluitant. Al llarg de l'any també van continuar les incursions armades del grup hutu ruandès FDLR, per la qual cosa els governs de la República Democràtica del Congo i Ruanda van assolir un acord al final de l'any per perseguir i desarmar aquest grup. Com a aspecte positiu, cal esmentar que durant l'any es van desmobilitzar més de 4.500 milicians de tres grups que actuaven al districte d'Ituri: FNI, FRPI i MRC. El desembre, finalment, **el govern de la República Democràtica del Congo va fer una crida per celebrar a Goma, al començament del 2008, una conferència de pau en què poguessin participar tots els actors armats,** polítics, econòmics i socials de la regió dels Kivus, per posar fi a la violència.

A **Uganda**, la inculpció dels principals responsables de l'LRA per la Cort Penal Internacional (CPI) va continuar sent un dels principals obstacles per assolir un acord de pau. **El líder de l'LRA va amenaçar d'abandonar les negociacions si no canviaven l'equip mediador i la seu de les negociacions** (sud del Sudan), i va proposar traslladar-les a Kenya. L'Enviat Especial de l'ONU, i

antic President moçambiquès, Joaquim Chissano, es va reunir a la selva congoleesa amb el líder de l'LRA, Joseph Kony, i les parts es van donar un temps per dissenyar un sistema de justícia alternativa, basat en mètodes tradicionals, per perseguir els crims comesos a la regió nord del país. Al final de l'any, una delegació de l'LRA encapçalada pel cap negociador, Martin Ojul, va aconseguir que el govern acceptés per primera vegada en la història del grup rebel una visita de cortesia a Kampala amb el president ugandès. **L'LRA va sofrir escissions i desercions,** amb risc de desintegrar-se, especialment després de la confirmació de la mort de Vincent Otti, artífex del procés de negociació amb el govern ugandès.

e) Magrib i Nord d'Àfrica

A **Algèria**, el Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) es va convertir en l'Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI), sense que s'acongués cap tipus d'acostament o negociació per acabar amb els atemptats d'aquest grup.

Respecte al procés de pau per al **Sàhara Occidental**, després de molts mesos de retard, el Marroc va presentar finalment al Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, la seva **proposta d'autonomia regional** per al Sàhara Occidental, per la qual aquest territori disposaria d'autonomia en els àmbits administratiu, econòmic, fiscal, d'infraestructures, cultural i mediambiental. Després de diversos anys sense mantenir negociacions, **les delegacions del Marroc i del Front POLISARIO es van reunir dues vegades a Nova York, sota els auspicis de l'ONU,** en el que aquest organisme va denominar "converses" prèvies a una negociació. Malgrat les diferents posicions, ambdues parts van reconèixer que la situació actual era inacceptable i van decidir celebrar una nova ronda el gener de 2008. També cal esmentar, atès que pot representar un obstacle en la continuïtat de les converses, el fet que una empresa francesa va obtenir el permís per explotar els jaciments de fosfats situats al Sàhara Occidental i extreure urani dels fosfats esmentats.

Amèrica

Quant al conflicte de **Colòmbia**, al començament del 2007 el President Álvaro Uribe va autoritzar nous contactes amb les **FARC** per part del grup de països amics (Espanya, França i Suïssa) per reprendre el tema d'un acord humanitari. Posteriorment **va acceptar els bons oficis de Veneçuela, però al cap de pocs mesos va cancel·lar aquest canal de comunicació amb les FARC** per divergències en el procediment, va deixar en mans de l'Església les gestions per aconseguir un acord humanitari i va oferir una "zona d'encontre" que no superés els 150 km². En finalitzar l'any, no obstant això, les FARC van alliberar dues persones segrestades i el fill d'una d'elles, amb la intermediació veneçolana. Respecte als diàlegs amb la guerrilla de l'ELN, el govern i l'ELN van celebrar cinc rondes de converses (a l'Havana i a Caracas), però sense arribar a firmar un "acord base". **Els diàlegs van quedar bloquejats per les divergències sobre la forma de concentrar les forces de l'ELN i verificar una**

possible cessació d'hostilitats, per la qual cosa va quedar en suspens la ronda prevista per al mes de desembre a Caracas, en haver-se trencat aquest espai d'interlocució. D'altra banda, cal assenyalar que es va activar el Consell Nacional de Pau, per tal que aquest organisme pogués ajudar a facilitar els diàlegs amb tots els grups de la insurgència. Quant al procés amb les AUC, es van continuar descobrint nous nexes entre els grups paramilitars amb sectors polítics, militars i econòmics del país. La falta de mitjans humans per jutjar els membres de les AUC i per obtenir reparacions per a les víctimes va posar en dubte els mecanismes de la Llei de Justícia i Pau. A més a més, la Cort Suprema de Justícia va negar en una sentència el caràcter de delinqüents polítics als integrants de les AUC. Com a preocupació afegida, cal esmentar **l'aparició de noves estructures paramilitars vinculades al narcotràfic**.

Àsia

Al continent asiàtic, els fets més destacables van ser **l'acord entre el govern filipí i el MILF quant al bloqueig de les negociacions** (el domini de les terres ancestrals), la qual cosa podria permetre la firma d'un acord de pau en breu; els **canvis d'escenari produïts a Myanmar** després de les manifestacions protagonitzades pels monjos budistes, i la **visibilització de les tensions al sud del Nepal**, amb les corresponents negociacions.

a) Àsia Meridional

Encara que a l'**Afganistan** no hi ha pròpiament un procés de pau, cal assenyalar que al començament de febrer la Wolesi Jirga o Cambra baixa de l'Afganistan va aprovar un projecte de llei d'amnistia per a tots els combatents que haguessin participat en el conflicte. El Consell de la UE va decidir l'establiment de la missió policíaca de la UE al país (EUPOL-Afganistan) amb l'objectiu de dur a terme tasques de capacitació i reforma de la policia local i enfortir el sistema judicial. **Els talibans van afirmar estar disposats a iniciar unes negociacions amb el govern afganès**, després que el President Hamid Karzai va fer una proposta en aquest sentit, encara que les condicionaven a la retirada de les tropes estrangeres i a la imposició de la llei islàmica al país. Els acostaments es van iniciar a través de la Comissió Nacional de Reconciliació, però no havien donat resultats concrets en finalitzar l'any.

Respecte als diferents conflictes existents a l'**Índia**, a l'estat d'**Assam** el govern va afirmar que accediria a **reiniciar les converses de pau amb l'ULFA**, amb diverses condicions. L'ULFA va assenyalar que només consideraria una oferta del govern per negociar si es produïa a través del Grup Consultiu Popular, encarregat de facilitar el diàleg, i es pogués negociar la sobirania d'Assam. Durant l'any no es va produir cap avenç amb el grup NDFB que opera a l'esmentada regió. A **Nagaland**, els líders del NSCN (I-M) van realitzar consultes a la població civil i a líders religiosos sobre la possible creació de la Gran Nagaland. **El govern indi i l'NSCN (I-M) van acordar el juliol l'extensió de l'acord d'alto el foc per un any més**. El grup armat podria haver accedit a romanre com a part de l'Índia mitjançant una relació federal

amb la unió de caràcter especial. L'NSCN (I-M) es va oposar que la companyia gasista índia ONGC operés al seu territori.

Pel que fa la disputa pel Caixmir entre l'**Índia** i el **Pakistan**, van continuar les mesures de confiança entre els dos països mitjançant l'estratègia de *building blocks*, encara que amb menys intensitat que en els dos anys precedents. La coalició de partits independentistes de Jammu i el Caixmir, APHC, va demanar que s'abandonés la lluita armada per poder obrir el camí cap a unes negociacions de pau que menin a un acord de pau sostenible. Una de les propostes sorgides durant l'any va ser la de fer un ús conjunt dels recursos naturals i aqüífers del Caixmir.

A la regió Terai del **Nepal**, els partits que formen la coalició de govern van acordar la creació d'un Estat federal (com demanaven els representants de la comunitat madhesi), però la forma concreta de la qual hauria de ser definida en la Cambra Constituent. Durant l'any, l'organització Madeshi People's Rights Forum (MJF-MPRF) va mantenir enfrontaments amb antics opositors maoïstes per demanar l'establiment d'un sistema federal al país, la qual cosa va evidenciar la divisió entre els nombrosos grups que hi havia o han sorgit al sud del país. **El govern i l'MJF-MPRF van iniciar negociacions a Janakpur amb la finalitat de trobar una solució dialogada a les seves aspiracions independentistes a la província de Terai**. El govern va decidir crear un comitè en què participarien el secretariat del Ministeri de la Pau i d'Interior i membres de l'organització madhesi MJF-MPRF per supervisar l'aplicació dels acords aconseguits. Un altre grup, el JTMM, va enviar una carta a Nacions Unides en què requeria la seva mediació.

Entre els diferents conflictes existents al **Pakistan** i en els quals s'intenta aconseguir acords parcials, cal assenyalar que el març el govern pakistanès va assolir un acord amb els líders locals de la tribu Mamoon de la regió de Bajaur, dominada pels talibans del TSNM. És el tercer d'aquest tipus d'acords, després dels aconseguits anteriorment al Balutxistan i el Waziristan. Al Balutxistan, el cap de la tribu Jamali i el Governador de Kandahar (Afganistan) es van oferir per intervenir en el conflicte d'aquesta regió, i el President pakistanès va oferir una amnistia als rebels que es lliuressin. A mitjan desembre, **el Primer Ministre interí de la província va iniciar diverses reunions amb líders integrants dels partits nacionalistes balutxis i paixtus**, amb la intenció de promoure la reconciliació a la província. **L'acord de pau firmat entre el govern del Pakistan i les milícies tribals de la zona de Waziristan Sud el 2004 va ser posat en dubte després dels atacs aeri de les forces armades pakistaneses**. Les milícies talibanes van multiplicar les ofensives. Amb tot, líders tribals i religiosos del Waziristan Sud van assolir un acord amb el govern pakistanès pel qual es van comprometre a no donar refugi als opositors armats uzbeks. A mitjan desembre, les milícies talibanes que operen al Waziristan van anunciar un alto el foc, vigent fins a l'1 de gener, al Waziristan Nord, període durant el qual no serien atacades les instal·lacions governamentals.

Respecte al malaguanyat procés a **Sri Lanka**, durant l'any van prosseguir els enfrontaments de les forces

armades contra l'LTTE, sense que s'aconseguís cap possibilitat de reobrir les negociacions. En finalitzar l'any, a més, es va formalitzar la ruptura de la treva. La facció dissident de l'LTTE, liderada pel coronel Karuna i oficialment coneguda com Tamileela Makkal Viduthala Pulikal, va declarar per primera vegada la seva disposició a desarmar-se si prèviament es garantia la seva seguretat.

b) Sud-est asiàtic

A les Filipines, malgrat la situació d'*impasse* en què es va endinsar el procés negociador entre el govern i el MILF des del final de 2006, pel desacord sobre els territoris ancestrals del poble Bangsamoro, els contactes informals entre ambdues parts es van mantenir durant tot el període. Manila va oferir al MILF per primera vegada el dret d'autodeterminació al poble Bangsamoro, si bé va descartar per endavant la possibilitat de la independència. En les negociacions celebrades a Aràbia durant el mes de novembre, ambdues parts van acordar una posició sobre els territoris ancestrals del poble moro, la qüestió més controvertida de tot el procés de pau. Els altres dos punts importants, sobre seguretat i sobre rehabilitació i desenvolupament, ja havien estat acordats i fins i tot implementats parcialment. No obstant això, **en l'última reunió feta el desembre, ambdues parts no van aconseguir un acord sobre els territoris ancestrals**. A més a més, alguns líders indígenes lumad van reclamar a l'Executiu unes negociacions paral·leles per debatre la delimitació de territoris dels dominis ancestrals del poble moro. Tant

Manila va oferir al MILF per primera vegada el dret d'autodeterminació al poble Bangsamoro, si bé va descartar per endavant la possibilitat de la independència

el govern com el MILF van acordar considerar les seves peticions. Quant a les negociacions amb l'MNLF, aquest grup i el govern **van assolir acords significatius en un encontre celebrat a Aràbia, respecte de l'aplicació de totes les provisions de l'acord de 1996**. Així, es conformaran cinc grups de treball (xaria i sistema judicial; forces de seguretat; recursos naturals i desenvolupament econòmic; sistema polític i de representació; i, finalment, educació).

En un altre ordre de coses, a les Filipines, durant el 2007, **no es va aconseguir reobrir les negociacions amb l'NPA, interrompudes des de mitjan 2005**, malgrat els intents dels facilitadors noruecs i encara que el Conseller Presidencial per al Procés de Pau va declarar que les converses de pau no estaven bloquejades incondicionalment i que es podrien reprendre si es complien determinats requisits. La Presidenta filipina va oferir a mitjan setembre una amnistia als combatents de l'NPA que volguessin deixar les

armes i reintegrar-se a la vida política. L'NPA, a través del seu referent polític NDF, per la seva part, va insistir en les seves condicions tradicionals per reprendre les negociacions, entre les quals figura la sortida de les llistes terroristes, la indemnització a les víctimes de la dictadura de l'antic President Marcos i la retirada de les tropes nord-americanes. Per l'impacte que va tenir entre l'opinió pública, i amb vista a possibles negociacions futures, cal destacar el fet que el Relator Especial de Nacions Unides sobre execucions extrajudicials, sumàries i arbitràries, Philip Alston, va fer públic un informe en el qual assenyalava que els militars, en el marc de l'estratègia contrainsurgent contra el grup

Taula 3.2. Les demandes de l'NDF a les Filipines

Demandes principals de l'NDF	Qüestions afins
Ser retirats de les llistes terroristes	- Defensar la sobirania nacional - Respectar l'Acord Conjunt de Garanties de Seguretat i Immunitat (JASIG) - Negociar en terreny segur
Promoure la implementació de l'Acord General sobre el respecte dels drets humans i el Dret Internacional Humanitari (CARHRIHL)	- Acabar amb les greus violacions de drets humans - Indemnitzar les víctimes del règim de Marcos - Promoure actuacions d'organismes internacionals, especialment dels relators de Nacions Unides
Continuar amb les negociacions de pau	- Fer efectius els Acords - Continuar amb el Comitè de Monitoratge Conjunt (JMC) - Continuar amb els Comitès de Treball Feina (sobre DDHH-DIH i reformes socials i econòmiques) mitjançant reunions informals - Acordar un alto el foc continuat i acumulatiu durant les negociacions
Acceptar l'Acord per a una Pau Immediata i Justa (CAIJP)	(plataforma de 10 punts)
Revocar l'Acord de Forces Armades Visitants	Independència dels EUA
Respectar i donar suport als drets dels treballadors i la reforma agrària	Projectes socioeconòmics dirigits per organitzacions locals
Revocar la <i>Mining Act</i> de 1995	
Cancel·lar el deute extern	
Detenir els responsables de matances i desplaçaments forçats	
Alliberar els presoners polítics	

armat d'oposició NPA, eren en bona part responsables de les execucions extrajudicials comeses al llarg dels sis últims anys.

A **Indonèsia (Papua Occidental)**, a mitjan febrer, els governadors de Papua i Papua Occidental van firmar un acord de cooperació i van escenificar la seva reconciliació després d'uns quants mesos de tensions vinculades a la creació d'aquesta província. L'acord preveu el reconeixement de Papua Occidental, la tramesa dels recursos humans i materials de Papua a Papua Occidental i el compromís de gestionar conjuntament algunes infraestructures i els fons públics desemborsats per Djakarta. El setembre, el govern de Vanuatu va manifestar la seva satisfacció per la possibilitat d'oferir a Papua Occidental l'estatus d'observador en el Melanesian Spearhead Group (MSG), per tal de facilitar un diàleg amb les autoritats indonèsies. Al començament d'octubre, **la West Papua Coalition for National Liberation (WPCNL), que inclou el grup armat d'oposició OPM, va sol·licitar obrir negociacions amb el govern indonesi, amb supervisió internacional** (possiblement de Finlàndia), i discutir sobre l'autogovern de la regió, la retirada de les tropes indonèsies i el desenvolupament de la democràcia.

Quant als múltiples conflictes que afronta **Myanmar**, **una facció encapçalada pel general H. Maung es va escindir del grup karen KNU, va formar el KNU/KNLAPC i va firmar un acord de pau amb la junta militar.** Respecte al conflicte amb la comunitat Chin, cal assenyalar que **es va realitzar un primer encontre de dos dies, en territori birmà, entre representants del Chin National Front (CNF) i de la junta militar birmana,** amb la mediació del reverend Chawn Kio. En canvi, es van suspendre les negociacions per a un acord d'alto el foc entre representants de les forces armades i integrants del grup armat d'oposició shan SSA, després que ambdues parts no aconseguissin un acord sobre el lloc en el qual mantenir un encontre. La Xina i Rússia van vetar l'esborrany de resolució sobre Myanmar presentada pels EUA davant del Consell de Seguretat de l'ONU, en un intent d'introduir el conflicte de Myanmar en l'agenda del Consell. El Secretari General de l'ONU va nomenar Ibrahim Gambari el seu Conseller Especial al país per a la implementació de les resolucions de l'Assemblea General, així com per a la cooperació amb el govern en el procés de democratització. Gambari va poder reunir-se amb la Premi Nobel de la Pau i líder opositora Aung San Suu Kyi, líder de la Lliga Nacional per a la Democràcia (NLD). El setembre **es van produir protestes ciutadanes massives que, encapçalades per milers de monjos budistes, van tenir lloc a les principals ciutats del país, en el es va denominar "la Revolució Safrà"**, amb referència al color de la vestimenta dels monjos budistes. El govern va acceptar la visita del Relator Especial de l'ONU per als drets humans en aquest país, Paulo Sergio Pinheiro, que tenia prohibida l'entrada al país des de 2003. D'altra banda, Ibrahim Gambari va instar el govern del Vietnam a prestar el seu suport per buscar una solució a la crisi política a Myanmar. En finalitzar l'any, **el Secretari General de l'ONU va crear un Grup d'Amics del Secretari General per a Myanmar**, format per 14 països.

A **Tailàndia (Sud)**, finalment, el govern va declarar que

estava considerant la possibilitat d'introduir determinats elements de la xaria a les tres províncies meridionals de majoria musulmana, així com una amnistia, com a part de la seva estratègia de gestió del conflicte al sud del país. **El govern indonesi va declarar que acceptava la petició del seu homòleg tailandès de col·laborar en la resolució del conflicte**, encara que van continuar les dificultats per identificar clarament els líders dels grups que operen a la zona. Amb tot, el govern tailandès va mantenir contactes exploratoris amb alguns membres de la insurgència a Ginebra i Estocolm. També es va constatar una utilització creixent de forces paramilitars al sud del país.

Europa

Els esdeveniments més destacats a la zona d'Europa van ser **la ruptura del procés iniciat pel govern espanyol amb ETA**, el bloqueig permanent de les converses sobre el futur de Kosovo i el **rebuig del govern turc a negociar amb el PKK** per resoldre el conflicte del Kurdistan turc. No hi va haver cap avenç significatiu o definitori en els conflictes existents en aquest espai geogràfic.

El contenciós entre **Armènia i l'Azerbaidjan** per l'enclavament de Nagorno-Karabaj es va tensar al llarg de l'any en la mesura que l'Azerbaidjan va augmentar de forma molt significativa la seva capacitat militar. Les negociacions a través del marc de l'OSCE, incloent una reunió dels dos Presidents, no van donar cap resultat i van rebre de nou el rebuig de l'Azerbaijan, partidari que el conflicte sigui gestionat pel Consell de Seguretat. Els líders de Nagorno Karabakh van reclamar una participació directa en el procés de resolució del conflicte, el format actual del qual exclou les autoritats de l'enclavament en disputa. Al llarg de l'última reunió de l'OSCE celebrada el desembre, a Madrid, els ministres d'Exteriors de tots dos països van analitzar propostes de solució política redactats pels seus respectius governs, sense la participació dels mediadors del Grup de Minsk, el document de Principis Bàsics del qual ha estat qüestionat per les dues parts.

Quant a **Xipre**, el gener les autoritats turcoxipriotes van fer caure una polèmica passarel·la construïda el 2005 a Nicòsia, la capital dividida de l'illa, i el març, el govern grecoxipriota va demolar el mur del carrer de Ledra, al centre històric de la capital. No obstant això, durant la primera meitat de l'any va continuar el bloqueig polític i la nul·la implementació dels acords de 2006. Al llarg de la segona meitat de l'any, com a resultat de la pressió internacional, es va celebrar una trobada entre els líders de les dues comunitats, encara que no s'hi van aconseguir acords significatius. Una enquesta realitzada per l'UNFICYP va determinar que **una solució federal al conflicte de Xipre era la proposta que obtenia un suport majoritari de les dues comunitats.** El President grecoxipriota, Tassos Papadopoulos, va presentar a l'ONU una nova proposta de vuit punts destinada a accelerar la implementació dels acords de juliol de 2006, que incloïa la participació substantiva de la societat civil.

A **Espanya**, a mitjan any, ETA va formalitzar en un comunicat la ruptura de l'«alto el foc permanent» que havia

declarat el març de 2006, però que *de facto* va quedar invalidat al final de 2006 en fer explotar un potent artefacte en un aparcament de l'aeroport de Madrid, que va causar dues víctimes mortals. L'intent de dur a terme un procés de pau que permetés acabar amb l'activitat terrorista d'aquest grup i deixar a les mans de la política normalitzada la presa de decisions sobre possibles canvis en l'arquitectura política del País Basc va quedar totalment en suspens a partir dels nous atemptats d'ETA durant 2007, sense que en acabar l'any es veiés cap oportunitat de reiniciar un procés similar.

Quant al conflicte de **Geòrgia** per la regió d'**Abkhàzia**, davant de l'estancament de les negociacions, Geòrgia va proposar actualitzar i canviar els mecanismes de negociació establerts al començament de la dècada dels noranta. Així mateix, va assenyalar que s'havia de passar a una altra fase, amb un diàleg directe entre les parts, sense condicions prèvies, que contemplés almenys el restabliment de la confiança. La UE va preparar un paquet de mesures per promoure la confiança entre Geòrgia i Abkhàzia, i el Primer Ministre georgià, Zurab Noghaideli, va presentar davant del Consell de Seguretat de l'ONU una nova proposta per resoldre el conflicte, encara que després el mateix govern va manifestar que no necessitava els consells de l'ONU. Geòrgia va convidar la UE a exercir un paper important en el procés negociador i a involucrar-se més en el terreny, i Abkhàzia va insistir en la retirada de les tropes georgianes de l'Alt Kodori abans de reprendre qualsevol conversa. El país, a més, va sofrir una profunda crisi política al final de l'any, que va obligar a dimitir el president i va avançar la data de les eleccions. A més a més, el Ministre d'Exteriors de l'autoproclamada república d'Abkhàzia, Sergei Shamba, va afirmar que Abkhàzia podria deixar d'acceptar com a mitjancer en el conflicte qualsevol país que reconegui la independència de Kosovo i no la d'Abkhàzia. Quant al conflicte per la regió georgiana d'**Ossètia del Sud**, la Joint Control Commission (JCC) va continuar paralitzada com a mecanisme de pacificació, en considerar Geòrgia que servia els interessos de Moscou i que la seva composició no era equilibrada. **Geòrgia va sol·licitar canviar el mecanisme de negociació i passar a una negociació directa entre les parts**, encara que amb la participació facilitadora dels EUA, la UE i Rússia. El Parlament georgià va aprovar la Llei de Creació de les Condicions Apropiadades per a l'acord de pau a l'Antic Districte Autònom d'Ossètia del Sud. Mitjans polítics i diplomàtics van reiterar la conveniència de reforçar les mesures de confiança i potenciar els incentius econòmics per a tota la regió. La principal demanda d'Ossètia del Sud en l'última sessió plenària de la JCC va ser el desenvolupament d'un acord sobre el no-ús de la força.

Amb relació al futur de **Kosovo**, durant l'any es van celebrar diverses rondes negociadores, encara que ni serbis ni albanokosovars no van canviar les seves posicions favorables a l'autonomia i la independència, respectivament. El gener, el facilitador del procés i Enviat Especial del Secretari General de l'ONU, Martti Ahtisaari, va enviar al Secretari General un esborrany de proposta per a l'estatus de Kosovo, seguit de noves ron-

des negociadores el febrer i el març, mes en què va presentar al Consell de Seguretat una proposta definitiva. El President serbi, Boris Tadic, va proposar una autonomia per a la província i un termini de 20 anys per a la determinació del seu estatus final, i el juliol es va produir la primera reunió en la qual responsables de Sèrbia i de Kosovo entaulaven converses directes des de juny de 1999. El Parlament serbi va aprovar per unanimitat una nova Constitució que afermava la sobirania sobre Kosovo, però **l'Enviat Especial de Nacions Unides va recomanar una sobirania limitada**, amb la continuació de la presència internacional i competències parcials. Albània, per la seva banda, es va mostrar públicament contrària a una acció unilateral per part de Kosovo. El principal partit de l'oposició, el Partit Democràtic de Kosovo (PDK), va guanyar les eleccions parlamentàries celebrades al territori durant el mes de novembre. El PDK, amb el seu líder Hashim Thaçi al capdavant (excomandant del grup armat UCK), va obtenir el 34% dels vots. **El Consell de Seguretat de l'ONU, reunit el 19 de desembre, no va aconseguir superar les divisions que hi havia al seu si i no va poder abordar una postura comuna** al respecte, amb la qual cosa es van incrementar les probabilitats d'una sortida de la crisi al marge del Consell de Seguretat. D'altra banda, la UE va mostrar cada vegada més disposició a acceptar un reconeixement coordinat i progressiu d'un Kosovo independent sota supervisió internacional sense necessitat d'aconseguir una nova resolució del Consell de Seguretat.

Finalment, pel que fa al **Kurdistan turc**, el líder del PKK, Abdullah Öcalan, va formular al començament de l'any una proposta de creació d'una comissió de veritat i justícia sobre el conflicte kurd a fi d'avançar cap a la pau entre turcs i kurds. **El PKK va realitzar el juny un nova oferta d'alto el foc bilateral al govern**, amb el compromís explícit de no interferir en el procés electoral, oferta que el govern va rebutjar de nou. En les eleccions de juliol, el partit kurd DTP va obtenir representació parlamentària (24 escons) per primera vegada en l'última dècada, i el setembre es va constituir el Parlament Turc per la Pau, òrgan que donava continuïtat a la conferència celebrada el gener per buscar solucions a la qüestió kurda, com a estructura independent de la política, amb propostes polítiques, socials i culturals. Al final de novembre, el PKK va fer pública una nova declaració a favor del diàleg, i va proposar crear una plataforma on estiguessin representades les dues parts enfrontades. Tanmateix, el Parlament de Turquia va aprovar amb una extensa majoria l'autorització al govern per ordenar una operació de gran escala contra el PKK al nord de l'Iraq, que es va fer efectiva en acabar l'any.

Orient Mitjà

Encara que a l'**Iraq** no hi ha un procés de pau global, durant l'any van continuar desenvolupant-se **iniciatives parcials per aconseguir acords entre les diferents comunitats i disminuir els nivells de violència**. Així, per exemple, una delegació del Parlament iraquiana, formada per parlamentaris dels principals partits xiïtes, sun-

nites, kurds i altres minories, va visitar Espanya i Alemanya per conèixer el model territorial d'ambdós països davant de l'actual debat per a la reforma constitucional a l'Iraq. Una conferència sobre l'Iraq va reunir a la ciutat egípcia de Sharm al-Sheikh tots els països veïns de l'Iraq, els cinc membres permanents del Consell de Seguretat, la UE i el G-8. Durant la trobada es va firmar un acord per garantir l'estabilitat política i econòmica al llarg dels propers cinc anys. **Muqtada al-Sadr** es va dirigir als seus seguidors, en la primera aparició del clergue en uns quants mesos, i els va convidar a utilitzar mitjans pacífics per oposar-se als EUA, a l'ocupació i a Israel. Posteriorment, **va firmar un acord amb Abdul Aziz al-Hakim, líder del Consell Islàmic Suprem de l'Iraq, per intentar frenar la violència entre els grups rivals xiïtes**. Diversos dirigents xiïtes, sunnites i kurds també van arribar a un acord de reconciliació al final d'agost. Finalment, el vicepresident i líder sunnita Tariq al-Hashemi es va reunir amb el Gran Aiatol·là Ali en-Sistani després de la presentació d'una proposta per a la reconciliació del país per part de Tariq al-Hashemi, anomenada Pacte Nacional Iraquià. També cal destacar que el Govern Autònom del Kurdistan (GAK) va acordar posposar durant sis mesos el referèndum que s'havia de celebrar abans del 31 de desembre a Kirkuk. al·legant raons tècniques. L'extensió permeirà l'establiment d'un mecanisme supervisat per l'ONU per resoldre la qüestió de Kirkuk.

Quant al conflicte entre **Israel i Palestina**, el 27 de novembre va acabar la **conferència de pau celebrada a Annapolis** (Maryland, EUA), que va suposar la primera conversa de pau entre Israel i l'ANP en set anys. La conferència va reunir més de 40 països i agències internacionals. Finalment, hi va participar Síria, l'assistència de la qual no es va confirmar fins a l'últim moment, però no Hamas, que no hi estava convidada. La conferència va definir el llançament de negociacions basades en el Full de Ruta. En un comunicat, israelians i palestins van afirmar que hi havia un acord per tractar

totes les qüestions fonamentals sense excepció, en un intent de crear un Estat palestí independent. Les qüestions fonamentals acordades, o de l'estatut final, van ser el futur de Jerusalem, les fronteres, l'aigua, els refugiats i els assentaments. D'altra banda, durant l'any, Tony Blair va ser nomenat enviat del Quartet a Orient Mitjà. Al seu torn, els Ministres d'Exteriors d'Egipte i Jordània van visitar Israel per presentar un pla de pau amb el suport de la Lliga Àrab que preveia el reconeixement d'Israel si aquest Estat es retirava dels territoris ocupats. Respecte al conflicte entre faccions palestines, el President palestí, Mahmud Abbas, i d'altra banda el Primer Ministre, Ismail Haniyeh, i Khaled Meshal, com a representants de Hamas, es van reunir el febrer a la Meca sota els auspicis del rei saudita per intentar arribar a un acord que desbloqueés la situació. Malgrat haver aconseguit un acord per formar un govern d'unitat nacional, la presa de poder per part de Hamas a Gaza el mes de juny i la formació d'un nou Executiu sense membres de Hamas, amb base a Ramallah (Cisjordània) i dirigit per l'independent Salam Fayyad, va suposar una profunda divisió entre ambdues formacions i la separació *de facto* dels territoris palestins, que es va mantenir fins i tot en finalitzar l'any. El desembre, el President palestí, Mahmud Abbas, va afirmar que s'estarien desenvolupant **contactes confidencials entre Israel i Hamas a Suïssa**, i que això podria donar pas a una treva de llarg termini.

Sobre la situació de crisi política al **Líban**, el Secretari General de Hezbollah, H. Nasrallah, la formació del qual va encapçalar les manifestacions que demanaven l'enderrocament del govern de F. Siniora, va declarar que es mostrava partidari de tota mediació o iniciativa que permetés assolir una solució a la crisi que sofria el país. El govern francès va reunir al castell de Cell-Saint-Cloud diferents actors polítics libanesos per intentar posar fi a la tensió dels últims mesos; en la reunió a porta tancada van participar 30 responsables d'uns 14 partits polítics i moviments cívics libanesos, entre els quals es tro-

Quadre 3.1. Acord d'Hèlsinki, 31 d'agost de 2007

Representants de diferents grups iraquians reunits a Hèlsinki al final d'agost de 2007 van acordar les recomanacions següents per iniciar negociacions que puguin menar a la reconciliació nacional:

1. Resoldre tots els temes polítics a través de la no-violència i la democràcia.
2. Prohibir l'ús d'armes a tots els grups armats durant el procés de negociacions.
3. Formar una comissió independent aprovada per totes les parts, per tal de supervisar el procés de desarmament dels grups armats no governamentals, d'una manera verificable.
4. Totes les parts es comprometen a acceptar els resultats de les negociacions i cap no serà amenaçada amb la força pel fet de rebutjar tot o una part de l'acord finalment aconseguit.
5. Treballar per acabar amb la interferència regional i internacional en els assumptes interns de l'Iraq.
6. Comprometre's a protegir els drets humans.
7. Assegurar la independència i l'eficiència dels sistemes legals i de justícia, especialment de la Cort Constitucional.
8. Assegurar la plena participació de tots els iraquians en el procés polític i acordar els arranjaments per a la governabilitat.
9. Realitzar tots els passos necessaris per posar fi a la violència, els assassinats, el desplaçament forçós i qualsevol dany a les infraestructures.
10. Establir un organisme independent per explorar les vies d'un acord amb l'herència del passat per unificar el país.
11. Tots els iraquians han de construir l'Iraq i contribuir de forma eficient a donar suport a tots els esforços que permetin un procés polític per unificar l'Iraq i preservar-ne la sobirania.
12. Tots els grups participants s'han de comprometre amb tots els principis enumerats anteriorment.

bava Hezbollah. Al llarg de l'últim trimestre de l'any es va intensificar la mediació d'actors externs, entre ells Espanya, França i Itàlia, que juntament amb la Lliga Àrab i Síria van intentar apropar les parts en l'elecció d'un nou President de consens per al país. Respecte als combats iniciats el maig al camp de refugiats de Naher el-Bared entre l'exèrcit i la milícia Fatah al-Islam, el conflicte va acabar quan les forces armades van prendre el camp el setembre, després que hi hagués hagut intents de mediació per part d'actors palestins. D'altra banda, el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va recomanar en un informe sobre el Líban l'establiment d'una agència de control de fronteres.

Finalment, mesos després que el febrer de 2007 el govern del **Iemen** oferís un **acord amb els rebels d'al-Houthi**, ambdues parts van assolir el 16 de juny un acord d'alto el foc. El govern es va comprometre a un programa de reconstrucció (finançat per Qatar i altres països) per a les províncies rebels del nord, a canvi del lliurament de les armes pesants i d'un exili temporal dels líders rebels. Qatar hi va actuar com a mitjancera. El procés, no obstant això, podria fracassar per l'incompliment del termini de lliurament d'armes i de la retirada de les posicions dels rebels, motiu pel qual durant tot l'any hi va haver enfrontaments esporàdics, i el desembre el govern iemenita va augmentar la seva presència militar al nord del país.

3.3. Evolució general dels últims acords de pau

Al **Congo** van continuar sense desarmar-se petits grups de les milícies ninja. L'antic líder de les milícies i de l'actual partit CNR va acceptar inicialment un càrrec governamental, però després va rebutjar prendre'n possessió, atès que considerava que no tenia garanties de seguretat.

A **Indonèsia (Aceh)**, l'antic líder del GAM va obtenir un 38% dels vots en les eleccions de desembre de 2006, per la qual cosa després va ser proclamat governador d'Aceh. Es va considerar l'establiment d'un comitè de veritat i reconciliació per resoldre els casos d'abusos de drets humans, i es van constatar greus problemes en el programa de reintegració d'excombatents, per la confusió dels seus objectius i falta d'estratègia i de rendició de comptes. També es van produir disputes internes entre els dirigents del GAM.

Quant a la situació a **Irlanda del Nord**, el Sinn Féin va acceptar, en una votació històrica, donar suport al servei de policia d'Irlanda del Nord. D'acord amb un pacte entre el govern britànic i el Sinn Féin, els fugitius de l'IRA i els membres de les força de seguretat acusats de complicitat amb grups paramilitars no seran processats, arran del que es va considerar un bé d'interès públic. L'Ulster va celebrar eleccions per configurar el nou Parlament d'Irlanda del Nord, l'anomenada Assemblea de Stormont, la qual cosa va suposar un nou pas en el procés de restauració de l'autonomia i l'inici d'una nova etapa de govern compartit. Els grups paramilitars protestants UVF i UDA van anunciar la renúncia a la violència i la seva dissolució com a grups armats.

Quant al procés de pau al **Nepal** amb els maoïstes, el Consell de Seguretat de l'ONU va expressar el seu suport per crear una nova missió política de Nacions Unides al país, l'UNMIN, que es dedicaria a supervisar el recent acord de pau. Cinc membres de l'antic grup armat d'oposició maoïsta i actual partit CPN (M) van jurar el seu càrrec com a ministres en el govern interí, però posteriorment se'n van retirar, després d'haver expirat l'ultimàtum que van donar per a l'establiment d'una república al país. Aquest fet va generar una important crisi política que va obligar a retardar les eleccions previstes per al final de l'any. Tant els maoïstes com el Parlament nepalès es van mostrar favorables a l'establiment d'una República. En el segon semestre de l'any, milers de combatents no s'havien desmobilitzat encara.

El procés de pau del **Sud del Sudan va sofrir diversos revessos al llarg de l'any**, ja que mesos després d'haver-se firmat l'acord de pau no s'havien concretat aspectes importants com el repartiment dels beneficis del petroli, l'establiment d'una frontera clara, el futur de la ciutat d'Abyei i els seus recursos petrolífers, l'elaboració d'un cens o el replegament de les tropes del nord, per la qual cosa al final de l'any membres del govern regional del Sud del Sudan van demanar la mediació del president ugandès per solucionar aquesta acumulació de problemes que podrien danyar seriosament l'acord assolit. En finalitzar l'any, no obstant això, ambdues parts van aconseguir un acord sobre els punts conflictius, i els membres de l'SPLM van tornar a integrar-se al govern, després d'haver-se'n retirat durant uns mesos. Quant a la situació a l'**Est del Sudan**, tres membres de l'antic grup armat d'oposició Eastern Front van prendre possessió de càrrecs en el govern, tal com estipulava l'acord de pau firmat el 2006. A partir de juny es va iniciar sense problemes el procés de desmobilització.

3.4. Principals motius de crisi en les negociacions de l'any

Per quart any consecutiu, **es van repetir de forma gairebé mecànica els motius més habituals de fracàs o de crisi dels processos de negociació**, amb molt poques diferències entre un any i l'altre. Els mecanismes de la mediació, les dissidències entre els grups armats, la desconfiança o la inseguretat entre les parts, les crisis polítiques en les quals es revifien determinades negociacions i les diferències quant als temes substantius de l'agenda, en particular quan es tracta de buscar fórmules d'autogovern, van ser els factors més repetits, tal com mostra el quadre següent.

3.5. El diàleg i els acostaments amb els grups armats

Les dades internacionals referents al tractament o la gestió dels conflictes armats i dels conflictes que acadèmicament no reben la consideració d'«armats», però en els quals encara hi ha presència de violències, revelen que **en tres de cada quatre conflictes hi ha diàlegs**

Quadre 3.2. Principals motius de crisi en les negociacions

Molt freqüents

- Desconfiança o rebuig envers les persones o els organismes mediadors
- Absència o violació d'un alto el foc
- Dissidències al si dels grups armats
- Falta de garanties de seguretat per als negociadors
- Desconfiança entre les parts
- Crisis polítiques i inseguretat a l'interior del país
- Desacord sobre l'estatus final d'un territori o els temes substantius de l'agenda

Altres aspectes

- Enfrontaments militars oberts
- Excés de grups armats amb què negociar
- Lluites pels lideratges en els grups armats
- No reconeixement polític dels grups armats
- Inclusió dels grups en les llistes terroristes
- Desacord quant als plantejaments d'aplicació de justícia i reparació, així com quant al paper que ha de tenir la Cort Penal Internacional
- Falta de canals sòlids i estables de comunicació
- Presència de grups paramilitars o retard en el seu desboscament
- Desacord sobre la nova composició de les Forces Armades
- Falta de discreció en el procés negociador
- Multiplicitat de persones implicades i de gestions
- Presència de forces militars estrangeres
- Deteriorament de la situació general dels drets humans
- Enfrontaments amb les empreses explotadores de recursos naturals
- Rebrot de grups delinqüencials entre persones desmobilitzades
- Exigència d'alliberament de líders de grups armats detinguts
- Tensions frontereres
- Desacord quant a la comesa o la composició d'una Operació de Manteniment de la Pau

exploratoris, negociacions formals o processos de pau consolidats. La pauta habitual, per tant, és que els actors primaris dels conflictes (normalment, governs i grups armats)¹ busquin la manera d'entrar en comunicació, de forma directa o indirecta (en aquest últim cas, a través dels seus "braços polítics" o de persones o organitzacions amb capacitat de transmetre'ls missatges), de manera que aquesta comunicació permeti obrir una negociació que mení a un procés de pau que, en cas de tenir èxit, suposaria la fi de la confrontació armada o violenta i l'autodissolució del grup armat.

En la pràctica, les etapes habituals per arribar a un acord de pau són les següents, per ordre cronològic: contactes exploratoris (directes o indirectes), contactes directes (formals o informals), diàlegs (formals o informals) i negociacions formals directes. En més de la meitat dels casos hi participen facilitadors o mitjancers externs (normalment, d'un altre país), que al seu torn poden ser persones a títol individual, cancelleries d'altres països, organitzacions especialitzades o organismes internacionals, sempre amb l'aquiescència de les parts enfrontades. Les dades estadístiques mostren

també que quan hi ha una facilitació externa és més fàcil arribar a un acord final.

El fet que un grup armat consti en les **llistes terroristes** de la UE o dels EUA, o hagi estat declarat unilateralment com a terrorista per part del govern afectat, no sol impedir que l'esmentat govern entauli negociacions amb el grup esmentat. Així, per exemple, el govern colombià manté negociacions amb les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC) i l'Exèrcit d'Alliberament Nacional (ELN), i busca camins exploratoris amb les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC), quan les tres organitzacions figuren en les llistes de grups terroristes. De la mateixa manera, el govern britànic ha mantingut negociacions amb l'IRA irlandès, el govern filipí busca diàlegs amb el Nou Exèrcit del Poble (NPA), l'Autoritat Nacional Palestina amb Hamas, i el govern de Sri Lanka, amb els Tigres d'Alliberament d'Eelam Tamil (LTTE), entre altres exemples.

En les negociacions exploratòries o formals [amb grups armats] que s'han dut a terme al llarg dels dos últims anys, **els negociadors governamentals solen formar part**

1. En la categoria de "grups armats" s'inclou una àmplia varietat d'actors, que segons els contextos poden ser guerrilles, grups paramilitars, milícies, bandes armades, màfies, etc.

d'equips presidits per altes autoritats de l'Estat. A Côte d'Ivoire, les negociacions amb les Forces Nouvelles han estat liderades pel President i el Primer Ministre; al Senegal, les negociacions amb el Moviment de Forces Democràtiques de Casamance (MFDC) han estat encapçalades pel Ministre de l'Interior; el procés de pau, ja finalitzat, entre el govern del Sudan i l'Exèrcit d'Alliberament del Poble Sudanès (SPLA) va ser conduït per diversos funcionaris de l'equip presidencial; en les converses de Darfur amb l'Exèrcit d'Alliberament del Sudan (SLA), la negociació va ser responsabilitat del Comissionat de Pau del govern sudanès; a Burundi, la negociació actual amb les Forces d'Alliberament Nacional (FNL) és responsabilitat del President del país; les negociacions al Txad amb la Unió de Forces per al Canvi (FUC) les ha portat directament el Ministre d'Estat, que s'ocupa també d'obrir noves negociacions amb altres grups armats existents al país; a la República Democràtica del Congo, la negociació amb les forces rebels del Congrés Nacional per a la Defensa del Poble (CNDP) la condueix el Cap de l'Estat Major de les Forces Armades congoleeses; en la República Centreafricana, la negociació amb la Unió de Forces Democràtiques per a la Unió (UFDR) la dirigeix el Ministre de Justícia; a Uganda, les actuals negociacions amb un dels grups més perversos del món, l'Exèrcit de Resistència del Senyor (LRA), compost majoritàriament per menors-soldat, les porta el Ministre d'Assumptes Interns; a Mali, les negociacions amb l'Aliança Democràtica per al Canvi les dirigeix el Ministre d'Administració Territorial; al Sàhara Occidental, on hi ha un alto el foc des de fa anys, l'equip negociador del govern del Marroc està presidit pel Ministre de l'Interior i el Ministre Delegat d'Assumptes Exteriors; a Angola, les negociacions amb el Fòrum de Cabinda per al Diàleg les porta el Ministre d'Administració del Territori; a Colòmbia, les negociacions amb les AUC i l'ELN són responsabilitat de l'Alt Comissionat de Pau nomenat pel President de la República; a l'Índia, les negociacions amb el Front d'Alliberament Nacional d'Assam (ULFA) les porten el Primer Ministre i el Ministre de l'Interior, i les negociacions amb el Consell Nacional Socialista de Nagaland (NSCM) les dirigeixen els ministres de la Unió, el d'Interior i el d'Estat; al Nepal, amb un procés ja finalitzat recentment, el negociador governamental amb el maoista CPN va ser el Primer Ministre, i les negociacions actuals amb el MJF les condueix el Ministre per a la Pau i la Reconciliació; a Sri Lanka, l'equip del govern encarregat de negociar amb el LTTE està dirigit pel Ministre de Salut; a les Filipines, les negociacions amb el Front Moro Islàmic d'Alliberament (MILF), el Nou Exèrcit del Poble (NPA) i el Front Moro d'Alliberament Nacional (MNLF) estan dirigides pel Comissionat de Pau Presidencial; a Indonèsia, finalment, el procés de pau amb el Moviment d'Aceh Lliure (GAM) va ser portat directament pel Vicepresident del país, amb l'assistència del Ministre de Justícia.

En les negociacions exploratòries o formals amb grups armats que s'han dut a terme en els dos últims anys, els negociadors governamentals han estat equips presidits per altes autoritats de l'Estat

En la majoria d'aquestes negociacions amb grups armats, a més dels equips governamentals hi han participat **facilitadors externs**, que inclouen presidents de tercers països (el de Burkina Faso, per ajudar en el conflicte de Côte d'Ivoire; el de Líbia, per als conflictes del Txad i la República Centreafricana), antics Presidents (el de Finlàndia, per facilitar el procés d'Indonèsia), viceministres de tercers països (el del Sudan, per al conflicte d'Uganda), ministres de tercers països (un de Sud-àfrica per al conflicte de Burundi, un de Ruanda per al conflicte a la República Democràtica del Congo, un de Moçambic per al conflicte d'Uganda, un de Noruega per a les Filipines), diplomàtics de tercers països (Noruega, Suïssa, Indonèsia, Malàisia, etc.), empresaris (en els conflictes del Senegal i Indonèsia), escriptors (en diversos conflictes de l'Índia), Enviats Especials o Representants Personals del Secretari General de l'ONU (en els conflictes del Sudan, la República Democràtica del Congo, el Sàhara, Myanmar, Colòmbia, el Nepal), Enviats especials d'organismes regionals com la Unió Africana, la Unió Europea o l'Organització de la Conferència Islàmica (a Darfur, Filipines i altres països en conflicte).

En múltiples ocasions, i particularment en les primeres etapes, els governs solen buscar i acceptar que les **exploracions i diàlegs inicials** es realitzin **a través de persones o col·lectius socials o polítics** que, ja sigui per considerar-se "braços polítics" dels grups armats, per proximitat ideològica, per compartir alguns objectius finals o, simplement, per tenir capacitat d'influència o comunicació amb els esmentats grups, puguin exercir una **tasca de "bons oficis"** per obrir camins de diàleg prou sòlids i estables perquè després la negociació sigui assumida directament pels equips de negociació governamentals. Aquesta funció intermediària no està mai penalitzada, en la mesura que se sobreentén que la seva funció no és allargar o agreujar el conflicte o les violències implícites en l'esmentat conflicte, sinó posar-los fi.

En cap cas, i sense excepció, cap de les persones esmentades que han participat en les etapes exploratòries, en els primers diàlegs o en les negociacions formals, ja siguin d'equips governamentals o d'instàncies facilitadores, ha estat acusada mai de col·laboració amb grups o bandes armades ni de realitzar actes il·legals. Al contrari, ja que aquests contactes es consideren imprescindibles per desenvolupar les condicions que permetin obrir una negociació que finalitzi amb el desistiment de les armes i la pràctica de la violència per part dels grups esmentats.

La necessitat d'aquests contactes, diàlegs, exploracions i negociacions està **avalada per la pràctica diplomàtica que duen a terme tots els països, mitjançant diverses Resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU²** i per la mateixa definició donada per l'esmentada

2. En particular, les resolucions 1625 (2005) i 1366 (2001) sobre l'enfortiment de la capacitat de prevenció de conflictes, amb èmfasi en el paper dels bons oficis i l'arranjament pacífic de controvèrsies.

Organització al concepte d'«establiment de la pau», que fa referència a “l'ús de mitjans diplomàtics per persuadir les parts en conflicte que cessin les hostilitats i negociïn un arranjament pacífic de les controvèrsies. Com passa amb l'acció preventiva, Nacions Unides només pot actuar si les parts en conflicte així ho decideixen. L'establiment de la pau exclou, doncs, l'ús de la força contra una de les parts per posar fi a les hostilitats, una activitat denominada, en el llenguatge de les Nacions Unides, ‘imposició de la pau’”.³ En dates recents (6 de desembre de 2007), el Sotssecretari General de Nacions Unides per a Assumptes Polítics, Burton Lynn Pascoe, va anunciar que el seu departament augmentaria la plantilla actual de 220 funcionaris en cent persones més, per tal de reforçar la tasca de diplomàcia preventiva, que en bona part consisteix a entrar en comunicació amb grups armats, i per tant il·legals, per facilitar l'inici de negociacions en els pocs conflictes on encara no n'hi ha, i de reforçar les ja existents.

Com a conclusió, per tant, es pot afirmar que és una pràctica habitual, i ben considerada a escala internacional, la reunió i el diàleg entre tots els actors polítics i socials de qualsevol país, sigui quin sigui el seu estatus legal, si tenen la mínima capacitat d'influir en la fi d'enfrontaments armats, la disminució o l'acabament de qualsevol tipus de violència existent, i aconseguir posar punt final, mitjançant el diàleg esmentat, a qualsevol conflicte violent o avançar vers aquest objectiu.

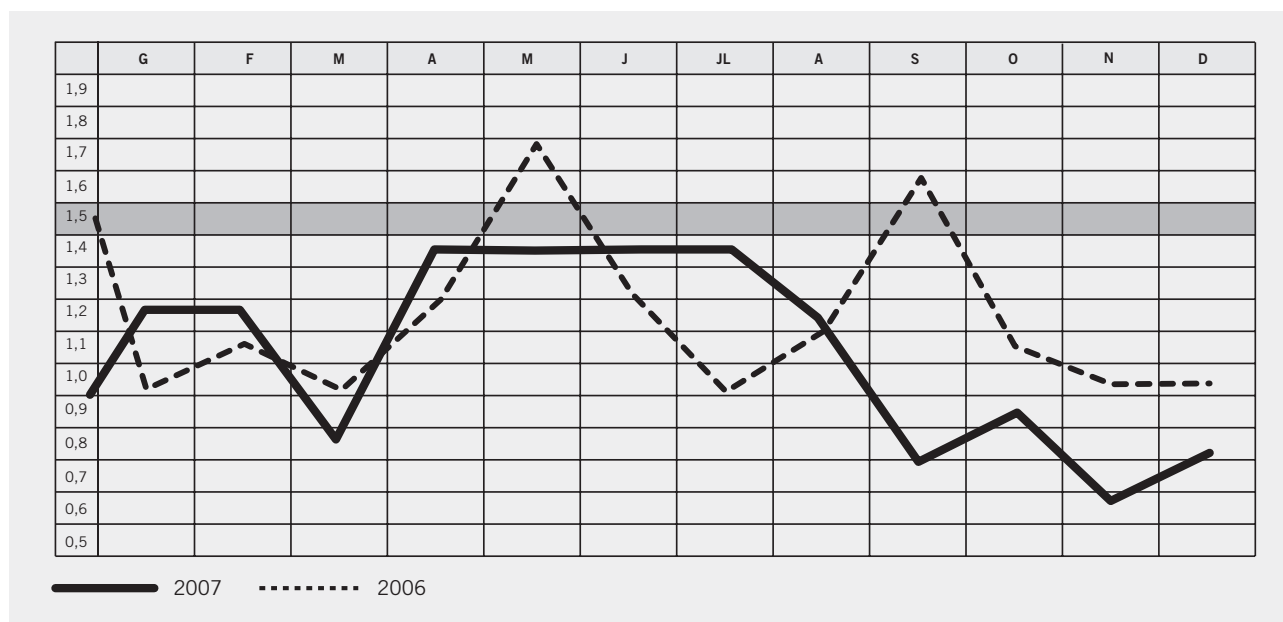
3.6. La temperatura de la pau el 2007

Des de fa uns anys, l'Escola de Cultura de Pau elabora mensualment un índex sobre l'estat de les negociacions de pau existents al món, per tal d'analitzar les dinàmiques generals dels processos. El 2007, aquest índex analitza una selecció de 26 negociacions, 19 de les quals es refereixen a conflictes armats⁴ i 7 a conflictes no resolts.⁵

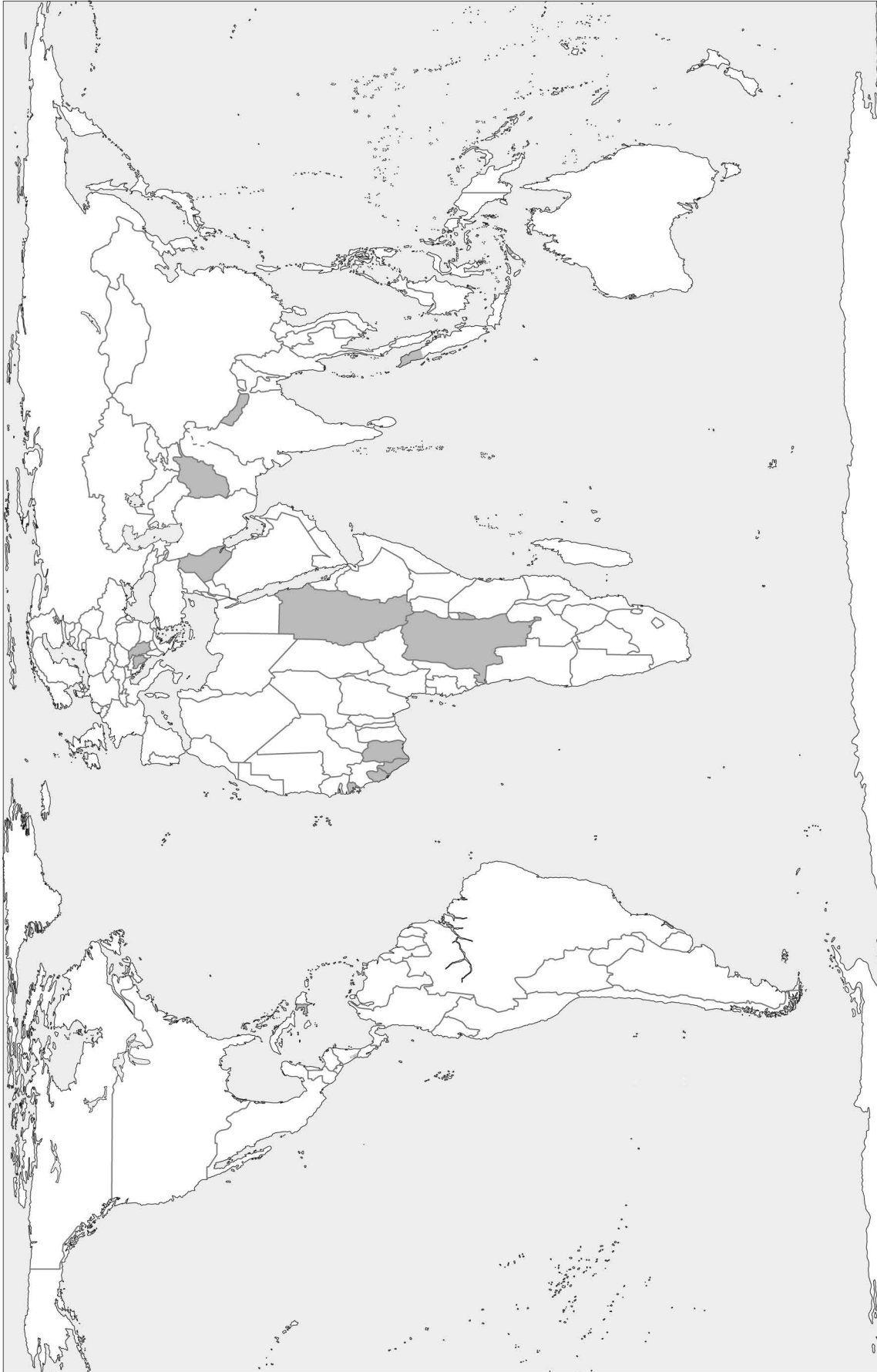
L'índex es configura a partir de la mitjana resultant de concedir tres punts als processos que han funcionat bé durant el mes, un punt als que romanen estancats o no han presentat novetats i zero punts als que han tingut dificultats, de manera que la màxima puntuació assolible en un mes seria 3,0 i la mitjana 1,5 punts.

Com es pot observar en la figura anterior, **l'any va acabar amb una mitjana mensual de només 1,1 punts, davant la mitjana d'1,2 el 2006, 1,3 el 2005 i 1,4 el 2004**, i sense que en cap mes s'hagués aconseguit una mitjana igual o superior a 1,5 punts. L'índex permet entreveure els obstacles que hi ha per mantenir en la majoria dels processos una evolució positiva i de forma sostinguda, i reflecteix una tendència preocupant a la baixa, com a resultat de les enormes dificultats que han tingut els processos o les exploracions de Sri Lanka, Colòmbia (AUC), l'Iraq, Somàlia i el Sudan (Darfur), entre altres països.

Figura 3.1. La temperatura de la pau el 2007 i el 2006

3. Per a més informació, vegeu la pàgina web del Departament d'Assumptes Polítics a <<http://www.un.org/spanish/Depts/dpa/peacemak.htm>>.
 4. Burundi, Colòmbia (AUC i ELN), la República Democràtica del Congo, Côte d'Ivoire, el Txad, Filipines (MILF), l'Índia (ULFA), l'Índia i el Pakistan (Caixmir), l'Iraq, Israel-Palestina, el Nepal, Nigèria (Delta), la República Centreafricana, Somàlia, Sri Lanka, el Sudan (Darfur), Tailàndia i Uganda.
 5. Armènia-Azerbaidjan, Geòrgia (Abkhàzia), l'Índia (NDFB i NSCN-IM), Sèrbia (Kosovo), Sàhara Occidental - Marroc i Senegal (Casamance).

■ Països en situació de rehabilitació postbèl·lica (indicador n°4)

4. Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional

- La falta de voluntat política per aplicar els punts signats en els acords de pau va ser el principal obstacle per a l'avanç dels processos de rehabilitació del Sudan (Sud) i la República Democràtica del Congo.
- Alguns dels reptes que afrontaren Haití, Libèria i Sierra Leone són les altes taxes d'atur, sobretot entre la població jove, la falta de presència governamental arreu del territori i uns processos de reforma del sector de la seguretat inconclusos.
- La violència armada es va incrementar notablement a l'Afganistan i va seguir de manera continuada a l'Iraq, malgrat les importants inversions econòmiques i de la intervenció internacional, la qual cosa va fer paleses les dificultats que comporten aquests dos processos.
- El Parlament provisional del Nepal va abolir la monarquia i va declarar un Estat Federal Democràtic Republicà, una de les principals reivindicacions dels maoistes.

Aquest capítol s'estructura en dos apartats. En el primer es recull l'evolució anual dels **processos de rehabilitació postbèl·lica**¹ que estan transcorrent en 11 països i territoris, la data d'inici dels quals és a partir de l'any 2000. Aquests països o territoris s'han classificat atenent els criteris assenyalats en l'indicador núm. 4, que estableix tres grups. En primer lloc, els països o els territoris en els quals hi ha un acord de pau o de cessament d'hostilitats que evoluciona negativament, la qual cosa dificulta les tasques de rehabilitació postbèl·lica, que es calculen en tres països. En segon lloc, els que disposen d'un acord de pau o han arribat al cessament de les hostilitats i on el procés evoluciona positivament, un total de cinc. I, finalment, els països que en part o en la seva totalitat es troben en fase bèl·lica, però en els quals hi ha una considerable ajuda internacional de caràcter postbèl·lic, que moltes vegades s'utilitza com a incentiu per posar fi a les hostilitats, que sumen un total de tres.

Taula 4.1. Països i territoris en fase de rehabilitació postbèl·lica a partir de 2000

País	Data i acords que inicien el procés de rehabilitació	Missions de l'ONU i departament al càrrec	Context i Evolució
Côte d'Ivoire	Acord de Linas-Marcoussis (2003) i Ouagadougou (2007)	ONUCI (OMP)	Postbèl·lic, negativa
Burundi	Acord de Pau i Reconciliació d'Arusha (2000), d'alto el foc global amb CNDD-FDD (2003), d'alto el foc definitiu (amb Palipehutu-FNL) (2006)	BINUB (DAP/OMP)	
Sudan (Sud)	Acord de pau –CPA– (2005)	UNAMIS (OMP)	
Haití	Resolució 1542 (2004)	MINUSTAH (OMP)	Postbèl·lic, positiva
Indonèsia (Aceh)	Memoràndum d'enteniment (2005)	AMM (OR)	
Libèria	Acords d'Accra (2003)	UNMIL (OMP)	
Nepal	Acord general de pau (2006)	UNMIN (DAP)	
Sierra Leone	Acord de Lomé (1999), d'Abuja I i d'Abuja II (2001)	UNIOSIL (DAP/OMP)	
Afganistan	Acords de Bonn (2001)	UNAMA (DAP/OMP)	En fase bèl·lica
Iraq	Resolució 1483 (2003)	UNAMI (DAP)	
RD Congo	Acords de Lusaka (1999) i Sun City (2003)	MONUC (OMP)	

DAP: Departament d'Afers Polítics. **OMP:** Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau. **OR:** Organització Regional. La coordinació de les activitats ha quedat en mans del Representant del PNUD. Les missions que apareixen amb les sigles **DAP/OMP**, encara que són missions polítiques i de construcció de pau, estan dirigides pel departament d'operacions de manteniment de la pau i tenen el seu suport.

AMM: Aquesta missió de monitoratge d'Aceh va finalitzar el 31 de desembre de 2006 i va ser un esforç conjunt de la UE, Suïssa i Noruega, més cinc països de l'Associació de les Nacions del Sud-est Asiàtic.

1. S'entén per rehabilitació postbèl·lica l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb o sense mandat o lideratge internacional, encaminada a abordar els factors següents: la seguretat de la població; el foment del bon govern i la participació; el benestar social i econòmic; i la promoció de la justícia i la reconciliació. Aquests quatre àmbits de treball s'han definit atenent la classificació establerta, entre altres agències, pel *Center for Strategic and International Studies, a Post-Conflict Reconstruction. Task Framework* (maig de 2002).

En el segon apartat es recullen els esdeveniments més destacats que van ocórrer durant l'any en alguns dels països o els territoris on el procés de rehabilitació es va iniciar en una data anterior a l'any 2000 i en els quals encara queden alguns aspectes polítics i institucionals pendents de resoldre. Els països que es consideren en aquesta fase i que s'analitzen en aquest capítol són Bòsnia i Hercegovina, Guinea-Bissau, la província de Kosovo i Timor-Leste.

4.1. Anàlisi dels països en fase de rehabilitació postbèl·lica

A continuació es recullen els esdeveniments més destacats que van tenir lloc al llarg de l'any als països i els territoris que van iniciar el procés de rehabilitació postbèl·lica a partir de l'any 2000. En l'estructura d'aquest apartat s'ha optat per seguir la classificació establerta per l'indicador en lloc d'un criteri geogràfic, per facilitar en la mesura del possible l'anàlisi comparativa entre casos.

a) Països en situació postbèl·lica que evolucionen negativament

Països	Motius que dificulten l'avanç del procés de rehabilitació
Côte d'Ivoire	Falta de voluntat governamental, fragilitat democràtica, exclusió política.
Burundi	Fragilitat democràtica, corrupció i estancament del procés de pau amb les FNL.
Sudan (Sud)	Falta de voluntat governamental per complir els compromisos acordats.

Als tres països que es contemplen en aquest grup hi ha desplegada una missió de Nacions Unides. La gestió correspon al Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau de Nacions Unides en el cas del Sudan (Sud) i Côte d'Ivoire i al Departament d'Assumptes Polítics en el cas de Burundi, que està també sota la supervisió de la Comissió per a la Consolidació de la Pau. El principal obstacle per a l'avanç dels processos de rehabilitació de **Côte d'Ivoire** i el **Sudan (Sud)** va ser la manca de voluntat política de les parts per posar en marxa alguns dels aspectes més controvertits signats en els acords de pau. En el cas de **Burundi**, va ser la resistència de les FNL d'Agathon Rwaswa a participar en els mecanismes establerts per l'acord de pau, com el Mecanisme de Monitoratge i Verificació Conjunt de l'alto el foc, el que va bloquejar al llarg de l'any la resta de processos de reforma.

L'Executiu burundés es va comprometre a no concedir amnisties als presumptes autors de crims de guerra, contra la humanitat o genocidi si eren declarats culpables.

A **Côte d'Ivoire** es va aconseguir un nou acord, el març de 2007, per desbloquejar el procés de desarmament i la celebració de les eleccions, pendents des de 2002. Arran d'aquest acord, el Primer Ministre, Guillaume Soro, va designar un nou govern de transició, que incloïa representants de totes les forces polítiques. Es va procedir al desmantellament de la zona de confiança entre el nord i el sud, que es va substituir per una línia verda sota supervisió internacional, i es va publicar una ordenança que garantia l'amnistia per a tots els crims contra la seguretat nacional comesos des de setembre de 2000, amb la qual cosa es fomentava un clima d'impunitat que no va beneficiar el procés de transició.² Quant als comicis, el Primer Ministre i la resta de líders de l'oposició van continuar sent partidaris d'una implicació internacional superior, mentre el President, Laurent Gbagbo, seguia posant traves a la supervisió externa i fins i tot va sol·licitar a Nacions Unides la derogació del càrrec d'Alt Representant per a les Eleccions. Com a resposta, el Consell de Seguretat de l'ONU, en la resolució 1765, que ampliava el mandat de la missió de Nacions Unides (ONUCI) per sis mesos més, va donar per acabada la labor de l'Alt Representant per a les Eleccions, Gérard Stoudmann.³ Això no obstant, les atribucions del lloc que s'havia eliminat, sobretot la certificació de les institucions nacionals electorals, van passar al nou Representant Especial del Secretari General per al país, Choi Young-jin. Quant al procés d'identificació nacional, necessari per a la celebració dels comicis presidencials, els tribunals mòbils van començar a funcionar, encara que només en algunes parts del país. Malgrat aquests avanços, les eleccions es van haver de retardar una vegada més, i es va tancar l'any sense que es conegués una nova data per celebrar-los.⁴

La situació a **Burundi** va romandre tibant al llarg de l'any, com a fruit de la reluctància de les FNL d'Agathon Rwaswa, el grup armat d'oposició, a complir amb els acords establerts en l'alto el foc definitiu de 2006 i del bloqueig parlamentari motivat per la falta de diàleg entre l'oposició i el govern.⁵ Durant l'últim trimestre de l'any, el President, Pierre Nkurunziza, va anunciar un acord per desbloquejar la situació que, encara que positiva, continuava sense abordar algunes de les qüestions més controvertides, com la reforma del sector de la seguretat o els casos de corrupció i malversació de fons. Al llarg de l'any, la Comissió per a la Consolidació de la Pau de Nacions Unides va elaborar i va aprovar l'Estratègia Integrada per a Burundi, amb l'objectiu de guiar la intervenció internacional tant políticament com econòmicament.⁶ A més a més, durant el mes de maig es va celebrar a Bujumbura una taula de donants per presentar el Pla d'Acció Prioritària del govern, que va rebre el suport econòmic dels assistents. Entre els reptes que afronta el país amb vista a 2008, a més de la gestió de les dis-

2. Vegeu el capítol sobre drets humans i justícia transicional.

3. SRES1765 de 16 de juliol de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scri07.htm>>.

4. Vegeu el capítol sobre processos de pau.

5. Vegeu el capítol sobre tensions.

6. L'Estratègia Integrada per a Burundi es pot consultar a <<http://www.un.org/peace/peacebuilding/docs.htm>>.

putes al si parlamentari, hi ha el procés de reintegració d'antics combatents, les reformes del sector de la seguretat i el sistema judicial, el desenvolupament socioeconòmic i la reconstrucció d'infraestructures, sense oblidar la lluita contra la corrupció i la qüestió dels drets humans, així com el reassentament de les persones retornades.⁷ En l'àmbit de la rendició de comptes per abusos passats, el govern va accedir a crear una Comissió per a la Veritat i la Reconciliació, juntament amb un tribunal per jutjar els presumptes perpetradors d'atrocitats durant la guerra civil, després de la visita que hi va fer l'Alta Comissionada per als Drets Humans, Louise Arbour.⁸

Al Sud del Sudan, la falta de voluntat política per complir moltes de les provisions establertes en l'acord de pau va obstaculitzar el procés de rehabilitació al llarg de l'any. Aquest bloqueig va motivar a l'octubre la sortida de l'SPLM del Govern d'Unitat Nacional.⁹ Els punts més controvertits van ser les relacions amb el

repartiment de poder i de riqueses entre el nord i el sud i la seguretat. En aquest sentit, va continuar pendent l'establiment d'una administració civil interina per a la zona d'Abeyi i la demarcació fronterera entre el nord i el sud. L'estancament en la definició de la zona d'Abeyi va afectar principalment la distribució entre les parts dels beneficis obtinguts per l'explotació d'aquesta zona, rica en petroli. A més a més, el bloqueig de la distribució dels ingressos obtinguts del petroli per part de l'Executiu de Khartoum va produir una crisi financera en el govern del Sud, que va retardar els processos de reconstrucció de les infraestructures i va dificultar l'assistència a la població retornada i romanent. Els països donants són corresponsables d'aquesta falta de liquidesa, ja que encara no han desemborsat una part important dels fons compromesos en la conferència celebrada a Oslo el 2005. El Consell de Seguretat va fer referència a aquest fet en la resolució 1784, amb la qual va ampliar el mandat de la UNMIS per sis mesos més.¹⁰ En qüestió de seguretat, les Forces Armades

Quadre 4.1. Resultats de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de l'ONU en el seu primer any de treball

En el seu informe anual, presentat a l'Assemblea General de l'ONU i al Consell de Seguretat el 27 de juliol de 2007, la Comissió va fer un balanç anual del seu funcionament i en va destacar alguns aprenentatges.¹¹ El treball de la Comissió va estar enfocat principalment a concentrar l'atenció internacional sobre Sierra Leone i Burundi, els dos únics països dels quals s'ocupa des de 2005. Diversos membres de la Comissió van dur a terme visites a aquests països per desenvolupar, en col·laboració amb els governs i altres actors clau de la rehabilitació, les Estratègies Integrades per a la Consolidació de la Pau, l'objectiu de les quals és orientar la intervenció internacional, tant política com econòmica. L'Estratègia per a Burundi es va finalitzar durant el mes de juliol, mentre que l'Estratègia per a Sierra Leone va quedar pendent del resultat de les eleccions, i en tancar aquest informe encara no s'havia fet pública.¹²

En el plànol organitzatiu, la Comissió va decidir la participació permanent de l'FMI, el BM i l'Organització de la Conferència Islàmica en totes les reunions de la Comissió, llevat que algun Estat membre resolgui el contrari. A més a més, es van redactar unes directrius provisionals, que es revisaran sis mesos d'adoptar-se, per regular la participació de la societat civil, incloent les ONG, a les reunions de Comissió. Finalment, la Comissió també va establir un Grup de Treball de Lliçons Apreses per acumular bones pràctiques i lliçons apreses sobre qüestions clau de la construcció de pau.

Quant al Fons per a la Consolidació de la Pau, Libèria es va convertir en el cinquè país que podrà ser finançat a través d'aquest fons.¹³ Els països en poden ser beneficiaris de tres maneres: si estan sota consideració de la Comissió, a través d'una declaració del Secretari General o per mitjà de projectes específics de país a través del mecanisme d'emergència del fons. Aquest fons fiduciari multianual de 250 milions de dòlars ja ha recaptat 144 milions de dòlars procedents dels països donants. Al final de 2007 havia finançat 21 projectes a Burundi i Sierra Leone per valor de 46 milions de dòlars. També havia destinat 750.000 dòlars en fons d'emergència per contribuir al diàleg entre el govern de Còte d'Ivoire i els partits de l'oposició, i 800.000 dòlars per donar suport al procés de mediació de la República Centreafricana.

Si bé el nivell d'activitat i resultats de la Comissió s'han incrementat notablement en relació amb l'any anterior, els seus assoliments han continuat sent més aviat formals i encara queda per veure'n la capacitat d'influència en l'aplicació de les Estratègies que proposa. No obstant això, la presentació al final de 2007 d'un mecanisme de monitoratge per fer el seguiment de les millores assolides en les àrees de treball que assenyala l'Estratègia proposada per a Burundi és un bon començament. Cal esperar que aquest mecanisme s'utilitzi de manera combinada amb els fons dels quals disposa la Comissió, per incrementar així les possibilitats d'obtenir resultats positius en la construcció de pau.

7. Vegeu el capítol sobre crisis humanitàries.

8. Vegeu el capítol sobre drets humans i justícia transicional.

9. Vegeu el capítol sobre processos de pau.

10. S/RES/1784 de 31 d'octubre de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.

11. A/62/137-S/2007/458 de 27 de juliol de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/peace/peacebuilding/docs.htm>>. Per a més informació, veure: Escola de Cultura de Pau, Alerta 2005 sobre conflictes, drets humans i construcció de pau. Icària, Barcelona, abril de 2005.

12. Vegeu la nota 6.

13. El Fons per a la Consolidació de la Pau és un fons fiduciari plurianual permanent, que es va crear específicament per donar suport a la Comissió. Aquest fons està finançat per contribucions voluntàries i el seu objectiu és assegurar l'existència dels recursos necessaris per a la posada en marxa de les activitats específiques de construcció de pau i la disponibilitat del finançament adequat per a la rehabilitació.

sudaneses van continuar desplegades al sud, malgrat que haurien d'haver estat substituïdes per les Unitats Conjunctes Integrades i que el seu desplegament no es va dur a terme a les zones més conflictives, com els estats de Kordofan del Sud i Nil Blau. La falta d'avanços en el procés de rehabilitació, juntament amb la necessitat d'equilibrar l'Acord de pau per al Sud del Sudan amb l'acord de pau que s'aconsegueixi a Darfur, condicionaran l'evolució d'aquest procés durant el 2008.

Al Sudan, els donants van continuar sense fer efectiva una part important dels fons que van comprometre en la conferència d'Oslo que es va celebrar en el 2005

acordats a Hèlsinki el 2005, una circumstància que va ocasionar no pocs problemes al llarg de l'any. Finalment, el procés de rehabilitació que es duu a terme en el cinquè país que es contempla dintre d'aquest grup, **el Nepal**, va sofrir una situació d'inesitabilitat provocada, principalment, pels enfrontaments ètnics en la zona sud del país i la sol·licitud dels maoïstes que es declarés una república en substitució de la monarquia abans de la celebració de les eleccions a l'Assemblea Constituent.

Aquesta demanda va ser satisfeta pel Parlament interí abans de finalitzar l'any, la qual cosa va significar un pas important per a la solució de la crisi política que va afectar el Nepal al llarg de l'any.

b) Països en situació postbèlica que evolucionen positivament

Països	Principals qüestions pendents
Haití	Fragilitat democràtica, pobresa endèmica, violència urbana i processos de reforma del sector de la seguretat i la justícia incomplets.
Indonèsia (Aceh)	Fragilitat democràtica, corrupció i atur.
Libèria	Fragilitat democràtica, processos de reforma del sector de la seguretat i la justícia incomplets, atur juvenil
Nepal	Discriminació d'amplis sectors de la població i fragilitat democràtica.
Sierra Leone	Fragilitat democràtica, pobresa endèmica i atur juvenil.

Quatre dels cinc casos contemplats en el segon grup comparteixen la característica de tenir governs que han estat triats democràticament després del terme del conflicte armat, encara que en el cas d'Indonèsia (**Aceh**) és un govern provincial. Per tant, es pot assumir que tenen el suport d'una part important de la població, com en els casos del govern de René Préval, amb gairebé dos anys al capdavant de l'Executiu a **Haití**; Ellen Johnson-Sirleaf, amb dos anys al capdavant de **Libèria**; Irwandí Yusuf, escollit Governador d'Aceh al final de 2006, i el recentment elegit Ernest Bai Koroma a **Sierra Leone**. Aquests quatre casos, a més, tenen en comú uns reptes similars: altes taxes d'atur, principalment juvenil, que a **Libèria** assoleix el 85%; el procés de reforma del sector de la seguretat, que a Haití és incipient i, a Sierra Leone i Libèria, inconclús; i, finalment, la falta de presència governamental eficaç a tot el territori en els quatre casos contemplats. Tant a **Haití** com a **Libèria** hi haurà, al llarg de 2008, una presència important de tropes de manteniment de la pau de Nacions Unides, després de la renovació del mandat de les dues missions desplegades en ambdós països, MINUSTAH i UNMIL respectivament, mentre que Sierra Leone tindrà el suport de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de Nacions Unides i la missió integrada UNIOSIL. En el cas d'Aceh, no obstant això, després de la sortida de la missió de monitoratge regional no hi ha una presència internacional que es responabilitzi de supervisar la posada en marxa dels punts

A **Haití** va continuar l'estabilitat política de l'any anterior, encara que la labor del govern va continuar sent insuficient en aspectes com la reforma del sector de la seguretat, encara incipient, el sistema penitenciari, la reforma del sector de la justícia, l'administració pública i l'extensió de l'Estat per tot el territori. Pot ser que hi hagi contribuït el fet que molts dels compromisos econòmics adquirits pels donants el 2005 van continuar sense fer-se efectius el 2007, tal com va assenyalar el Consell de Seguretat de l'ONU en la resolució 1780, que ampliava per un any més el mandat de la MINUSTAH.¹⁴ Tanmateix, al llarg de l'any es va poder constatar que l'interès dels donants, quan es compleixen gairebé quatre anys des de l'inici del procés de rehabilitació, no ha disminuït, sinó més aviat al contrari, com és el cas dels països del Carib i Amèrica Llatina, amb un marcat interès regional per donar suport polític i financer al procés. Per la seva banda, Canadà i la UE van fer efectives aportacions econòmiques importants per a projectes de millora i formació de l'administració i de reforma del sector educatiu, respectivament. La UE continua sent el donant principal d'Haití, si es compten els 300 milions d'euros que ha desemborsat al llarg dels últims cinc anys i la previsió de més de 200 milions d'euros per al període de 2007-2013. Quant a la seguretat, va millorar gràcies a les operacions policiaques que la MINUSTAH va dur a terme al llarg de l'any contra les bandes armades que operen als barris de la capital, principalment Cité Soleil i Martissant, i en va arrestar més de 600 membres, entre els quals alguns dels líders més perillosos. El nou mandat de la MINUSTAH va incrementar mínimament el component policíac i va reduir el militar per poder respondre millor als reptes de la missió. A més a més, el Consell de Seguretat de l'ONU va recomanar a la MINUSTAH que incrementés la seva coordinació amb la resta d'organitzacions presents al país.

La confusió administrativa i la falta d'objectius clars són els elements que van caracteritzar el procés de rehabilitació a **Indonèsia (Aceh)**. La situació va empitjorar arran de les acusacions de pràctiques corruptes i clientelisme llançades per la població contra els membres de l'antic grup armat d'oposició GAM al llarg de l'any, després que ocupessin el govern local d'una gran

14. S/RES/1780 de 15 d'octubre de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>>.

part dels districtes. L'actual Governador i líder del GAM, Irwandi Yusuf, va romandre aliè a aquestes acusacions de corrupció i malversació de fons que van caracteritzar la resta d'estructures administratives, però va ser criticat per la seva incapacitat per adoptar polítiques de bon govern. Segons l'International Crisis Group, seria aconsellable la constitució d'un organisme extern, que respectin totes les parts, per supervisar la implementació de l'Acord de pau i assegurar-ne el compliment.¹⁵ Quant al grau d'aplicació de l'Acord de pau entre el GAM i el govern d'Indonèsia, van seguir sense posar-se en marxa alguns dels organismes previstos, com una Comissió per a la Veritat i la Reconciliació o un Tribunal de Drets Humans. Les atribucions que conferia al Tribunal l'Acord de 2005 van ser reduïdes per la Llei per al govern d'Aceh, aprovada pel Parlament indonès, on es van limitar els delictes contra els drets humans que el tribunal esmentat podrà jutjar als que s'havien comès després de l'aprovació de la llei esmentada el juliol de 2006. En quedaven fora, per tant, tots els que s'havien perpetrat durant el conflicte armat.¹⁶ Finalment, dos elements claus que caldria abordar durant el 2008 són l'atenció a les persones afectades psicològicament pel conflicte armat i la tala il·legal de fusta, que va augmentar considerablement no només per la necessitat per a les tasques de reconstrucció, sobretot com a conseqüència del tsunami, sinó també per l'increment de les persones desocupades i sense ingressos, que utilitzen la tala d'arbres com a mitjà de subsistència.

A **Libèria**, l'Executiu d'Ellen Johnson-Sirleaf va continuar consolidant la seva acció de govern en la lluita contra la corrupció i el control dels recursos naturals, com ho mostren l'aixecament de les sancions contra el comerç de diamants mitjançant la resolució 1753 i l'increment dels pressupostos generals de l'Estat a causa de les millores en el sistema de recaptació d'impostos.¹⁷ La presència de la UNMIL es va ampliar per un any més, encara que amb el mandat d'iniciar un procés de reducció de tropes en preparació d'una possible sortida estratègica.¹⁸ La disminució dels efectius internacionals es farà de forma gradual durant els pròxims tres anys i estarà condicionada pels avanços en la reforma del sector de la seguretat, un aspecte que va continuar pendent. Abans d'acabar l'any, la Presidenta va dur a terme un procés de consultes amb actors clau, tant del sector de la judicatura i l'advocacia com del sector econòmic i financer, per planificar altres reformes que encara queden pendents, com la del sector judicial. Un altre problema al qual l'Executiu haurà de donar resposta és la qüestió de la propietat de la terra. Fins al moment, els processos de venda i transacció de terres s'han dut a terme de manera il·lícita, per la qual cosa molts han acabat davant els tribunals per dirimir la seva propietat. La Presidenta va admetre que la qüestió de la terra era una amenaça per a l'estabilitat del país i es va

La UNMIL iniciarà un procés de reducció de tropes que tindrà lloc durant els propers tres anys

comprometre a establir una Comissió per a la Reforma de la Terra, una promesa que ja havia fet durant la campanya electoral. Finalment, les eleccions locals se celebraran l'octubre de 2008, segons va anunciar Johnson-Sirleaf, amb la qual cosa es resol la controvèrsia que va causar el seu suggeriment que els alcaldes fossin designats pel poder executiu i no a través d'un procés electoral democràtic, per estalviar així els 30 milions de dòlars que es calcula que costaran l'organització i la celebració dels comicis.

Quant al procés de rehabilitació postbèl·lica al **Nepal**, el govern provisional va posposar en dues ocasions, el juny i el novembre, la celebració de les eleccions a l'Assemblea Constituent, que finalment es van retardar fins a 2008, sense que s'hagi assenyalat una data concreta. Els motius que van justificar aquestes demores van ser els problemes per a l'elaboració del cens, condicionat per la inseguretat que hi ha al sud del país, i la lentitud en la redacció de la legislació electoral. Aquest retard, a més d'acréixer la inestabilitat, va condicionar el futur de la missió de Nacions Unides al Nepal, atès que l'organització tan sols disposava d'un mandat d'un any per dur a terme tasques molt concretes, com són el monitoratge i la verificació del desarmament, les labors d'assistència electoral, la vigilància dels drets humans i la supervisió del compliment del que es va assenyalar en l'Acord de Pau. El Parlament provisional hi va ser especialment actiu, amb la posada en marxa de mesures per pal·liar els problemes que anaven sorgint, com els aixecaments al sud, principalment a Terai, protagonitzats per les minories ètniques que reclamaven més autonomia per a la regió. La càmera baixa provisional hi va respondre assignant un nombre de seients parlamentaris per a les minories ètniques i per a les dones. La qüestió de la monarquia, que va provocar la sortida temporal dels maoistes del govern provisional, va ser resolta abans de finalitzar l'any quan el Parlament va aprovar l'abolició de la monarquia i va declarar el país Estat Federal Democràtic Republicà.

A **Sierra Leone**, l'activitat internacional es va concentrar principalment en l'assistència a l'organització i la celebració de les eleccions generals. Encara que van ser retardades per recomanació de la Comissió Electoral Nacional (CEN), davant la necessitat de recaptar més temps per assolir la dissolució del Parlament, la primera volta va tenir lloc l'11 d'agost, i la segona volta es va celebrar un mes després. Aquesta última ronda electoral, precedida per actes violents, va atorgar la victòria a Ernest Bai Koroma, líder del fins llavors partit de l'oposició, All People's Party. Les eleccions van ser valorades positivament per observadors internacionals i locals. A aquest fet va contribuir la bona labor de la CEN, encara que aquesta Comissió va identificar alguns casos de frau en algunes de les zones afins al SLPP, el partit de l'anterior President, Ahmed Teixeixin Kabbah. L'increment de la

15. International Crisis Group, *Aceh: Post-conflict complications*. Jakarta/Brussel·les, octubre de 2007, a <http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/south_east_asia/139_aceh_post_conflict_complications.pdf>.

16. La Llei per al Govern d'Aceh (LOGA) també reserva totes les qüestions relacionades amb la seguretat al govern central i debilita algunes de les provisions de l'autoritat del govern provincial.

17. S/RES/1753 de 27 d'abril de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.

18. S/RES/1777 de 20 de setembre de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.

Quadre 4.2. Les estructures socials en els processos de construcció de pau

El desplegament d'una missió de construcció de pau es duu a terme en contextos extremadament complexos, tant socialment com políticament. No obstant això, la sensació d'emergència que contagia la majoria de les missions durant els primers mesos sol provocar que es passi per alt aquesta complexitat i que, per tant, no s'hi destinin els suficients recursos econòmics, ni humans, ni de temps a analitzar i comprendre l'estructura social i política d'una nova zona d'intervenció i les causes subjacents del conflicte. Això té unes conseqüències dramàtiques per al desenvolupament d'una missió, ja que el que es fa o es deixa de fer durant els primers mesos, generalment, condiciona l'èxit del procés.

Sense pretendre que sigui la resposta per a tots els problemes que afronta qualsevol intervenció internacional en un tercer país, el coneixement de l'estructura social comporta un gran valor. No obstant això, un dels primers obstacles que s'identifiquen en aquest exercici de tipificació és la tendència a buscar estructures similars al que en el món occidental s'entén per societat civil, amb totes les variacions històriques i culturals possibles, les ONG, els sindicats, etc. No obstant això, aquests grups no aconsegueixen englobar l'àmplia gamma de formes tradicionals d'organització que es poden donar en societats diferents, com per exemple l'afganesa.

Per tant, conèixer com es construeixen els vincles i els ponts de comunicació entre comunitats i grups i utilitzar-los de la manera més adequada és clau per a la construcció de pau en la fase postbèlica.¹⁹ Així mateix, és un primer pas per avançar cap a la utilització dels recursos i els coneixements locals, que tantes vegades s'ignoren.

Aquest reconeixement de l'estructura civil local contribuiria a assolir un intercanvi equitatiu entre la societat que proporciona l'ajuda i la que la rep, en assumir ambdós el paper que haurien de tenir. Cada un dels actors que intervenen en un procés de rehabilitació postbèlica, tant si és internacional com local, té un paper responsable en l'èxit o el fracàs del procés esmentat. Aquest darrer element, la responsabilitat local en el procés, es tendeix a oblidar amb massa freqüència, i sovint no s'implica la població informant-la adequadament, no només de les fites assolides, sinó també de les traves i els problemes per a fer-les realitat. Una implicació més gran de la població local tindria un paper fonamental en el procés de construcció de la pau, el manteniment de la qual, en definitiva, dependrà fonamentalment d'aquesta població local.

corrupció i, com a conseqüència, la falta de desenvolupament econòmic malgrat les importants inversions internacionals, va dur els habitants de Sierra Leone a votar pel canvi de govern, cosa que facilitaria la victòria de Koroma. Entre els elements als quals haurà de fer front el nou govern hi ha la corrupció endèmica que assola les institucions, les divisions ètniques i regionals entre un sud mende que dona suport a l'SLPP i un nord temne que dona suport a l'APC de Koroma, així com l'enorme índex d'atur juvenil i la qüestió de la reinserció dels excombatents. El nou govern té el suport de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de Nacions Unides, que es canalitza a través de la UNIOSIL. Durant el 2008, el nou govern afrontarà, a més, el repte d'organitzar les eleccions municipals i locals.

c) Països amb conflictes armats encara oberts i intervenció internacional de caràcter postbèlic

Països	Principals causes de la crisi
Afganistan	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític i instrumentalització ètnica.
Iraq	Lluita contra la presència de les tropes estrangeres i pel poder polític, accés a recursos petrolífers i instrumentalització ètnica i religiosa.
RD Congo	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança en el poder i control dels recursos naturals.

En el tercer grup s'analitzen els casos de la República Democràtica del Congo, l'Iraq i l'Afganistan. Com a element comú, més enllà de la violència armada que va continuar assolant la població d'aquests països i el grau d'implicació de la comunitat internacional, es destaca la presència d'una missió de Nacions Unides als tres països. En el cas de la **República Democràtica del Congo**, es tracta d'una missió de manteniment de la pau pròpiament dita, amb tropes internacionals operant com a cascos blaus. En els casos de l'**Afganistan** i l'**Iraq**, es tracta de dues missions polítiques la seguretat de les quals està a càrrec d'una organització regional com l'OTAN, que opera fora de les seves fronteres en el cas d'Afganistan, i d'una coalició internacional liderada pels EUA, encara que amb mandat del Consell de Seguretat fins a la fi de 2008, com és la situació a l'Iraq. Una altra característica que comparteixen és el fet que als tres hi ha un govern triat a les urnes i que tots tres tenen una nova Constitució redactada després de l'inici del procés de rehabilitació. Els tres, per tant, disposen d'una estructura política legitimada, en principi, per uns comicis. Malgrat tot, en els tres continua vigent el conflicte armat, un fet que condiciona el desenvolupament de la seva anomenada postguerra, com es veurà a continuació.

La intervenció de la comunitat internacional en el cas de l'Afganistan va continuar tractant d'assolir dos objectius sense cap mena de dubte contradictoris. D'una banda, els objectius militars del que l'Administració dels EUA ha convingut a anomenar "la guerra contra el terror" i, de l'altra, l'assoliment de la pau a través de la

19. Pouligny, B., "Civil societies and post-conflict peacebuilding: Ambiguities of international programmes aimed at building 'new' societies". *Security Dialogue*. 2005, a <<http://sdi.sagepub.com/cgi/content/refs/36/4/495>>.

construcció de l'Estat.²⁰ Mostres del suport internacional per a aquest segon objectiu són la conferència sobre l'Estat de Dret, que va tenir lloc a Roma, i la conferència per a la dissolució dels grups armats il·legals i la reforma de la policia, que va tenir lloc a Tòquio, ambdues al llarg de l'any. A més a més, durant la reunió dels països i les organitzacions representats en el Comitè de Coordinació i Monitoratge Conjunt del Pacte per a l'Afganistan, que es va celebrar amb motiu de la 62ª sessió de l'Assemblea General de l'ONU a Nova York, es va destacar el fet que s'havien assolit alguns progressos, encara que amb lentitud, i es va assenyalar la necessitat que els actors implicats en el procés de rehabilitació millorin la seva coordinació estratègica en quatre àrees de treball claus: la seguretat, la lluita contra el terrorisme, la cooperació regional, la lluita contra el tràfic de drogues i la governabilitat.²¹ Mentre passava això fora de les fronteres, a l'interior la violència es va estendre a Kabul i les ciutats del nord i es va incrementar la producció d'opi. La narcoeconomia es va erigir com una de les principals amenaces per a l'estabilitat, en ser una de les fonts de finançament de les milícies talibanes. L'increment de la violència, fonamentalment a través d'atemptats suïcides, segrestos i assassinats, va condicionar negativament les tasques de reconstrucció.²² Finalment, la Policia Nacional Afganesa va continuar sense estar capacitada per assumir les tasques de seguretat, per la qual cosa la UE va enviar un contingent policíac de 160 oficials per formar-la. Els efectius europeus desenvoluparan la seva tasca a Kabul custodiats per una empresa de seguretat privada.

Quant a l'Iraq, la manca de serveis bàsics va incrementar la pobresa de la població que hi roman, i la situació de violència es va començar a considerar no ja com una guerra civil, sinó com diverses guerres civils a les quals s'enfronten multitud d'actors amb interessos diversos, a més de registrar-s'hi una criminalitat estesa.²³ En un esforç per tractar d'estabilitzar el país, la comunitat internacional va posar en marxa una sèrie d'iniciatives, com el Pacte Internacional amb l'Iraq.²⁴ Com a contribució al desenvolupament d'aquest Pacte, alguns països condonaren una part del deute exterior iraquetà per un valor de 30.000 milions de dòlars. Al llarg de l'any, tant els EUA com el govern de l'Iraq van mostrar el seu interès que Nacions Unides ampliés la seva presència i assumís més responsabilitats. El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar l'extensió del

L'increment de la producció d'opi a l'Afganistan va fer témer la possible formació d'un narcoestat

mandat de la missió (UNAMI) per un any a través de la resolució 1770, i la van autoritzar a facilitar el diàleg nacional i la reconciliació i a treballar en col·laboració amb el govern per proporcionar ajuda humanitària a la població i en la implementació dels objectius assenyalats en el Pacte.²⁵ En aquesta resolució, el Consell també va fer efectiva la desvinculació de la UNAMI de les Forces Multinacionals, a les quals estava vinculada des de la resolució 1546.²⁶ L'Executiu iraquetà va anunciar la seva voluntat de signar un acord bilateral de seguretat a llarg termini amb els EUA, per al qual no disposa del suport total del Parlament. Segons aquest acord, a partir del 2009 les tropes nord-americanes serien les encarregades de vetllar per la seguretat des de les casernes, emplaçats a l'exterior de les ciutats principals, amb la qual cosa es legitimaria l'ocupació militar nord-americana. Entre altres qüestions que van quedar pendents de resolució per a 2008, hi ha el debat sobre l'estructura federal futura de l'Estat i la fragilitat del govern actual, amb les tensions entre l'Executiu i el Legislatiu i, sobretot, la promulgació d'una llei per a la distribució dels beneficis obtinguts del petroli.²⁷ Una llei que distribueixi adequadament aquest recurs podria contribuir a garantir la supervivència de l'Estat iraquetà.

Durant aquest any, la reducció del cos de seguretat assignat per protegir Jean Pierre Bemba, antic vicepresident del Govern Nacional de Transició i candidat opositor en les eleccions presidencials, va motivar l'enfrontament entre les forces armades de la **República Democràtica del Congo** i les milícies assignades per a la protecció de Bemba, amb el resultat de 600 morts. La tensió es va reduir després de la sortida forçosa del país de Bemba rumb a Portugal, on encara roman, malgrat l'oferiment que el govern li va fer d'assumir el lloc de Coordinador de l'Oposició Parlamentària.²⁸ Amb l'establiment del nou govern electe es va intentar posar en marxa la reforma de les forces armades, encara que amb poc o escàs èxit, atès que únicament es va produir un intercanvi de llocs entre la cúpula militar, segons la recomanació de la Missió de la UE per a la reforma del sector de la seguretat (EUSEC, per les sigles en anglès) i, per tant, mantenint alguns militars, coneguts per la seva participació en matances, al capdavant dels estaments militars i policíacs.²⁹ El cens militar dut a terme per oficials sud-africans, dintre del programa d'EUSEC destinat a assegurar el pagament dels militars, va derivar en l'eliminació de molts "soldats

20. Goodhand, J. i Sedra, M., "Bribes or Bargains? Peace Conditionalities and 'post-conflict' reconstruction in Afghanistan". *International Peace-keeping*, vol. 14, núm. 1, p. 41-61. Londres, 2007.
 21. El Pacte Internacional per a l'Afganistan és un marc estratègic de treball per a la reconstrucció d'aquest país acordat entre la comunitat internacional i el govern afganès. Aquest Pacte es va posar en marxa el 2006 i abasta un marc temporal de cinc anys.
 22. Vegeu el capítol sobre conflictes armats.
 23. Chatham House, *Accepting realities in Iraq*. Middle East Programme Briefing Paper. Londres, maig de 2007, a <http://www.chathamhouse.org.uk/research/middle_east/papers/view/-/id/501/>.
 24. El Pacte Internacional amb l'Iraq és un acord entre el govern d'aquest país i Nacions Unides en el qual es plantegen les bases per fomentar el desenvolupament polític, econòmic i social del país durant els pròxims cinc anys. Per a més informació, vegeu <<http://www.iraqcompact.org>>.
 25. SRES1770 de 10 de setembre de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.
 26. SRES1546 de 8 de juny de 2004, a <http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html>.
 27. Vegeu el capítol sobre conflictes armats, quadre 1.5.
 28. Vegeu el capítol sobre conflictes armats.
 29. Misser, F., *DR Congo: A regional analysis*. Writenet. ACNUR, juliol de 2007, a <http://www.ecoi.net/file_upload/432_1187941615_2007-07-dr-congo-writenet.pdf>.

fantasmes” i, com a conseqüència, en un increment salarial (de 10 a 25 dòlars) per als efectius congole-sos.³⁰ El procés de descentralització va continuar pendent de l'aprovació pel Parlament de la Llei de Descentralització. No hi ha un termini límit per a la votació d'aquesta llei, malgrat que es tracta d'un element clau per al procés de construcció de pau, i es podria dir que la seva aprovació no està entre les prioritats del govern, per la pèrdua de control del pressupost que la seva aplicació comportarà.³¹ Com a part d'aquest procés de transmissió de poders centrals a les províncies hi ha la celebració de les eleccions locals, previstes per a 2008, per a les quals el PNUD va aprovar un projecte que disposarà d'un finançament de 151 milions de dòlars per contribuir a l'organització. Aquest nou procés electoral comporta un repte molt superior, atès que ha de gestionar 200.000 candidats, enfront dels 22.500 que van concórrer en les eleccions de 2006,

així com el recompte de vots, que haurà de realitzar-se localment.

4.2. Resum dels països en fase més avançada del procés de rehabilitació postbèl·lica

Durant aquesta fase, els objectius són consolidar les reformes polítiques i fomentar el desenvolupament sostenible per assegurar que els canvis realitzats durant els primers anys del procés de rehabilitació es converteixen en recursos per al desenvolupament.³² En determinades circumstàncies, el treball se centra en aspectes polítics i institucionals o en processos de reformes que encara estan pendents de resoldre. Els països el

Quadre 4.3. La influència de les aportacions dels donants en els processos de rehabilitació

Les aportacions econòmiques dels donants són un element clau per a l'èxit o el fracàs d'un procés de rehabilitació. El finançament de les activitats més bàsiques, com el restabliment d'un sistema d'aigües o la reconstrucció de cases i d'infraestructures de comunicació, durant els primers moments de la fase postbèl·lica té un paper fonamental per mostrar els dividends de la pau a la població, atès que comporta una millora dels seves condicions de vida.

Els fons necessaris per iniciar un procés de rehabilitació s'adquireixen a través de la celebració de conferències de donants i crides (a càrrec de Nacions Unides). A aquestes reunions internacionals, generalment organitzades pel Banc Mundial i Nacions Unides en col·laboració amb el país objecte de la conferència, solen acudir els representants de governs de països interessats en el procés, organismes multilaterals i organitzacions financeres per mostrar el seu suport polític i, sobretot, econòmic al procés. Durant aquest tipus de conferències, els assistents solen comprometre més diners que els que han estat sol·licitats inicialment; l'inconvenient és que els donants se solen alentar a l'hora de fer efectius els fons que van prometre inicialment. És el cas d'Haití, amb les conferències que es van celebrar a Madrid el 2006 i els anys anteriors, o el del Sudan (Sud), amb la conferència que es va celebrar a Oslo el 2005. La discrepància entre els fons compromesos i els desemborsats afecta de manera negativa el desenvolupament dels processos, atès que es planifiquen segons els diners compromesos i no els desemborsats, cosa que causa problemes seriosos a l'hora d'executar-los.

Un altre problema és el fet que l'interès dels donants disminueix a mesura que el procés s'estén en el temps, llevat que el donant tingui algun tipus d'interès estratègic clau al país on el procés s'està desenvolupant. Aquest desinterès, a més, coincideix amb el moment en el qual projectes clau per a l'èxit del procés necessiten més suport econòmic, com per exemple els processos de reintegració de combatents, amb l'inconvenient afegit que la seva visibilitat no és tan gran i, per tant, no són tan atractius per als donants. Els fons fiduciaris posats en marxa durant els últims anys per gestionar els fons disponibles per als països que surten d'un conflicte armat, com el fons fiduciari de donants múltiples per al Sudan, que es va crear després de la signatura de l'Acord de Pau, i el Fons Internacional per a la Reconstrucció de l'Iraq, es van posar en marxa per tractar d'evitar alguns d'aquests problemes.

Un element clau per assegurar la sostenibilitat dels processos de construcció de pau, a més de la garantia del compromís dels donants a llarg termini, és sens dubte la formació d'un Estat capaç de recaptar i gestionar fons públics d'una manera eficaç i equitativa. Un govern capaç d'assegurar uns ingressos públics de manera sostenible podrà finançar l'establiment d'institucions democràtiques i els salaris de l'administració pública, i fomentar inversions públiques que generin creixement econòmic i desenvolupament. Finalment, és una mesura que contribueix a la racionalització de l'economia, en posar fi a les taxes il·legals imposades per altres agents, com per exemple les imposades pels senyors de la guerra a l'Afganistan, o en acabar amb l'exploració il·legal dels recursos naturals del país.³³

La viabilitat econòmica d'un Estat contribueix a la seva estabilització. La contribució dels donants, no sempre altruista, és important durant els primers estadis del procés, encara que és aconsellable que l'assumpció de responsabilitats econòmiques per part de l'Estat tingui lloc de manera paral·lela, per assolir la sostenibilitat del procés a llarg termini.

30. *Ibid.*

31. Segons aquesta Llei de Descentralització, les 11 províncies, que dintre de dos anys, segons el mandat constitucional, passaran a ser-ne 26, gestionaran el 40% del pressupost de l'Estat, amb la qual cosa quadruplicaran els ingressos actuals.

32. Informe del Grup de Treball UNDG/ECHA en dimensions de la transició (febrer de 2004), a <http://www.peacebuild.ca/dw/documents/3330-UNDG_TIRA_WG_on_Transition_Issues_Report_-_Final_Report.doc>.

33. Boyce, J. K., *Public Finance, Aid and Post-Conflict Recovery*. PERI, Universitat de Massachusetts. *Papers de treball*, núm. 140, juny de 2007.

procés de rehabilitació postbèl·lica dels quals es va iniciar abans de l'any 2000 i que s'analitzen en aquest informe són els casos de Bòsnia i Hercegovina, Timor-Leste, Guinea-Bissau i Sèrbia (Kosovo), en considerar que aquests són els casos que han afrontat canvis més significatius durant el 2007.

Quant a **Bòsnia i Hercegovina**, els líders polítics van aprovar finalment, després d'anys de debats, la reforma de la policia perquè s'unifiquessin les forces policials de Bòsnia i Hercegovina, fins al moment dividides entre les dues entitats que componen el país. L'aprovació d'aquesta reforma va permetre desbloquejar el procés per assolir l'Acord d'Associació i Estabilització amb la UE, que es va signar abans de finalitzar l'any. Després d'aquest avanç, l'Alt Representant de la comunitat internacional al país, l'eslovè Miroslav Lajcak, va anunciar la intenció de concentrar els esforços de la seva oficina en les reformes econòmiques que encara queden pendents. Finalment, l'Operació Militar de la Unió Europea al país, Althea, va ser renovada per un any més pel Consell de Seguretat de l'ONU.

A **Timor-Leste** es van celebrar eleccions generals, en les quals José Ramos-Horta va ser escollit nou President i el líder del CNRT i antic President, Xanana Gusmao, Primer Ministre, al capdavant d'un govern de coalició. L'anterior partit en el poder, el FRETILIN, liderat per l'antic Primer Ministre Mari Alkatiri, no va assolir el nombre de vots necessari per governar en solitari. Després dels resultats electorals, hi va haver enfrontaments armats que van provocar el desplaçament de la població.³⁴ Nacions Unides va decidir estendre la seva presència a l'illa, igual que les tropes internacionals, principalment australianes, desplegades per motius de seguretat després dels enfrontaments entre la policia i l'exèrcit que van tenir lloc durant el mes de març de 2006. En aquest sentit, la reforma del sector de la seguretat és un aspecte encara pendent de la rehabilitació que, segons va assenyalar el Representant Especial del Secretari General de l'ONU al país, Atul Khare, hauria de concentrar-se en quatre àrees principals: la millora de les relacions entre la policia i les forces armades, l'enfortiment del marc legal del sector de la seguretat, l'increment de les capacitats dels efectius de seguretat i la millora de la supervisió del govern sobre les forces de seguretat.

Quant a **Guinea-Bissau**, l'Oficina de Nacions Unides contra el Narcotràfic i el Crim va confirmar en el seu informe de situació sobre el tràfic de drogues a l'Àfrica Occidental els temors de la comunitat internacional sobre pel fet que Guinea-Bissau s'està convertint en un país de trànsit per al tràfic de drogues entre Amèrica del Sud i Europa.³⁵ Aquest fet va posar en perill el ja fràgil procés de democratització del país. Durant l'any es va produir una moció de censura contra el Primer

Ministre, Aristides Gomes, després del qual va ser substituït per un candidat de consens, Martinho Ndafo Kabi, nomenat pel President, João Bernardo *Nino* Vieira. El nou govern va sol·licitar assistència a Nacions Unides per organitzar les eleccions legislatives previstes per a 2008. Nacions Unides va enviar-hi una missió electoral per valorar les necessitats i va recomanar la posada en marxa pel PNUD d'un projecte de suport electoral el 2008. El Primer Ministre també va sol·licitar la inclusió de Guinea-Bissau en el programa de la Comissió per a la Consolidació per a la Pau. En el moment de tancar aquest informe, el Consell de Seguretat encara havia de pronunciar-se sobre aquest tema i també sobre l'extensió del mandat de l'Oficina de Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau al país (UNOGBIS), el mandat del qual finalitzava el desembre de 2007. Finalment, la reforma del sector de la seguretat no es va completar i el PNUD va planificar la realització d'un cens independent del personal actiu de les forces armades, que s'iniciarà el gener de 2008, per poder planificar aquesta reforma i demanar el suport dels donants.

Pel que fa a la regió de **Kosovo**, encara formalment part de Sèrbia, l'any va concloure sense que s'hagués assolit un acord definitiu sobre el seu nou estatus. Aquesta situació de bloqueig polític va ser fruit del fet que els equips negociadors de Pristina i Belgrad no van assolir cap acord i per la negativa de Rússia a acceptar una resolució de Nacions Unides en la qual es reconegué l'aplicabilitat del Pla Ahtisaari, rebutjat per Belgrad.³⁶ Després del rebuig, una troica internacional (EUA, EU i Rússia) va actuar de medidora durant l'ampliació del termini de negociacions i va informar dels resultats el Secretari General de l'ONU al llarg del mes de desembre. Mentrestant, a Kosovo es van celebrar eleccions generals i municipals en les quals va resultar guanyador el Partit Democràtic de Kosovo, liderat per l'antic dirigent polític de l'exèrcit d'alliberament de Kosovo, Hasim Thaçi, a qui el President va encarregar la tasca de formar un nou govern. Thaçi va anunciar la seva intenció de declarar la independència de la província, encara que de forma coordinada amb la UE i els EUA. La reunió que es va celebrar durant el mes de desembre va concloure sense acords, i la UE va mostrar la seva intenció de continuar avançant amb l'opció d'independència tutelada. Amb aquest objectiu, desplegarà una missió civil i policíaca de 1.800 persones, que suposadament substituirà l'actual missió de Nacions Unides present a la província. Tant Sèrbia com Rússia van qualificar aquesta iniciativa d'inacceptable. Mentrestant, la UE va oferir a Belgrad una possible via d'accés ràpid a l'Acord d'Estabilització i Associació, que va ser interpretada com un incentiu per assolir el beneplàcit de Sèrbia al projecte d'independència tutelada de Kosovo, que té el suport explícit de França, el Regne Unit i els EUA.³⁷

34. Vegeu el capítol sobre tensions.

35. UNODC, *Cocaine trafficking in Western Africa* (octubre de 2007), a <<http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Cocaine-trafficking-Africa-en.pdf>>.

36. Per a més informació, vegeu <<http://www.unosek.org/docref/report-english.pdf>>.

37. La signatura de l'Acord d'Associació i Estabilització, primer pas en el camí d'accés a la UE, estava pendent de la col·laboració del govern de Belgrad amb el Tribunal Penal Internacional per a l'Antiga Iugoslàvia en la recerca i la captura dels presumptes criminals de la guerra de Bòsnia i Hercegovina, Radovan Karadzic i Ratko Mladic.

Quadre 4.4. La seguretat civil després de la fi del conflicte armat i el procés de reforma de la policia

S'ha comprovat que durant els primers moments d'un procés de rehabilitació postbèl·lica les amenaces a la població s'incrementen. Entre les causes principals que ho expliquen, hi ha el nombre elevat d'armes en circulació, la desmobilització inadequada dels efectius armats o, per exemple, els processos de retorn de població desplaçada, arran dels quals víctima i victimari es tornen a trobar. Alhora, les expectatives de la població després del cessament de les hostilitats són molt altes, cosa que fa que la gestió de la seguretat de la població durant els primers moments d'un procés de rehabilitació sigui clau perquè reïxi. I, sobretot, per assolir el suport de la població.

Malgrat la importància d'aquest fet, en pocs casos es contempla la provisió de seguretat civil en els acords de pau. En general, quan s'esmenta la seguretat en els acords de pau, se sol referir als efectius militars que han participat en la contesa, ja que són els que poden provocar una ruptura de l'acord, però no s'assenyala de manera específica com es preveu proporcionar seguretat a la població civil que ha sofert els efectes del conflicte armat, malgrat que aquest fet és un factor clau per a l'estabilitat del procés i la principal manifestació pública de l'autoritat del govern.³⁸ A més a més, durant els primers mesos les labors de seguretat civil solen recaure en mans dels efectius militars internacionals desplegats, un fet que, mal gestionat, pot condicionar negativament el desenvolupament posterior del procés de rehabilitació. Com a exemples il·lustratius d'aquest tipus de situacions es podrien esmentar la no implicació de les tropes nord-americanes desplegades a Bagdad en la protecció tant de civils com d'infraestructures bàsiques, després de la caiguda de Saddam Hussein, i la falta de reacció de les tropes internacionals de l'OTAN davant el clima de venjança i violència que es va generar contra els serbis de Kosovo durant els mesos posteriors a la intervenció internacional, que va provocar la fugida de més de 150.000 serbis de Kosovo i altres minories, com els Roma,³⁹ la qual cosa va provocar un clima de terror i impunitat. El fet que les tropes internacionals no evitesin l'expulsió dels serbis de Kosovo va influir sens dubte en el fracàs dels projectes multiètnics que es van posar en marxa posteriorment a Kosovo. De la mateixa manera, a l'Iraq, la falta de protecció de pràcticament tots els espais i els àmbits (civils, negocis, biblioteques, museus, etc.), tret del ministeri del petroli, per part de les tropes de la coalició internacional desplegades va predisposar negativament la població envers la seva presència, i també envers la majoria dels processos que la comunitat internacional va posar en marxa posteriorment.

En la majoria dels casos, després de la primera etapa de (re)organització, les forces policíiques existents abans del conflicte armat poden assumir temporalment la responsabilitat de la seguretat de la població civil, mentre s'inicia el procés de reforma del sector de la seguretat. No és estrany que el personal que compon aquestes forces policíiques hagi estat implicat d'una manera o una altra en el conflicte, ja sigui donant suport una facció, extorquant la població o participant en la contesa, per la qual cosa no disposen de la confiança de tota població, sinó més aviat al contrari. La policia és un actor clau per a la gestió de conflictes, ja que, molt sovint, en depèn que es cursin les denúncies i, per tant, la posada en marxa de l'aparell judicial. Per aquest motiu, el seu procés de reforma és clau, atès que una força policíica donada, amb el suport de la comunitat local i capaç de contrarestar la inseguretat, pot tenir un impacte molt positiu en el desenvolupament econòmic, social i polític d'una zona.

No obstant això, la reforma de la policia és una tasca que topa amb obstacles nombrosos. En primer lloc, econòmics, atès que no només és requereix formació, sinó també una infraestructura adequada que doni suport la labor policíica. En segon lloc, polítics, ja que el seu control pot conferir pes polític i autoritat a qui l'exerceixi. Un exemple en podria ser el retard de la reforma policíica a Bòsnia i Hercegovina, arran de la resistència de les dues entitats que componen el país a transferir el control policíic a l'Estat central. I, finalment, la falta de personal policíic especialitzat en formació, que mina les missions de manteniment de la pau. Nacions Unides va tractar d'esmenar aquest error amb la creació el 2004 d'una Capacitat Permanent de Policia, que finalment es va fer operativa al Txad el novembre de 2007, tres anys després del llançament d'aquesta iniciativa.⁴⁰

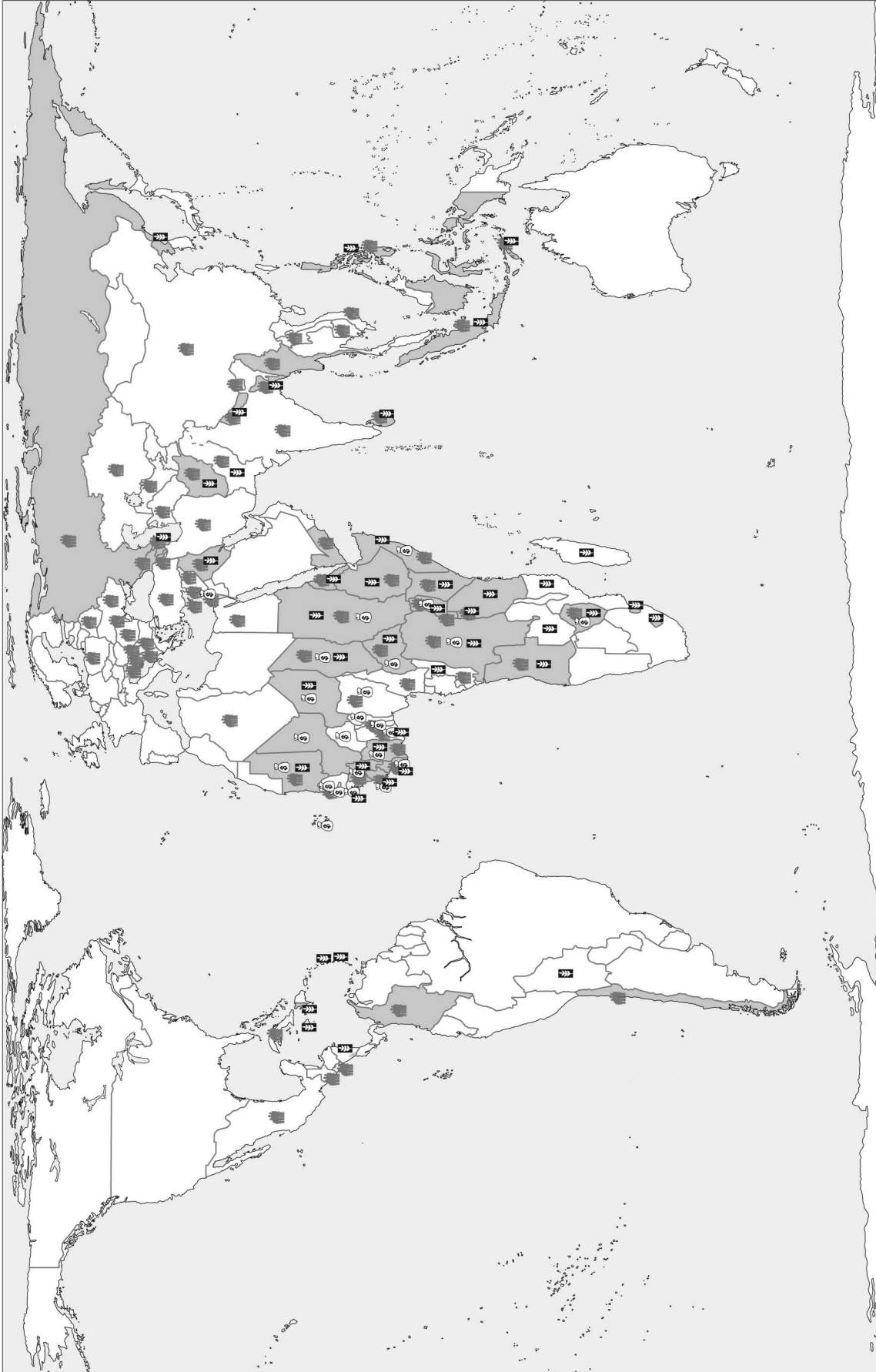
En qualsevol cas, l'èxit de la reforma de la policia està estretament lligat al bon funcionament d'altres elements constitutius d'un Estat de Dret, com la justícia i el sistema penitenciari. Un sistema judicial i penitenciari feble, que no assumeixi els resultats del treball realitzat per les forces policíiques, pot redundar en un sistema corrupte i en un increment de l'activitat criminal.⁴¹

38. Bayley, D. H., *Democratizing police abroad: what to do and how to do it?* Institut Nacional de Justícia. Washington, juny de 2001.

39. Collaborative Learning Projects i Care International, *Has peacebuilding made a difference in Kosovo? A study of the effectiveness of peacebuilding in preventing violence: Lessons learnt from the March 2004 riots in Kosovo*. Pristina, juliol de 2006.

40. Per a més informació, vegeu <<http://www.un.org/Depts/dpko/police/capacity.shtml>>.

41. Stedman, S., Rothchild, D., Cousens, I., *Ending Civil Wars: The Implementation of Peace Agreements*. Lynne Rienner. Londres, desembre de 2002.

5. Crisis humanitàries i acció humanitària

- Un total de 43 països es van veure afectats per crisis humanitàries durant 2007, el 56% dels quals africans.
- El canvi climàtic va continuar agreujant les dimensions de les emergències humanitàries, principalment a l'Àfrica i Àsia.
- El conflicte armat a Somàlia va generar més de 100.000 desplaçaments forçats per setmana el novembre, va arribar al milió de desplaçats interns i es va convertir en una de les crisis humanitàries més greus.
- La pujada de preus dels productes agrícoles en el mercat internacional va elevar els costos dels programes d'assistència alimentària, i va afectar els fons d'organitzacions com el PMA.
- El bloqueig econòmic contra el govern de Hamas va repercutir greument sobre la situació humanitària a Gaza.
- El virus d'Ebola va tornar a sorgir a la regió dels Grans Llacs i va provocar centenars de víctimes.

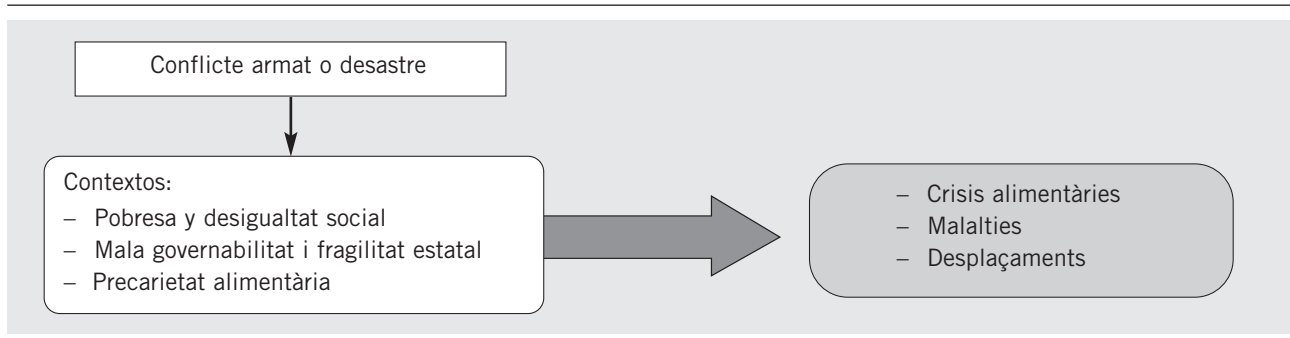
En aquest capítol s'analitza la situació relativa als escenaris de crisis humanitàries i a l'acció humanitària. En la primera part s'aborda la definició de crisi humanitària i s'analitzen els indicadors que han ajudat a determinar quins països han afrontat una situació de crisi durant el 2007. La segona part examina l'evolució de cadascun d'aquests contextos agrupats per regions. La tercera part repassa els aspectes més destacats de les pràctiques en l'acció humanitària durant l'any. En la primera pàgina, s'adjunta un mapa on s'assenyalen els països que han tingut una crisi humanitària.

5.1. Crisi humanitària: definició i indicadors

S'entén per **crisi humanitària** aquella situació en la qual hi ha una amenaça excepcional i generalitzada a la vida humana, la salut o la subsistència. Aquestes crisis solen aparèixer en una situació de desprotecció prèvia on una sèrie de factors preexistents (pobresa, desigualtat, falta d'accés a serveis bàsics), potenciats pel detonant d'un desastre natural o un conflicte armat, en multipliquen els efectes destructius.

Des del final de la Guerra Freda ha proliferat un tipus de crisi humanitària que s'anomena emergència complexa. Aquests fenòmens, de vegades també coneguts com **emergències polítiques complexes**, són situacions causades per l'ésser humà, en les quals es produeixen víctimes per efecte d'un conflicte armat, els desplaçaments i les fams, combinats amb un debilitament o col·lapse total de les estructures econòmiques i estatals, i amb la presència eventual d'una catàstrofe natural. Les emergències complexes es diferencien de les crisis per ser més perllongades en el temps, tenir un origen fonamentalment polític i un impacte destructiu i desestructurador important en totes les esferes de la vida. En conseqüència, la resposta a aquestes crisis sol abastar una gran quantitat d'actors a més dels exclusivament humanitaris, i inclou missions de manteniment de la pau i actors polítics i diplomàtics. Encara que alguns dels contextos que s'analitzen en aquest informe s'enquadren en la definició estricta d'emergència complexa, n'hi ha d'altres que no reuneixen totes les característiques, per la qual cosa s'ha optat per un concepte més ampli que englobi tots els escenaris que s'analitzen a continuació.

Figura 5.1. Aparició d'una crisi humanitària

En aquest apartat s'han utilitzat **quatre indicadors que han servit per determinar els països que durant el 2007 van fer front a una situació de crisi humanitària**. En primer lloc, els informes que publica de forma periòdica la FAO sobre perspectives de collites i situació alimentària, que assenyalen l'existència de **44 països** en els quals es va produir una **emergència alimentària (indicador núm. 5)**. Del total d'aquest grup, 27 van ser països africans, nou es trobaven a Àsia i el Pacífic, sis a Amèrica del Sud i el Carib, un a Àsia Central i Europa i un a Orient Mitjà. Es constata un descens lleuger pel que fa a les emergències alimentàries detectades l'any anterior (45), si bé 34 d'aquests

països van estar almenys un quadrimestre pendents d'assistència exterior per fer front al dèficit d'aliments. En aquest sentit, l'augment del preu dels cereals en el mercat internacional va afectar severament els països de baixos ingressos amb dèficit d'aliments que depenen de la importació per completar els seus subministraments. Malgrat les perspectives favorables per a les collites de 2007, el resultat de la producció agrícola es va situar per sota del creixement demogràfic mundial, cosa que, unida a l'increment de la demanda de productes agrícoles per a la generació de biocombustibles, va suposar un encariment del mercat i va generar un augment de les despeses del PMA per adquirir els subministraments necessaris per a l'aplicació dels seus programes.

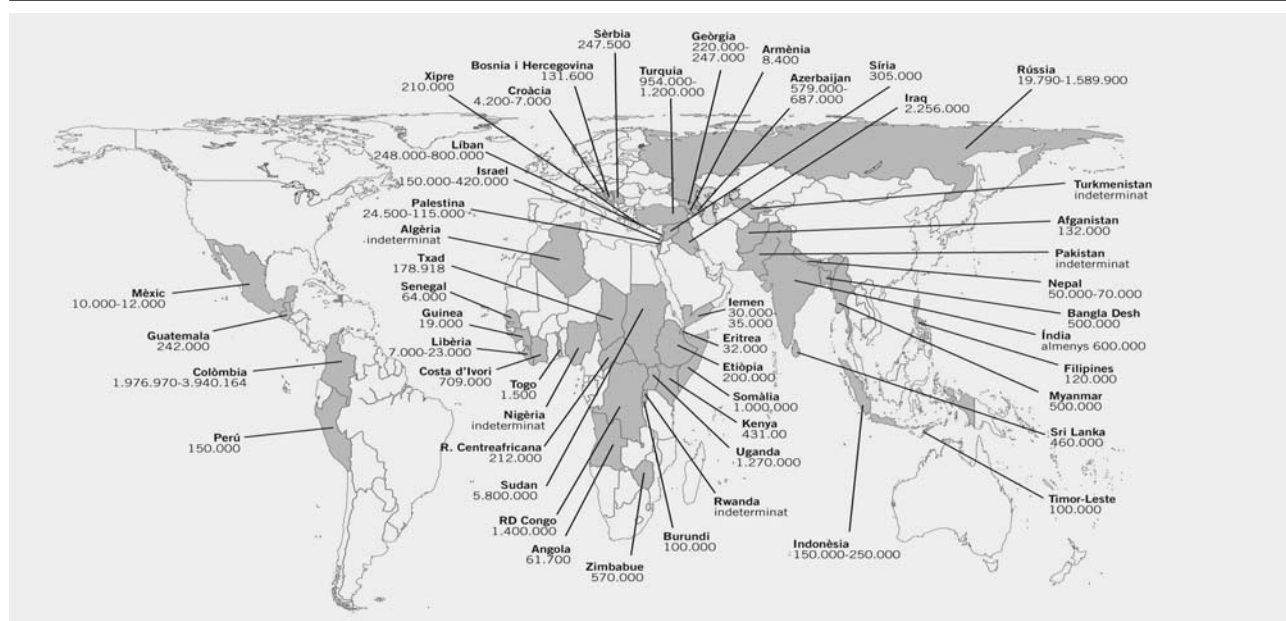
En segon lloc, també es té en compte l'evolució dels **desplaçaments interns (indicador núm. 6)**, és a dir, aquells que es produeixen dintre de les fronteres d'un país. En aquest sentit, els informes de l'Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) assenyalen que durant l'any passat **50 països van registrar desplaçaments interns**, els mateixos que l'any anterior, si bé els casos més greus, en els quals el desplaçament afecta una de cada 100 persones, van augmentar de 22 a 24. **El nombre global de desplaçats interns es va xifrar en 24,5 milions de persones.** La guerra de l'Iraq, on el nombre de desplaçats va superar els dos milions de persones; l'augment del desplaçament al Corn d'Àfrica, amb un milió de desplaçats a Somàlia; o Timor-Leste, a Àsia, on al voltant del 11% de la població va ser afectada pel desplaçament, així com el recompte a l'alça dels desplaçats a Colòmbia, són algunes de les dades més rellevants de l'any 2007. L'IDMC va assenyalar com a positiva la implicació creixent d'ACNUR en la protecció dels desplaçats interns, alhora que va denunciar la falta de compliment per part de la majoria dels països dels Principis Rectors per a la Protecció dels Despla-

çats Interns aprovats el 2005. Pel que fa a la situació per regions, **l'Àfrica Subsahariana (20 països, 11 dels quals molt greus), Europa i Àsia Central (10 països), el continent asiàtic (nou països) i Orient Mitjà (sis països) van ser novament les zones més afectades.**

Quant al tercer indicador, relatiu al **nombre de persones refugiades registrat per ACNUR (indicador núm. 7)**, es va produir un important augment per primera vegada en els últims cinc anys en el nombre de persones refugiades assistides per (ACNUR) l'agència, ja que va passar de **8,7 milions a 9,9 milions durant el 2006, un 14% més**, que correspon a les sortides massives de nacionals de l'Iraq i el Líban durant el període de conflicte armat. El grup més gran de refugiats sota protecció d'ACNUR va continuar sent l'afganes (2,1 milions de refugiats), seguit de l'iraquià (1,5 milions), el sudanès (686.000), el somali (460.000) i els refugiats de la República Democràtica del Congo i Burundi (400.000 cadascun). Si a aquestes dades se sumen els 4,3 milions de refugiats de Jordània, Síria i els Territoris Ocupats de Palestina sota mandat de l'UNRWA, el nombre total de refugiats durant el 2006 ascendiria a 14 milions de persones. Les situacions considerades de gravetat, en les quals almenys una de cada 100 persones en un país és refugiada, es van incrementar lleument de 15 a 16 països, si bé el nombre de països amb una població refugiada de rellevància es va situar en 66, dues més que durant el 2005. La majoria de les situacions de refugi considerades molt greus es van produir a l'Àfrica, amb vuit de les 16 que hi havia en tot el globus, seguida d'Europa i Àsia Central, amb quatre.

Finalment, el quart indicador utilitzat és el **Procediment de Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès) (indicador núm. 8)**, mitjançant el qual Nacions Unides sol·licita fons per a les situacions de

Mapa 5.1. Nombre de persones desplaçades internes durant el 2007

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Internal Displacement Monitoring Centre i ACNUR.

Taula 5.1. Població refugiada segons ACNUR

Regió	Inici 2006	Fi 2006	Diferència anual
Àfrica Central i Grans Llacs	1.193.700	1.119.400	-6,2%
Est i Corn d'Àfrica	772.000	852.300	10,4%
Àfrica Austral	228.000	187.800	-17,8%
Àfrica Occidental	337.200	261.800	-30,6%
Total de l'Àfrica*	2.571.000	2.421.300	-5,8%
CASWANAME**	2.716.500	3.811.800	40,3%
Amèrica	564.300	1.035.900	83,6% ¹
Àsia i Pacífic	825.600	875.100	6,0%
Europa	1.965.800	1.733.700	-12,2%
Total	8.653.200	9.877.800	14,2%

*Exclou el Nord de l'Àfrica; ** Àsia Central, Sud-est asiàtic, Nord de l'Àfrica i Orient Mitjà.

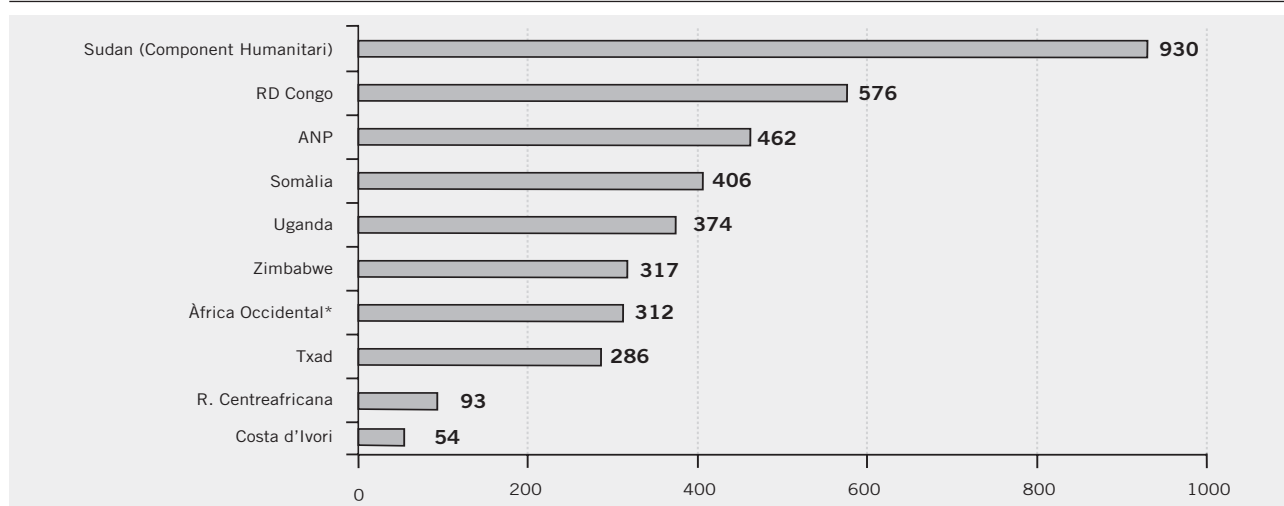
1. L'augment elevat de refugiats a Amèrica es deu a canvis en la metodologia de càmput d'ACNUR.

Font: ACNUR, 2006 *Global Refugee Trends. Statistical Overview of population of refugees, asylum seekers, internally displaced persons, stateless persons, and other persons of concern to UNHCR*, juny 2007.

crisis humanitàries que considera de més gravetat o que necessiten més ajuda internacional.¹ Per a l'any 2008, OCHA va llançar **10 crides, per a les quals s'han sol·licitat 3.800 milions de dòlars, amb els quals es prestarà assistència a 25 milions de persones en 24 països**. La crida anual va destacar que l'ajuda humanitària és un instrument important per a la consolidació de la pau, i va posar com a exemple els avanços assolits a Burundi després de set anys de rebre els fons del CAP, l'últim dels quals va ser el 2007, atès que l'enfocament va passar de l'humanitari al desenvolupament. Igualment, es va assenyalar que durant l'any es van llançar **15 crides extraordinàries que responien a emergències humanitàries provocades per l'impacte dels desastres naturals**, i es va incidir en els nous reptes que

suposa el canvi climàtic per als països més empobrits i per a les organitzacions humanitàries. A més de Burundi, hi ha unes altres tres crides que no es repeteixen aquest any: el Congo (per raons similars a les exposades a Burundi) i les regionals destinades al Corn d'Àfrica i els Grans Llacs (amb l'argument que les dinàmiques transfrontereres comunes que van donar lloc a aquesta perspectiva regional han perdut pes enfront de les dinàmiques específiques de cada país). La majoria de les crides es van mantenir i algunes fins i tot es van doblar pel que fa a l'any anterior, com és el cas de Somàlia o la República Centreafricana, mentre que les partides destinades a les grans crisis del Sudan i la República Democràtica del Congo van descendir lleument. L'absència de crides consolidades per a crisis

Gràfic 5.1. Crides humanitàries de Nacions Unides 2008 (milions de dòlars)

Font: Nacions Unides, *Humanitarian Appeal 2008*, desembre 2007.

(*) Benin, Burkina Faso, Cap Verd, Côte d'Ivoire, Gàmbia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Libèria, Mali, Mauritània, Níger, Nigèria, Senegal, Sierra Leone i Togo.

1. En el segon apartat del capítol s'estableix una anàlisi de les tendències de finançament realitzada pels països donants tant en el marc de les crides del CAP com respecte a l'assistència humanitària global.

humanitàries de rellevància, com les de l'Iraq o Afganistan, es va explicar per la impossibilitat de les agències i les organitzacions de treballar en el terreny davant la falta de seguretat.

En fer una valoració de les dades obtingudes pels quatre indicadors en virtut de la informació recollida durant l'any per l'Escola de Cultura de Pau, es considera que **43 països van sofrir una crisi humanitària durant l'any 2007**. En dos casos, per tant, disminueix el nombre de situacions de crisi pel que fa a l'informe anterior. Arran de la **millora de la situació humanitària al Congo, el Líban, Malawi, el Pakistan i Sèrbia**, aquest any aquests països no van estar presents entre les emergències més destacades, mentre que a **Bangla Desh, el Perú i Iemen van aparèixer noves crisis**, les dues primeres fruit de desastres naturals.

5.2. Evolució de les crisis humanitàries

Un any més, **l'Àfrica va continuar sent l'escenari principal de les crisis humanitàries**, un 56% de les quals van afectar països del continent. Així mateix, es va mantenir l'ordre en la llista de regions més afectades, seguida per Àsia i el Pacífic (21%), Europa i Àsia Central (9%), Orient Mitjà (7%) i Amèrica (7%).²

Quant a **l'evolució** de les diverses crisis, es va produir una clara **millora a Burundi, Haití, Libèria i Ruanda**, mentre que altres escenaris com **el Sudan, la República Centreafricana, el Txad, la República Democràtica del Congo, l'Iraq, Myanmar o Palestina van experimentar una deterioració pronunciada**. Per altra banda, la situació de països com Colòmbia, Sierra Leone, Sri Lanka, Timor-Leste i els de la regió del Caucas va romandre estancada, sense reflectir grans canvis durant l'any.

Àfrica

Al continent africà, els efectes combinats de les sequeres i les inundacions que es van produir pràcticament a totes les regions van tenir un impacte greu en la producció agrícola: van fer minvar les collites i, per tant, van encarir severament el preu del gra, principalment al Corn d'Àfrica. A més a més, la gran concentració d'aigua estancada després de les precipitacions es va convertir en un focus de malalties infeccioses, i va fer augmentar de forma alarmant la incidència del còlera i la malària. Així mateix, la persistència i l'agreujament de molts dels conflictes armats als països del Corn i el centre africà (el Txad, la República Centreafricana, la República Democràtica del Congo, Somàlia i el Sudan) no només va impedir la sembra de les collites principals, sinó que també va frenar l'accés de milions de persones a l'aliment i va obstaculitzar seriosament la tasca dels actors humanitaris, provocant amb la qual cosa la situació de crisi humanitària d'aquestes regions es va agreujar seriosament. Finalment, l'OMS es va fer eco de l'important dèficit de treballadors sanitaris a 36 dels 53 països africans. Cal un milió de metges més per fer front a les necessitats sanitàries del continent.

Els efectes combinats de les sequeres i les inundacions que es van produir pràcticament a totes les regions van tenir un impacte greu en la producció agrícola

a) Àfrica Austral

Països	Causas de la crisi
Angola	Desastres naturals, epidèmies
Lesotho	Desastres naturals, VIH/sida
Madagascar	Desastres naturals, VIH/sida
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/sida
Zimbabue	Crisi política y econòmica, aïllament internacional, VIH/sida

Quadre 5.1. Radiografia regional de les crisis humanitàries més destacades de 2007

ÀFRICA:

- **República Democràtica del Congo:** La forta crisi de desplaçament generada a les províncies de Kivu Nord i Kivu Sud va contrastar amb el bon desenvolupament dels programes de retorn a altres províncies.
- **Somàlia:** La violència a Mogadiscio va provocar el desplaçament d'un milió de persones durant l'any.

AMÈRICA:

- **Colòmbia:** Les estratègies per al control territorial encapçalades per escamots i paramilitars van elevar el desplaçament intern per sobre dels tres milions de persones.

ÀSIA I PACÍFIC:

- **Bangla Desh:** Almenys 3.500 persones van ser víctimes del tifó Sidr, i hi va esclatar l'alarma davant la possible propagació d'epidèmies per la concentració d'aigua estancada.
- **Myanmar:** El CICR va alertar de la deplorable situació sanitària dels refugiats birmans a la frontera amb Tailàndia.

EUROPA I ÀSIA CENTRAL:

- **Caucas:** Els governs de la regió van crear noves estratègies per donar resposta a la situació dels desplaçats interns, encara que no es va produir l'acord polític que en faciliti una solució permanent.

ORIENT MITJÀ:

- **Iraq:** La falta de seguretat va suposar un greu obstacle per a la labor humanitària. Prop de 50.000 persones van fugir mensualment del país.

2. Només s'hi analitza l'evolució dels contextos de crisis humanitàries en els quals s'han produït esdeveniments rellevants durant el 2007.

Al Con Sud africà, la FAO va advertir que la falta o l'excés de pluges durant el 2007 deixarien uns cinc milions de persones en situació d'inseguretat alimentària, principalment a Lesotho, Madagascar, Swazilàndia i Zimbabwe. Pel que fa a **Angola**, les pluges torrencials al començament d'any van afectar el país i els índexs d'incidència del còlera i la malària es van mantenir alts durant tot el 2007. El creixement econòmic del país no es va reflectir en la millora de les infraestructures sanitàries, tan necessàries principalment a les zones rurals, tal com va assenyalar MSF, i la zona sud del país podria trobar-se exposada a un clar dèficit alimentari a causa de l'impacte de la sequera sobre les collites. Les pluges intenses també van afectar Moçambic i Zàmbia, que van rebre ajuda internacional per fer front als greus danys ocasionats.

El govern de **Swazilàndia** va declarar l'any de sequera com un desastre nacional. A més a més, els intents de donar resposta a les necessitats creixents de la població no van assolir el seu objectiu, i es van incrementar les estratègies d'enfrontament negatives, com la venda d'utensilis i insummes agrícoles per obtenir antiretrovirals o els intercanvis de relacions sexuals per menjar. D'aquesta manera augmenta el risc de la propagació del VIH/sida, en un país amb una prevalença superior al 33% en persones d'entre 15 i 49 anys. Per altra banda, a **Lesotho** la sequera va reduir la producció agrícola i va fer augmentar la inseguretat alimentària, que va afectar una quarta part de la població. Encara que les últimes pluges del mes de novembre van fer esperar una millora per a la pròxima collita, els efectes de la carestia es notaran també al llarg del 2008. A **Madagascar**, arran de la incidència dels ciclons durant els primers mesos de l'any i els efectes devastadors de la sequera en altres regions, va caldre redoblar la crida humanitària d'emergència realitzada per l'OCHA, uns quants mesos després d'emetre-la.

Sens dubte, però, la situació que més es va deteriorar al llarg del darrer any va ser la de **Zimbabwe**, on la inflació dels preus, que va superar el 7.000%, i les errònies estratègies polítiques i econòmiques van repercutir seriosament en l'accés a aliments de la població, tant en les zones rurals com en les urbanes. De fet, la falta d'aliments va fer augmentar significativament els diagnòstics de malalties relatives a la desnutrició, com el kwashiorkor, un 40% en relació amb l'any 2005. La greu recessió econòmica va fer témer un èxode massiu de zimbabuesos a la veïna Sud-àfrica, de manera que les autoritats sud-africanes van intentar idear un pla de contingència per fer front de l'arribada d'immigrants. Finalment, els intents successius del govern de controlar les activitats de les ONG, tant locals com internacionals, van dificultar el desenvolupament de les labors humanitàries, amb l'augment consegüent de la desprotecció entre la població.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de la crisi
Côte d'Ivoire	Situació postbèl·lica, gran volum de desplaçats interns
Guinea	Crisi política i econòmica, desastres naturals, epidèmies

Libèria	Inestabilitat regional, reassentament i retorn de refugjats
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Desastres naturals, crisi política i econòmica, conflicte armat
Sierra Leone	Inestabilitat regional, crisi econòmica, reassentament de refugjats

Les inundacions que hi va haver al llarg del tercer trimestre de l'any a la regió occidental africana van afectar més de 800.000 persones, principalment a Burkina Faso, Togo, Ghana i Mali, i van deixar al descobert els importants dèficits en les estratègies de reducció de riscos. Per altra banda, els índexs d'incidència del còlera a Guinea, Libèria i Senegal van superar la mitjana regional, segons dades de l'OMS. A **Côte d'Ivoire**, la signatura de l'acord d'Ouagadougou per a la continuïtat del procés de pau va obrir l'oportunitat per a la tornada de més de 700.000 desplaçats interns. No obstant això, aquest retorn no estarà exempt de dificultats, ja que la FAO va assenyalar que una quarta part de les llars de les zones rurals del país pateixen inseguretat alimentària i que els índexs de desnutrició estan augmentant al nord del país, sota control de la coalició armada d'oposició Forces Nouvelles. Així mateix, la falta d'acords sobre el dret a la propietat de la terra podria provocar un augment dels conflictes comunitaris, principalment a l'oest del país, cosa que pot comportar nous desplaçaments.

A la regió del **Sahel**, malgrat les bones collites obtingudes al principi de l'any, l'augment dels preus dels productes bàsics al mercat i la dificultat d'accés als punts de distribució d'aliments van causar la deterioració de la situació alimentària de la població. A més a més, a **Níger**, el conflicte que es va desenvolupar al nord entre el govern i el grup armat tuareg MNJ va dificultar seriosament la labor de les organitzacions humanitàries a la província d'Agadez i va obligar les ONG com MSF a sortir de la regió. Així mateix, la implantació progressiva de mines per part dels tuaregs va bloquejar les rutes d'accés a les localitats del nord i també va impedir el proveïment de béns bàsics. A **Mali**, més de 32.000 persones van perdre la llar durant les inundacions de setembre i el govern va anunciar que, segons les dades estadístiques recollides, 12 malians morien cada hora al país per haver contret paludisme, fins al punt que es van produir 105.000 morts entre els anys 2005 i 2006.

La vaga general que va tenir lloc al començament de l'any, i que va frenar la productivitat de **Guinea** durant un mes, va tenir greus efectes en l'economia guineana, cosa que, unida a les inundacions al llarg del mes d'octubre, va crear grans focus d'inseguretat alimentària, amb una capacitat limitada de la població per fer front als efectes de la greu crisi. A **Libèria**, el Coordinador Humanitari de l'ONU, Jordan Ryan, va afirmar que malgrat les millores en el terreny polític, de seguretat i de les condicions socioeconòmiques dels liberians, encara hi persisteixen necessitats de caràcter humanitari. En aquest sentit, tant les agències de l'ONU com les ONG van ressaltar la necessitat d'aplicar una bona estratègia de transició entre l'acció humanitària i els programes de desenvolupament, que enforteixi la capacitat

de l'Estat per assumir la provisió de serveis, però que també eviti els buits en l'assistència a la població. Per altra banda, el PMA va concloure a **Sierra Leone** el seu programa de distribució d'ajuda alimentària als retornats, però va afirmar que l'ajuda alimentària seguirà sent crucial durant el procés de reconstrucció, davant la persistència de la crisi humanitària. Per part seva, la UNICEF va ressaltar que el 40% de les morts entre la població infantil menor de cinc anys es van produir per la malària, una malaltia que amb la teràpia mèdica adequada no hauria de causar la mort.

Al voltant de 1,8 milions de persones van patir els efectes de l'estratègia del govern etiòp per intentar ofegar la insurrecció, consistent a impedir l'entrada de béns i l'accés a serveis a tot Ogaden

nes. En aquest sentit, 40 organitzacions humanitàries van emetre un comunicat conjunt a l'octubre, en el qual feien referència a la dimensió de la catàstrofe i la seva incapacitat per accedir a la població, davant la falta de seguretat.

Finalment, pel que fa al **Sudan**, mentre al sud es va continuar amb el procés de retorn voluntari de refugiats facilitat per ACNUR, la situació humanitària a la regió de Darfur es va deteriorar encara més durant el 2007.

Més de 2,2 milions de persones (una tercera part de la població) van romandre desplaçades pel conflicte armat, mentre augmentaven els rumors que el govern sudanès estava lliurant les terres abandonades per la població autòctona a comunitats àrabs locals o arribades d'altres països com el Txad o Níger. El govern de Khartoum no va complir el seu compromís de millorar l'accés dels actors humanitaris a la població, i va continuar obstaculitzant la labor humanitària i l'expulsió de treballadors de les ONG i les agències de l'ONU. Per altra banda, les Forces Armades van iniciar una estratègia d'assetjament contra els camps de desplaçats, amb operacions militars de rastreig al l'interior i detencions a Darfur Meridional. Si bé membres de Nacions Unides van confirmar la militarització creixent als camps i l'augment de la inseguretat i les armes lleugeres a l'interior, consideraven que l'estratègia de l'Executiu sudanès augmentava la desprotecció dels desplaçats, atès que tractava de forçar-ne el retorn sense unes cotes mínimes de seguretat. A la resta del país, les inundacions, l'augment dels casos de còlera i la propagació de la febre de la Vall del Rift van causar greus danys en la població i la producció agrícola, van augmentar la inseguretat alimentària i van dificultar el reassentament de la població desplaçada, que va haver de mobilitzar-se de nou per fer front a la carestia.

c) Corn d'Àfrica

Països	Causas de la crisi
Eritrea	Situació postbèl·lica, desastres naturals, gran volum de desplaçaments forçats ³
Etiòpia	Conflicte armat, desastres naturals, gran volum de desplaçaments forçats
Somàlia	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals
Sudan	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals, epidèmies

La inseguretat alimentària es va mantenir a totes les regions d'**Etiòpia**, segons la informació de l'oficina d'OCHA al país, si bé la població de territoris en conflicte amb el govern central, especialment Ogaden, va viure un empitjorament gradual de la situació humanitària. Nacions Unides va assenyalar que al voltant de 1,8 milions de persones van patir els efectes de l'estratègia del govern per intentar ofegar la insurrecció, consistent a impedir l'entrada de béns i l'accés a serveis a tot Ogaden, una mesura que va afectar principalment la població civil. Així mateix, el govern va impedir el treball de les ONG sobre el terreny fins al mes de novembre i l'exèrcit va posar en pràctica estratègies per forçar el desplaçament de la població. Entretant, a **Eritrea**, el govern va destacar la tornada de 3.400 famílies que havien hagut de fugir durant el conflicte que va enfrontar entre 1998 i 2000 el país contra Etiòpia, encara que la sequera i l'augment dels preus van incrementar els índexs d'inseguretat alimentària arreu de l'Estat.

A la Banya d'Àfrica es van situar les que podrien ser, sens dubte, les crisis humanitàries més greus de tot el planeta. Es tracta de les de Somàlia i el Sudan, on els efectes continuats dels conflictes armats van propiciar el desplaçament de la població, van impedir la sembra de cultius i van obstaculitzar el desenvolupament de l'acció humanitària, cosa que va afectar milions de persones. En concret, **Somàlia**, el mes de novembre, va assolir la xifra d'un milió de desplaçats interns, la majoria procedents de la capital, Mogadiscio, que va experimentar un fort augment de la violència durant els mesos precedents, de manera que es van produir fins a 200.000 nous desplaçaments en només dues setma-

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causas de la crisi
Burundi	Situació postbèl·lica, gran volum de desplaçats interns
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, gran volum de desplaçaments forçats
Kenya	Crisi política, epidèmies, gran volum de desplaçaments forçats
República Centreafricana	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats
RD Congo	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, epidèmies
Ruanda	Inestabilitat regional, gran volum de desplaçaments forçats
Tanzània	Gran volum de persones refugiades, desastres naturals
Uganda	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals

3. El terme "desplaçaments forçats" inclou tant la població desplaçada interna com la població refugiada.

A la regió va destacar l'avanç en el procés de tornada de refugiats i desplaçats a Burundi, Ruanda i Uganda, per la qual cosa ACNUR va destinar una gran part dels seus esforços a fer possible no només l'arribada, sinó també el reassentament de la població. Això no obstant, els països de la zona també van patir greus danys arran de les inundacions, que en el cas de Burundi van afectar una de cada cinc persones. També en aquest país, ACNUR va advertir que la taxa de retorns durant l'any va ser bastant inferior a l'esperada (entorn del 20% del que s'havia estimat), per la qual cosa va augmentar les ajudes en metàl·lic i de proveïment d'aliments en conjunt amb el PMA per fomentar la tornada de la població. A Uganda, el tercer any consecutiu de sequera a la regió de Karamoja va propiciar l'escassetat d'aliments i l'extensió de la fam. La regió de Karamoja, on el PMA va prestar assistència a més de mig milió de persones, té l'índex de desenvolupament més baix del país, fins i tot inferior al de les regions del nord, on prossegueix el conflicte armat entre el govern i l'LRA.⁴

A Kenya, els alts índexs de violència durant la campanya electoral i els comicis posteriors van desplaçar un total de 250.000 persones, que van buscar recer en camps provisionals, amb unes grans dificultats per abastir-se, a causa de la inseguretat creixent als eixos de comunicació. La crisi política que va sacsejar el país va afectar seriosament la distribució de subministraments humanitaris a la resta de països de la regió, atès que Kenya és la caserna general de moltes organitzacions que operen a la zona. Per altra banda, la incidència de la febre de la Vall del Rift va tenir conseqüències desastroses entre la població. A més a més, es va reduir dràsticament el nombre de caps de bestiar i van augmentar la desprotecció i la inseguretat alimentària en algunes zones, que també van ser perjudicades per les pluges. Entretant, a Tanzània va continuar reduint-se el nombre de refugiats gràcies als programes de tornada d'ACNUR, fet que, no obstant això, no va evitar que el govern procedís també a expulsar de manera forçosa els ciutadans ruandesos que es trobaven asilats al país.

L'emergència humanitària al Txad i la República Centreafricana va continuar en ascens, amb el desplaçament de la població, provocat per la violència i l'augment del nombre de refugiats provinents de la regió sudanesa de Darfur. L'aprovació del desplegament d'una força d'interposició europea a la frontera d'aquests dos països amb el Sudan, per afavorir l'accés de les organitzacions humanitàries a les persones afectades pel conflicte armat, no es va poder aplicar abans de finalitzar l'any. No obstant això, els grups armats de la regió van considerar que aquesta mesura era un intent de França, país que va presentar la proposta, de mantenir l'*statu quo* en ambdós països per continuar exercint el seu paper de gendarme dels actuals governs. Aquesta visió podria fer perillar el futur de l'operació mixta UE/ONU i augmentar la violència i, per tant, la desprotecció de la població a les zones frontereres dels tres països. Per altra banda, el govern del Camerun va

declarar la seva incapacitat per de l'assistència humanitària necessària els 45.000 refugiats centreafricans que van arribar al país fugint de la violència. Es tem que els escassos recursos hídrics a la zona generin disputes entre les poblacions d'acollida i els acabats d'arribar.

Finalment, la República Democràtica del Congo va continuar sofrint la crisi humanitària més preocupant de la regió. La violència a les províncies de Kivu Nord i Kivu Sud va provocar la fugida massiva de congoleesos cap a Uganda i Ruanda, amb més de 10.000 noves arribades en una setmana. Des de desembre de 2006 fins a setembre de 2007, 224.000 persones van ser desplaçades, i el nombre total va augmentar a 650.000 a Kivu Nord. En total, s'estima que en l'actualitat hi ha 1,4 milions de desplaçats interns al país. No obstant això, ACNUR va poder continuar amb el procés de retorn i reassentament de refugiats congoleesos en altres províncies, atesa l'estabilitat relativa a la resta del país. Per altra banda, un brot del virus Ebola a la província de Kasai Occidental (centre) va causar la mort de 166 persones, cosa que va obligar a establir quarantenes a la zona per evitar-ne l'expansió.

Amèrica

Països	Causas de la crisi
Colòmbia	Conflicte armat, gran volum de desplaçats interns
Haití	Desastres naturals, crisis política i econòmica
Perú	Desastres naturals

El continent americà es va enfrontar durant aquest any a huracans (Dean, Félix, Noel), tempestes i terratrèmols que van tenir efectes diversos arreu de la seva geografia. Les regions del Carib i centreamericanes van sortir-ne especialment afectades, sobretot les Antilles i Nicaragua, on els forts vents i la pluja van fer minvar seriosament la collita, amb la qual cosa una part de la població va esdevenir dependent de l'assistència alimentària.

Tanmateix, aquest any van les crisis de Colòmbia i Haití van ser novament les més destacades al continent. S'hi va unir la del Perú, arran de l'efecte devastador del terratrèmol del mes d'agost, que va causar la mort de 550 persones i on les tasques de rescat i assistència van topar amb la falta de coordinació i organització del govern i les ONG humanitàries sobre el terreny. Finalment, la gran quantitat de fons destinats a la reconstrucció de les zones afectades va aconseguir que a poc a poc es recuperés la normalitat. Pel que fa a Haití, la seguretat va millorar arreu del país, la qual cosa va repercutir en l'accés de les organitzacions humanitàries a diversos barris de la capital i va accelerar la implantació dels projectes. Tanmateix, les tempestes tropicals i els seus efectes van continuar mostrant els grans dèfi-

4. Vegeu el capítol sobre els conflictes armats.

Quadre 5.2. Desplaçats a Colòmbia: entre la llei i la realitat

Malgrat els avenços en el terreny legal per a la protecció de les comunitats desplaçades des de l'aprovació de la llei 397 de 1997 a Colòmbia,⁵ la dificultat a l'hora de quantificar i identificar aquesta població per part del govern impossibilita l'accés d'aquestes persones a l'assistència humanitària prevista en la legislació. Segons dades de l'ONG colombiana Consultoria per als Drets Humans i el Desplaçament (CODHES), hi ha prop de quatre milions de persones desplaçades internes al país. Aquesta xifra s'enfronta a la recollida pel registre oficial d'Acció Social, que reconeix només 1,9 milions de persones. Si aquestes dades fossin certes, actualment el govern només estaria prestant assistència a la meitat de la població desplaçada al país.

Pot ser que una part de la responsabilitat d'aquesta deficiència quant a les dades governamentals sigui deguda al fet que el desconeixement dels procediments legals posa un gran nombre de desplaçats fora de l'abast de la protecció de la llei. Tanmateix, cal recordar que per ser registrat com desplaçat intern per les autoritats oficials cal haver prestat declaració davant de les institucions estatals (la Procuradoria General, la Defensoria del Pueblo o les Personerías Municipales o Distritales), i que moltes persones temen reconèixer la seva condició de desplaçat per por de ser perseguides, o perquè potser el seu desplaçament ha estat provocat per l'acció del govern a través de les activitats de les Forces Armades. A més a més, el primer article de la llei del desplaçat recull que es considera desplaçada tota persona la mobilització de la qual s'ha produït a causa d'un conflicte armat. Tanmateix, aquesta accepció no inclou les persones que han estat desplaçades per operacions de les forces de seguretat de l'Estat contra la població civil que no involucren cap altre actor armat. També quedarien fora de la definició les persones que han estat desplaçades per les fumigacions dels camps de coca, normalment precedides d'operacions militars; les persones que durant la declaració no han estat capaces d'identificar clarament els perpetradors o descriure les circumstàncies en les quals es va produir el desplaçament; o les persones que no s'han registrat dins del primer any de desplaçament, segons recull un informe de Refugees International.⁶

cits del país quant a prevenció de riscos i estratègies d'evacuació efectives.

D'altra banda, a **Colòmbia**, la violència va continuar impossibilitant el retorn de milions de desplaçats, més de tres milions i mig de persones a tot el país. Les fumigacions als terrenys de producció *cocalera* a Nariño, on també es van produir forts combats entre Forces Armades, paramilitars i guerrilles que, des del principi de l'any, van generar 27 casos de desplaçaments massius que van involucrar més de 15.000 persones; la fugida cap a Equador d'unes 2.000 persones que escapaven de la violència a les regions del nord del país; i la lluita dels desplaçats interns per tornar a les seves terres, explotades per multinacionals de la palma africana, van ser els fets més ressenyables durant el 2007. D'altra banda, el PNUD va assenyalar que el 44% de la població nacional viu en una situació de pobresa i que sis milions de persones estan en la indigència, una realitat que contrasta amb un creixement econòmic anual del 7% i que reflecteix la falta de redistribució i la iniquitat que hi ha al país.

Àsia i Pacífic

Països	Causas de la crisi
Afganistan	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals
Bangla Desh	Desastres naturals
Filipines	Conflicte armat, desastres naturals
Indonèsia	Situació postbèl·lica, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals

Myanmar	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, epidèmies
Nepal	Situació postbèl·lica, retorn i reassestament de desplaçats, desastres naturals
RDP Corea	Crisi econòmica, desastres naturals
Sri Lanka	Conflicte armat, gran volum de desplaçaments forçats, desastres naturals
Timor-Leste	Situació postbèl·lica, gran volum de desplaçaments forçats

A l'**Afganistan**, la Comissió de Drets Humans Independent va assenyalar en un informe la manca de feina, aigua potable, sanitat, educació i allotjament com els principals obstacles per al reassestament dels retornats afganesos al seu país.⁷ A més a més, l'estratègia militar de bombardejos selectius de l'aliança de forces internacionals va continuar provocant el desplaçament de la població. Així mateix, les pràctiques de reclutament forçat i extorsió encapçalades per les milícies talibanes van promoure el desplaçament d'un gran nombre de persones. Les dificultats d'accés dels actors humanitaris a les zones muntanyoses que sofreixen inseguretat alimentària podrien tenir greus conseqüències sobre la població durant l'hivern, que hauria de desplaçar-se de nou, atesa la falta de subministraments humanitaris.

Les inundacions esdevingudes el novembre a **Bangla Desh** després del pas del tifó Sidr van provocar la mort de 3.500 persones i van afectar-ne més de quatre milions, segons estimacions de Nacions Unides, a més del risc que s'expandissin ràpidament les epidèmies. D'altra banda, a **Filipines** va continuar fins a desembre l'assistència als damnificats pel tifó Durian (desembre

5. Llei 397 de 1997, a <http://www.secretariassenado.gov.co/leyes/L0397_97.HTM>.

6. *Refugees International Bulletin*, 18 d'abril de 2007. <http://www.refugeesinternational.org/files/9981_file_Col_registro0407.pdf>

7. *Afghanistan Independent Human Rights Commission – Economic and Social Rights in Afghanistan II. Summary*, agost de 2007. <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/openssl.pdf?tbl=SUBSITES&page=SUBSITES&id=46e545682>>.

2006), així com el suport a les comunitats desplaçades pel conflicte a l'illa de Mindanao. D'altra banda, a **Indonèsia**, els desastres naturals (terratrèmol a Sumatra i pluges torrencials) van contribuir que es prolongués la situació d'emergència humanitària. A la **República Democràtica Popular de Corea**, la incidència de les pluges torrencials el mes d'agost, que van causar danys greus a les infraestructures i al sector agrícola i van provocar el desplaçament de centenars de milers de persones, segons la FAO, i les males collites consecutives van generar una minva considerable en la producció d'aliments bàsics durant l'any, de manera que prop d'un milió de persones va necessitar assistència alimentària d'urgència.

A **Myanmar**, un informe de l'Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) sobre les dinàmiques de desplaçament a les zones sota control governamental va assenyalar el dèficit en la collita de dades en aquestes regions i les pràctiques d'extorsió, relocalitzacions i treballs forçats utilitzades pel govern i l'exèrcit birmà per controlar la població.⁸ D'altra banda, el CICR va haver d'abandonar el país, davant la pressió del govern per controlar els seus programes i els continus obstacles per accedir a les poblacions afectades pel desplaçament. Així mateix, el CICR va alertar que els camps de refugiats de la frontera amb Tailàndia s'estaven convertint en focus epidèmics de malalties com la tuberculosi, el VIH/sida i la grip aviària. Mentrestant, a l'est del país, el conflicte armat va generar aproximadament 76.000 nous desplaçaments durant el 2007, segons les dades del Thailand Burmese Border Consortium. D'altra banda, al **Nepal**, l'augment de la tensió a la regió de Terai va generar el desplaçament de milers de persones, mentre que el procés de retorn a la resta del país va ser lent i escàs, a causa de la persistència de la inseguretat a moltes zones i l'absència de serveis bàsics i aliments a les localitats d'arribada. El govern nepalès va aprovar destinar 2,8 milions de dòlars a l'assistència dels interns desplaçats per la dècada de conflicte al país, però només van identificar al voltant de 25.000 persones desplaçades, mentre que les xifres manejades per Nacions Unides en situen el nombre entre 50.000 i 70.000 persones.

A **Timor-Leste**, un any després dels disturbis a Dili, dos terços de la població desplaçada (100.000 persones, el 9% del total del país) va romandre en aquesta situació, malgrat que les primeres xifres de retorn (al voltant de 40.000 persones els primers mesos) auguraven el contrari. Entre les principals causes per no retornar es troben la situació de seguretat, encara volàtil; la falta de confiança en el sistema judicial i en el procés de reconciliació; la falta de progrés en el programa de reconstrucció d'habitatges, i la falta de solució quant als temes de propietat.⁹ Finalment, a **Sri Lanka**, tant l'LTTE com les Forces Armades van utilitzar estratègies

de desplaçament forçat contra la població, mentre que diverses organitzacions humanitàries van cridar l'atenció sobre el programa de retorn iniciat pel govern, que en algunes ocasions podria tenir en compte el principi de voluntarietat i el nivell de seguretat a diverses zones. Les organitzacions i les agències humanitàries van continuar trobant dificultats per accedir a les poblacions aïllades pel conflicte, principalment a les zones sota control de l'LTTE.

Europa i Àsia Central

Països	Causas de la crisi
Caucas (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia)	Gran volum de desplaçats interns, crisi política i econòmica
Rússia (Txetxènia)*	Conflicte armat, gran volum de desplaçats interns

*i Repúbliques veïnes (Daguestan, Ossètia del Nord i Ingúixia)

A la regió sud del Caucas, els interns desplaçats van continuar sense poder tornar a les seves localitats d'origen, si bé diferents estratègies aprovades pels governs de Geòrgia i l'Azerbaidjan podrien contribuir a millorar-ne la situació. En el cas **de l'Azerbaidjan**, l'Executiu va posar en pràctica un pla de real·lotjament de desplaçats interns en habitatges i va procedir al tancament dels centres col·lectius d'allotjament. Aquesta mesura va ser ben rebuda per ACNUR, encara que la ubicació de les noves llars, lluny dels centres urbans, va dificultar l'accés al mercat laboral de les persones desplaçades, per la qual cosa els índexs de pobresa i precarietat d'aquesta població van continuar sent preocupants. D'altra banda, el govern de **Geòrgia** va crear una nova estratègia dissenyada amb la col·laboració de diverses agències de Nacions Unides, ONG i representants de la societat civil per millorar l'allotjament, l'accés a l'ocupació, l'educació, la sanitat i l'estatus legal dels interns desplaçats pels conflictes d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, si bé va insistir en el dret d'aquestes persones a tornar a la seva localitat. Aquest dret va tenir el suport i la ratificació de la UE (que va dir que no reconeixeria el resultat del referèndum per a la independència a l'autoproclamada República d'Abkhàzia mentre no es produís el retorn dels georgians desplaçats) i el Consell de Seguretat de l'ONU, que va advocar per una millora de la situació dels interns desplaçats.

Finalment, a **Rússia**, ACNUR va destacar la millora de les condicions de vida de la població txetxena desplaçada, encara que diverses províncies de **Txetxènia** van sofrir una greu inseguretat alimentària, segons les dades de la FAO del mes d'octubre. A més a més, els desplaçats d'Ingúixia van denunciar que havien estat

8. Internal Displacement Monitoring Centre. *Forced Migration and Internal Displacement in Burma with an emphasis on Government controlled areas*, maig de 2007.

9. Internal Displacement Monitoring Centre, *Timor-Leste: unfulfilled protection and assistance needs hamper the return of the displaced*, setembre de 2007.

objecte de relocalitzacions forçoses per part de les autoritats russes. Finalment, l'Executiu va fer pública la seva intenció de clausurar el 80% dels centres temporals d'allotjament abans de concloure l'any 2007, i va anunciar la construcció de nous habitatges per a la reubicació de les famílies desplaçades pel conflicte.

Orient Mitjà

Països	Causas de la crisi
Iraq	Conflicte armat, desastres naturals, crisi política i econòmica
Palestina	Conflicte armat, aïllament internacional, crisi política i econòmica
Iemen	Conflicte armat, desastres naturals, gran volum de refugiats

A Orient Mitjà, la guerra de **Iraq** va obligar el 8,4% de la població a sortir del país i convertir-se en refugiada per fugir de la violència, mentre que més de dos milions de persones van ser desplaçades dins del territori iraquí. D'altra banda, la possible extensió del conflicte a zones del país que fins al moment havien romàs en gran manera alienes a la violència, com és el cas del Kurdistan, va fer témer un augment en la inseguretat alimentària i més desplaçaments de població. A aquesta situació es va unir la decisió dels governs provincials d'acollir només les persones que poguessin acreditar la seva procedència; la família d'acollida havia d'assumir la responsabilitat i el cost de mantenir aquestes perso-

nes, cosa que va posar les llars sota grans pressions davant de l'escàs abastament. A més a més, la falta de ratificació de la Convenció de 1951 relativa a l'Estatut dels Refugiats per part dels països veïns, el Líban, Síria i Jordània va dificultar les tasques d'identificació i protecció d'ACNUR.

Durant l'any, la situació es va agreujar encara més als territoris ocupats de **Palestina**. Gaza va ser la més perjudicada per les accions exteriors de pressió contra el govern de Hamas, amb el retall i la suspensió d'ajuts econòmics, i l'embargament econòmic d'Israel, els EUA i la UE, cosa que va tenir unes conseqüències humanitàries desastroses entre la població. La proposta del govern israelià de tallar el subministrament elèctric i de combustibles a Gaza en resposta als atacs amb coets Qassam va ser condemnada pel Sotssecretari General de l'ONU per a Assumptes Humanitaris i Coordinador de l'Ajut d'Emergència, John Holmes, i per les nombroses organitzacions que treballen al terreny, que van denunciar aquesta estratègia com una forma de càstig col·lectiu contra la població civil que està en contra del Dret Internacional Humanitari. Finalment, el subministrament d'electricitat es va mantenir per una sentència en contra de la seva suspensió, dictada pels tribunals israelians. D'altra banda, els forts combats que es van produir als territoris ocupats entre les milícies de Hamas i Fatah van suposar serioses dificultats al desenvolupament de l'activitat humanitària a Gaza i Cisjordània¹⁰ i van obligar l'UNRWA a frenar gran part de la seva activitat, a causa de la greu situació d'inseguretat.

Quadre 5.3. Quatre milions de desplaçats i refugiats o la magnitud del conflicte a l'Iraq

La magnitud de la tragèdia a l'Iraq es va evidenciar en el nombre de víctimes mortals com a producte de la violència, però sobretot en la xifra d'iraquians que va haver de desplaçar-se a altres zones del país o abandonar-lo per fugir del conflicte: quatre milions de persones. Segons Nacions Unides, es tracta del desplaçament de població més gran des de l'èxode palestí de 1948.

El perill de sofrir atemptats, segrestos o tortures, per motivacions sectàries, polítiques o altres causes, va obligar milers de famílies a fugir. Des de febrer de 2006, quan va esclatar la violència sectària en grans proporcions després de l'atac contra la mesquita xiïta de Samarra, fins a juliol de 2007, el ministeri iraquí de Migracions va registrar el desplaçament de 900.000 persones. Des de l'inici del conflicte, sumen 2,25 milions. Arran de la millora de la situació de seguretat en algunes províncies després de l'estiu, com Anbar i algunes parts de Bagdad, es va registrar un menor nombre de desplaçaments, però només en aquesta zona: a la resta, l'OIM va detectar que el nombre de desplaçaments no parava en cap cas de créixer, amb l'agreujant que 11 de les 18 províncies van impedir l'accés al seu territori per la impossibilitat de dispensar l'acollida. Alhora, les restriccions progressives davant de l'entrada de refugiats en països com Síria i Jordània van fer augmentar els moviments dins de les mateixes fronteres iraquianes. Encara així, els països veïns van acollir un total de dos milions de persones, especialment Síria, amb prop d'1,5 milions d'iraquians al seu territori.

Les agències humanitàries van alertar durant tot l'any de la falta de recursos econòmics i materials per atendre tota aquesta població, i al mateix temps els països d'acollida van denunciar la pressió econòmica que exercia tal quantitat de persones. Les condicions en les quals viuen aquestes persones disten molt d'incloure els mínims drets bàsics amb garanties suficients, ja siguin l'educació o la sanitat. Tanmateix, en aquests moments, el que resulta alarmant no és només la seva situació actual, sinó el retorn. En quines condicions tornaran les persones refugiades o desplaçades? Tindran prou garanties de seguretat? Podran refer la seva vida social i laboral? Segurament no, o amb moltes dificultats. De fet, al final de l'any diverses organitzacions van informar del retorn de milers de persones, davant dels creixents impediments als països veïns i ateses les millores relatives en la situació de violència al país. Tanmateix, ACNUR es va afanyar a alertar que les condicions no eren les apropiades per al retorn i que no era el moment ni de promoure'l ni d'organitzar-ho. Desgraciadament, la violència continuarà colpejant el país a curt i mitjà termini, per la qual cosa el problema dels refugiats iraquians requerirà solucions fermes, immediates i globals. El fet que molts països occidentals, irònicament amb els EUA al capdavant, hagin atorgat l'asil a un nombre ínfim d'iraquians no és una bona notícia per començar.

10. Vegeu el capítol sobre conflictes armats.

Finalment, al **Iemen**, la situació humanitària es va deteriorar progressivament per tres factors diferents. En primer lloc, l'esclat de violència a la regió de Sa'ada (nord) que va menar al desplaçament de més de 50.000 persones, l'assistència de les quals va ser obstaculitzada pel tancament de comunicacions i les restriccions d'accés imposades pel govern. En segon lloc, la plaga de llagostes que va afectar principalment les regions del sud, i que també es va estendre a Somàlia i el Sudan, amb greus efectes sobre la producció agrícola davant de la falta d'una estratègia eficient de reducció d'impacte. I finalment, l'escassa capacitat de resposta del govern iemenita davant de l'augment de l'arribada de refugiats procedents de Somàlia i Etiòpia a través del Golf d'Aden, en registrar exclusivament els somalis com a refugiats, sense brindar reconeixement a altres procedències. D'aquesta manera, es contribueix a la desprotecció de persones susceptibles d'asil. Actualment, al voltant de 84.000 refugiats somalis resideixen en aquest país.

La proposta del govern israelià de tallar el subministrament elèctric i de combustibles a Gaza va a ser denunciada com una forma de càstig col·lectiu contra la població civil que està en contra del Dret Internacional Humanitari

per desastres naturals, una tendència que, tal com apunten els informes publicats durant l'any per diverses agències de Nacions Unides i centres d'investigació, augmentarà durant els propers anys, per la falta d'una resposta global i efectiva al canvi climàtic. En diversos contextos de conflicte, l'absència de seguretat, unida a la impossibilitat de prosseguir amb les tasques agrícoles i l'eventualitat de sequeres o pluges torrencials, com en el cas del Corn de l'Àfrica o el Nepal, van agreujar seriosament la desprotecció de la població, de manera que va caldre aplicar estratègies d'acció humanitària amb grans dosis de coordinació i comunicació, que no sempre van ser efectives.

L'obstaculització en l'accés a les víctimes i els intents de les parts bel·ligerants de controlar l'acció humanitària a diversos països van suposar també uns grans reptes per als actors humanitaris, que van obligar en alguns casos, com el CICR a Myanmar, a abandonar l'assistència de la població davant de la impossibilitat de dur a terme

una acció humanitària independent. Durant l'any es va aprovar la creació d'una força internacional que facilités la provisió d'assistència humanitària a les poblacions afectades pels conflictes del Sudan i el Txad, és a dir, que contribuís a la millora de la seguretat dels actors humanitaris. Aquest tipus d'operacions van continuar suposant un **repte per a les organitzacions humanitàries a l'hora d'assegurar la seva independència i neutralitat**, sobretot per evitar ser confosos o identificats com a part d'una força militar i no civil, la qual cosa podria obstaculitzar seriosament la seva feina, a més de suposar un greu risc per als seus treballadors.

El recurs al **saqueig i robatori dels equips humanitaris** sobre el terreny va continuar sent una forma de finançament i d'aprovisionament dels grups armats. D'altra

5.3. Balanç de l'acció humanitària l'any 2007

A continuació s'analitzen diversos aspectes relacionats amb les crisis humanitàries i l'acció humanitària durant l'any 2007: les principals dificultats amb què han topat les organitzacions humanitàries i el paper exercit pels països donants.¹¹

a) Principals dificultats de l'acció humanitària

Durant l'any 2007 els actors humanitaris van haver de fer front a un **augment de les emergències produïdes**

Taula 5.2. Principals obstacles a l'acció humanitària el 2007

Problemes	Conseqüències	Escenaris
Inseguretat i desprotecció	<ul style="list-style-type: none"> • Atacs contra el personal humanitari • Saqueig de l'ajut • Reducció o suspensió indefinida de l'ajut • Retirada d'organitzacions i personal humanitari • Augment de la desprotecció de la població afectada per la crisi 	Afganistan, Txad, Côte d'Ivoire, Iraq, Myanmar, Níger, RD Congo, Somàlia, Sri Lanka, Sudan
Falta d'accés a les víctimes	<ul style="list-style-type: none"> • Increment de la vulnerabilitat de la població civil • Desplaçaments forçats • Augment del risc del personal humanitari 	Afganistan, Etiòpia, Myanmar, Nepal, Somàlia, Sri Lanka, Sudan, Timor-Leste, Iemen, Zimbabue
Escassetesa de fons i recursos	<ul style="list-style-type: none"> • Suspensió del subministrament humanitari • Deteriorament i perpetuació de l'oblit de la crisi • Increment de les crides i fatiga dels donants 	Caucas, Eritrea, Etiòpia, Kenya, Lesotho, Níger, Palestina, RD Congo, Somàlia, Swazilàndia
Mala gestió de l'ajut	<ul style="list-style-type: none"> • Increment de la mortalitat • Desconfiança per part dels països donants • Reducció de les partides humanitàries • Enfrontaments polítics pel control de l'ajut 	Angola, Palestina, Eritrea, Haití, Myanmar, Níger, Perú, RDP Corea, Sri Lanka, Sudan, Zimbabue

11. Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que té com objectiu salvar vides i alleujar el sofriment en situacions de crisi humanitària. Aquestes activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

banda, la **militarització dels camps de refugiats**, amb la incursió d'elements armats i membres de les parts bel·ligerants per realitzar reclutaments o augmentar els seus suports, com en el cas de Darfur (Sudan), van suposar també un repte per a la neutralitat i la seguretat dels actors humanitaris, que en alguns casos van haver d'enfrontar-se als intents de les Forces Armades d'ingressar als camps per decomissar armes o detenir sospitosos d'integrar grups armats. El personal humanitari va continuar sent objecte de la violència. **A la regió de Darfur, l'OCHA va assenyalar que els atacs havien crescut en un 150% el 2007** respecte a l'any anterior. El personal local va ser el més afectat per la violència.

D'altra banda, van persistir les **violacions del Dret Internacional Humanitari** per part dels governs. Va ser especialment destacable l'estratègia de bloqueig i setge a la població a la regió etiop d'Ogaden, on l'Executiu va prohibir l'entrada de les organitzacions humanitàries com una eina per minvar la població civil, que acusava de col·laborar amb el grup armat ONLF. Aquesta mateixa estratègia també va ser utilitzada al Iemen per sufocar la rebel·lió empresa pels seguidors del clergue al-Houthi al nord.

L'escassetat de fons, ja sigui per la falta de resposta dels països donants, com en el cas del Corn d'Àfrica, o pel desbordament de les perspectives de necessitats reals de la població, com en el cas d'ACNUR a l'Iraq, van tornar a posar a prova la capacitat de les agències de l'ONU per brindar assistència. D'altra banda, l'augment dels preus dels cereals en els mercats internacionals va elevar els costos dels programes del PMA destinats a alleugerir l'escassetat o la falta d'accés a aliments. Durant l'any va persistir el bloqueig econòmic contra el govern de Hamas, cosa que, unida als escassos fons recaptats per l'UNRWA, va agreujar més encara l'emergència humanitària a Palestina.

b) El paper dels donants i la reforma humanitària

La tendència positiva en el finançament a través del sistema de crides consolidades (CAP, per les sigles en anglès) va continuar durant el 2007, en aconseguir que **els donants cobressin un 67% dels fons sol·licitats per l'OCHA**, un percentatge lleugerament superior al 63% aconseguït el 2006. Els CAP que van rebre menys recursos van ser Còte d'Ivoire (45%), el Congo (48%) i Libèria (49%), que no van arribar a superar el 50%, encara que van aconseguir més finançament que en les tres últimes crides de l'any anterior, que van oscil·lar entre el 34% i el 45%. En efecte, arran de l'absència d'una "crisi de titular", es va equilibrar el finançament dels CAP. Els tres que van aconseguir més fons, el Txad, Burundi i el Sudan, no van superar el 92%. És important assenyalar que, **el 2007, Burundi va aconseguir doblar el nombre d'aportacions respecte a l'any anterior**; l'OCHA va apuntar que podria ser degut al suport de la Comissió de Consolidació de la Pau, que

seria vista pels donants com una garantia de sostenibilitat dels assoliments.

Quant als països que van destinar més fons a l'acció humanitària, els EUA es van tornar a situar en primera posició en xifres totals d'ajut global. Tanmateix, si s'analiza aquesta dada **en relació amb el PIB**, els EUA quedarien relegats al tretzè lloc, mentre que **Noruega, Suècia i Irlanda són els tres països que han aportat una xifra més alta respecte al seu PIB**.

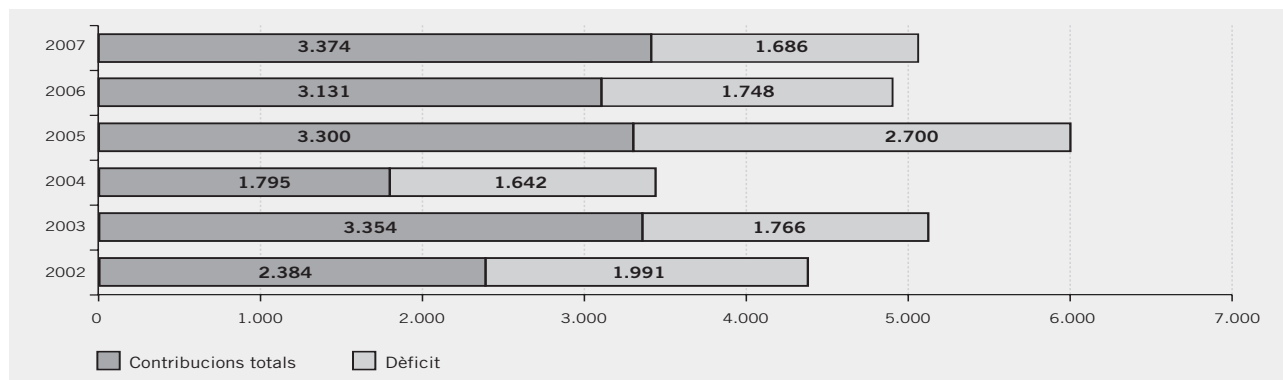
D'altra banda, els mecanismes de finançament conjunt, així com el Fons Central de Resposta a Emergències (CERF), són assenyalats per l'OCHA com els responsables d'haver aconseguit que en el primer trimestre de l'any s'hagi assolit el 51% del finançament dels CAP. A més a més, va destacar que els donants són cada vegada més conscients de la necessitat de proporcionar una resposta ràpida. Tanmateix, van **continuar produint-se desequilibris en el finançament per sectors**, ja que, mentre desminatge obtenia un 96%, seguretat de la plantilla i operacions només aconseguia un 21% dels fons necessaris. L'OCHA va assenyalar que aquest problema es va aconseguir solucionar en part gràcies a l'augment dels fons facilitats pels donants sense una destinació fixa (7% del total), la qual cosa va proporcionar a les agències més flexibilitat a l'hora d'afrontar les llacunes de finançament sectorial.

Al llarg de l'any, el debat sobre la reforma humanitària es va centrar en els mecanismes per **mantenir vigents els principis humanitaris (neutralitat, independència i imparcialitat) en situació de conflicte armat i com millorar els mecanismes de protecció dels interns desplaçats**. Diversos informes i declaracions de l'Alt Comissionat per als Refugiats, António Guterres, van assenyalar la línia divisòria cada vegada més feble entre interns desplaçats i refugiats i les poblacions migrants. Discernir quan es tracta d'un desplaçament voluntari o forçós i entendre les raons, l'escala i les tendències del desplaçament avui dia són aspectes vitals per posar en pràctica una bona estratègia de resposta.¹²

Un altre dels temes va ser la millora de l'eficàcia i la pertinència de les accions humanitàries. Per aquest motiu, Nacions Unides va posar a prova, a Somàlia, una **nova eina per a l'avaluació de l'impacte dels desastres**, que permet fer anàlisis comparatives amb altres contextos d'emergència a qualsevol altre país del món, de manera que es pugui planificar i prioritzar la resposta davant d'una crisi. Aquest instrument, desenvolupat per la FAO i la Unitat d'Anàlisi de Seguretat Alimentària (FSAU), utilitza un valor únic per descriure la naturalesa i la gravetat de la crisi, i va rebre el nom de Marc de Classificació Integrat per a la Seguretat Alimentària i la Fase Humanitària (IPC, per les sigles en anglès). Aquest instrument es va crear amb la finalitat de reduir al mínim el caràcter valoratiu i de vegades excessivament polititzat sobre la prioritat d'unes crisis respecte de les altres i obtenir dades objectivament mesurables que permetin una resposta adequada.

12. Informació Pública d'ACNUR. "Guterres: els complexos desplaçaments mundials exigeixen noves estratègies". 1 d'octubre de 2007.

Gràfic 5.2. Evolució del finançament humanitari global (en milions de dòlars)

Font: Nacions Unides. *Humanitarian Appeal 2008*. ONU, desembre 2007

Quadre 5.4. Canvi climàtic i crisi humanitària

No hi ha dubte que el canvi climàtic suposa en l'actualitat un gran repte per a la comunitat internacional. Posar fre a l'emissió de CO₂, aconseguir respostes eficaces davant de l'increment de la desertificació o les recurrents pluges torrencials, trobar alternatives als combustibles fòssils i maximitzar l'eficiència en la utilització dels recursos hídrics és responsabilitat de tots. Tanmateix, els efectes del canvi climàtic no es repartiran equitativament entre tots, i afectaran més precisament els països que han contribuït menys a l'escalfament del planeta, alguns dels quals ja travessen serioses crisis humanitàries que s'incrementaran durant els propers anys si no s'aconsegueixen acords globals que siguin complerts amb rigor. Tal com apunta l'últim informe sobre Desenvolupament Humà del PNUD,¹³ els països donants hauran de proporcionar 2.000 milions de dòlars addicionals cada any per als programes d'emergència davant de desastres fins l'any 2015, per fer front a la inseguretat alimentària i a l'augment de la freqüència en la concurrència de desastres naturals com a fruit del canvi climàtic.

Algunes de les respostes que han sorgit fins ara, com l'alternativa dels biocombustibles, han demostrat no ser tan eficaces en la reducció de les emissions de CO₂. A més a més, l'augment dels camps de cultiu destinats a la producció de cereals amb aquesta finalitat va influir en la pujada dels preus del gra en els mercats internacionals durant el 2007, la qual cosa va afectar principalment els països més empobrits, sobretot a l'Àfrica, i va limitar l'accés als aliments bàsics. El PMA va haver de rectificar les seves crides humanitàries, ja que els fons previstos es van mostrar insuficients per assumir els costos de la compra d'aliments.

Durant 2007 es van produir 15 crides humanitàries d'emergència, més que l'any anterior, la majoria de les quals, tret de la generada pel terratrèmol del Perú, van ser conseqüència de la incidència de desastres climàtics (tifons, sequeres, huracans i pluges torrencials), una tendència que, segons l'OCHA i el PNUD, continuarà augmentant. Tanmateix, aquest increment del nombre de crides extraordinàries també és degut a l'existència del CERF (Fons Central de Resposta d'Emergència), que permet l'assignació de fons de forma ràpida a les agències per fer front a emergències com els desastres naturals, que podria haver fomentat el recurs dels governs a fer crides d'aquest tipus.

Un altre dels reptes per als actors humanitaris serà l'augment dels desplaçaments motivats per la inseguretat alimentària i l'escassetat d'aigua, així com per l'impacte que tindrà el canvi climàtic sobre les economies més dependents. Aquesta realitat empenyerà moltes persones a desplaçar-se dins del seu país, i fins i tot a traspasar les fronteres. No es tractarà de refugiats en el ple sentit de la paraula, però la seva motivació per abandonar la seva llar anirà més enllà de la recerca d'oportunitats econòmiques i de la voluntarietat. Tal com va assenyalar l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats, António Guterres, cada vegada és més difícil distingir entre un refugiats i un immigrant econòmic, ja que utilitzen les mateixes rutes il·legals per sortir del seu país davant de l'absència de mecanismes legals. En reflexionar sobre la situació de fam a Zimbabue, tot i que la solució va més enllà del mandat d'ACNUR, Guterres es va plantejar què s'ha de fer amb les persones que fugen de la gana, i si seria correcte retornar-les a unes condicions tals de carència extrema, i va advocar per la generació de respostes que proporcionin algun tipus d'acollida temporal, tal com es va plantejar el govern sud-africà.

L'últim informe sobre Desenvolupament Humà insisteix en la necessitat de frenar l'escalfament global, però també d'invertir perquè els països amb menys recursos siguin capaços d'adaptar-se i generar estratègies per fer front a l'impacte que el canvi climàtic ja està tenint en la seva forma de vida i en les seves capacitats. És una qüestió de solidaritat i consciència d'un sol món, però també de la capacitat d'establir com a prioritat la firma i la ratificació del protocol de Kyoto i l'avenç de les negociacions acordades en la Conferència de Bali durant aquest any. El PNUD assenyala la necessitat de fomentar també la transferència tecnològica i la investigació per generar respostes a una realitat que, fins i tot si es prenen les mesures adequades, trigarà anys a revertir-se.

13. Informe sobre el Desenvolupament Humà 2007-2008. "La lluita contra el canvi climàtic: solidaritat enfront d'un món dividit. PNUD, desembre de 2007. <http://hdr.undp.org/en/media/hdr_20072008_sp_complete.pdf>.

■ Embargaments a governs ■ Embargaments a actors no governamentals (en el cas d'al-Qaida no s'atribueix a cap país) ■ DDR Països amb programes de DDR en funcionament

6. Desarmament

- La despesa militar mundial va arribar a la xifra de 1.158.000 milions de dòlars, la qual cosa va suposar un 2,5% del PIB mundial i una mitjana de 184 dòlars per capita. Els EUA van seguir sent el país amb un nivell més alt de despesa, en assolir el 46% del total.
- En finalitzar l'any, van continuar vigents 18 embargaments d'armes, després de l'aixecament de les sancions existents contra els grups armats d'oposició de Ruanda per part de Nacions Unides.
- El denominat Procés d'Oslo, que menarà a la signatura d'un tractat que prohibeixi les bombes de dispersió al final de 2008, va rebre un creixent suport governamental.
- Quant a DDR, es van iniciar els programes a Còte d'Ivoire, la República Democràtica del Congo (Ituri) i el Sudan (SPLA).

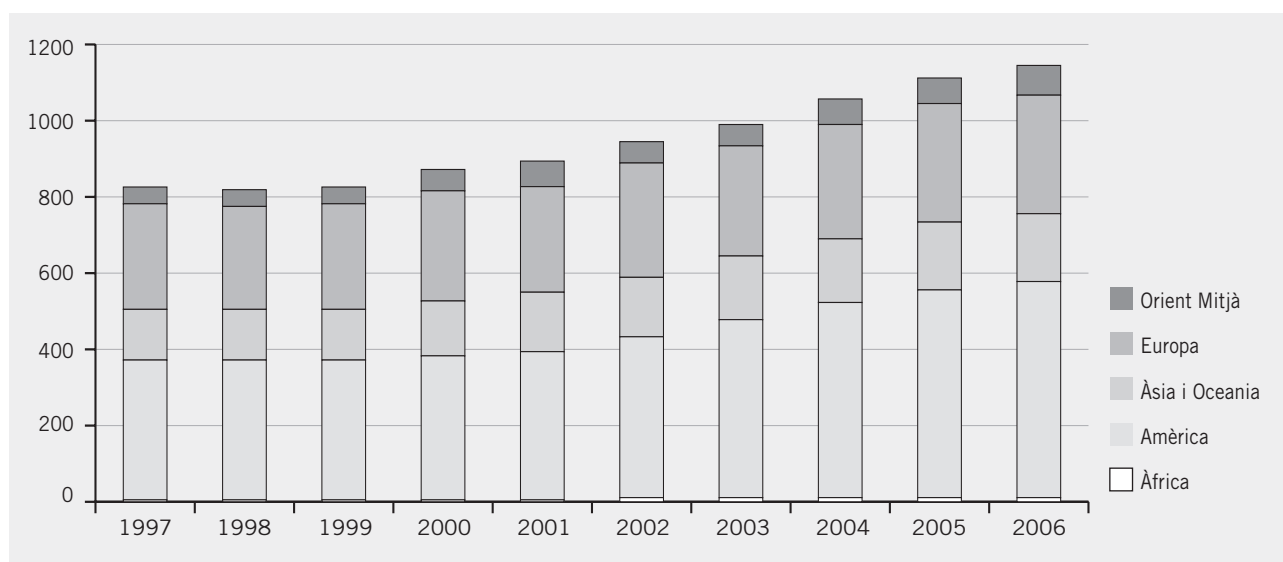
En aquest capítol s'analitzen les qüestions relatives al desarmament, amb un èmfasi especial en els contextos de rehabilitació postbèl·lica. Com a contextualització dels processos de desarmament, l'anàlisi s'inicia amb l'observació de les tendències del cicle armamentista, especialment pel que fa a despesa militar (indicadors núm. 9 i 10), exportacions d'armament i volum de forces armades sobre la població (indicador núm. 11). Tot seguit hi ha un seguiment del control d'armament, a partir de la imposició d'embargaments d'armes des de Nacions Unides i la UE (indicadors núm. 12 i 13, respectivament) i de les principals iniciatives internacionals per a la reducció de les armes lleugeres. Finalment, es fa un seguiment i una anàlisi dels programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents (indicador núm. 14). Al principi del capítol s'adjunta un mapa amb la relació de països i grups armats d'oposició embargats, a més d'assenyalar-se els països amb programes de DDR.

6.1. Cicle armamentista

La metodologia emprada aquí consisteix en una supervisió de les diferents fases del cicle armamentista, la qual resulta útil per comprovar-ne les variacions temporals històriques quant a despesa militar, producció i comerç. A partir de les dades aportades pel centre d'investigació suec SIPRI, cal afirmar que la despesa militar mundial va assolir la xifra de 1.158.000 milions de dòlars l'any 2006,¹ la qual cosa suposa un 2,5% del PIB global, similar al de l'any anterior, i una mitjana de 184 dòlars *per capita*. Aquestes xifres absolutes signifiquen un increment del 3,5% respecte de l'any 2005 i d'un 37% durant l'última dècada. La principal explicació d'aquest nivell de despeses militars es troba en un conjunt de 15 països que aglutinen el 83% de la despesa militar mundial.

Gràfic 6.1. Estimació despesa militar mundial per regions (1997-2006)

(Les xifres corresponen a milers de milions de dòlars a preus constants de 2005)

Font: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2007*, taula 8.1

1. Darrer any del qual es disposa de dades oficials a nivell global.

Per països, els **EUA** continuen en primer lloc, atès que aglutinen el 46% de les despeses militars mundials. A més a més, es constata un augment del 53% dels pressupostos des de l'11 de setembre de 2001, encara que l'increment ja s'estava produint amb anterioritat. L'explicació d'aquest espectacular augment al llarg del darrer lustre cal buscar-la, principalment, en l'obstinació per la denominada "lluita global contra el terrorisme", la qual cosa també s'observa en les partides extraordinàries constants destinades a les intervencions a l'Iraq i l'Afganistan, les quals acumulen un total de 432.000 milions de dòlars des de 2001. Així mateix, les previsions són d'un increment del 8% del seu pressupost per a l'any següent.

Es constata un augment del 53% dels pressupostos militars dels EUA des de l'11 de setembre de 2001

Seguidament, i a molta distància, es troben països com la **Xina**, **França**, el **Japó** i el **Regne Unit**, amb percentatges propers al 5% de la despesa militar mundial cadascun. Les regions que han experimentat un increment percentual més rellevant són Europa de l'Est, Àsia Central i Orient Mitjà. En el cas de l'**Àfrica**, cal esmentar el fet que **Algèria** és la responsable del 46% de les despeses militars a la regió del **Magrib**, mentre que es va detectar una certa estabilitat al continent europeu, que ocupa el segon lloc pel que fa a la despesa militar mundial.

Respecte a Orient Mitjà i Àsia, el motiu principal pel qual es va constatar l'augment esmentat s'explica en bona part pel rearmament nuclear de països com l'**Índia**, **Israel** o el **Pakistan**, que no han signat el Tractat de No Proliferació (TNP) de Nacions Unides, en els seus intents per donar resposta al programa nuclear de l'**Iran**. Més concretament, el govern iranià va assegurar que el seu país continuava amb el procés d'enriquiment d'urani, per la qual cosa, segons els especialistes, podria disposar d'armament nuclear abans d'un any. No obstant això, informes procedents tant de l'AIEA com del servei d'intel·ligència dels **EUA** desmentien aquest punt i asseguraven que l'Executiu iranià començava a donar les primeres mostres de cooperació en la matèria.² Un altre element destacable va ser la decisió de **Rússia** de suspendre la seva participació en el Tractat sobre Forces Convencionals a Europa, al·legant que el text era obsolet.³ Aquesta decisió hauria d'entendre's com una reacció contrària al projecte dels EUA de construir part del seu sistema de defensa de míssils a Polònia i la República Txeca per a la prevenció de possibles atacs nuclears des del mateix Iran.

Per finalitzar amb les qüestions nuclears, hi va haver fets molt més positius a la **República Democràtica Popular de Corea**, on el govern va accedir a desmantellar el seu programa nuclear al final de 2007. La contrapartida a aquest desmantellament es troba en el lliurament de material energètic des dels EUA i la República de Corea, principalment. Aquest procés va coincidir amb la reactivació del procés de pau entre

ambdues Corees, que van signar a l'octubre un Acord de Pau i Prosperitat, amb la qual cosa posaven fi al règim d'armistici existent després del conflicte que les va enfrontar entre 1950 i 1953. Finalment, s'hauria d'esperar que l'anunci realitzat pels EUA de reduir per a l'any 2012 el seu arsenal de caps nuclears fins a una quarta part dels nivells aconseguits en finalitzar la Guerra Freda pugui desencadenar també una sèrie de fets positius en el mateix sentit entre les principals potències en aquest àmbit.

Quant a l'anàlisi de la despesa militar sobre el PIB corresponent a cadascun dels països (indicador núm. 9), a l'hora d'elaborar-la s'han utilitzat dades del centre d'investigació suec SIPRI. Aquesta anàlisi es troba minvada per l'absència de dades plenament contrastables, cosa que caracteritza moltes

de les activitats que tenen a veure amb l'àmbit militar. En aquest informe s'ha optat per assenyalar els països que, segons la font esmentada, tenen una despesa militar superior al 4% del seu PIB. Aquest és el cas de 13 països. Cal alertar sobre la situació de sis d'ells, ja que la despesa militar sobrepassa el 6% del seu PIB, tal com s'observa en la taula següent.

Taula 6.1. Països amb un nivell de despesa militar elevat

Síria	(16,72%)	Burundi	(6,10%)	EUA	(4,40%)
Senegal	(15,36%)	Iran	(4,69%)	Marroc	(4,2%)
Oman	(13,33%)	Jordània	(4,9%)	Líban	(4,14%)
Aràbia Saudita	(9,54%)	Grècia	(4,48 %)	Rússia	(4,03%)
Israel	(9,51%)				

Nota: Entre parèntesis, la despesa militar de cada país respecte del PIB. En aquesta taula apareixen tots els països amb una despesa militar superior al 4%

La taula anterior es podria relacionar amb les prioritats en la despesa pública (indicador núm. 10). Durant el 2006 es van detectar 14 països la despesa militar dels quals havia estat superior al que es destina a les partides d'educació o salut, i fins i tot en alguns casos (**Eritrea** i **Oman**) la despesa era superior a les dues partides sumades. El fet que la despesa pública en sanitat o educació sigui inferior a la despesa militar indica que les prioritats pressupostàries prioritzen la defensa i la militarització del país abans que la satisfacció de les necessitats bàsiques de la població i el finançament dels serveis socials públics. Aquest fet podria denotar una concepció estrictament militarista de la seguretat que obvia per complet els paradigmes de la seguretat humana fomentats fa ja més d'una dècada pel PNUD.⁴ A més a més, pot servir com un indicador per estimar el compromís pel que fa al desenvolupament, encara que des de l'OCDE es va apuntar que s'ha d'advocar per integrar les despeses del sector de defensa entre les despeses públiques, especialment per millorar l'assistència quant a seguretat.⁵

2. Vegeu el capítol sobre tensions.

3. Aquest Tractat va ser signat el 1990 i, principalment, té la funció de limitar el desplegament d'armes convencionals al continent. Per a més informació al respecte, vegeu l'apartat de desarmament del Baròmetre 14.

4. PNUD, *Informe sobre Desarrollo Humano*, PNUD, 1994.

5. OCDE Development Assistance Committee, *Security System Reform and Governance*, OCDE, 2005, a <<http://www.oecd.org/dataoecd/8/39/31785288.pdf>>.

Quant a la producció armamentista, es continua constatant una alta concentració empresarial, a causa dels alts costos de les tecnologies actuals d'armament i al grau elevat de col·laboració en l'àmbit de la tecnologia comercial. En xifres, es comprova com els **EUA** i Europa Occidental concentren el 92% de les vendes per producció d'armament a tot el món. Més concretament, els EUA agrupen 40 de les 100 empreses amb beneficis més alts i un 63% de les vendes, mentre que la regió europea concentra 32 companyies que al seu torn es distribueixen el 29,4% de les vendes mundials. Aquesta situació es reflecteix en la creació de l'**Agència Europea de Defensa**, que ha facilitat la concentració empresarial, el principal objectiu de la qual és l'estalvi de costos. Aquesta Agència pretén promoure la cooperació europea en el marc de la Política Europea de Seguretat i Defensa, encara que no signifiqui necessàriament un increment de la despesa militar, sinó una renovació dels arsenals, davant de la reducció i la reestructuració de les forces armades.

Pel que fa a transferències d'armament, en termes globals s'observa el creixement d'un 50% des de 2003. Per països, els **EUA** es mantenen en la primera posició, amb un 30% de les exportacions totals a 68 països. Un 39% de les compres als EUA van procedir de països de la regió d'Orient Mitjà, com una estratègia de defensa per la situació de conflicte armat que segueix afectant l'Iraq, a més de ser una estratègia preventiva davant del programa nuclear iranià. En segona posició es troba **Rússia**, amb un sistema productiu bàsicament centrat en el comerç exterior i amb un 28% de les transferències mundials a 46 països. Dos dels tres principals importadors del món (la Xina, amb un 45% de les vendes russes, i l'Índia, amb un 25%) se situen entre els principals clients russos. A més de ser els màxims exportadors, els EUA i Rússia són els Estats que dominen el comerç d'armes a països en vies de desenvolupament, ja que controlen més de la meitat del mercat global, encara que el nombre total de vendes el 2006

Taula 6.2. **Principals exportadors i importadors d'armament durant el 2006**

(Els valors estan expressats en milers de milions de dòlars a preus constants de 1990)

Exportadors	Valor	Importadors	Valor
EUA	7.888	Xina	3.261
Rússia	6.733	Emirats Àrabs Units	2.439
Alemanya	3.850	Índia	1.672
França	1.557	Grècia	1.452
Països Baixos	1.481	Corea, Rep.	1.292
Regne Unit	1.071	Xile	1.125
Itàlia	860	Israel	994
Espanya	803	Iran	891
Xina	564	Sud-àfrica	862
Suècia	472	Austràlia	768

Font: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2007*, Oxford University Press, 2007.

va disminuir un 13% respecte a 2005, ja que es va apropar als 40.000 milions de dòlars.⁶

Finalment, respecte al percentatge de soldats en relació amb el total de la població del país (indicador núm. 11), es percep un clar descens a escala mundial, en la línia del que s'esdevé des de fa alguns anys, amb una millora tecnològica de l'armament i una reducció i una professionalització de les forces armades de molts països, combinat amb l'ús cada vegada més freqüent d'empreses privades de seguretat, com pot passar en conflictes armats com el d'Iraq. Tot i això, en nou casos, el percentatge de soldats respecte a la població total és superior a l'1,5%.

Quadre 6.1. **La seguretat privada: conseqüències del cas *Blackwater***

Un any més, un dels debats plenament vigents quant a seguretat fa referència a la presència de cossos de seguretat privats en contextos de conflicte armat. Aquests grups únicament busquen el benefici econòmic mitjançant serveis de caràcter militar, i actualment tenen un paper transcendent en l'àmbit de la seguretat internacional. El cas més significatiu durant el 2007 va tenir lloc a mitjan setembre a l'Iraq, quan el govern iraqià va anul·lar els serveis de l'empresa de seguretat nord-americana Blackwater, l'actuació de la qual havia ocasionat la mort de 20 persones al barri de Mansur, a Bagdad. A l'Iraq es calcula la presència d'entre 25.000 i 50.000 professionals de la seguretat que continuen operant sense cap tipus de restriccions legals, ni pel codi penal civil o militar ni per les normes del Dret Internacional Humanitari (DIH).

En certes ocasions, una tasca que ha de ser responsabilitat estatal s'assigna a empreses privades. Si bé s'addueix la falta de capacitats logístiques, també es poden desviar certes accions en les quals l'Estat no vol involucrar-se, ja que es pot incórrer en violacions del DIH. Aquest tipus d'empreses proliferen als estats considerats fràgils que en certes ocasions, com és el cas d'Haití, legitimen l'existència d'aquestes firmes, atès que són una font d'ocupació en contextos de falta de desenvolupament econòmic i social. No obstant això, l'absència d'un règim legal clarament aplicable i la no extraterritorialitat de les lleis nacionals en aquesta matèria permeten l'expansió d'aquest tipus de companyies, que a la vegada alimentaran la proliferació descontrolada d'armament.

6. US Congress Report, *Conventional Arms Transfers to Developing Nations 1999-2006*, 2007, a <<http://www.fas.org/asmp/resources/110th/RL34187.pdf>>.

Abans que res, és l'Estat qui ha de ser el principal garant de la seguretat, encara que també s'ha de trobar el marc legal internacional adequat per regular les activitats d'aquests grups, delimitar-ne les obligacions, els drets i la depuració de responsabilitats.⁷ Més enllà de la discussió de la legitimitat de l'existència i la presència d'aquest tipus d'empreses privades de seguretat en contextos de violència armada, si s'aconsegueix trobar-los el marc normatiu adequat, caldrà plantejar-se també la relació i el grau de cooperació que haurien de tenir amb els actors civils i militars.

6.2. Iniciatives de control d'armament

Per contrarestar la proliferació de l'armament, en algunes ocasions descontrolada, cal prendre constància d'una sèrie d'iniciatives de caràcter global i també regional, com ara la situació actual dels embargaments d'armes i les actuacions relacionades amb les armes lleugeres.

a) Embargaments d'armes

En finalitzar l'any 2007 romanien vigents un total de **18 embargaments d'armes**, tant a governs com a grups armats d'oposició.

Taula 6.3. Països i grups armats embargats durant el 2007

al-Qaida	Iraq
Grups Talibans (Afganistan)	Libèria
Armènia	Myanmar
Azerbaidjan	RUF i altres grups (Sierra Leone)
Bòsnia i Hercegovina	Somàlia
RD Congo	Sudan
RDP Corea	Uzbekistan
Côte d'Ivoire	Xina
Iemen	Zimbabue

L'any 2007 es van prendre des de Nacions Unides diverses decisions (indicador núm. 12), a causa del fet que el Consell de Seguretat de l'ONU va aixecar l'embargament d'armes existent contra les forces no governamentals de **Ruanda**, cosa que, al seu torn, afecta els països confrontats amb presència de grups armats d'oposició ruandesos: Tanzània i Uganda. El motiu d'aquest aixecament és el reconeixement dels recents avanços positius en aquesta regió. Per altra banda, el Consell de Seguretat va estendre l'embargament d'armes contra els grups armats d'oposició que operen a la **República Democràtica del Congo** per un període de sis mesos, assegurant que els grups insurgents al país

tenen prou míssils terra-aire i explosius procedents d'**Eritrea** per sostenir el conflicte armat contra el govern.⁸ Alguna cosa semblant va succeir a **Libèria**, amb l'extensió per un any de l'embargament, a causa principalment de la constatació de l'augment dels actes criminals amb armes lleugeres. En línies generals, el mateix Consell de Seguretat va instar tots els Estats membres, a través d'una declaració, a vigilar els embargaments d'armes establerts en les seves resolucions, i a destruir les armes lleugeres emmagatzemades que siguin obsoletes.

De la mateixa manera, es van contrastar certes sospites d'incompliment d'embargaments d'armes. En va ser un clar el **Sudan**, a causa de dos informes publicats. En un, emès per Nacions Unides, es va acusar el govern sudanès d'incomplir la sanció contra els grups armats d'oposició, mentre que en un altre, d'Amnistia Internacional, es va denunciar els governs de **Xina** i **Rússia** per haver proveït les milícies janjaweed de material militar durant el 2005.⁹

La mateixa Amnistia Internacional va instar Nacions Unides a imposar un embargament contra **Myanmar** per la dura repressió contra els manifestants durant les protestes esdevingudes durant aquest any.¹⁰ A tall d'avaluació d'aquests embargaments, els centres d'investigació suecs del SIPRI i de la Universitat d'Uppsala van presentar un informe on s'analitzaven els 27 embargaments d'armes imposats per Nacions Unides des de 1990. En aquest informe es va assegurar que en cap cas s'ha impedit per complet la transferència d'armament al país embargat, fet que no significa que aquest instrument fos inútil. L'informe també va mostrar que aquests embargaments són més efectius si es combinen amb la presència de forces de manteniment de la pau de Nacions Unides amb un mandat específic per enfortir aquesta sanció. Tanmateix, es va assenyalar l'elevat caràcter simbòlic dels embargaments d'armes, i es va apuntar el fet que solen ser més respectats si un dels membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU manifesta explícitament el seu suport al manteniment de l'embargament.¹¹

En el context de la UE i l'OSCE (indicador núm. 13), també es van detectar sospites d'incompliment dels seus embargaments d'armes. Un grup d'ONG europees va denunciar la intenció del govern de l'**Índia** de transferir a **Myanmar** helicòpters d'ús militar en el disseny i

7. Abrisketa, J., *Blackwater: Los mercenarios y el derecho internacional*, FRIDE, 2007, a <<http://www.fride.org/publicacion/254/blackwater-los-mercenarios-y-el-derecho-internacional>>.

8. S/RES/1768 de 31 de juliol de 2007 a <http://www.un.org/Docs/sc/unscl_resolutions07.htm>.

9. Amnistia Internacional, *Sudan: arms continuing to fuel serious human rights violations in Darfur*, maig de 2007, a <<http://web.amnesty.org/library/index/engaf540192007>>.

10. Vegeu el capítol sobre tensions.

11. SIPRI i Universitat d'Uppsala, *United Nations Arms Embargoes: Their Impact on Arms Flows and Target Behaviour*, SIPRI and Uppsala University, 2007, a <http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=356#>.

la producció dels quals havien participat empreses europees i nord-americanes.¹² Aquestes ONG, no obstant això, van assenyalar la responsabilitat sobre els governs dels països membres de la UE, que, atesa la globalització creixent del mercat, necessiten més i millors eines reguladores i una capacitat superior de control del comerç d'armes.

b) Armes lleugeres

A escala mundial, quant a les armes lleugeres, destaquen tres àmbits: el procés cap a un **Tractat Internacional de Comerç d'Armes, la prohibició de les bombes de dispersió i l'evolució del Tractat contra les mines anti-persona.**

Pel que fa al Tractat Internacional de Comerç d'Armes, el 2007 no va ser un any transcendent per a l'aprovació mundial d'aquesta legislació, però sí necessari perquè avancessin la implementació i la discussió sobre el seu contingut. Més concretament, durant l'any, 97 Estats membres van presentar les seves propostes sobre els continguts fonamentals per a la primera versió d'aquest Tractat, tal com es recull en el quadre següent.

Representants de més d'un centenar de governs van participar al final d'agost en una reunió a Ginebra, aforada per Canadà i Suïssa, per debatre sobre els aspectes jurídics necessaris per reduir el risc de desviació d'armes lleugeres del mercat legal a l'il·legal. La reunió aspirava a promoure la discussió sobre la responsa-

bilitat dels Estats a l'hora de determinar el destí de totes les seves armes lleugeres i les possibles mesures per assolir-ho abans de la propera Reunió Biannual d'Estats que s'ha de celebrar durant el 2008, aquesta vegada amb caràcter oficial, a la seu de Nacions Unides de Nova York. Els governs de països per on circulen aquestes armes van remarcar la necessitat que els Estats exportadors i importadors i els mateixos països de trànsit participin en cada decisió relacionada amb l'autorització d'una transferència internacional d'aquest tipus d'armament.

Aprofitant aquesta conferència, el centre d'investigació suís Small Arms Survey va publicar una nova edició del seu anuari.¹³ Entre les dades més remarcables destaca el nombre d'armes de foc al món, que es xifra en uns 875 milions, el 75% de les quals recau en mans de la població civil, i hi destaquen especialment els **EUA**, amb uns 270 milions d'armes de foc, és a dir, una proporció de 90 armes per cada 100 habitants. Al mateix temps, es pot comprovar que són els EUA els qui posseeixen un nivell més alt de transparència en el seu control d'exportació d'armaments, encara que continuï sent l'únic país explícitament contrari a la implementació d'un Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes.

Tanmateix, un any més, la coalició britànica Biting the Bullet, formada per tres centres d'investigació britànics,¹⁴ va publicar un nou informe amb l'objectiu de prevenir i reduir les transferències d'armes lleugeres no autoritzades. En aquest informe, s'assenyalen els mateixos Estats com els màxims responsables en aquest àmbit, ja que concentren el 90% de les transfe-

Quadre 6.2. Visió dels Estats sobre el Tractat Internacional de Comerç d'Armes

El fet que, el desembre de 2006, 97 dels 153 països donessin suport a la resolució 61/89 de l'Assemblea General de l'ONU, relativa a un tractat internacional i jurídicament vinculant sobre el comerç d'armes, és una clara mostra de la voluntat política global d'abordar la proliferació descontrolada d'aquest tipus d'exportacions. Per sobre de les lògiques diferències de perspectiva de cadascun dels països al respecte, s'han de canalitzar els principals punts de consens, classificats en tres grans apartats, perquè el grup d'experts constituït, conformat per 25 Estats, estigui en disposició de debatre el redactat d'aquesta llei en l'Assemblea General de l'ONU l'any 2009:¹⁵

- **Viabilitat:** consens sobre l'elaboració d'un tractat jurídicament vinculant que estableixi normes internacionals sobre el comerç d'armes convencionals. Aquesta viabilitat es fa palesa a partir de les nombroses iniciatives ja existents en els diferents àmbits territorials, encara que perduren certes llacunes quant a la cobertura regional i la pluralitat de contingut d'aquests documents.
- **Abast:** si bé la inclusió de tot l'armament convencional sembla ser un bon principi d'acord, encara cal detectar les llistes existents d'armament per conformar una d'obligatori compliment per a aquest tractat. Aquesta llista seria fruit d'una fusió de l'actual Registre d'Armes Convencionals de l'ONU amb les llistes militars de l'Arranjament de Wassenaar i la UE. Quant al tipus de transferències, s'ha adoptat la definició més àmplia possible, que inclou totes les activitats d'intermediació.
- **Paràmetres d'avaluació:** el respecte del dret internacional sota una avaluació cas per cas per part de les autoritats nacionals és el punt amb més consens. A partir d'aquí, les exigències han d'anar encaminades a una aplicació objectiva i transparent dels criteris.

12. Saferworld, *Indian helicopters for Myanmar: making a mockery of embargoes?*, 2007, a <http://www.saferworld.co.uk/images/pubdocs/Myanmar_report_July07.pdf>.

13. Small Arms Survey, *Small Arms Survey 2007. Guns and the city*. Oxford University Press, 2007, a <<http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2007.html>>.

14. Les organitzacions que conformen aquesta coalició són la Universitat de Bradford, International Alert i Saferworld.

15. Armas Bajo Control, *Evaluación de la viabilidad, el alcance y los parámetros de un Tratado sobre el Comercio de Armas: perspectiva de las ONG*, març de 2007, a <http://www.iansa.org/campaigns_events/documents/ATTPositionPaper_Spanish.pdf>.

rències il·legals que s'esdevenen arreu del món.¹⁶ És per això que cal posar la màxima atenció en totes les facetes existents: importació, exportació, trànsit i jurisdicció on operen els agents intermediaris. Per fer-ho, els Estats han de denegar les transferències que poden implicar un cert risc, tal com estableix el Programa d'Acció de Nacions Unides, i a través de mecanismes com el certificat d'ús final.

Paral·lelament, la Campanya internacional Armes sota Control va emetre un nou informe on es va calcular el cost econòmic dels conflictes armats al continent africà entre 1990 i 2005, el qual ascendia a 300.000 milions de dòlars. El document mostra que l'economia dels països africans afectats per conflictes, guerres civils o insurrecció s'ha reduït un 15% de mitjana, mentre que el continent ha perdut una mitjana de 18.000 milions de dòlars l'any com resultat dels conflictes armats. Finalment, es va destacar que el 95% de l'armament utilitzat en aquests conflictes procedia de fora del continent.

Per altra banda, un procés que va adquirir un impuls molt considerable és el de la demanda de prohibició de les bombes de dispersió.¹⁷ El govern de Noruega va organitzar una conferència internacional el mes de febrer, on es va acordar l'elaboració d'un Tractat internacional que prohibeixi l'ús, la producció, la transferència i l'emmagatzematge de les bombes de dispersió, a més d'obligar cada país a donar els passos necessaris per acabar amb aquesta mena d'armes. Posteriorment, dues noves trobades per confirmar aquesta postura van tenir lloc al Perú i Àustria, amb l'objectiu de donar continuïtat al denominat Procés d'Oslo. Actualment són 94 els Estats que donen suport a l'aprovació, al final de 2008, d'un tractat que prohibeixi les bombes de dispersió, encara que alguns països, com Espanya, el Japó o el Regne Unit, van instar a contemplar certes excepcions en aquest tractat, principalment en el cas que tècnicament es poguessin presentar mecanismes d'autodestrucció en aquest tipus d'armament. Des de la societat civil, es va commemorar el primer Dia Mundial d'Acció contra les Bombes de Dispersió, la iniciativa Cluster Munition Coalition, composta per més de 200 organitzacions de 50 països, que insta els governs a declarar una moratòria en l'ús, el comerç i la producció d'aquestes armes.

Pel que fa a les mines antipersona, la Campanya Internacional per a l'Eradicació de les Mines Antipersona va fer una nova valoració del Tractat d'Ottawa, en complir-se el desè aniversari de la seva implantació.¹⁸ Inicialment, aquesta publicació advertia que 29 països han de complir el termini de 2009 com a data límit

per completar el seu compromís de desminatge complet del seu territori. Com a contrapunt positiu, quatre països més (Indonèsia, l'Iraq, Kuwait i Montenegro) es van adherir a aquest tractat, de manera que es va assolir la xifra total de 156 Estats signants. Durant el 2006 es van desminar uns 450 km², especialment a l'Afganistan, Cambodja i l'Iraq, amb un nombre total de 217.000 mines antipersona destruïdes a tot el món. Per països, Myanmar i Rússia segueixen sent els Estats que posseeixen aquest tipus d'armament entre els arsenals governamentals. A més a més, es van identificar vuit grups armats amb aquest tipus d'armament, situats a **l'Afganistan, Colòmbia, l'Índia, l'Iraq, el Líban, Myanmar, el Pakistan i Rússia (Txetxènia)**. Així mateix, es van registrar 5.751 morts per mines antipersona i explosius restants de guerra, cosa que suposava un descens d'un 16% respecte a 2005. Quant al suport econòmic, 15 dels 20 principals donants van proveir més finançament respecte de l'any anterior, amb una xifra total de 475 milions de dòlars, 100 milions més que el 2005, principalment a causa dels fons d'emergència per a la neteja d'explosius restants de guerra al sud del Líban. Posteriorment, el Servei d'Acció contra les Mines Antipersona va assegurar, a través d'un informe, que són necessaris uns 404 milions de dòlars per al desminatge de 33 països o territoris durant el 2008, 25 milions menys que l'any anterior.¹⁹

En l'àmbit continental, començant per **l'Àfrica**, els Ministres d'Exteriors de la regió dels **Grans Llacs i l'Àfrica Central** es van reunir per aconseguir que els Estats membres ratifiquessin i implantessin el Protocol de Nairobi per a la Prevenció, el Control i la Reducció de les armes lleugeres. D'altra banda, es va celebrar a **Ghana** la primera conferència consultiva per a l'aplicació del Programa d'Armes Lleugeres de l'ECOWAS, a la qual van assistir representants polítics i de la societat civil dels Estats membres, on es va acordar un paquet de mesures que puguin servir de guia als Estats membres amb vista a les polítiques comunes de control dels milions d'armes lleugeres que circulen per la regió.

A **Amèrica**, l'assassinat de 32 persones en una universitat dels **EUA** per part d'un estudiant en possessió d'armes de foc va generar un debat que va menar a l'aprovació de la primera llei estatal de control d'armes en els últims 10 anys. Successos com aquest han de servir per denunciar la facilitat d'accés a les armes lleugeres, fins al punt que s'arriben a constatar certs contextos amb uns alts índexs de violència armada en entorns urbans, però en els quals no necessàriament es palesa un conflicte armat. La suposada defensa de la llibertat, pregonada des de l'Associació Nacional del Rifle i amb

16. Biting the bullet, *Small arms and light weapons transfer controls to prevent diversion. Developing and implementing key programme of action commitments*, Saferworld, 2007, a <<http://www.saferworld.org.uk/publications.php?id=275>>.

17. Les bombes de dispersió són un tipus d'artefacte format per un "contenedor" que pot ser llançat des de terra, mar o aire i que, en obrir-se durant la trajectòria, expulsa entre dotzenes i centenars de submunicions que es dispersen en àmplies superfícies i esclaten en impactar contra el terra. Es calcula que el 98% de les víctimes d'aquest armament són població civil i que 75 països d'arreu del món posseeixen aquest tipus de bomba.

18. ICBL, *Landmine Monitor Report 2007: Towards a Mine-Free World*. ICBL, 2007, a <<http://www.icbl.org/lm/2007/>>.

19. UN Mine Action Service, *Portfolio of 2008 Mine Action Projects*, UN, 2007, a <http://www.mineaction.org/downloads/1/map_portfolio_2008_acrobat7.pdf>.

el suport de la Segona Esmena de la Constitució nord-americana, no serveix més que per amagar unes xifres preocupants de morts per armes de foc en aquest país, aproximadament 30.000 l'any, per sobre de països en conflicte armat, i un alt nivell de laxitud en el control legislatiu i burocràtic. Per tot això, es va organitzar a Mèxic una conferència per debatre les principals causes d'inseguretat en aquest àmbit, amb la participació de 600 delegats de 42 països i l'objectiu de desenvolupar una estructura internacional perquè les ciutats puguin mitigar el nivell de violència des d'una perspectiva urbana.

Quant al continent asiàtic, l'equip japonès per a la Gestió d'Armes Lleugeres a **Cambodja** va anunciar que des d'abril de 2003 fins a setembre de 2007 va recollir unes 28.000 armes lleugeres, així com més de 110.000 explosius i municions. Per altra banda, la Comissió Electoral de **Filipines** va avisar que més de 2.000 persones havien estat eximides de la legislació reforçada sobre ús i port d'armes que s'aplica des de principi de l'any, amb l'objectiu de prevenir la violència en la celebració dels comicis presidencials. Finalment, a **Timor-Leste**, la UNMIT va anunciar la finalització reeixida del procés de recollida d'armament a la capital, Dili, en un operatiu entre les forces internacionals de seguretat i la policia local per combatre la violència urbana.

Al continent europeu, el Parlament va votar a favor de l'enfortiment de la Directiva de la UE sobre Armes de Foc, i va acordar que tots els Estats membres han de requerir als compradors d'armes l'obtenció d'una llicència, així com el registre per a cada arma nova que adquireixin. Tanmateix, les autoritats estan obligades a determinar que el comprador no és una amenaça per a la seva seguretat personal o la seguretat pública. Aquest enfortiment va ser una ràpida resposta als fets esdevinguts en un centre educatiu finlandès a mitjan novembre, amb un balanç final de nou morts i 10 ferits a les mans d'un estudiant. A Espanya, el Congrés dels Diputats va aprovar la primera Llei estatal sobre Comerç d'Armes, que presenta certes millores respecte a la proposta formulada inicialment per l'Executiu, per la qual cosa a partir d'ara seran d'obligat compliment els criteris del Codi de Conducta de la UE.²⁰ Entre les principals modificacions, s'incorpora la compareixença del Secretari d'Estat per a Comerç al Congrés dels Diputats, i s'han inclòs les armes de caça i tir esportiu com a material subjecte al control. No obstant això, altres aspectes com la falta de control i transparència en la decisió d'aprovació de llicències es van mantenir intactes, raó per la qual encara són diversos els aspectes per millorar en aquest àmbit.

A **Orient Mitjà**, el Secretari General de l'ONU va instar el govern del **Líban** a augmentar els seus esforços en el control del tràfic il·lícit d'armes lleugeres procedents

de **Síria**. Com a resposta, el Primer Ministre libanès, Fouad Siniora, va anunciar el reforç d'efectius de la policia a les zones frontereres, encara que va negar l'existència d'algun tipus de tràfic d'armament des del final del conflicte amb Israel, l'agost de 2006. Per altra banda, diverses fonts van acusar **Israel** d'haver estat experimentant amb noves armes en el conflicte del Líban i en les seves incursions a Gaza l'agost de 2006. Finalment, el govern dels **EUA** va anunciar la pèrdua a l'**Iraq** d'un total de 190.000 armes que havien de ser transferides a les forces de seguretat durant el 2004 i el 2005 a causa de l'absència de números de sèrie, tot i l'augment de les mesures de seguretat des de 2005.

6.3. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR)

Aquest apartat se subdivideix en dos: per una banda, les principals iniciatives internacionals que han caracteritzat globalment els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents,²¹ i per l'altra, una evolució dels principals programes durant el 2007 (indicador núm. 14), amb un èmfasi especial en el fenomen dels menors-soldat.

a) Principals iniciatives internacionals

A mitjan 2007 es va celebrar la Segona Conferència Internacional sobre DDR i Estabilitat a l'Àfrica.²² Entre els objectius hi havia possibilitar la integració regional dels esforços en aquest tipus de programes, per compartir coneixements i extreure'n bones pràctiques i recomanacions. Aquests van ser els aspectes que s'hi van tractar: combatents en terra estrangera (especialment indicat a la regió dels Grans Llacs), DDR i Justícia Transicional (freqüentment aplicats de manera separada), dones i menors associats a grups armats (per resoldre així les necessitats d'aquests col·lectius més vulnerables) i la relació entre DDR i la reforma del sector de seguretat. D'altra banda, un estudi realitzat per l'Institut de les Nacions Unides d'Investigació sobre el Desarmament (UNIDIR) va mostrar que el 95% de l'assistència financera per implementar el Programa d'Acció de Nacions Unides sobre armes lleugeres a la regió dels Grans Llacs i Àfrica Central s'ha anat invertint en els programes de DDR. L'estudi mateix va assegurar que Burundi, Ruanda i Uganda van ser els països que van rebre més assistència per a aquest tipus de programes.²³

Com a principal novetat en aquest àmbit, el Comitè d'Assistència al Desenvolupament de l'OCDE va publicar el seu manual sobre reforma del sector de la segu-

20. Vegeu el Codi de Conducta complet a l'Annex VII.

21. Entès com aquelles iniciatives que es donen en contextos de rehabilitació postbèl·lica i l'objectiu de la qual se centra en el desarmament d'un o diversos grups armats que han format part del conflicte, la desmobilització de la vida militar i la reintegració a la vida civil dels efectius.

22. Per a més informació, vegeu <<http://www.un.org/africa/osaa/ddr2.htm>>.

23. Maze, K., Parker, S., *International Assistance for Implementing the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects. Findings of a Global Survey*. UNIDIR, 2006, a <http://www.unidir.ch/bdd/fiche-ouvrage.php?ref_ouvrage=92-9045-006-B-en>.

retat, amb els objectius de proveir els donants de noves directrius per entendre la relació entre seguretat i desenvolupament, a més de mostrar certes línies mestres per avaluar el disseny, l'aplicació i l'avaluació d'aquest tipus de programes.²⁴ Entre les principals debilitats detectades en contextos de rehabilitació postbèlica destaca l'absència d'una estratègia coherent que compregui tots els recursos humans i econòmics disponibles, així com el fet que estigui relacionat amb altres processos paral·lels, com ara el de justícia o el de desarmament, al si d'un sistema interconnectat. Altres debilitats que s'hi van trobar van ser la falta de capacitat per al suport d'aquest tipus de processos, a més d'una necessitat alarmant d'apoderament dels actors locals i una formació en aquesta matèria per al sector governamental.

Per altra banda, un aspecte estretament relacionat amb aquest tipus de programes fa referència al tractament d'un dels col·lectius en situació de més vulnerabilitat: els menors-soldat. Durant el 2007 es va commemorar el desè aniversari de l'informe de Graça Machel per avaluar l'impacte dels conflictes armats sobre els menors i fer visible així la figura dels joves combatents, que posteriorment va menar a l'aprovació d'una legislació contra el reclutament forçat d'aquest col·lectiu, tal com reflecteix el darrer informe del Secretari Gene-

ral de l'ONU al respecte.²⁵ En aquests 10 anys, dues de les principals preocupacions relacionades feien referència a la necessitat d'incloure el control d'armament, especialment lleuger, en el nou document, així com la preocupació per la proliferació de menors-soldat en contextos de violència armada, especialment urbana, fora de situacions de conflicte. A més a més, al principi de l'any es va celebrar a París una conferència de caràcter mundial, organitzada per la UNICEF i el govern de França, en la qual 58 països es van comprometre a posar fi a la utilització il·legal de nens i nenes en els conflictes armats i a proporcionar una assistència eficaç als que ja intervenen en les activitats de forces o grups armats.

b) Evolució dels principals programes de DDR durant 2007

Al llarg de 2007 es van identificar 19 programes de DDR (indicador núm. 14), amb una xifra lleugerament superior al milió de combatents per desmobilitzar (un 40% procedent de les forces armades i un 60% de grups armats d'oposició) i un pressupost de prop de 1.700 milions de dòlars. Per desenvolupar l'evolució concreta de cadascun dels programes s'ha optat per dividir-los entre els que s'han iniciat durant l'any

Quadre 6.3. Concepte de la UE per al suport al DDR

La Comissió Europea i el Consell de la Unió Europea van aprovar al final de 2006 el Concepte de la UE per al suport al DDR, amb l'objectiu inicial de comprovar fins a quin punt aquest tipus de programes es dirigien a les necessitats de seguretat comunitària.²⁶ El document va ser elaborat per la Comissió i el Secretariat del Consell, tenint en compte les recomanacions publicades en un informe previ, coordinat per International Alert.²⁷

Del Concepte, que identifica el DDR com "una àrea clau en l'activitat de la UE per a la construcció de pau" en rehabilitació postbèlica, cal destacar-ne la classificació de les activitats de la UE en aquest camp com a complementàries a les de Nacions Unides i el Banc Mundial. A més a més, reconeix la conceptualització del DDR com a part de la reforma del sector de la seguretat i la possibilitat d'actuar tant a curt com a llarg termini (és a dir, des dels processos de pau fins al desenvolupament socioeconòmic), així com l'èmfasi en la prevenció del reclutament i l'atenció de menors-soldat.

En la recerca d'una estratègia coherent per al DDR, se celebra l'avantatge comparatiu que suposa, sobre altres actors, la varietat d'instruments tant civils com militars a la disposició de la UE; i, per altra banda, subsumeix el DDR en la reforma del sector de seguretat i deixa per a aquesta àrea la definició detallada d'una política comuna.

Més concretament, l'informe de recomanacions previ esmentat anteriorment instava la UE a centrar-se en el DDR "com a objectiu", és a dir, a adoptar una perspectiva a llarg termini en la qual amplis programes de desenvolupament integrin objectius de reconciliació, reconstrucció, governabilitat o justícia, entre altres. La UE, tot i això, en el seu Concepte es reserva la possibilitat d'actuar en DDR "com a programa", és a dir, en la dimensió de seguretat a curt termini. En definitiva, l'adopció en l'organisme europeu d'una estratègia pròpia sobre un tipus de programes no ha servit per institucionalitzar un programa que aprofiti l'amplitud de recursos d'aquesta institució. Al contrari, hi ha afegit certes contradiccions i punts encara per resoldre, malgrat les bones intencions de coordinar les agendes d'iniciatives tan vinculades com les de la reforma del sector de seguretat.

24. OCDE, *OECD DAC Handbook on Security System Reform: Supporting Security and Justice*, OCDE, 2007, a <<http://www.saferworld.org.uk/publications.php?id=272>>.

25. Vegeu l'informe del Secretari General sobre Menors i Conflictes Armats a <<http://www.un.org/spanish/docs/report07/repl07.htm>>.

26. Comissió Europea, *EU Concept for Support to DDR*, desembre 2006, a <http://www.eplo.org/documents/EU_Joint_concept_DDR.pdf>.

27. International Alert, *DDR: Supporting security and development. The EU's added value*, 2006, en <http://www.conflictprevention.net/library/documents/thematic_issues/cpp_eu_ddr.pdf>.

2007, van transcórrer durant aquests 12 mesos i van finalitzar en aquest mateix període.²⁸

Els països que han iniciat un programa de DDR (estatal o regional) van ser **Côte d'Ivoire, la República Democràtica del Congo (Ituri) i el Sudan (SPLA)**. Quant a **Côte d'Ivoire**, el President, Laurent Gbagbo, i el Primer Ministre, Guillaume Soro, van presidir la cerimònia de la "flama de la pau", que va servir com a inici del procés de desarmament al país. Aquest procés es va mantenir estancat durant uns mesos, principalment a causa de la decisió sobre el nombre d'efectius que s'havien de desmobilitzar dins de cada grup armat i la possibilitat de manteniment dels rangs amb vista a la creació de les noves forces armades. Arran de la falta d'avanços en el procés de DDR, van augmentar els índexs de criminalitat, principalment al nord, per part de presumptes membres de les Forces Nouvelles i de milícies progovernamentals, segons declaracions de membres del PMA. Al desembre es va iniciar el procés de desarmament amb dues cerimònies fonamentalment simbòliques, en les quals un destacament de cada bàndol es va retirar de la primera línia del front de punts d'acantonament a Tiebissou i Bouaké. El procés de DDR té prevista una extensió de tres mesos i preveu 5.000 soldats de les forces armades governamentals i 42.500 membres de les Forces Nouvelles acantonats i, posteriorment, desarmats. Una part es reinseriran en les noves forces armades nacionals i la resta seran desmobilitzats.

El PNUD va posar en marxa el juliol la tercera fase del DDR dirigit a les milícies de la regió d'Ituri a la República Democràtica del Congo. Es van desarmar 3.500 dels 4.500 combatents previstos. A la resta del país, el Programa Nacional de DDR va desmobilitzar gairebé 14.000 combatents, mentre que el procés implementat per la MONUC, que des de 2002 repatria combatents estrangers, en va assistir 800. Al **Sudan**, es va iniciar el procés de desmobilització d'uns 25.000 excombatents del SPLA, encara que no estava assegurat el paquet de reinserció, a causa dels retards en els fons procedents de Nacions Unides. A més a més, les forces armades sudaneses i l'exèrcit del SPLA van acordar el desplegament de les Unitats Integrades Juntes, amb les quals es va pretendre unificar les forces militars a la regió, si bé cap de les tropes no ha rebut entrenament conjunt. Per altra banda, a l'est del país, els antics combatents van començar a abandonar els seus camps d'acantonament i es van desplaçar a les àrees designades al voltant de les principals localitats de la regió.

Els països que durant el 2007 van prosseguir els seus programes van ser **l'Afganistan, Angola, Burundi, el Congo, la República Centreafricana, Haití, Indonèsia (Aceh), Libèria, Nepal, Ruanda, el Txad i Uganda**. L'antic programa de DDR del PNUD a l'**Afganistan**, dirigit a les forces armades estatals i finalitzat el 2006, es va

transformar aquest any en un instrument per al desminatge i la dissolució de grups armats (DIAG), que s'espera fins a l'any 2011. Després de desarmar 274 milícies compostes per més de 60.000 combatents i recol·lectar prop de 35.000 armes, l'Executiu afganès va considerar que els objectius no s'han pogut complir del tot, a causa de l'escassetat de forces de seguretat estatals per executar el pla i el suport que encara reben centenars de milícies per part de senyors de la guerra i xarxes terroristes. A més a més, tant l'ANBP com el PNUD es van comprometre, d'acord amb el govern afganès, a quedar-s'hi fins a desembre de 2007, per realitzar el seguiment dels Projectes de Suport a la Reintegració. D'altra banda, el govern va anunciar la seva intenció de reclutar membres de les comunitats per a la composició de les forces policiaques i les forces armades, encara que va negar que es tractés de la creació d'unes noves forces paramilitars. A **Angola**, durant el primer trimestre de 2007 es va donar per finalitzada la fase de desmobilització amb 97.114 combatents desmobilitzats, un 70% de la xifra que s'esperava. El govern va assenyalar la importància de la reintegració dels antics combatents en la vida civil, a més d'establir una legislació que permet la incorporació d'antics combatents discapacitats a empreses, tant de caràcter públic com privat. Encara al continent africà, es van donar certs progressos

positius a **Burundi**, amb uns 23.000 excombatents ja desmobilitzats, incloent 3.015 menors i 502 dones (a més d'haver recollit prop de 5.400 armes lleugeres), especialment en l'atenció dels menors-soldat, encara que també es van detectar episodis de violència en diversos camps d'acantonament, en protesta per les males condicions en què es troben aquests espais.

Al **Txad**, si bé el govern es va comprometre a desmobilitzar els menors que operaven tant a les forces armades com en grups armats d'oposició, Human Rights Watch va denunciar la falta de compromís en aquest àmbit.²⁹ El mateix Executiu va adduir dificultats en el procés, a causa del gran nombre d'efectius per desmobilitzar i la falta d'infraestructures per garantir una reintegració adequada. Al final de l'any, la UNICEF va revelar que el seu programa per desmobilitzar centenars de menors-soldat es trobava paralitzat a causa dels combats entre les forces armades i els grups armats d'oposició de l'est. Respecte al **Congo**, el Japó i el PNUD van signar un acord pel qual el govern japonès finança amb dos milions de dòlars el desarmament i la reintegració d'antics combatents a partir de l'any 2008. Segons el MDRP, el projecte va completar el registre dels excombatents autodesmobilitzats, mentre que s'esperava l'inici del desemborsament per a la fase de reintegració, a més de la negociació per vincular aquest programa amb altres projectes de caràcter agrícola.

Pel que fa a **Haití**, a més de l'evolució del programa en si, amb un balanç momentani de tot just 200 armes i

28. Vegeu l'Annex VI.

31. HRW, *Early to War. Child Soldiers in the Chad Conflict*, 2007, a <<http://hrw.org/reports/2007/chad0707/>>.

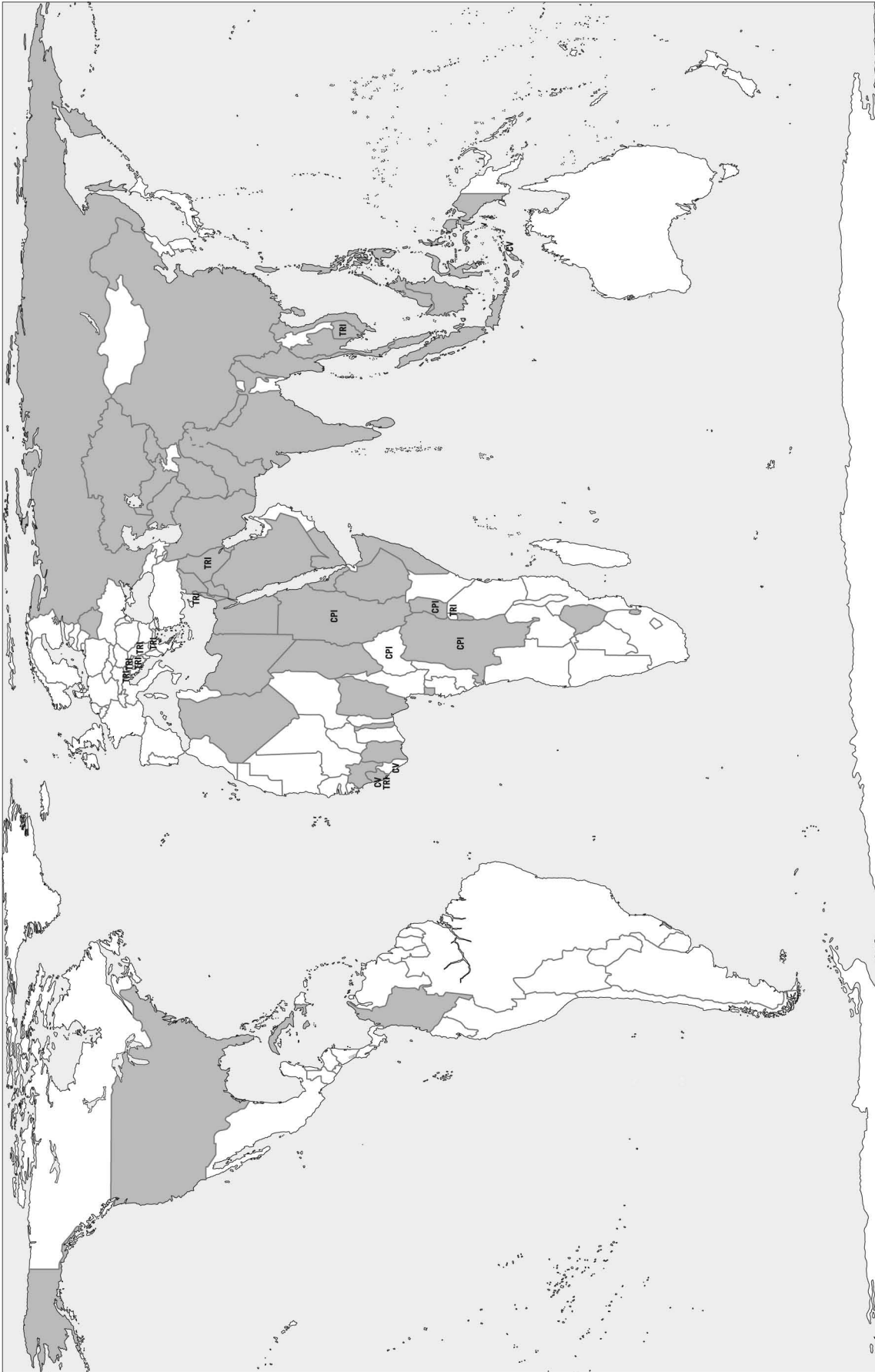
6.000 unitats de munició recollides, el debat va estar centrat en la formació d'un nou cos de seguretat, en el qual les antigues FAd'H reclamaven la seva reconstitució, independentment del lliurament de paquets de reinserció per als antics membres que s'havien desmobilitzat voluntàriament al març de 2006. A **Indonèsia (Aceh)**, el govern del Japó va decidir ampliar el seu suport al programa de construcció de pau a la regió, liderat per l'Organització Internacional per a les Migracions, a través de la donació de nou milions de dòlars addicionals per contribuir a la reintegració d'excombatents, entre altres col·lectius. Quant a **Libèria**, la principal preocupació raïa en els 23.000 excombatents que encara no havien participat en cap programa de formació, dos anys després de dur-se a terme el procés de desarmament, cosa que en posa en perill la reintegració efectiva. Cal sumar-hi la manifestació de centenars de soldats desmobilitzats a Monròvia pels retards en el pagament de les ajudes preestablertes.

Al **Nepal**, el procés de desmobilització de les forces armades i l'Exèrcit d'Alliberament Popular va prendre impuls al principi de l'any. Uns mesos més tard, es va paraitzar, a causa de disputes entre el govern i el Partit Comunista del Nepal (Maoista), en les quals també va estar implicada la UNMIN, a causa tant d'assump-tes principalment materials (males condicions dels centres d'acantonament i demandes de subsidis en igual mesura per a les forces armades i per als maoistes) com de caire marcadament polític (procés de verificació i estatus de combatents). El procés es va reprendre al final de l'any. A **Ruanda**, el programa va continuar amb la desmobilització dels grups armats. Fins ara, s'han desmobilitzat 38.731 de les antigues forces armades (el 100% de la xifra esperada), 6.423 membres adults dels grups armats d'oposició (el 27% de la xifra esperada) i 662 menors-soldat (el 24% de la previsió). Finalment, a **Uganda**, fonts militars van afirmar haver-hi desmobilitzat ja 4.000 soldats en la rees-

tructuració de les seves forces armades. No obstant, la UNICEF va anunciar que més de 150 persones, incloent dones i menors, havien mort al llarg dels dos darrers mesos a Karamoja, al nord-est del país, com a conseqüència dels enfrontaments entre el govern i les milícies de les comunitats de pastors existents a la zona, en el marc d'un programa de DDR forçós que va estar duent-hi a terme el govern.

Per acabar, cal destacar la fi del procés a **Colòmbia**, dirigit al grup paramilitar AUC, i a la **República Centreafricana**. El govern colombià va destruir al final de l'any les més de 18.000 armes que havien estat recol·lectades al llarg del procés de desmobilització de les AUC. A més a més, es va assegurar que, dels 36.000 excombatents a càrrec de l'Oficina de Reinserció, 20.000 estiguin treballant i els altres 16.000 estudiant. No obstant això, la constatació del ressorgiment de grups paramilitars, sota el fenomen conegut com reparamilitarització, va posar en dubte l'eficàcia de l'estratègia de desmobilització i reintegració que s'hi du a terme des de 2003, encara que la diversitat de motivacions polítiques i criminals del fenomen no permet reduir-ne la causa a una de sola. Quant a la **República Centreafricana**, s'hi va donar per finalitzat el procés de reintegració dels 7.565 excombatents. Se'n va detectar la reinserció completa (familiar, social i econòmica) de 5.514 i es va acordar la desmobilització d'uns 500 menors-soldat a través d'una estratègia de reintegració de base comunitària.

Una menció a part mereix el cas de **Sierra Leone**, amb un procés finalitzat el 2005, on diversos experts van assenyalar que, a més de constatar-se una xifra propera als 72.490 excombatents desmobilitzats en menys de dos anys, s'havia detectat una gran disminució del nombre d'armes en circulació al país al llarg dels últims sis anys.

Paisos amb greus violacions dels drets humans
 Paisos amb comissió de la veritat
 Paisos que han establert un tribunal
 Investigació del TPI en curs
 TPI en curs

7. Drets humans i justícia transicional

- De l'anàlisi dels indicadors es deriva que el 2007 es van cometre violacions greus de drets humans a 57 països.
- L'Assemblea General de l'ONU va adoptar la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes després de 20 anys d'intensos debats.
- Malgrat diverses dificultats, es van consolidar les tasques de la Cort Penal Internacional, en el seu cinquè aniversari, així com les dels tribunals internacionals, mitjançant noves sentències, judicis i pressions als respectius governs perquè lliuressin els sospitosos de crims de guerra i de lesa humanitat.
- Va començar el judici contra l'expresident de Libèria, Charles Taylor, davant el Tribunal Especial de Sierra Leone, que es va convertir en el primer cap d'un Estat africà processat per un tribunal penal internacionalitzat.
- Malgrat les crítiques al funcionament d'algunes Comissions de la Veritat (Timor-Leste), es va estudiar la possibilitat de crear un òrgan d'aquest tipus a Burundi, el Nepal i Indonèsia (Aceh).

Aquest capítol analitza en **un primer bloc la situació dels drets humans al món** a partir d'una sèrie d'indicadors per a l'elaboració dels quals s'han utilitzat com a fonts organitzacions no governamentals de drets humans, així com organitzacions intergovernamentals i internacionals. En una **segona part es descriuen els elements més significatius dels processos de justícia transicional oberts** en l'actualitat. El capítol s'inicia amb un mapa en el qual s'assenyalen els 57 països amb violacions greus dels drets humans i els països on hi ha algun procés de justícia transicional en curs (segons l'indicador núm. 21).

7.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional

a) Compromís dels Estats amb els instruments internacionals de drets humans i del Dret Internacional Humanitari

El procés de signatura i ratificació dels tractats internacionals de drets humans suposa un primer pas cap al compliment per part dels Estats de les seves obligacions per a la protecció i la promoció dels drets humans, i permet també, per altra banda, un primer suport legal internacional per a l'exigència del respecte als drets humans (indicador núm. 15). D'altra banda, l'indicador també fa referència a les ratificacions del Protocol addicional als Convenis de Ginebra (1949), relatiu a la protecció de les víctimes de conflictes armats sense caràcter internacional (Protocol II),¹ pel fet que cada vegada més els conflictes armats tenen la població civil com un dels seus objectius principals i que els civils són objecte de greus violacions dels drets humans per part dels diferents actors armats, tal com s'analitza més endavant. Cal ressaltar que només una trentena d'Estats han ratificat el conjunt dels nou tractats a data de 31 de desembre de 2007. **Bahrain** i la **República Democràtica Popular de Laos** són els dos nous Estats que el 2007 han ratificat el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, i **Argentina** i **Mauritània** són els nous Estats que formen part de la recentment creada Convenció Internacional sobre la Protecció dels Drets de tots els Treballadors Migratoris i dels seus Familiars.

L'Assemblea General de l'ONU va adoptar la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes, després de més de 20 anys de debats intensos

Com a gran fita de l'any 2007, cal destacar l'adopció per part de l'Assemblea General de l'ONU de la **Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes**, després de més de 20 anys de debats intensos i compromisos complicats. Per altra banda, tot i que es van aprovar per consens dos textos internacionals de gran importància, la **Convenció Internacional dels Drets de les Persones amb Discapacitat** i la **Convenció per a la Protecció de Totes les Persones Contra les Desaparicions Forçades**, al final d'aquest any no s'havien recollit encara les 20 ratificacions necessàries perquè entrés en vigor.

b) La situació dels drets humans al món

Aquest apartat descriu la situació dels drets humans i del Dret Internacional Humanitari (DIH) al món, segons fonts no governamentals, internacionals i dels mateixos governs, així com la qüestió de la pena de mort.

1. S'entén per 'conflictes armats sense caràcter internacional' aquells en els quals s'enfronten les FFAA regulars i grups armats d'oposició o grups armats d'oposició entre si, dintre del territori d'un mateix Estat. En ells s'aplica una sèrie més limitada de normes, en particular les disposicions de l'article 3 comú als quatre Convenis de Ginebra i el Protocol addicional II. En l'article nº 3 es regulaven els conflictes armats intraestatales fins a la publicació del Protocol II.

Quant a la descripció de la situació dels drets humans que ofereixen les ONG, cal ressaltar que, a partir de l'anàlisi dels informes anuals d'Amnistia Internacional² i de Human Rights Watch (HRW)³ —ambdós referits a fets esdevinguts el 2006— (indicador núm. 16), es va constatar un empitjorament generalitzat de la situació respecte a l'any anterior. En concret, es van cometre abusos relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona de manera sistemàtica i generalitzada a 85 països; a 103 països es van aplicar la tortura i els maltractaments; es van conculcar greument les llibertats fonamentals a 146 països; es van produir detencions arbitràries a 84 països, i 56 països van celebrar judicis sense les degudes garanties. A tot això cal sumar el fet que a 74 països impera un clima total d'impunitat respecte a les violacions de drets humans que s'hi perpetren.

Per altra banda, l'any 2007 les ONG internacionals i locals van assenyalar especialment tres àmbits en els quals es van produir, de manera especialment rellevant, violacions dels drets humans. Tenen a veure amb greus restriccions a la llibertat d'expressió i opinió i abusos de poder per part dels cossos i les forces de seguretat de l'Estat (que van tenir com a blanc professionals dels mitjans de comunicació, defensors dels drets humans i opositors polítics), violacions dels drets humans i del DIH en situacions de conflicte armat i les conseqüències sobre les llibertats individuals de la lluita antiterrorista.

Amb relació al primer àmbit, les ONG van denunciar que, al continent africà, el govern de **Zimbabue** va persistir en la seva política de persecució dels defensors de drets humans, va prohibir durant tres mesos (encara que *de facto* es va allargar durant tot el 2007) els drets de manifestació i reunió i va endurir el tràmit de l'obtenció de llicències de les ONG per operar al país. Aquesta situació va motivar l'anunci de la UE d'estendre la llista de personalitats del país a cinc nous ministres del govern que seran sancionats per suposades violacions dels drets humans (aquesta sanció afecta ja aproximadament 100 membres de l'executiu). Segons dades del principal partit opositor, des de gener es van produir 4.122 casos de violència política al país, mentre que l'organització Fòrum d'ONG pels Drets Humans a Zimbabue va comptar un total de 2.333 violacions dels drets humans en el mateix període. En el cas de **Guinea**, cal ressaltar la resposta violenta de la policia i de les forces armades durant les manifestacions de gener-febrer de 2007 que van provocar més de 130 víctimes mortals i 1.500 ferits, així com la impunitat de què van gaudir l'any 2007 els responsables directes i indirectes d'aquests fets, que continuen exercint les seves funcions en les

Les ONG van posar en relleu igualment les violacions de la llibertat d'expressió i associació en països d'Àsia Central i del Caucas

forces de seguretat. **Somàlia** va viure, per altra banda, una onada d'atacs contra els mitjans d'informació, fins al punt que es va produir fins i tot l'assassinat de dos professionals del periodisme independent.

A Àsia, el **Pakistan** va viure de manera especial una crisi d'independència del poder judicial que va originar una sèrie de protestes a les quals les forces armades van donar resposta amb violència. A final del 2007, l'estat d'excepció decretat per Musharraf va provocar més detencions massives d'opositors, defensors dels drets humans i juristes. Per la seva banda, el govern de **Myanmar**, que havia persistit durant el 2007 en la seva política de persecució de les organitzacions de drets humans, amb prohibició de la renovació de la seva inscripció en el registre i la instauració d'un sistema de permisos directe del govern, va reprimir durament les manifestacions del final de 2007 contra el règim, que van provocar detencions, així com més de 30 morts, segons fonts no governamentals. A **Sri Lanka**, desenes de periodistes es van manifestar per protestar per la mort i el segrest de professionals de la informació al país i van assenyalar que aquest estat és un dels més perillosos del món per a aquest col·lectiu. HRW va publicar per primera vegada un extens informe sobre les **Filipines**⁴ on va exposar la responsabilitat de les forces de seguretat de l'Estat en les execucions extrajudicials i la desaparició de membres de partits polítics d'esquerra, ONG, periodistes i veus crítiques al si del clergat, en un clima de total impunitat.⁵

Les ONG van posar en relleu igualment les violacions de la llibertat d'expressió i associació en **països d'Àsia Central i del Caucas**. Les seves principals víctimes van ser opositors polítics i presos polítics al **Turkmenistan** i periodistes crítics amb les autoritats a l'**Azerbaidjan**, l'Estat membre de l'OSCE amb més periodistes empresonats. Diverses ONG internacionals van reclamar a la UE que no aixequés les sancions a l'**Uzbekistan** per la forta repressió interna, exercida coincidint amb la primera suspensió parcial, per part d'aquesta organització, d'un acord de cooperació per manca de compliment de qüestions relatives als drets humans. Amnistia Internacional va assenyalar també, al llarg de 2007, el deteriorament de la llibertat d'expressió i reunió a l'**Uzbekistan**, les denúncies persistents de tortures i tractes inhumans generalitzats a persones detingudes i la negativa de les autoritats a suspendre les execucions, malgrat el decret presidencial d'abolició de la pena de mort a partir de 2008. HRW també va fer una crida a la UE, per sol·licitar més pressió sobre **Rússia** pel que fa a la restauració de la llibertat d'expressió, la llibertat dels mitjans de comunicació i la retirada de les restriccions imposades a les ONG en un context preelectoral.

2. Amnistia Internacional, *Informe 2007. L'estat dels drets humans en el món*. Vegeu l'informe complet a: <<http://thereport.amnesty.org/esl/Homepage>>.

3. Human Rights Watch, *World Report 2007*. Vegeu l'informe complet a: <<http://hrw.org/wr2k7/>>.

4. Human Rights Watch, *Scared Silent. Impunity for the Extrajudicial Killings in the Philippines*, Juny 2007.

5. Philip Alston, Relator Especial de l'ONU sobre les execucions extrajudicials, sumaris o arbitràries, va declarar en el seu informe sobre aquest país de febrer de 2007 (A/HRC/4/20/Add.3) que un nombre important d'execucions extrajudicials comeses a Filipines són clarament atribuïbles a les FFAA.

Quadre 7.1. Mesures excepcionals i drets humans

Si bé el recurs als estats d'excepció sempre ha estat un instrument utilitzat pels governs de caràcter més autoritari, últimament s'està produint un abús en l'adopció de mesures d'aquest tipus per part dels Estats en el marc de la lluita antiterrorista a tots els continents.

El Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics autoritza els Estats a suspendre de manera unilateral i temporal algunes de les obligacions que els incumbeixen, és a dir, a decretar estats d'excepció. No obstant això, hi ha tres condicions fonamentals: que la situació sigui de caràcter excepcional, que "posi en perill la nació" i que l'Estat part ho hagi comunicat oficialment a l'ONU. El dret internacional considera legal la figura de l'estat d'emergència, però exigeix uns límits estrictes pel que fa a les mesures que s'hi adopten, que han de ser de caràcter excepcional i temporal i no han de derogar mai el dret a la vida o a no patir tortures ni maltractaments.⁶

Els estats d'emergència suposen la creació per part de l'Estat d'un marc de excepcionalitat legal en el qual habitualment s'incrementen els poders de l'executiu i els cossos de seguretat de l'Estat, mentre que el poder judicial, i el control que exerceix sobre els governs, s'afebleix greument. L'augment d'aquest tipus de situacions suposa un intent per part de certs governs de crear una normativa que permeti justificar accions, que a la llum del marc normatiu ordinari d'un Estat de dret constitueixen greus violacions dels drets humans, com per exemple a Geòrgia o el Pakistan al final de l'any.

Pel que fa al segon àmbit, que té a veure amb violacions dels drets humans en situacions de conflicte armat, cal ressaltar al continent africà la greu situació dels drets humans a **Darfur (Sudan)**. Els atacs aeris de les forces armades a Darfur Nord —que impossibiliten la diferència entre objectius militars i civils— van ser qualificats per l'ACNUDH de violació greu del dret humanitari i dels drets humans. L'ACNUDH va acusar també el govern del Sudan de no dur a terme cap acció efectiva per evitar futurs atacs, ni per processar els responsables o compensar les víctimes. En aquest sentit, HRW va sol·licitar al Consell de Seguretat de l'ONU la imposició d'un embargament sobre la producció petrolera.

Al continent americà, Amnistia Internacional va assenyalar igualment, a través del seu informe anual, que, tot i la disminució de delictes (com homicidis i segrests) a **Colòmbia**, així com dels desplaçaments forçats, els escamots de les FARC i l'ELN van continuar cometent infraccions greus i reiterades del DIH, com la presa d'ostatges i l'homicidi de civils, així com el reclutament de menors. Així mateix, la Comissió Interamericana de Drets Humans, va denunciar en un informe l'ús de la violència física, sexual i psicològica contra les dones com a estratègia de guerra i la discriminació derivada del conflicte.

A Àsia, HRW i la Comissió Independent Afganesa de Drets Humans van expressar la seva preocupació pel nombre creixent de víctimes mortals civils a l'**Afganistan** i, especialment, els bombardeigs de les forces armades nord-americanes. Segons aquestes organitzacions, la negació en alguns casos de l'autoria dels fets i el recurs a un discurs formal de disculpa, en uns altres, suposen una negació dels principis bàsics del dret humanitari per part de les tropes dels EUA i mostren la debilitat del govern respecte a la protecció de la seva població civil. Les organitzacions van denunciar

igualment de manera especial l'actuació dels cossos de seguretat a **Sri Lanka**, on se'ls responsabilitza de contribuir al segrest de menors en un context en el qual s'estan cometent greus violacions dels drets humans per part dels cossos de seguretat, de grups paramilitars i dels guerrillers tàmilis.

Amnistia Internacional, HRW i el Moscow Helsinki Group, Memorial i el *think tank* Demos van denunciar les greus violacions dels drets humans provocades per les operacions antiterroristes de les autoritats russes a **Txetxènia** i a la resta del Caucas nord, encara que l'organització russa Memorial va destacar una reducció dels segrestos en els últims mesos a Txetxènia. Per la seva banda, HRW va criticar que, malgrat que diversos òrgans del Consell d'Europa havien documentat de manera extensa les atrocitats comeses a Txetxènia, aquest organisme no havia amonestat Rússia a causa de la unanimitat necessària de l'organització per actuar contra algun dels seus membres. Així mateix, va declarar que Rússia continua sense implementar les sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans.

Orient Mitjà va continuar protagonitzant un dels escenaris més virulents, en el qual la població civil també va sofrir les pitjors conseqüències. Respecte a les conseqüències del **conflicte israeliano-palestí** sobre la societat civil, les organitzacions de drets humans B'tselem i l'Associació pels Drets Civils van rebutjar la política d'expropiacions i el desplaçament forçat de palestins a Cisjordània, mentre que la primera i HaMoked Centre for the Defence of the Individual van denunciar les condicions inhumanes a les quals havien estat sotmesos els 11.000 detinguts palestins en presons d'Israel i la vulneració dels seus drets processals.

El tercer àmbit d'activitat de les ONG durant l'any 2007 va abraçar els impactes de la lluita antiterrorista i les denúncies creixents de tortures i desaparicions

6. Comentari general a l'article 4 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics sobre estats d'emergència.

Quadre 7.2. El dret a la llibertat d'expressió dels mitjans de comunicació en àrees de conflicte armat

Un dels col·lectius especialment perseguit en països immersos en conflicte armat o en situació de tensió és el dels **professionals de la comunicació**. La capacitat de transmetre informació i de generar un debat crític els converteix en un dels principals objectius de règims no democràtics, amb la qual cosa es vulnera l'obligació de l'Estat de garantir la llibertat de premsa i expressió. Així, el Relator Especial de Nacions Unides sobre la promoció i la protecció del dret a la llibertat d'opinió i d'expressió, Ambeyi Ligabo, va denunciar en el seu informe de 2007 la situació de precarietat en la qual treballa aquest col·lectiu quan es desplaça a àrees en conflicte, i va reiterar que la seguretat dels periodistes és una condició indispensable per garantir la llibertat d'expressió i d'opinió en un país.

forçades. Les ONG van començar l'any exigint novament el tancament del centre de detenció de **Guantánamo** per posar fi a cinc anys de tortures i detencions. Van recordar que, malgrat les crides reiterades de Nacions Unides, de la UE i d'altres organitzacions sol·licitant el tancament d'aquest centre, més de 400 persones hi continuen detingudes de manera indefinida. Al final de 2007, la Fédération internationale des Ligues de Droits de l'Homme (FIDH), el Center for Constitutional Rights (CCR), l'European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR) i la Ligue Française des Droits de l'Homme (LDH) van presentar una demanda contra Donald Rumsfeld, Secretari de Defensa dels EUA, davant el Procurador del Tribunal de Primera Instància de París per responsabilitats quant als mètodes de tortura utilitzats a Guantánamo.

Per la seva banda, HRW va qualificar el tractament rebut pels detinguts per la **CIA** de “desaparició forçada” i va exigir al govern dels EUA que informés al respecte. L'ONG va afirmar que aquestes persones podrien haver estat traslladades a presons a l'estranger, on continuarien sota el control efectiu de la CIA, o bé haurien estat retornades als seus llocs d'origen, que inclouen països com **Algèria, Egipte, Líbia i Síria**, on és habitual la tortura de sospitosos de terrorisme. Durant l'any 2007, les ONG internacionals van aplaudir que el Parlament Europeu aprovés l'informe que reclamava una investigació independent i que considerava inversemblant que certs governs europeus no tinguessin coneixement dels vols que van fer escala en alguns dels seus aeroports amb persones detingudes il·legalment. L'informe posava també de manifest que diversos governs europeus van violar un dels principis fonamentals en la

protecció dels drets humans, el *non-refoulement*, que prohibeix l'enviament d'una persona a un país on corre perill de sofrir violacions greus dels drets humans.

A Àsia, les **Filipines** va aprovar una Llei de Seguretat Humana,⁷ amb una definició tan excessivament vaga del terrorisme —com, d'altra banda, sol ser freqüent en aquest tipus de legislació— que pot donar lloc a abusos per part de les autoritats. Entre les disposicions que comporten més riscos pel respecte als drets humans, destaca la discrecionalitat que s'atorga a la policia, que pot procedir a una detenció sense ordre judicial, la possibilitat d'enviar una persona a un altre país en el cas que el seu testimoni sigui necessari en el marc d'investigacions per terrorisme i la pena de 40 anys de presó sense contemplar la llibertat provisional.

Pel que fa a la situació dels drets humans descrita per algunes organitzacions intergovernamentals i internacionals, cal destacar el novè **Informe anual sobre drets humans de la Unió Europea de 2007** (indicador núm. 17), que cobreix el període comprès entre juliol de 2006 i juny de 2007.⁸ Ofereix una perspectiva de totes les polítiques i les actuacions adoptades per la UE en l'àmbit dels drets humans, tant pel que fa a les accions bilaterals de la UE amb relació a tercers països com a l'actuació de la institució en fòrums multilaterals. En aquest sentit, la UE va copresentar davant la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU 13 resolucions, de les quals tan sols quatre van ser adoptades. Com a principal eix temàtic, la UE va liderar una declaració sobre la pena de mort que va obtenir el suport de 85 Estats. Cal destacar finalment el primer informe de la recent creada Agència dels Drets Fonamentals de la

Quadre 7.3. Legislacions que emparen els excessos de poder dels cossos i les forces de seguretat de l'Estat

En els últims anys, alguns dels abusos per part dels cossos de seguretat de l'Estat s'han perpetrat sota la cobertura legal de les anomenades “lleis de seguretat nacional” o “legislacions antiterroristes”. Després dels casos dels **EUA** i del **Regne Unit**, un dels països que van recollir aquesta tendència el 2007 va ser **Tailàndia**, amb un Projecte de Llei de Seguretat Interna que permetria detenir persones en centres privats, i no en comissaries, per més de set dies sense ordre d'arrest, i que autoritzaria que les forces de seguretat fossin eximides d'accions disciplinàries i mesures de responsabilitat penal i civil, la qual cosa fomentaria la impunitat en contextos determinats.

Davant aquest tipus de legislacions, cal insistir en el fet que tots els poders públics d'un Estat, inclosos els cossos de seguretat, han de respectar el principi de legalitat i de proporcionalitat en els seus actes, i també han de respectar les normes de drets humans contingudes en els textos constitucionals, els tractats internacionals i els codis de conducta de Nacions Unides que contenen garanties i drets, que les legislacions antiterroristes ometen de vegades.

7. Per a més informació, vegeu <<http://philippines.ahrchk.net/pdf/HumanSecurityActof2007.pdf>>.

8. Consell de la Unió Europea, *Informe anual de la UE sobre drets humans - 2007*, Brussel·les, 18 d'octubre del 2007, a <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st13288-re01.en07.pdf>>.

UE sobre racisme i desigualtat als països membres, que descriu situacions de discriminació en l'àmbit laboral, de l'habitatge i l'educació, i subratlla l'increment de la violència racista a diversos Estats membres.⁹

Respecte als països assenyalats en els informes, les resolucions i les declaracions del Consell de Drets Humans (CDH), així com en els informes dels mecanismes especials, de l'Alta Comissionada de Nacions Unides pels Drets Humans i en les resolucions de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU (indicador núm. 18), cal destacar l'especial referència a Bielorússia, Burundi, Cambodja, la República Democràtica del Congo, la República Democràtica Popular de Corea, Israel, Haití, Libèria, Myanmar, Palestina i el Sudan. Per altra banda, durant el 2007, el CDH es va reunir en tres **sessions ordinàries** (març, juny i setembre-desembre), cosa que va permetre discutir i votar 51 resolucions, 12 decisions i dues declaracions presidencials.¹⁰ Cal ressaltar que el Consell de Drets Humans va celebrar una **sessió especial** sobre la situació dels drets humans a **Myanmar**. Després d'un any d'incertesa i d'intenses negociacions, el CDH va adoptar finalment, el juny de 2007, un document titulat *Consell de Drets Humans: construcció institucional*, que estableix les bases per als seus mètodes de treball.¹¹ Aquest document, que fixa la duració dels mandats temàtics en tres anys i la dels mandats per país en un any, determina que els procediments especials podran exercir el seu mandat per a una duració màxima de sis anys. Encara que les ONG podran presentar candidats i que els aspirants podrien fins i tot presentar-se independentment, el procediment de selecció de candidatures continuarà sent rigorós.

Paral·lelament, el Consell va adoptar un reglament intern que confirma que la seva seu serà Ginebra i que s'hi celebraran, com a mínim, 10 setmanes de reunions l'any. Com a nota important, s'estableix que la participació de les ONG es regirà per les modalitats de la resolució 1996/31 del ECOSOC i de les pràctiques establertes per l'antiga Comissió. D'altra banda, cal subratllar que la presentació d'una resolució sobre un determinat país estarà condicionada a la obtenció del suport d'un mínim de 15 Estats membres. Aquests acords van tancar definitivament dos anys d'incertesa respecte al futur i primacia de aquest fòrum internacional i obren la possibilitat que els seus treballs no es releguin a un segon nivell dins del sistema de Nacions Unides.

Finalment, la qüestió de la concessió d'asil (indicador núm. 20) implica el reconeixement per part dels governs dels Estats d'acollida que la seguretat i la llibertat de la persona sol·licitant estan sota amenaça al seu país d'origen. Suposa, per tant, el reconeixement

governamental d'alguna violació dels drets humans al país d'origen o de persecució a causa de contextos de conflicte armat o tensió o altres motius (discriminació per raça, religió, nacionalitat o pertinença a determinat grup social). Destaquen, el 2007, les concessions a persones procedents, per ordre d'importància, de **Somàlia** (amb més de 25.000), **Myanmar**, la **Xina**, **Colòmbia** i la **República Democràtica del Congo**. En aquest sentit, cal destacar que prossegueix la tendència en el conjunt de països de no respectar els drets d'aquestes persones en situació de vulnerabilitat. Així, ACNUR va alertar durant aquest any sobre la preeminència de les raons de seguretat al·legades pels Estats a l'hora de tramitar les sol·licituds d'asil. El dret a l'asil és un dret fonamental reconegut en diversos instruments internacionals de drets humans i en les constitucions de nombrosos països. Aquesta organització ha indicat igualment que el nombre de sol·licituds d'asil procedents de l'Iraq als països industrialitzats ha crescut un 45% en la primera meitat de 2007 (comparat amb els sis mesos anteriors), amb un total de 19.800 sol·licitants.¹²

Finalment, l'existència i l'aplicació de la pena de mort (indicador núm. 19) és la negació del dret més fonamental: el dret a la vida. És important ressaltar que l'Assemblea General de l'ONU va aprovar el 18 de desembre de 2007 una resolució històrica a favor d'una moratòria de la pena de mort a tot el món. L'aprovació d'aquesta resolució significa un gran pas cap a l'abolició total, i la seva adopció per àmplia majoria confereix també a la resolució un pes moral i polític considerable. Quan es va proclamar la Declaració Universal dels Drets Humans el 1948, només vuit països havien abolit la pena capital. Actualment, 130 ho han fet per llei o en la pràctica, i l'any passat van ser tan sols 25 els governs que van aplicar aquesta pena. Una altra fita important va ser l'aprovació el mes de desembre, per part de l'Assemblea de Nova Jersey (EUA), d'un projecte de llei per substituir la pena de mort per la cadena perpètua. Una vegada el projecte estigui signat pel governador de la ciutat, New Jersey es convertirà en el primer estat dels EUA a abolir la pena de mort des que el Tribunal Suprem la va reinstaurar nacionalment el 1976.

Segons dades d'Amnistia Internacional, entre gener i octubre de 2007 gairebé la meitat dels països del món van abolir la pena de mort en la seva legislació; 90 països l'han abolit per a tots els delictes; 11 països l'han abolit per a tots els crims excepte per a crims de guerra; 32 països es poden considerar abolicionistes en la pràctica, ja que, malgrat que retenen la pena de mort en la legislació, no han portat a terme cap execució durant els últims 10 anys o més. En total, són 133 països els que l'han abolit per complet —en la legislació i en la pràctica—, i 64 la retenen i l'usen, malgrat el fet

9. UE, *Informe sobre racisme i xenofòbia en els Estats membres de la UE, 2007*, a <http://fra.europa.eu/fra/material/pub/racism/report_racism_0807_en.pdf>.

10. L'annex VIII recull en detall els treballs del Consell.

11. A/HRC/CAP DE BESTIAR/5/1 de 18 de juny del 2007.

12. L'Iraq ja apareixia com el primer país d'origen de les peticions d'asil en els països del món industrialitzat durant 2006.

que s'ha reduït el nombre de països que porten a terme execucions al llarg de l'any. El 91% de totes les execucions dutes a terme entre gener i octubre de 2007 van tenir lloc a la Xina, els EUA, l'Iran, l'Iraq, el Pakistan i el Sudan. Es calcula que, com a mínim, 1.010 persones van ser executades a la Xina, encara que les xifres reals és probable que siguin molt més elevades. No obstant això, les estadístiques oficials són secretes al país, cosa que en dificulta enormement el seguiment. L'Iran va executar 177 persones, el Pakistan 82 i es van produir 53 execucions en 12 estats dels EUA. El nombre total estimat de presos que es troben en el corredor de la mort oscil·la, a escala mundial, entre 19.185 i 24.646, segons la informació proporcionada per organitzacions de drets humans, mitjans de comunicació i les xifres molt limitades que ofereixen els governs. Al llarg d'aquests mesos, l'Iran va executar quatre persones que eren menors d'edat quan van cometre el crim, i una altra va ser executada al Pakistan.

El 2007 es van produir violacions greus dels drets humans a 57 països

Finalment, a partir de la valoració d'aquests indicadors i de les tendències observades a escala internacional quant als grans reptes que afronta la protecció i l'aplicació dels drets humans, s'ha elaborat una llista en la qual s'assenyalen els països amb violacions greus dels drets humans i de les llibertats fonamentals. Així, en aquest informe es considera que **el 2007 es van produir violacions greus dels drets humans a 57 països.**

7.2. Justícia transicional

A continuació es presenta un seguiment d'alguns aspectes relatius a la justícia transicional en la construcció de pau (a) i als processos judicials en curs (b, c, d), així com els treballs de les Comissions de la Veritat i la Reconciliació més rellevants de 2007 (i). L'indicador núm. 21 fa referència als països que han iniciat algun procés de justícia transicional destinat a gestionar, tant judicialment com extrajudicialment, els abusos dels drets humans comesos en un context passat de conflicte armat o règim dictatorial.¹³ Cal ressaltar que, respecte a la justícia ordinària, la decisió més significativa de 2007 feia referència a l'autorització de la Cort Suprema de Xile d'extraditar al Perú l'expresident Alberto Fujimori, el judici del qual es va iniciar el desembre del 2007.

a) La justícia transicional en la construcció de pau: amnisties

Un dels fets més rellevants de 2007 va ser la signatura a Uganda d'un acord sobre responsabilitat i reconciliació entre el govern i el grup armat d'oposició LRA. Aquest pacte, que fa referència al principi de complementarietat de la CPI, subratlla la competència de la jurisdicció nacional per jutjar els delictes comesos durant el conflicte, i estableix també que els sistemes tradicionals de justícia hauran d'ocupar un paper central en l'exigència de responsabilitats, com per exemple el mètode de justícia tradicional Mato Oput de la comunitat acholi.¹⁴

L'acord va establir igualment la necessitat d'incorporar mecanismes de justícia alternativa a Uganda que promoguin la reconciliació, sense especificar, no obstant això, a quina tipologia de sancions alternatives es refereix ni per a quins graus de responsabilitat. Les parts van acordar que les forces armades serien jutjades en la jurisdicció penal i els membres de l'LRA serien jutjats per la justícia penal i civil, per la qual cosa el govern d'Uganda hauria de presentar una demanda de

Taula 7.1. Països amb greus violacions dels drets humans el 2007

Afganistan	Iemen	RDP Corea
Algèria	Índia	Rússia, Fed. de
Aràbia Saudita	Indonèsia	Sierra Leone
Azerbaidjan	Iran	Síria, Rep. Àrab
Bielorússia	Iraq	Somàlia
Burundi	Israel	Sri Lanka
Cambodja	Jordània	Sudan
Colòmbia	Kazakhstan	Swazilàndia
Côte d'Ivoire	Líban	Tadjikistan
Cuba	Líbia	Tailàndia
EAU	Malàisia	Taiwan
Egipte	Myanmar	Togo
Eritrea	Nepal	Turkmenistan
Etiòpia	Nigèria	Txad
EUA	Oman	Uganda
Filipines	Pakistan	Uzbekistan
Guinea	Palestina, A.N.	Vietnam
Guinea Equatorial	Qatar	Xina
Haití	RD Congo	Zimbabue

13. Conjunt de mecanismes judicials i extrajudicials que s'endeguen en societats en transició d'un conflicte armat a la pau o d'una dictadura a la democràcia amb la finalitat d'afrontar un passat de violacions i abusos sistemàtics dels drets humans. Les principals estratègies de justícia transicional són jutjar (tribunals internacionals, mixtes, híbrids o internacionalitzats i tradicionals), reformar les institucions de l'Estat (forces de seguretat i càrrecs públics), buscar la veritat i l'esclariment històric (comissions oficials, no oficials, locals, internacionals), reparar a les víctimes (restitució, indemnització, rehabilitació, compensació moral/memòria i garanties de no repetició), així com impulsar la reconciliació.
14. El 'Mato Oput' consisteix en un sistema cara a cara entre les parts enfront d'un consell d'ancians que ha d'establir la culpa. Aquesta ha de ser reconeguda per un representant del clan familiar. Després de decidir-se una compensació, se segella l'acord bevent junts una beguda elaborada amb arrels que purifica a les parts dels esperits malignes (els rancors s'atribuïen a esperits i han de ser tractats per a la seva expulsió).

complementarietat a la CPI, ja que aquest òrgan ja havia llançat una ordre internacional de recerca i captura contra els cinc principals líders de l'LRA. En aquest context, l'Oficina de l'ACNUDH al país va publicar un informe sobre justícia transicional en el qual assenyalava que les comunitats acusaven per igual el govern i l'LRA de les violacions de drets humans.¹⁵ Per la seva banda, el Centre de Drets Humans de la Universitat de Berkeley va publicar un estudi, realitzat entre abril i juny de 2007, que, basat en 2.875 entrevistes, va mostrar que el 70% dels entrevistats subratllava la importància d'exigir responsabilitats als autors de violacions dels drets humans.¹⁶ La majoria també es va mostrar favorable a alguna forma d'amnistia, ja que molts membres de l'LRA són persones segrestades. Finalment, el 52% de les persones entrevistades també va indicar que cal establir processos de perdó, reconciliació i reintegració a les comunitats.

Respecte a la **República Democràtica del Congo**, Louise Arbour, Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, va assenyalat que Nacions Unides està en contra de qualsevol forma d'amnistia per als crims de guerra i els crims contra la humanitat, i va afirmar que, si el govern no té els mitjans per processar els responsables, com a mesura mínima no hauria d'assignar-los en cap cas càrrecs en el servei de seguretat o en l'administració. Finalment, a **Côte d'Ivoire**, el President Laurent Gbagbo va decretar una nova llei d'amnistia que cobria els crims comesos durant el conflicte des de setembre de 2000. Aquesta mesura no va ser aplicada en els casos de delictes econòmics o altres diferents dels atemptats contra la seguretat de l'Estat. No obstant això, deixarà impunes els crims contra la humanitat i les violacions massives de drets humans

perpetrades per ambdues forces combatents durant el conflicte. El President va considerar aquesta mesura com una forma d'accelerar la reconciliació nacional.

A Àsia, el govern de **Tailàndia** va anunciar la seva intenció de proposar al Parlament l'aprovació d'una amnistia per a les persones involucrades en la violència desencadenada al llarg dels darrers anys en el conflicte armat del sud del país. Aquest anunci suposa un gir substancial respecte de la política contrainsurgent de l'anterior govern de Shinawatra. Al **Pakistan**, el President, Pervez Musharraf, va oferir una amnistia als combatents que lliuressin les armes en l'escenari de tensió del Balutxistan, i va advertir que es portarien a terme accions molt estrictes contra els qui no ho fessin. Per la seva banda, la Comissió Nacional de Drets Humans del **Nepal**, creada durant el conflicte armat, va informar del fracàs en l'aplicació de les provisions de drets humans esmentades en l'Acord de Pau, tant per part del govern com per part dels maoistes. La Comissió va assenyalat que cap de les parts no havia informat sobre el parador de les persones detingudes, les dificultats amb què topen les persones desplaçades per tornar a les seves llars i la manca d'iniciatives provinents de les dues parts per crear una Comissió de la Veritat i la Reconciliació, inclosa en l'acord de pau.

Respecte al **Vietnam**, la Comissió Asiàtica de Drets Humans va denunciar a l'octubre que, 16 anys després de la signatura dels acords de pau, continua la manca d'independència del poder judicial, i va instar el govern a complir amb les seves obligacions derivades dels Acords de Pau de París. A l'**Afganistan**, la càmera baixa del Parlament va aprovar una resolució sobre Estabilitat Nacional i Reconciliació que va suposar l'amnistia per

Quadre 7.4. Els drets socials en els processos de justícia transicional

Tradicionalment, els processos de rendició de comptes d'abusos en el passat s'han limitat a l'assumpció de responsabilitats per violacions de drets civils i polítics i a la satisfacció del dret a la veritat, la justícia i la reparació de les víctimes. Entretant, les reivindicacions de les vulneracions dels drets socials durant els conflictes s'han relegat a l'espai polític i a la justícia social, però no a l'àmbit jurídic. No obstant això, aquest tractament legal no es correspon amb les greus conseqüències que comporten per a les víctimes situacions com les violacions del dret a la salut, a l'alimentació o al treball en el conflicte entre Israel i Palestina, condemnats per la Cort Internacional de Justícia, o entre els milions de casos de desplaçament forçat en conflictes com el del Sudan, denunciats per mecanismes quasi judicials de Nacions Unides.

En aquest sentit, l'informe *New Population-Based Data on Attitudes about Peace and Justice* detalla que les víctimes del conflicte d'Uganda anomenen entre les seves prioritats la salut (45,2%), la pau (41%), la subsistència i les terres de cultiu (37,2%), l'alimentació (43,2%) i l'educació per als nens (30,5%).¹⁷

Hi ha algunes decisions innovadores relacionades, com, per exemple la del TPIY (caso Kupreskic), que va reconèixer que la destrucció de cases i propietats podria constituir un crim contra la humanitat quan es cometia intencionadament. O quan la Corte Interamericana de Derechos Humanos va dictaminar (cas Pla de Sánchez) que el govern de Guatemala havia d'implantar programes de salut, educació i infraestructura per a les comunitats que havien sofert violacions dels drets humans. Aquests casos mostren que és possible, i necessari, que els processos de justícia transicional comencin a tractar els drets humans com un tot indivisible. Les vulneracions dels drets socials han de ser investigades, els responsables han de rendir comptes i les víctimes han de ser compensades pels greuges soferts.

15. Vegeu l'informe *Making Peace Our Own: Victims Perceptions of Accountability, Reconciliation and Transitional Justice in Northern Uganda* del 14 d'agost de 2007 a: <http://www.ohchr.org/english/docs/northern_Uganda_august2007.pdf>.

16. Vegeu l'informe *New Population-Based Data on Attitudes about Peace and Justice de Berkeley*- Tulane Initiative on Vulnerable Populations a <<http://www.hrcberkeley.org/pdfs/Uganda-survey-research-noti.pdf>>.

17. Vegeu l'informe *New Population-Based Data on Attitudes about Peace and Justice*, a <<http://www.hrcberkeley.org/pdfs/Uganda-survey-research-noti.pdf>>.

a un ampli nombre de responsables de violacions dels drets humans. Per altra banda, la Comissió Independent de Drets Humans va assenyalar que, més de 18 mesos després d'aprovar-se, el Pla d'Acció per a la Veritat, la Justícia i la Reconciliació s'havia topat amb la manca de voluntat política i l'augment de la violència armada al país.

Al continent europeu i a Àsia Central, cal ressaltar que el President pro rus de **Txetxènia**, Ramzan Kadírov, va anunciar que s'estava preparant un esborrany per a una nova amnistia dirigida a tots els txetxens que van abandonar la República sota la influència de la propaganda negativa, tot i que a mitjans de juny havia afirmat que no hi hauria més amnisties d'aquest tipus. En aquest sentit, cal destacar un informe de la Federació Internacional d'Hèlsinki dels Drets Humans¹⁸ (IHF, per les sigles en anglès), que va afirmar que són els militants amnistiats i els seus familiars la població amb més risc de ser perseguida a la República, i va denunciar els segrestos, les tortures i les execucions extrajudicials de les quals són objecte, que es presenten sovint com a casos criminals. Segons l'organització, l'amnistia a Txetxènia ha estat un procés de normalització virtual que no ha establert ni justícia, ni drets humans, ni pau, i que una gran part d'aquests amnistiats van ser forçats a acollir-se a l'amnistia per mostrar xifres altes de combatents que abandonaven les armes. Finalment, al **Tadjikistan**, el Parlament va aprovar, en el context del desè aniversari de l'Acord Nacional de Pau que va posar fi al conflicte, una llei d'amnistia que exclou els detinguts arran del conflicte i que tinguin càrrecs d'assassinat, tràfic humà o de drogues, terrorisme o violació.

b) La Cort Penal Internacional

La **Cort Penal Internacional** (CPI) és el primer òrgan internacional judicial permanent que jutja violacions greus de drets humans i crims de lesa humanitat. La CPI va celebrar el 2007 el cinquè aniversari de l'entrada en vigor de l'Estatut de Roma, que el secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va qualificar com una de les fites més importants d'aquest segle. El 2007, la CPI va consolidar el seu treball de penalització de conductes individuals.

Durant el 2007, la Fiscalia de la CPI va identificar els dos primers sospitosos d'haver comès crims de guerra i crims contra la humanitat al **Sudan (Darfur)**, l'antic Ministre de l'Interior i actual Ministre per a Assumptes Humanitaris, Ahmed Haroun, que es considera el màxim responsable de les milícies progovernamentals janjaweed. Els dos estan acusats de seleccionar civils com objectius. No obstant això, el govern del Sudan no tan sols no va prendre cap iniciativa respecte a la detenció dels dos

**La Cort Penal
Internacional (CPI)
va celebrar el 2007
el cinquè aniversari
de l'entrada en
vigor de l'Estatut
de Roma**

sospitosos requerits per la CPI, sinó que un ocupa en l'actualitat el càrrec de Ministre per a Assumptes Humanitaris, cosa que va ser qualificada com un fet inacceptable per part del Fiscal de la CPI, Moreno Ocampo. L'argument esgrimit per l'executiu sudanès va consistir a al·legar la manca de jurisdicció de la CPI en el cas, ja que el país no ha ratificat l'Estatut de Roma, a més de mostrar el seu desacord per la falta d'acusacions contra membres dels grups rebels de Darfur. No obstant això, el treball de la CPI està basat en la resolució 1593 del Consell de Seguretat de l'ONU, que és qui va remetre la situació al Fiscal, i qui pot activar la competència d'aquest òrgan encara per a països que no hagin ratificat l'Estatut de Roma.¹⁹

Un altre cas objecte d'investigació al llarg del 2007 va ser el de Thomas Lubanga, de qui la CPI va confirmar durant l'any l'acusació formal per delictes de reclutament de menors de 15 anys en un grup armat organitzat per utilitzar-los activament en les hostilitats a la **República Democràtica del Congo**. Aquest cas té una rellevància especial, perquè és el primer de la CPI sobre la utilització de menors-soldat.

Per altra banda, el Fiscal va iniciar durant aquest any les investigacions per responsabilitats individuals a la **República Centreafricana**. El fiscal Moreno Ocampo va assenyalar els indicis importants de violacions massives de caràcter sexual entre 2002 i 2003, i va anunciar que és la primera vegada que les acusacions de crims sexuals excedeixen àmpliament el nombre de suposades execucions. Si bé van acollir la notícia amb satisfacció, diverses ONG van recordar que la decisió del Fiscal va arribar amb un retard de quatre anys, amb el perill d'estigmatització per a les víctimes i el risc de pèrdua de proves que això suposa.

c) Tribunals Penals Internacionals *ad hoc*

El **Tribunal Penal Internacional per a Ruanda** (TPIR) va presentar el seu informe anual, en el qual el Fiscal va concretar la finalització de la fase de judici de 27 casos (que involucren 33 acusats), mentre que nou judicis més estan en marxa (22 acusats). Una tendència que en aquest any es va consolidar és el reforç del sistema judicial nacional.²⁰ En aquest sentit, es va procedir durant l'any a la nacionalització dels judicis. Es van traspasar més de 30 expedients als tribunals nacionals, en previsió que el TPIR finalitzi el seu mandat al final de 2008. També es van iniciar negociacions per traslladar unes 15 causes del Tribunal a jurisdiccions nacionals d'altres Estats. Finalment, el TPIR va advertir que no podrà complir amb el calendari marcat pel Consell de Seguretat de l'ONU per completar el seu treball si els Estats membres de Nacions Unides no

18. Federació Internacional d'Hèlsinki de Drets Humans, *Població amnistiada, objecte de persecució a Txetxènia, 2007*. Vegeu l'informe complet a: <http://www.ihf-hr.org/documents/doc_summary.php?sec_id=3&d_id=4402>.

19. S/CAP DE RES/1593 de 31 de març de 2005, a <http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions05.htm>.

20. Aquest Tribunal va ser creat pel Consell de Seguretat de l'ONU en la seva resolució 955 del 8 de novembre del 1994 per a jutjar els presumptes responsables del genocidi i d'altres violacions greus del Dret Internacional Humanitari comeses en el territori de Ruanda i territoris veïns entre l'1 de gener i el 31 de desembre del 1994. Vegi's l'informe 12th Annual Report, en <<http://69.94.11.53/default.htm>>.

col·laboren mitjançant la detenció de persones fugides i l'acceptació de la transferència de casos, així com el finançament dels treballs dels judicis restants.

Entre les sentències destacables dictades durant l'any 2007 hi ha les condemnes de l'antic ministre de finances del país, Emmanuel Ndindabahizi, i del sacerdot catòlic Athanase Seromba, que van ser declarats culpables de genocidi i extermini i crims contra la humanitat comesos el 1994; de Juvénal Rugambarara, antic alcalde de Bicumbi (Prefectura de Kigali), que es va declarar culpable davant el TPIR de la seva participació en assassinats massius, i de François Kareran, antic Governador de la Prefectura de Kigali-Rural.

Per altra banda, unes 100.000 persones han estat jutjades pels tribunals tradicionals *Gacaca*, de les quals només 18.930 han estat absoltes. Les penes màximes imposades per aquests tribunals van dels 30 anys de presó a la cadena perpètua. Durant l'any, Human Rights Watch va denunciar, no obstant això, casos en els quals no es va respectar el principi d'independència i d'imparcialitat propis d'aquest mètode, i va mostrar la seva preocupació pels errors processals que haurien d'esmenar-se per generar confiança en aquest sistema.

A Europa, el **Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPIY)** va continuar centrant-se en els dirigents de càrrecs més alts acusats de delictes de més gravetat, i va concloure les actuacions contra 106 dels 161 imputats.²¹ Una de les màximes preocupacions va ser, igual que en el cas de Ruanda, la detenció dels quatre pròfugs, en particular Ratko Mladic i Radovan Karadzic, acusats de crims de guerra i genocidi per la matança de Srebrenica. Al llarg de l'any, la llavors Fiscal Carla del Ponte va reiterar la seva crida a les autoritats sèrbies perquè cooperessin amb el Tribunal lliurant els sospitosos, i a Montenegro i Bòsnia i Hercegovina perquè redoblessin els seus esforços en la crida i la cerca d'aquests sospitosos. Com a mesura de pressió, Carla del Ponte va sol·licitar a la UE que no signés cap acord de preadhesió amb Sèrbia fins que aquest país no lliurés els principals acusats. L'actitud de Sèrbia va anar cedint a mesura que augmentava la pressió per part de la UE, pressió que es va concretar en el condicionament previ imposat per la UE relatiu a la cooperació plena amb el TPIY com a pas previ per a la signatura de l'Acord d'Estabilització i Associació amb la UE.

El mes de novembre, Carla del Ponte va emetre un informe en el qual es destacaven algunes millores en la recerca de fugitius per part de Sèrbia. Aquest informe va ser considerat pel comissari per a l'ampliació de la UE com una mostra de bona voluntat política per part del govern serbi, per la qual cosa la UE va iniciar les converses sobre aquest Acord, encara que va matisar

que no se signaria definitivament fins que es produís la detenció dels dos fugitius.

d) Tribunals penals mixtos, híbrids o internacionalitzats

Un dels casos internacionals que més va transcendir al llarg de 2007 va ser l'inici del judici contra l'antic President liberianès, **Charles Taylor**, davant el **Tribunal Especial de Sierra Leone**, per ser el primer cap d'un Estat africà processat per crims greus davant un tribunal penal internacional. Taylor va ser acusat d'11 crims contra la humanitat, entre els quals s'inclouen l'assassinat i la mutilació de població civil, el segrest de

dones i nenes com a esclaves sexuals i la utilització de menors com a combatents. Si bé en aquest procés únicament es jutgen els delictes comesos com a conseqüència del suport de les forces armades de Libèria al grup rebel, el RUF (per les sigles en anglès), les forces armades també han rebut acusacions d'estar implicades en abusos contra els drets humans en altres Estats de l'Àfrica occidental, incloent Libèria, Guinea i Côte d'Ivoire.

El judici, la celebració del qual estava prevista per al dia 4 de juny, va ser postergat fins al 20 d'agost. L'antic president liberianès es va negar a comparèixer a la seu del Tribunal Especial a l'Haia, al·legant manca de garanties i la desigualtat dels mitjans entre l'acusació i la defensa, ja que només disposava d'un advocat, enfront de nou de l'acusació. Finalment, el Tribunal va decidir, a petició de la nova defensa de l'acusat, començar la vista oral el dia 7 de gener de 2008. Per altra banda, el Tribunal Especial per a Sierra Leone va arribar a un acord amb el Regne Unit perquè Charles Taylor sigui empresonat en aquest país en cas de ser condemnat.

Cal destacar que, el 2007, el Tribunal va emetre els seus primers veredictes i va declarar culpables tres membres de l'AFRC (grup armat aliat del RUF) acusats de reclutament de menors. Aquest cas és especialment rellevant, ja que es tracta de la primera vegada que una cort internacional subscriu un veredict sobre aquest tema. Radhika Coomaraswamy, Representant Especial del Secretari General per als menors i els conflictes armats, va expressar la seva satisfacció pel veredict. Per altra banda, cal destacar la mort d'un dels principals acusats, el líder de les milícies d'autodefensa CDF, Sam Hinga Norman, abans del veredict que, en paraules de Stephen Rapp, fiscal del Tribunal Suprem de Sierra Leone, va privar el país del seu dret a la justícia.

El Tribunal Especial de Nacions Unides per a Sierra Leone va imposar igualment llargues condemnes a tres antics líders rebels acusats de múltiples crims de guerra i contra la humanitat durant la guerra civil que va

21. Aquest Tribunal va ser creat el 1993 en virtut de la resolució 827 del Consell de Seguretat, del 25 de maig de 1993,²¹ per a perseguir a les persones responsables de greus violacions del Dret Internacional Humanitari comeses en la ex Iugoslàvia des del 1991.

assolar el país durant els anys noranta. Alex Tamba Bri-ma, Brima Bazzy Kamara i Santigie Borbor Kanu van ser trobats culpables d'onze càrrecs, inclosos actes de terrorisme, assassinat, violació sexual, esclavitud i reclutament de menors de 15 anys en els grups armats. Finalment, cal destacar la funció de sensibilització que ha realitzat el Tribunal al país respecte a la divulgació del seu mandat i els progressos del seu treball.²²

Les **Càmeres Especials de Nacions Unides a Cambodja**²³ van encausar Kang Kek Ieu, també conegut com *Duch*, com a sospitós d'ha-ver participat en el genocidi perpetrat pel règim dels Khmers Rojos. Durant el 2007 també es va produir una detenció important, la de l'antic líder supervivent dels Khmers Rojos, Nuon Chea, també conegut com *Camarada Dos*, que s'enfronta a càrrecs de crims contra la humanitat i crims de guerra i es troba en detenció preventiva. Una altra detenció important va ser la de Ieng Sary, ex ministre de relacions exteriors durant el règim, que va ser amnistiada durant les converses de pau de 1989. Sary s'enfronta a càrrecs per crims contra la humanitat, a l'igual de la seva esposa, Ieng Thirith. Aquestes detencions són les més importants que ha dut a terme el Tribunal per a Cambodja des de la seva creació.

Durant el 2007 també es van produir avenços en els treballs, i es va aprovar una normativa interna. No obstant això, el Tribunal va continuar sent objecte d'intenses crítiques. Les organitzacions de drets humans van instar a l'adopció de regles internes que respectessin els estàndards internacionals i que asseguressin la independència del poder judicial i la protecció de les víctimes i dels acusats. El Relator per a la independència de jutges i advocats, Leandro Despouy, va denunciar la manca d'imparcialitat dels jutges i l'excessiu poder de l'Executiu en el nomenament de jutges, cosa que evidència la manca d'imparcialitat del sistema judicial.

Per altra banda, el debat relatiu a la immunitat de la qual gaudeix el rei Sihanuk, Cap d'Estat del règim dels

Khmers Rojos fins al 1976, va tornar a revifar la polèmica sobre el control polític del Tribunal i també va rebre crítiques per part de les organitzacions. Així, la Cambodian Action Committee for Justice and Equality va exigir que es retirés la immunitat a Sihanuk, però el govern va emetre un comunicat rebutjant la proposta de manera immediata. L'Executiu va amenaçar de desmantellar les Càmeres Extraordinàries dels Tribunals de Cambodja si intentaven acusar "il·legalment" l'antic monarca Norodom Sihanuk pels crims comesos durant el règim.

No obstant això, en el terreny dels tribunals internacionalitzats, el cas més controvertit l'ha protagonitzat la decisió del Consell de Seguretat de crear, mitjançant una resolució, el **Tribunal Especial al Líban que jutgi l'assassinat de l'antic Primer Ministre libanès, Rafik Hariri**, en un context regional d'especial complexitat.²⁴ El llavors primer ministre, Fouad Siniora, es va felicitar per la resolució, mentre que el líder de Hezbollah, Hassan Nasrallah, la va qualificar de violació de la sobirania del país, un argument esgrimit per Síria, que nega les conclusions d'una investigació de Nacions Unides que l'havia relacionat amb l'assassinat de Hariri, i que va amenaçar de no cooperar amb el Tribunal i va advertir que els sospitosos siris serien jutjats al seu país.²⁵

Respecte a l'**Alt Tribunal Penal iraquíà**, les ONG van continuar denunciant els errors processals en el cas de la matança de Dujail, de la qual Saddam Hussein i altres tres persones van ser trobades culpables de crims contra la humanitat i executades el desembre de 2006. Les ONG van denunciar falles processals, com la manca d'independència del Tribunal i les deficiències en la revelació de les proves de la fiscalia a la defensa.

e) Comissions de la Veritat i la Reconciliació

Tot seguit es detallen els avenços i retrocessos més rellevants del 2007 respecte a les comissions de recerca de la veritat.

Un dels casos internacionals que més va transcendir al llarg de 2007 va ser l'inici del judici contra l'antic President liberianès, Charles Taylor, davant el Tribunal Especial de Sierra Leone

22. Vegeu <<http://www.sc-sl.org/specialcourtannualreport2006-2007.pdf>>.

23. Aquest Tribunal va ser creat el 2003 per a jutjar els màxims responsables dels Jemers Vermells per les violacions greus de drets humans comeses entre 1975 i 1979 i està compost per personal i jutges comboiants i estrangers.

24. La resolució va comptar amb les abstencions de Rússia, Xina, Sud-àfrica, Indonèsia i Qatar que van argumentar que la fragilitat de la situació del país no feia recomanable una imposició d'aquest tipus. D'altre banda, EEUU, Regne Unit i França van indicar que l'assassinat polític ha de ser castigat i que la petició del Tribunal havia sorgit del propi Govern libanès. Vegi's S/CAP DE BÉSTIAR/1757 de 30 de maig de 2007, a <<http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scr107.htm>>.

25. Vegeu el quadre 2.6 en el capítol de tensions.

Taula 7.2. **Comissions de la Veritat: avenços i retrocessos al llarg de 2007**

Libèria	La Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria (2006) va reprendre a l'octubre els seus treballs d'investigació sobre les atrocitats comeses des de finals de 2003 en les guerres civils, després de diversos retards a causa, entre altres raons, del fet que la Comissió va considerar que era necessari retardar les audiències i continuar el treball de sensibilització amb la població per assegurar que estigués plenament informada i pogués participar en les audiències. Un altre motiu de retard en els treballs va ser conseqüència de la manca de fons.
Sierra Leone	La Comissió de Drets Humans de Sierra Leone va instar el nou govern i la comunitat internacional a redoblar esforços per aconseguir posar en marxa les recomanacions de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació i assignar les responsabilitats corresponents, així com aconseguir el suport de països donants.
Timor-Leste	Els presidents de Timor-Leste i d'Indonèsia van anunciar l'extensió per sis mesos més del mandat de la Comissió de la Veritat i l'Amistat (2005). Aquesta Comissió va continuar sent objecte de desconfiança per part de diverses organitzacions de la societat civil, que la van acusar de fomentar la impunitat, i que van expressar el seu desig de que es conformés un tribunal internacional. Davant d'aquesta situació, el Secretari General de l'ONU va emetre un comunicat en el qual assenyalava que l'organització no donaria suport a les tasques de la Comissió fins que no complís amb la normativa internacional, i va assenyalar que l'ONU no donaria suport a amnisties per crims de genocidi, de guerra, contra la humanitat o violacions massives dels drets humans.
Altres Comissions de la Veritat (en discussió)	
Burundi	El govern va mostrar la seva predisposició a la creació d'una Comissió Nacional per a la Veritat i la Reconciliació i d'un Tribunal Especial. No obstant això, les negociacions amb Nacions Unides, que van començar el 2006, encara no han arribat a cap acord a causa de les diferents postures sobre els principis de no immunitat o amnistia per als crims contra la humanitat, crims de guerra i genocidi (malgrat la claredat de l'Acord d'Arusha), així com sobre la neutralitat i la independència d'aquests òrgans i la relació de treball entre ells (el govern no desitja un fiscal independent en el Tribunal, sinó algú que s'ocupi dels casos que la Comissió de la Veritat derivi al Tribunal).
Indonèsia (Aceh)	L'Administració provincial de Aceh va proposar al final de 2007 la possibilitat de crear un Comitè de Veritat i Reconciliació per resoldre els casos d'abusos als drets humans.
Nepal	El govern va proposar la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació que cobriria les violacions greus dels drets humans i els crims contra la humanitat. no obstant això, n'excloïa les violacions greus del Dret Internacional Humanitari. El projecte de llei va ser durament criticat per les ONG, atès que negava el dret a la veritat, la justícia i la reparació de les víctimes. Per altra banda, l'Oficina de l'Alta Comissionada de l'ONU pels Drets Humans al país també va mostrar la seva preocupació davant una possible amnistia i va recomanar la necessitat de processar els responsables d'abusos comesos per l'Estat i pel grup armat CPN-M.

Finalment, i per tancar aquest capítol, semblava oportú esmentar la sentència de la Cort Internacional respecte a Sèrbia, que va constituir la decisió de l'any més important relativa a la responsabilitat d'un Estat quant a la comissió de crims de lesa humanitat. Tot i que,

segons dades oficials, 8.000 persones van ser assassinades a Srebrenica, l'única obligació que, segons la Cort, va violar Sèrbia va ser la de prevenir el genocidi. Aquesta sentència és contrària a alguns textos que han dictat diversos òrgans de Nacions Unides.²⁶

26. Capítol III del Projecte d'Articles sobre responsabilitat de l'Estat per fets internacionalment il·lícits, adoptat per la Comissió de Dret Internacional en el seu 53er període de sessions (A/56/10) i annexat per l'AG en la seva Resolució 56/83, del 12 de desembre del 2001.

8. Dimensió de gènere en la construcció de pau

- La situació de les dones va resultar especialment greu a 27 països, la majoria africans, tal com recull el PNUD.
- Nacions Unides va destacar la necessitat que es redoblin els esforços per fer efectiva la implementació de la resolució 1325, que fins al moment només ha registrat avenços en el pla formal.
- Es va proposar la creació d'una única agència de Nacions Unides que impulsi, supervisi i avaluï la integració de la perspectiva i el treball de gènere dins del sistema de Nacions Unides.
- Es van produir nombroses denúncies sobre la utilització massiva de la violència sexual com a arma de guerra a Myanmar i la República Democràtica del Congo.
- El Secretari General de l'ONU va presentar el seu informe sobre les mesures adoptades per prevenir l'abús i l'exploració sexual per part del personal de Nacions Unides, i va destacar el fet que l'augment de les denúncies és degut en part a la millora dels mecanismes a disposició de les víctimes.

En aquest capítol s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de Nacions Unides i de diverses organitzacions i moviments internacionals s'estan empenent respecte a la construcció de la pau des d'una **perspectiva de gènere**.¹ Aquesta perspectiva de gènere permet fer visibles els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també en quina mesura i de quina manera participen unes i altres en la construcció de la pau i quines són les aportacions que les dones estan fent a aquesta construcció. El capítol està estructurat en tres blocs principals: el primer repassa la situació mundial respecte a les desigualtats de gènere, mitjançant l'anàlisi de l'Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere; en segon lloc, s'analitza la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere, i l'últim apartat està dedicat a la dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats. Al principi del capítol s'adjunta un mapa en el qual apareixen assenyalats els països que tenen greus desigualtats de gènere.

8.1. Desigualtats de gènere

L'Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere (IDG) (indicador núm. 22) reflecteix les diferències entre homes i dones en tres dimensions bàsiques del desenvolupament humà: esperança de vida, ingressos *per capita* i taxes d'al·fabetització i matriculació escolar. La importància d'aquest indicador rau en el fet de ser un dels pocs que no es limita simplement a desagregar la informació per sexes, sinó que també elabora aquesta informació a partir de les relacions de desigualtat que s'estableixen entre homes i dones, és a dir, en el fet de ser un indicador sensible al gènere.² Encara que l'IDG no aborda les múltiples facetes de l'equitat de gènere, sí permet assenyalat que **la situació de la dona és especialment greu a 27 països**, 25 dels quals se situen a l'Àfrica. En aquests 27 països es donen set situacions de conflicte armat i vuit de rehabilitació postbèl·lica. No tots els països en situació de conflicte armat pateixen greus desigualtats de gènere, però sí un nombre important d'ells, cosa que permet posar de manifest fins a quin punt l'impacte d'aquestes situacions de violència armada suposa un impediment per a la millora, quan no un

1. El gènere és la "categoria que subratlla la construcció cultural de la diferència sexual, és a dir, el fet que les diferents conductes, activitats i funcions de les dones i els homes són culturalment construïdes, més que biològicament determinades. La perspectiva de gènere al·ludeix no solament al potencial analític d'aquesta categoria, sinó també al seu potencial polític, transformador de la realitat. Des d'aquest angle, el gènere no és només una eina per a l'anàlisi de la situació de les dones al món; també és una proposta política, en tant que exigeix un compromís a favor de la construcció de relacions de gènere equitatives i justes." Murguialday, C., "Género", a Hegoa, *Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo*, 2000, Icaria. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avenç de la Dona de Nacions Unides assenyalat que "el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona i les relacions entre dones i homes, nenes i nens, així com les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals i poden canviar. El gènere determina el que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat [...]". <<http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>>.
2. Mentre que les estadístiques desagregades per sexe proporcionen informació factual sobre la situació de la dona, un indicador sensible al gènere proporciona evidència directa de l'estatus de la dona respecte a un determinat estàndard o a un grup de referència, en aquest cas els homes. Schmeidl, S. i Piza-Lopez, E., *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action, International Alert*, a <<http://www.international-alert.org/women/publications/EWGEN.PDF>>. D'altra banda, cal matisar que la metodologia pròpia del PNUD per elaborar aquest indicador aborda només les qüestions vinculades al desenvolupament i no una altra sèrie d'elements, que tenen una enorme influència sobre les desigualtats de gènere però no es recullen aquí. Aquest èmfasi en la dimensió del desenvolupament té com a conseqüència també que la majoria de països assenyalats siguin països africans i no d'altres zones geogràfiques, on presumiblement millors condicions de desenvolupament no signifiquen una major igualtat entre homes i dones ni un accés igualitari a aquest desenvolupament per part de les dones.

empitjorament, de les condicions de vida i de desenvolupament de les dones. D'altra banda, es pot afegir que els conflictes armats tenen un impacte clar sobre les dimensions que contempla l'IDG, tal com ho evidencien les taxes menors d'escolarització de les nenes i les adolescents a les àrees afectades per aquests conflictes, o les enormes dificultats per accedir als serveis de salut, així com la falta de provisió d'aquest tipus de serveis específicament dirigits a les dones, com els de salut reproductiva.

La desaparició de diversos països d'aquesta llista respecte als anys 2004, 2005 i 2006 (en què es van comptabilitzar 35, 32 i 31 països, respectivament), si bé respon a la millora de les condicions de les dones en alguns països, no ha de ser atribuïda només a aquest factor, sinó també a la falta de dades actualitzades d'altres, com és el cas d'Haití. Resulta preocupant el fet que cada any es disposi de menys informació, especialment en el cas de països que han estat situats en les pitjors posicions respecte al desenvolupament de les dones, ja que el fet de disposar d'aquesta informació resulta vital per al desenvolupament de polítiques públiques destinades a la millora de les seves condicions de vida.

Taula 8.1. Països amb greus desigualtats de gènere

Afganistan ³	Etiòpia	República Centreafricana
Angola	Gàmbia	Ruanda
Benin	Guinea	Senegal
Burkina Faso	Guinea-Bissau	Sierra Leone
Burundi	Malawi	Tanzània
Txad	Mali	Togo
RD Congo	Moçambic	Uganda
Côte d'Ivoire	Níger	Iemen
Eritrea	Nigèria	Zàmbia

8.2. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'analitzen algunes de les iniciatives més destacades per incorporar la perspectiva de gènere als diferents àmbits de la construcció de la pau.

a) L'agenda internacional de pau i gènere l'any 2007

El mes de setembre es va presentar l'Informe del Secretari General de l'ONU sobre les dones, la pau i la seguretat, que recull els principals avenços en el procés d'implementació de la Resolució 1325, aprovada l'any 2000 pel Consell de Seguretat de l'ONU.⁴ Des de llavors, i en compliment del mandat establert per aquest organisme, el Secretari General presenta un informe, amb caràcter anual, que és objecte de seguiment per nombroses ONG. Aquest any, tant l'UNIFEM com diverses ONG van posar de manifest la necessitat que la commemoració anual del mes d'octubre es transformi en uns esforços més grans en l'aplicació efectiva d'aquesta resolució.

Dos temes mereixen una especial atenció aquest any. En primer lloc, l'absència notòria de les dones en la pràctica totalitat dels processos de pau, una situació que no sembla haver canviat en absolut des de l'aprovació de la resolució l'any 2000, malgrat l'èmfasi que la 1325 posa en aquesta qüestió. En segon lloc, es van fer palesos els nivells elevats de violència que es practiquen contra les dones, nivells que es multipliquen en els contextos de conflicte armat.

El Grup de Treball d'ONG sobre les Dones, la Pau i la Seguretat,⁵ una de les principals coalicions que està supervisant l'aplicació de la resolució, va apuntar alguns dels majors reptes que queden pendents perquè aquesta resolució es faci plenament efectiva: la falta de consciència de la importància de la perspectiva de gènere en la pau i la seguretat, així com de la dimensió de gènere dels conflictes armats; les capacitats, recursos i informació limitats; la falta d'una institucionalització efectiva de la resolució; i l'absència d'un mecanisme de rendició de comptes en el Consell de Seguretat de l'ONU.

3. Les dades relatives a l'Afganistan han estat extretes de l'informe *Afghanistan National Human Development Report 2007: Bridging Modernity and Tradition: Rule of Law and the Search for Justice*, publicat pel PNUD el 2007.

4. <<http://www.un.org/spanish/docs/report07/repl07.htm>>.

5. Aquest grup està integrat per Amnistia Internacional, Boston Consortium on Gender and Security, Human Rights Watch, Femmes Africa Solidarité, Global Action to Prevent War, Global Justice Center, International Alert, International Women's Tribune Center, United Methodist Women's Divisió, Women's Action for New Directions i Women's International League for Peace and Freedom.

Taula 8.2. Informe del Secretari General sobre les dones, la pau i la seguretat 2007

Esferes d'acció estratègiques, pla d'acció 2005 – 2007	Avanços
Prevenició de conflictes i alerta avançada	<ul style="list-style-type: none"> - Els Departaments d'Assumptes Polítics i Manteniment de la Pau, l'Oficina d'Assumptes de Desarmament, el PNUMA i el PMA van dissenyar plans d'acció per a la incorporació de la perspectiva de gènere en l'àrea de prevenició de conflictes. - Diverses entitats de Nacions Unides van iniciar la creació de mecanismes d'alerta avançada.
Establiment i consolidació de la pau	<ul style="list-style-type: none"> - Les missions de terreny del Departament d'Assumptes Polítics van dur a terme formació i capacitació per promoure la participació de les dones en totes les etapes dels processos de pau. - Les missions del Consell de Seguretat van incorporar especialistes de gènere i van incloure en els seus mandats la perspectiva de gènere.
Operacions de manteniment de la pau	<ul style="list-style-type: none"> - Es va prioritzar la formulació de polítiques i instruments operacionals. - El Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau (OMP) va aprovar una directriu normativa sobre la igualtat de gènere en les activitats de manteniment de la pau. - De les 18 missions actuals de manteniment de la pau, 11 disposen d'assessors de gènere i set tenen coordinadors en matèria de gènere.
Resposta humanitària	<ul style="list-style-type: none"> - Es va distribuir el manual "Les dones, les nenes, els nens i els homes: necessitats diferents, idèntiques oportunitats" entre les agències humanitàries.
Reconstrucció i rehabilitació després dels conflictes	<ul style="list-style-type: none"> - Diverses entitats de Nacions Unides van participar en processos de rehabilitació postbèl·lica prestant assessorament i suport financer.
Desarmament, desmobilització i reintegració (DDR)	<ul style="list-style-type: none"> - El Departament d'OMP va establir el desembre de 2006 les Normes Integrades de DDR, que incorpora qüestions de gènere en aquests processos.
Prevenició de la violència per motius de gènere en els conflictes armats i resposta a aquesta violència	<ul style="list-style-type: none"> - Es va prestar assistència als Estats membres per adaptar els sistemes jurídics nacionals a les normes i les disposicions internacionals, especialment a la Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona (CEDAW per les sigles en anglès).
Prevenició dels actes d'explotació i abús sexual comesos pel personal humanitari i de manteniment de la pau, i resposta a aquests actes	<ul style="list-style-type: none"> - El Departament d'OMP va elaborar procediments específics d'investigació i supervisió en totes les missions de manteniment de la pau, per detectar-hi possibles casos d'abusos.

b) La dimensió de gènere en els processos de pau

L'any 2007 va seguir el patró d'exclusió de les dones dels processos de pau, encara que es poden destacar algunes iniciatives. El mes de maig, el govern d'**Uganda** i el grup armat d'oposició LRA van firmar l'Acord sobre Solucions Globals a les Causes del conflicte, que es considera un primer amb vista a la consecució d'un acord de pau definitiu entre les parts per posar fi al conflicte armat que afecta el país des de 1986. Des d'UNIFEM es va destacar que **aquest acord inclou compromisos amb l'equitat de gènere i els drets de les dones**. L'acord assenyala que el govern haurà de ser representatiu de la diversitat social del país, incloent la diversitat de gènere, i compromet el govern actual a dur a terme polítiques d'acció positiva envers determinats grups discriminats, entre altres qüestions, per raons de gènere, així com a garantir el benestar dels grups en situació de vulnerabilitat, com les vídues i les llars encapçalades per dones. Finalment, en l'acord es reafirma la Llei d'Igualtat d'Oportunitats, l'objectiu de la qual és l'eliminació de la discriminació de gènere i la garantia de la igualtat de tracte a tots els grups. Malgrat aquests compromisos, l'LRA encara no havia alliberat els aproximadament 3.000 menors i dones (segons la UNICEF) que van ser segrestats en el transcurs del conflicte armat. Les reclamacions de les organitzacions de dones d'Uganda perquè la perspectiva de

gènere es tingués en compte s'havien produït des de diversos mesos abans de la firma de l'acord. L'acte més rellevant havia estat l'organització d'una **marxa de dones per la pau a Juba, escenari de les negociacions entre l'LRA i el govern ugandès**, amb la presència de dones parlamentàries, organitzacions de la societat civil i representants d'UNIFEM. La marxa es va organitzar sota el lema "Les dones d'Uganda volen la pau i la pau necessita les dones".

D'altra banda, a la regió filipina de **Mindanao**, després d'una escalada de la violència el mes d'agost que va fer témer pel futur del procés de pau entre el MILF i el govern, la coalició International Women's Peace and Solidarity Mission to Basilan and Mindanao, integrada per dones de diferents organitzacions de països d'Àsia, el Pacífic i Europa (Nova Zelanda, Timor-Leste, Tailàndia, Sri Lanka, el Japó i el Regne Unit), així com per dones de la mateixa regió de Mindanao, va visitar l'illa de Basilan, epicentre d'aquesta escalada. En el comunicat emès després de la visita a la zona, les dones van fer una **crida al govern i al MILF perquè reprenguessin les converses de pau i garantissin la participació de les dones en el procés de pau**. A més a més, es va demanar que les personalitats polítiques de la zona unissin els seus esforços per posar fi a la violència armada, i es va exigir al poder judicial que actués amb prudència respecte a les acusacions i les detencions, per no atemorir la població amb acusacions infundades. Les organitza-

cions de dones de Mindanao han estat molt actives al llarg del procés de pau i han demandat al govern un espai de participació, així com la incorporació de determinades qüestions a l'agenda de les negociacions. L'any 2006 va destacar, per exemple, la celebració de la reunió Mindanao Women's Peace Summit, en la qual 100 dones de diferents organitzacions van elaborar una sèrie de recomanacions dirigides al govern i al MILF.

Finalment, destaca la **iniciativa conjunta que dones de Sèrbia i de Kosovo estan emprenent per aconseguir una participació més gran en el procés de negociacions per a l'estatus final de Kosovo**. La Xarxa

Destaca la iniciativa conjunta que dones de Sèrbia i Kosovo estan emprenent per aconseguir una participació més gran en el procés de negociacions per a l'estatus final de Kosovo

de Dones de Negre de Sèrbia i la Xarxa de Dones de Kosovo van crear la coalició Women's Peace Coalition (WPC), amb l'objectiu de treballar per la pau a la regió i la participació de les dones. La WPC treballa per tal de superar les divisions nacionals ètniques i religioses a la regió.

La regió dels Balcans té un llarg historial d'activisme feminista a favor de la pau i de la superació de les divisions ètniques aguditzades pels conflictes armats que han transcorregut a la zona. Així doncs, aquesta

labor conjunta de dones sèrbies i kosovars està íntimament relacionada amb la feina que dones sèrbies i bosnians van desenvolupar anteriorment. Tanmateix,

Quadre 8.1. El cas de Kosovo: apunts sobre la participació de les dones en la construcció de la pau

Davant del pròxim acabament del procés de resolució de l'estatus de Kosovo, resulta útil fer balanç i extreure'n algunes lliçons en clau de gènere. El procés, que ha tingut lloc posteriorment a l'aprovació de la resolució 1325, ha estat conduït de forma totalment aliena al consens internacional assolit en el pla formal sobre la necessitat de promoure la participació de les dones en tots els àmbits relacionats amb la resolució de conflictes. Les dones kosovars i sèrbies de la coalició WPC, expliciten la dimensió de gènere del procés, n'han qüestionat la suposada neutralitat i hi reivindiquen la participació de les dones a través d'una figura de consens. Si bé no es va assolir l'objectiu d'ampliar els formats de la negociació a la participació d'una persona proposada per la coalició de mutu acord, la campanya tampoc no es pot considerar un fracàs. En canvi, lectures més detallades permeten extreure lliçons útils per al camp de la construcció de pau des d'una perspectiva de gènere.

En primer lloc, els temps per pressionar, demanar o plantejar la participació de les dones als sectors oficials, nacionals i internacionals, resulten claus. En el cas de Kosovo, malgrat que el moviment local de dones té una llarga trajectòria, que es remunta a la dècada de la resistència no-violenta contra el règim de Slobodan Milosevic, la seva campanya específica cap al procés de resolució de l'estatus sembla tardana, ja que va centrar els esforços superiors en els anys 2006 i 2007, quan el procés ja estava encarrilat, amb uns equips de negociació serbi i kosovar ja definits i uns mecanismes de rondes de converses ja en marxa. Si bé la WPC es va crear formalment el maig de 2006, la relació entre organitzacions de dones d'ambdós costats de la frontera es remunta a dècades anteriors. A més a més, els seus coneixements de la resolució 1325 eren sòlids, ja que han estat agents actius del moviment internacional de dones que des dels anys vuitanta han pressionat perquè s'establis sin mecanismes formals de promoció i garantia dels drets de les dones. Tot plegat podria explicar, com van apuntar algunes dones kosovars de l'àmbit del gènere i la pau, la tardança de campanya de les dones, que va implicar la pèrdua del seu potencial transformador.

Malgrat això, la campanya es pot considerar un èxit des de la perspectiva d'un procés de dones inclusiu i catalític, que ha superat divisions externes, com l'associada al nacionalisme de caire ètnic que enfronta Sèrbia i Kosovo, i també internes, com ara discrepàncies o relacions no sempre fàcils entre alguns sectors del moviment de dones kosovars. En el primer cas, ho ha aconseguit a través de la consecució d'una actitud/postura comuna de dones de Sèrbia i Kosovo per al futur estatus de la província, que dóna suport a la independència i la integritat territorial de Kosovo com un Estat civil amb un sistema legal funcional que es construeixi sobre la base de les necessitats de tots els ciutadans, homes i dones. En el segon cas, la inclusió en l'àmbit intern s'ha assolit mitjançant l'elecció d'una figura de consens per garantir la presència de les dones en les negociacions: Edita Tahiri, Ministra d'Exteriors de les institucions polítiques alternatives kosovars entre 1991 i 2000, representant especial del líder kosovar Ibrahim Rugova entre 1998 i 2000 i única dona en les negociacions fallides amb Sèrbia que van precedir els bombardeigs de l'OTAN.

La selecció de Tahiri resulta molt significativa per diverses raons, principalment les següents: a) la seva valuosa experiència professional en el camp de la política oficial i de les negociacions de pau, una dimensió estratègicament molt útil, però sovint absent en els processos de promoció de participació de dones, a causa de la seva exclusió tradicional del món de la política; b) el seu compromís actiu amb la promoció de la igualtat de gènere, posició que ha construït gradualment en una trajectòria personal en la qual el seu paper com a política en les negociacions de pau dels anys noranta no prioritzava la dimensió de gènere, a diferència de la seva posició actual, cosa que reforça la importància de la presència qualitativa de dones activament compromeses amb l'equitat de gènere; c) la seva pertinença al sector de les dones i la política, un sector poc homogeni a Kosovo i que no sempre ha mantingut relacions fluïdes amb altres sectors de dones (per ex., la societat civil), amb la qual cosa s'aconsegueix superar divisions, promoure la cohesió del moviment i explicitar la importància de promoure la participació de dones en àrees de decisió, inclosa la política formal; i d) el seu potencial per superar certes desavinences intergeneracionals dins del moviment de dones kosovars.

No obstant això, alguns obstacles han acompanyat la promoció d'Edita Tahiri en el procés de negociació; principalment, la seva pertinença a un partit polític minoritari i crític amb l'*establishment* polític de Kosovo, creat després de l'escissió de Tahiri de l'LDK de Rugova. Aquesta posició, en un context local excessivament polititzat i personalista, ha implicat un rebuig de la classe política a la demanda d'inclusió de Tahiri en el procés de negociació, en refusar-la com l'estratègia partidista d'una agrupació percebuda com a crítica i sense representació parlamentària. I per això, en el camp dels processos de pau des d'una dimensió de gènere, la trajectòria política de les dones pot actuar com una basa positiva, però també com una arma de doble tall, si no es tenen en compte i s'aborden en conseqüència altres factors afegits, com els esmentats.

Creada amb una vocació que va més enllà d'influir en el procés concret de negociació de l'estatus, i davant de l'estadi actual de pròxim acabament d'aquest procés, la WPC té davant seu el repte de prolongar el seu paper promotor de la construcció de la pau en sentit ampli a la regió. Un pas molt significatiu el van fer les Dones de Negre de Sèrbia durant la conferència conjunta de la WPC a Macedònia el 2006, en la qual van demanar perdó públicament pels crims comesos i el terror imposat en el seu nom pel règim serbi de Milosevic contra la població albanokosovar. Posteriorment, van repetir l'acció a la Radio Televisió Kosovar. A aquesta mesura se n'afegeixen moltes altres que al mateix Kosovo s'estan duent a terme per promoure la igualtat de gènere en el marc de la rehabilitació postbèlica, un procés ampli en el qual les negociacions sobre l'estatus han representat un espai clau, però no l'únic, en el qual potenciar la participació de les dones.

arran del fet que aquesta xarxa s'hagi creat posteriorment a l'aprovació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU, tant la coalició de dones sèrbies i kosovars com la Xarxa de Dones de Kosovo centren una gran part del seu treball a pressionar perquè tant les autoritats locals com la comunitat internacional implementin aquesta resolució a Kosovo.

c) L'arquitectura de gènere a Nacions Unides

L'any 2007 s'ha estès el debat entorn de quina hauria de ser l'arquitectura de gènere al si de Nacions Unides, fins al moment fragmentada i repartida entre diverses entitats, cap de les quals no té un pes equivalent al d'altres agències dins del sistema de Nacions Unides. Els principals organismes de què disposa Nacions Unides per dur a terme el seu treball en l'àrea dels drets i la promoció de la dona, així com per impulsar de manera transversal la perspectiva de gènere en el conjunt de la labor que du a terme l'organització internacional, són l'UNIFEM, l'Oficina de l'Assessora Especial per a Qüestions de Gènere (OSAGI, per les sigles en anglès) i la Divisió per a l'Avenç de la Dona (DAW, per les sigles en anglès), dotades ambdues de poc personal i uns recursos econòmics molt escassos, i sense excessiva capacitat d'incidència.⁶ A més a més, és digne d'esment, per la seva importància, el Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona, encarregat del seguiment del compliment i la implementació de la CEDAW.

Aquesta **debilitat institucional** contrasta amb el **pes que el discurs sobre la dimensió de gènere i els drets de les dones ha anat adquirint internacionalment**. Per

aquest motiu, han estat nombroses les veus que s'han alçat **reclamant un disseny institucional més fort** i capaç de donar l'impuls necessari que les polítiques de gènere i equitat requereixen perquè els avenços en la situació de les dones passin de les paraules als fets.

Segons sembla, la proposta més acceptada (el mateix Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, s'hi va mostrar favorable i hi va expressar el seu suport) és la de **fusionar** les tres entitats principals esmentades anteriorment —**UNIFEM, OSAGI i DAW**— **en una única agència**, equivalent en pes i recursos a altres com la UNICEF o l'UNFPA. Aquesta proposta, que ha estat secundada per més d'un centenar d'ONG de dones, va ser formulada pel Panell d'Alt Nivell per a la Coherència en el Sistema de Nacions Unides en les Àrees de Desenvolupament, Assistència Humanitària i Medi Ambient, que va reconèixer que, a pesar dels compromisos internacionals amb l'apoderament de les dones i la igualtat de gènere, l'enfocament que s'ha adoptat des de Nacions Unides va ser fragmentat i mancava dels recursos suficients. El pressupost total de les tres entitats responsables de qüestions de gènere és actualment de 65 milions de dòlars, mentre que, per exemple, el pressupost de l'UNFPA és de 450 milions de dòlars, i el de la UNICEF, de 2.000 milions.

Una de les persones que s'ha involucrat més en la promoció d'aquesta nova agència de Nacions Unides ha estat l'antic Enviat Especial per a la Sida a l'Àfrica, Stephen Lewis, que en diverses ocasions ha advertit d'algunes de les dificultats a què s'haurà de fer front perquè la posada en marxa de la institució sigui reeixida. En primer lloc, destaca les dificultats per casar els objectius en termes de drets de les dones

Cal un impuls institucional per a les polítiques de gènere i equitat

6. L'UNIFEM treballa en associació autònoma amb el PNUD, i ret comptes a un comitè consultiu integrat per representants de totes les regions i a la Junta Executiva del PNUD. La Divisió per a l'Avenç de la Dona (DAW) pertany al Departament d'Assumptes Econòmics i Socials i té el mandat de formular polítiques, estàndards globals i normes per a l'equitat de gènere i l'apoderament de les dones; promoure la implementació dels acords internacionals, incloent la Plataforma d'Acció de Beijing; donar suport a la implementació de la CEDAW i promoure la transversalitat de la perspectiva de gènere. L'OSAGI pertany a la DAW i una de les seves principals funcions és assessorar el Secretari General de l'ONU en qüestions de gènere.

establerts per la CEDAW amb la capacitat operacional sobre el terreny. Les reticències de nombrosos governs a implementar plenament aquesta Convenció estan comportant que la plena consecució dels drets de les dones sigui una tasca summament lenta i amb escassos avenços concrets.⁷ En segon lloc, subratlla el fràs fins al moment en l'aplicació de l'estratègia de transversalitat o *gender mainstreaming*. En tercer lloc, Stephen Lewis posa de manifest les dificultats respecte al finançament. En quart lloc, parla de les reticències que podrien provenir del G77 i de la Xina a l'establiment d'una nova agència en el sistema de Nacions Unides, tant pel rebuig a l'increment de les contribucions econòmiques a Nacions Unides com per l'oposició, per part de determinats països, que l'agenda de gènere internacional tingui més importància. Finalment, apunta les crítiques que s'han formulat des de nombroses ONG sobre la falta de capacitat operativa de Nacions Unides, que no tindria per què ser diferent en el cas d'una nova agència per a les dones.

8.3. La dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats

En aquest apartat s'analitzen alguns aspectes que posen de manifest com els conflictes armats i la violència impacten de manera diferenciada en homes i dones.

a) La perspectiva de gènere en l'anàlisi dels conflictes armats

Els conflictes armats són realitats profundament marcades per les estructures de gènere presents en qualsevol societat. En el transcurs dels conflictes armats, les divisions de gènere acostumen a exacerbar-se en les societats que els pateixen. Les ideologies que legitimen la divisió sexual del treball es propaguen amb l'objectiu de reforçar els rols tradicionals, per tal que les tasques assignades a homes i a dones quedin perfectament delimitades. Tanmateix, la realitat és molt més complexa, i la desestructuració social que acostuma a acompanyar els conflictes armats provoca que els rols socials siguin intercanviables i canviants. Semblaria llavors que, en l'anàlisi dels conflictes armats i de les seves conseqüències, és important adoptar com a eina metodològica la perspectiva de gènere per no fer invisibles una part important d'aquestes conseqüències.

Els conflictes armats afecten el conjunt de la població que els sofreixen. La violència té conseqüències directes i indirectes, tant a curt com a mig i llarg termini, que comporten transformacions socials molt profundes i que queden enquistades en el pensament i la conducta col·lectiva dels llocs afectats per aquesta violència.

Ara bé, la violència afecta de la mateixa manera homes i dones? És la violència aliena a les estructures de gènere i a les desigualtats socials?

El fet d'adoptar la terminologia i la perspectiva de gènere té unes conseqüències metodològiques i polítiques que és important subratllar. En primer lloc, mitjançant l'anàlisi de gènere es desmunta la visió tradicional dels conflictes armats com a realitats neutres. Així doncs, es posaria en qüestió el fet que la gènesi dels conflictes armats sigui independent de les estructures de poder en els termes de gènere que hi ha en una determinada societat. En segon lloc, des d'aquesta perspectiva també es plantejarien seriosos dubtes sobre les afirmacions que pretenen homogeneïtzar les conseqüències dels conflictes.

No obstant això, moltes de les anàlisis sobre conflictes armats que s'elaboren actualment no han incorporat la perspectiva de gènere i no aconsegueixen reconèixer la manera com les estructures de poder tant nacionals com internacionals i els patrons de distribució de recursos parteixen de les desigualtats de gènere.⁸ D'altra banda, com assenyalen algunes autores, l'aparició del terme "gènere" comporta sovint que les dones i les nenes siguin considerades víctimes, que han experimentat circumstàncies "especials" i que tenen necessitats "especials", mentre que els homes són presentats com a perpetradors.⁹ Tanmateix, la utilització del terme *gènere* hauria de servir per posar de manifest que homes i dones exerceixen rols molt variats —ja siguin estereotipats o no—, així com per entendre que els canvis que es produeixen a conseqüència dels conflictes armats en aquests rols afecten les relacions de gènere.¹⁰

Com assenyalava Cynthia Cockburn, les estructures de poder del gènere donen forma a les dinàmiques que tenen lloc en qualsevol espai d'interacció humana, des de la llar fins a l'arena internacional.¹¹ El gènere s'expressa en els aspectes físic (com són criats els cossos d'homes i dones, quina mobilitat tenen, com són de vulnerables davant els atacs exteriors), econòmic (com es distribueixen els diners, la propietat i altres recursos) i social (qui té poder i autoritat en la comunitat, qui és dependent).

El poder és un element central en la perspectiva de gènere. Algunes autores parlen del gènere com de la divisió sexual del poder, i sens dubte qualsevol canvi en el repartiment de poder tindria, conseqüentment, un impacte molt directe en les relacions de gènere.¹² El repartiment de poder que caracteritza les relacions de gènere, en les quals s'atribueixen components valoratius a les característiques biològiques, influeix de manera molt notable en l'accés de les dones als recursos i el seu control, a les seves possibilitats d'implica-

7. Molts dels països que han firmat i ratificat la CEDAW han establert reserves quant al compliment de la Convenció, cosa que els permet mantenir una legislació discriminatòria envers les dones.

8. Byrne, B., "Towards a Gendered Understanding of Conflict", a *Gender and Peacekeeping Training Course*, DFID/DFAIT, 2002.

9. El Jack, A., *Gender and Armed Conflict*. Overview Report, Bridge, 2003.

10. *Ibid.*

11. Cockburn, C., "Gender, Armed Conflict and Political Violence", a *Gender and Peacekeeping Training Course*, DFID/DFAIT, 2002.

12. Strickland, R. i N. Duvvury, *Gender Equity and Peacebuilding From Rhetoric to Reality: Finding the Way Hard. A Discussion Paper*, International Center for Research on Women, 2003.

ció en la vida col·lectiva d'una determinada societat i fins i tot a les possibilitats d'exercir els seus drets fonamentals.¹³ Així doncs, no es pot entendre la dimensió de gènere sense situar al centre de l'anàlisi el repartiment i l'exercici del poder d'homes i dones.

Per tant, cal assenyalar que, quan s'utilitza la perspectiva de gènere en parlar dels conflictes armats, no s'està parlant de les dones víctimes dels conflictes armats. Aquest és un element important, que no tan sols no ha de passar-se per alt, sinó que ha de ser central en l'anàlisi. Tanmateix, la mirada de gènere sobre aquests conflictes torna una fotografia més complexa, de rols que s'imposen i s'intercanvien, xarxes socials i estructures que es trenquen i es recomponen en transformar-se, divisions socials que s'accentuen. Els conflictes armats són processos de destrucció i de generació de víctimes, però també poden ser esperons per a la mobilització col·lectiva contra la violència i comportar, per tant, processos d'apoderament i de presa de consciència.

Els conflictes armats són, per tant, fenòmens amb una dimensió de gènere enormement important. Com assenyala Sanam Anderlini, el deteriorament o els canvis en la situació d'homes o dones poden ser el primer senyal d'algunes tendències en els conflictes que apunten cap a la violència.¹⁴ Piza-Lopez i Schmeidl, dues autores que han treballat en l'elaboració d'indicadors d'alerta primerenca que puguin permetre el disseny d'estratègies de prevenció dels conflictes des d'una perspectiva de gènere, assenyalen que l'atenció als patrons de conducta d'homes i dones, a les condicions de vida d'uns i d'altres, pot alertar la comunitat internacional en els moments molt incipients d'un conflicte armat, d'una possible escalada de la violència.¹⁵ Així doncs, un increment notable de la violència sexual contra les dones o la utilització de discursos que legitimin aquesta violència contra les dones pot alertar sobre les possibilitats que els nivells de violència escalin en una societat. És el cas de Ruanda en els moments previs al genocidi, o dels Balcans abans de l'esclat dels conflictes armats, quan es van promoure ideologies hipermasculinitzades, vinculades a l'emergència de nacionalismes excloents.

b) Violència sexual com a arma de guerra

Al llarg de l'any 2007, molts contextos de conflicte armat han estat objecte de l'atenció internacional per

la utilització de la violència sexual com a arma de guerra de manera sistemàtica i molt virulenta. Dos d'aquests conflictes armats van destacar per la seva especial gravetat, el de la República Democràtica del Congo i el de Myanmar. Malgrat que la violència sexual ha estat una arma de guerra present en els conflictes armats al llarg de la història, no és fins a la dècada dels noranta, després dels conflictes armats dels Balcans i el genocidi de Ruanda, que se'n fan visibles la utilització i les conseqüències sobre les dones supervivents. Centenars de milers de dones d'arreu del món han estat víctimes d'aquesta violència que, malgrat l'adquisició d'una visibilitat superior, continua sent un crim que en la major part dels casos queda impune. En la pràctica totalitat dels conflictes armats actuals s'han documentat episodis de violència sexual, que en alguns casos han arribat a assolir unes proporcions endèmiques.¹⁶

Amb motiu de la celebració del setè aniversari de la resolució 1325 per part del Consell de Seguretat de l'ONU, des de l'UNIFEM es va fer palès com un dels reptes més apressants de l'actualitat és la protecció de les dones en els contextos de conflicte armat davant la violència sexual, tal com estableix aquesta resolució.¹⁷

La violència sexual és una arma de guerra mitjançant la qual es persegueixen diversos objectius. En primer lloc, té una dimensió individual: la de la submissió de la víctima mitjançant el terror que provoquen els abusos sexuals. Moltes de les dones que són víctimes de la violència sexual es converteixen també en esclaves sexuals dels combatents, de manera que la violència sexual es perpetua en el temps i acaba amb qualsevol índex d'autonomia personal o sexual de les dones. Com afirma Yolanda Aguilar, "la violència sexual és considerada com a síntesi política de l'opressió de les dones. Perquè implica apropiació i dany. És un fet polític que sintetitza un acte, la cosificació de la dona i la realització extrema de la condició masculina patriarcal".¹⁸ El sofriment de les dones té lloc dins d'un cos, que és percebut com a violable, que es presenta com un botí de guerra, com el lloc al qual s'ha traslladat el camp de batalla en molts conflictes armats.¹⁹

D'altra banda, però, la violència sexual té una dimensió col·lectiva molt important, ja que mitjançant la seva utilització es pretén humiliar tota la comunitat enemiga i no només la dona que n'és víctima. El cos de la dona, que es considera propietat masculina i propietat de la societat, és el mitjà per transmetre un missatge d'hu-

13. *Ibid.*

14. Anderlini, S., *Women Building Peace. What They Do, Why It Matters*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2007.

15. Vegeu la nota 2.

16. Les xifres que ofereix Nacions Unides sobre la violència sexual com a arma de guerra (<<http://www.stoprapienow.org>>) en alguns d'aquests conflictes parlen per si soles: una mitjana de 40 dones són violades cada dia a Kivu Sud (República Democràtica del Congo); entre 20.000 i 50.000 dones van ser violades en la dècada dels noranta a la guerra a Bòsnia i Hercegovina; entre 50.000 i 64.000 dones desplaçades internes de Sierra Leone podrien haver estat víctimes de la violència sexual perpetrada pels actors armats; entre 250.000 i 500.000 dones van ser violades durant el genocidi de Ruanda el 1994. Com evidencien aquestes xifres, no es tracta d'un fenomen puntual i aïllat, sinó, al contrari, generalitzat i estès en un gran nombre de conflictes armats.

17. Vegeu el document de l'UNIFEM, *Towards Coherent and Effective Implementation of Security Council Resolution 1325 (2000)* <http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=641>.

18. Aguilar, Y., "El carácter sexual de la violencia contra las mujeres", a *Las violencias en Guatemala. Algunas perspectivas*, UNESCO, Colección Cultura de Paz, núm. 10. Guatemala, 2005.

19. Bocchetti, A., *Lo que quiere una mujer*, Cátedra, colección Feminismos, 1996.

Quadre 8.2. La violència sexual a Myanmar

Al llarg de l'any 2007 es van produir nombroses denúncies relatives a la **utilització de la violència sexual com a arma de guerra per part de les forces armades de Myanmar** al llarg de les operacions de contrainsurgència dutes a terme en diversos estats amb presència de grups armats d'oposició ètnics. Aquests abusos per part de les forces de seguretat de Myanmar han estat **constants i continuats durant els anys de conflicte armat**. Les principals víctimes d'aquesta violència sexual han estat dones civils pertanyents als diferents grups ètnics del país.

Per aquest motiu, l'organització de dones Women's League of Chinland va presentar l'informe *Unsafe State. State-sanctioned sexual violence against Chin women in Burma*, en què denunciava la utilització de manera sistemàtica de la violència sexual contra les dones de l'ètnia chin, després d'haver investigat unes 40 denúncies de dones víctimes.²⁰ L'alt grau d'estigmatització de les dones víctimes de la violència implica que el nombre de denúncies sigui mínim, ja que la majoria d'actes de violència sexual no són denunciats pel temor de les dones a les conseqüències de les denúncies i l'exclusió que pot comportar el fet de revelar que han estat víctimes de la violència sexual. La Women's League of Chinland denuncia en el seu informe que, **sota el règim militar de Myanmar, les dones i les nenes es troben sota risc constant de violació**, i que la violència sexual és utilitzada per les forces de seguretat com una eina de control social per terroritzar la població civil. La **completa impunitat** en la qual queden aquests crims en dificulta la denúncia i perpetua l'amenaça constant sobre la població civil. A més a més, el fet que en nombrosos casos els **responsables d'aquesta violència siguin oficials d'alt rang** afavoreix que es consideri un **patró de conducta acceptable per a les forces de seguretat**. Moltes de les dones que són víctimes de la violència sexual es converteixen posteriorment en **refugiades o desplaçades**, com a conseqüència de l'agressió.

En ocasions anteriors, han estat organitzacions de dones d'altres grups ètnics, com els karen o els shan, les que han denunciat la utilització de la violència sexual de manera sistemàtica contra les dones a les quals s'acusa de donar suport o ser simpatitzants dels diferents grups armats ètnics que operen al país. La violència sexual també és utilitzada com **un instrument de repressió contra les activistes de l'oposició política al règim dictatorial**, però, a diferència de les dones que pertanyen a algun grup ètnic minoritari, la violència sexual contra les dones birmanes (ètnia majoritària) es produeix generalment com a conseqüència de la seva detenció i no té un caràcter tan indiscriminat com el de la violència sexual contra les dones pertanyents a algun grup ètnic minoritari.

miliació i poder a l'enemic. És a dir, mitjançant el cos de les dones no solament s'exerceix un control sobre elles, sinó que aquest control es fa extensiu a tota la societat enemiga. Les dones víctimes de la violència sexual evidencien el poder de l'enemic sobre la seva societat. Els cossos de les dones es converteixen en transmissors de missatges d'humiliació, control i poder.²¹ El patriarcat ha desenvolupat al llarg de la història un pensament basat en categories binàries dicotòmiques que han sostingut la inferioritat de les dones, en associar-les amb la naturalesa, davant la superioritat del pensament racional. El cos s'ha construït com el representant per excel·lència de la naturalesa i, per tant, és una realitat que ha de ser controlada i sobre la qual s'exerceix el poder. A més a més, a la diferència corporal entre homes i dones se li atribueix un significat valoratiu que serveix per justificar i legitimar la subordinació i l'opressió de les dones, mentre garanteix la preeminència masculina en els àmbits que es consideren de més importància.

En moltes societats, les dones es consideren les dipositàries de l'honor de la comunitat. A més a més, les dones són les transmissores de generació en generació dels valors i les tradicions pròpies d'una cultura, ja que

en elles recau la socialització i l'educació dels membres de la comunitat.²² Mitjançant la violació de les dones s'aconsegueix trencar aquesta cadena transgeneracional d'honor. Aquesta situació té una importància particular en els grups etnopolítics, els límits de molts dels quals s'han controlat mitjançant el control de la sexualitat de la dona: la reproducció del grup té lloc dins d'uns límits establerts. Així doncs, la violència sexual i els embarassos forçosos en els conflictes armats amb un component ètnic o nacionalista tenen també l'objectiu de trencar aquestes fronteres creades. L'exemple més conegut és potser el de la guerra de Bòsnia i Hercegovina, quan milers de dones bosnianes van ser violades per serbis amb la intenció explícita que engendressin un fill serbi. A més a més, moltes dones van ser empresonades en el transcurs del seu embaràs per garantir que no avortarien.²³ En aquests casos es pot parlar d'un doble control sobre el cos de les dones: d'una banda, el que exerceix la comunitat d'origen en conferir-los l'obligació de reproduir-se dins dels límits del seu grup de referència i seguint les pautes imposades per l'esmentat grup; en segon lloc, el control forçat per l'enemic en obligar-la a transgredir aquests límits, que a més es converteix en el símbol del control sobre tot el grup a què la dona pertany.

20. <<http://www.womenofburma.org/Report/UnsafeState.pdf>>.

21. Coomaraswamy, R., *A Question of Honour: Women, Ethnicity and Armed Conflict*, 1999 <<http://www.sacw.net/Wmov/RCoomaraswamyOnHonour.html>>.

22. Kandiyoti, D., "Guest Editor's Introduction. The Awkward Relationship: Gender and Nationalism", a *Nations and Nationalism*, vol. 6, núm. 4 (2000), p. 491-499.

23. Rehn, E. i Johnson Sirleaf, E., *Women, War and Peace: The Independent Experts' Assessment on the Impact of Armed Conflict on Women and Women's Role in Peace-building*, UNIFEM, 2002.

Cal afegir que el procés posterior a la violència sexual sol estar caracteritzat per la marginació i l'estigmatització de les dones que han estat víctimes d'aquesta violència, a les quals es culpa i es responsabilitza del que ha passat, de no haver estat capaces d'evitar-ho, i se les acusa fins i tot d'haver experimentat plaer durant l'experiència sexual. La sexualitat femenina, com gairebé sempre, apareix envoltada d'una aura de culpabilitat, malgrat tractar-se de situacions forçades d'enorme violència.

Aquesta estigmatització reforça la invisibilitat en la qual acostuma a tenir lloc la violència sexual, ja que amb prou feines és denunciada pel temor de les víctimes a ser considerades culpables. Aquesta invisibilitat perpetua, d'una banda, la impunitat dels agressors, i de l'al-

tra multiplica els obstacles a què ha de fer front la víctima per superar el que ha passat, ja que es restringeix el suport social de què pot disposar. A més a més, aquesta estigmatització també té conseqüències de tipus econòmic, ja que generalment mena a l'exclusió del teixit social, laboral i productiu comunitari i, en moltes ocasions, al rebuig familiar de les dones que han sofert la violència sexual. D'altra banda, en el cas de les dones dependents econòmicament o amb recursos molt escassos, les dificultats per sortir d'una situació de violència són molt superiors. Aquesta situació s'agreuja encara més en el cas d'aquelles persones que, com a resultat de la violència sexual, han estat contagiades de malalties de transmissió sexual, com el VIH/SIDA.

Quadre 8.3. La violència sexual a la República Democràtica del Congo

Durant el mes de juliol, la Relatora Especial de Nacions Unides sobre la Violència Contra les Dones, Yakin Ertük, va visitar la República Democràtica del Congo per avaluar sobre el terreny la situació de les dones al país. La visita va estar fonamentalment centrada en la qüestió de la violència sexual, atesos la gravetat i l'impacte d'aquesta violència sobre les dones del país, especialment entre les que viuen a la zona de l'est. La Relatora Especial va qualificar la situació que travessen les dones als Kivus com **la crisi més greu en l'àmbit internacional de la qual té notícia**. No obstant això, Yakin Ertük va assenyalar que no es pot aïllar la situació de violència sexual que pateixen les dones del continu de violència a què es veuen sotmeses diàriament a les seves llars i comunitats, en una societat en la qual aquesta violència ha passat a ser percebuda com un fet normal.

La violència sexual és utilitzada contra les dones a la República Democràtica del Congo, i especialment a les províncies de Kivu Sud i Equateur, **de manera sistemàtica i generalitzada pels grups armats d'oposició, les forces armades, la Policia Nacional Congolesa i, de manera creixent, per la població civil**. Segons les xifres proporcionades per la coalició South Kivu Provincial Synergie on Sexual Violence, integrada pel govern, Nacions Unides i representants de la societat civil, en els primers sis mesos de l'any, només en aquesta província se n'havien registrat 4.500 casos. Per la seva banda, la comissió local sobre violència sexual parlava de 5.470 casos de violència sexual denunciats en aquest mateix període. En qualsevol cas, cal assenyalar que es tracta dels casos denunciats, i que la violència sexual és un dels crims menys denunciats, per la qual cosa es pot preveure que la xifra real de víctimes és molt més elevada. D'altra banda, els serveis sanitaris de la zona atenen aproximadament 3.500 casos anuals de dones amb fístula obstètrica causada per les agressions sexuals, una de les conseqüències més greus d'aquesta violència, no solament pel sofriment que provoca, sinó també per l'ostracisme social al qual mena les dones que la pateixen.

A més de la magnitud de les xifres, la Relatora Especial va posar un èmfasi especial a denunciar la **brutalitat de la violència sexual** en aquesta zona, amb actes que traspassaven amb escreix la gravetat de la violació.²⁴ Una gran part de les agressions són comeses per integrants dels grups armats d'oposició estrangers que operen a la regió, alguns dels quals van estar implicats en el genocidi de Ruanda el 1994. Segons assenyala la Relatora Especial en la seva declaració, moltes de les atrocitats comeses en l'actualitat als Kivus repeteixen els patrons de les que van ser comeses per les milícies interahamwe en aquella ocasió. Aquesta situació posa de manifest les conseqüències a llarg termini sobre la població civil, i en concret sobre les dones, del fet que quedin impunes greus violacions dels drets humans, com ara la utilització de la violència sexual com a arma de guerra.

Les forces de seguretat de la República Democràtica del Congo, tant la policia com les forces armades, són responsables aproximadament d'un 20% dels casos de violència sexual que es denuncien, segons l'informe de la relatora. A més a més, les forces de seguretat no són responsables únicament de la violència sexual que s'exerceix en zones en conflicte armat, sinó que també es comet en altres zones on les disputes ja han finalitzat per part d'antics integrants de grups armats d'oposició que s'han integrat a la policia o les FFAA sense que hi hagi hagut mecanismes per excloure d'aquests processos responsables de greus violacions de drets humans. Així mateix, alguns combatents desmobilitzats estan cometent agressions sexuals, que s'estan estenent de manera creixent entre la població civil. D'altra banda, en diverses ocasions el personal de la MONUC ha estat objecte de denúncies i d'investigacions sobre la comissió d'actes de violència sexual per part d'alguns dels seus integrants.

24. Per a més informació sobre els crims comesos es pot consultar la declaració pública feta per Yakin Ertük el 27 de juliol a <<http://www.monuc.org/News.aspx?newsId=15062>>.

Quadre 8.4. Violència contra les dones en el conflicte i el postconflicte a Libèria

Un estudi dut a terme recentment a Libèria per l'UNFPA revela que, durant el transcurs del conflicte armat que va afectar el país (1999-2003), més de la meitat de les dones del comtat de Lofa, al nord del país, van denunciar que havien sofert almenys un incident de violència sexual. A més a més, prop del 90% de les dones que van participar en l'estudi van assenyalar que havien patit almenys un incident de violència física. L'UNFPA assenyala que hi ha indicis importants que assenyalen que aquestes xifres podrien haver-se donat en altres zones del país. Entre els reptes a què actualment han de fer front les dones hi ha sobretot els relatius a l'accés als serveis de salut sexual i reproductiva, ja que la majoria d'elles no gaudeix d'aquests serveis.

A les denúncies de la Relatora Especial sobre la Violència contra les Dones es van sumar les de Stephen Lewis, antic Enviat Especial de Nacions Unides per a la Sida a l'Àfrica, que també va denunciar la gravetat de la situació a la República Democràtica del Congo i va qualificar-la d'«holocaust» per a les dones. L'antic Enviat de Nacions Unides va assenyalar que les mesures com l'increment del nombre de tropes desplegades, així com la intervenció de la Cort Penal Internacional, eren insuficients i inadequades per fer front a una situació com la de la República Democràtica del Congo, atesa la magnitud de l'impacte de la violència sexual.

El mes de novembre, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar la resolució per a **“l'eliminació de la violació i altres formes de violència sexual en totes les seves manifestacions, fins i tot com a instruments per assolir objectius polítics”**. La resolució insta el Secretari General a fer un seguiment dels contextos en els quals la violència sexual és utilitzada com un instrument per assolir objectius polítics i informar-ne l'Assemblea General. En aquest sentit, l'UNIFEM ha assenyalat que **en almenys 15 contextos que es troben actualment en situació de conflicte armat o ho han estat en anys recents s'han registrat denúncies sobre la utilització de la violència sexual com a arma de guerra**: l'Afganistan, Burundi, el Txad, Colòmbia, Côte d'Ivoire, la República Democràtica del Congo, Libèria, el Perú, Ruanda, Sierra Leone, Txetxènia, Darfur, el Sudan, Uganda i l'antiga Iugoslàvia. D'altra banda, d'acord amb l'informe publicat pel centre d'investigació Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces aquest any, **en 49 de 51 casos** analitzats de contextos que **en els últims 20 anys han travessat un conflicte armat**, s'ha documentat la utilització de la violència sexual com a arma de guerra per part dels diferents actors armats.²⁵

A més a més, en aquesta resolució es demana als Estats que redoblin les mesures per posar fi a la impunitat i es destinin més recursos a l'atenció a les víctimes, en especial respecte a la salut sexual i reproductiva,

així com a les conseqüències psicosocials d'aquesta violència. La resolució reconeix explícitament que la violència sexual és una conseqüència directa de les relacions desiguals de poder que homes i dones han mantingut al llarg de la història, i posa un èmfasi especial en la utilització de la violència sexual com un instrument que persegueix objectius polítics com la humiliació i la dominació de determinats grups ètnics o d'una altra índole.

c) Les operacions de manteniment de la pau

Les operacions de manteniment de la pau són un dels principals instruments que la comunitat internacional utilitza per a l'establiment de la pau en alguns dels conflictes armats que transcorren en l'actualitat. Potser com a mostra de la ceguesa respecte a la perspectiva de gènere en tant que dimensió fonamental que hauria de caracteritzar aquesta construcció de la pau, la majoria de les missions de manteniment de la pau continuen sense haver incorporat aquesta eina d'anàlisi i de treball, malgrat que moltes d'aquestes missions disposen de la figura de l'assessora de gènere. A més a més, al llarg dels darrers anys s'ha denunciat àmpliament el fet que el personal d'aquestes missions ha estat responsable en nombroses ocasions d'actes de violència sexual i explotació contra la població local, la qual cosa fa palès el llarg camí que queda per recórrer fins que la perspectiva de gènere s'incorpori plenament a aquestes instàncies.

Com a resposta a l'exigència de l'Assemblea General de l'ONU que el conjunt de Nacions Unides dugui a terme una política de tolerància zero davant els abusos i l'explotació sexual, el Secretari General de l'ONU va presentar un informe en el qual dóna compte de les mesures adoptades de protecció davant aquest abús i explotació.²⁶ L'informe afirma que continua sent el personal del Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau el que ha protagonitzat la immensa majoria dels casos denunciats.

En 49 de 51 conflictes armats dels últims 20 anys s'ha utilitzat la violència sexual per part dels actors armats

25. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector*, 2007.

26. Segons el butlletí sobre les mesures especials de protecció contra l'explotació i els abusos sexuals (ST/SGB/2003/13) del Secretari General de l'ONU de 9 d'octubre de 2003, s'entén per "explotació sexual" qualsevol abús efectiu o intent d'abús d'una situació de vulnerabilitat, d'una diferència de poder o de la confiança d'una altra persona amb finalitats sexuals, la qual cosa comprèn, encara que no exclusivament, l'obtenció de beneficis pecuniaris, socials o polítics mitjançant l'explotació sexual. Per "abusos sexuals" s'entén el contacte físic o l'amenaça de contacte físic de caràcter sexual imposat per la força o en condicions de desigualtat o de coerció.

Quadre 8.5. **Prevenió de l'abús sexual a les missions de manteniment de la pau**

El desembre de 2006, en el marc de la Conferència d'Alt Nivell sobre l'abús sexual i l'explotació per treballadors de Nacions Unides i ONG, es va aprovar una declaració de compromís per a l'eliminació d'aquest abús. Aquesta declaració contenia deu principis que haurien de facilitar la posada en marxa dels estàndards establerts per a la prevenió i eliminació de l'abús sexual i l'explotació.

1. Desenvolupar **estratègies específiques per a cada organització per prevenir i respondre** a l'abús i l'explotació sexual. Aquestes estratègies hauran d'incloure indicadors i calendaris que permetin supervisar-ne la posada en pràctica.
2. Incorporar **estàndards sobre abús i explotació** sexual als materials i els cursos de **formació** per al personal de cada organització.
3. **Prevenir que els perpetradores de l'abús i l'explotació puguin tornar a ser contractats o desplegats al terreny**, mitjançant la consulta d'antecedents penals.
4. Assegurar la presència dels **mecanismes adequats per denunciar** l'abús i l'explotació i que hi siguin accessibles, i que els punts focals són coneixedors i saben com complir les seves obligacions.
5. Prendre mesures per **garantir que no hi hagi represàlies quan es denuncia** abús o explotació sexual.
6. **Investigar les denúncies d'abús i explotació de manera ràpida i professional**, incloent entrevistes amb els denunciants i testimonis, i de manera especial amb menors.
7. **Prendre mesures de manera ràpidament i adequadament** contra els treballadors culpables d'abús o explotació sexual. Entre elles, s'hi podem incloure les accions administratives o disciplinàries i el trasllat davant les autoritats corresponents, perquè prenguin les mesures pertinents, incloent les investigacions penals.
8. **Proveir de l'assistència d'emergència necessària** les persones que denunciïn abús o explotació sexual.
9. **Informar amb regularitat el personal de l'organització de les mesures adoptades per prevenir i respondre** a l'abús i l'explotació sexuals. Aquesta informació ha d'incloure detalls sobre els mecanismes de denúncia, el resultat de les investigacions i les accions preses contra els perpetradors, així com l'assistència prestada als denunciants i les víctimes.
10. **Donar suport a les comunitats i els governs per prevenir i respondre** a l'abús i l'explotació per part del personal de Nacions Unides i les ONG.

Conclusions

A continuació es recullen les conclusions relatives als vuit capítols que configuren l'informe. L'any **2007** es van registrar **30 conflictes armats, 28 dels quals continuaven actius en finalitzar l'any**. La gran majoria es van esdevenir a Àsia (12) i a l'Àfrica (10), mentre que els restants van tenir lloc a Orient Mitjà (5), Europa (2) i Amèrica (1). Aproximadament **la meitat dels conflictes van ser de caràcter intern i l'altra meitat de caràcter intern internacionalitzat**. Encara que actualment la pràctica totalitat dels conflictes armats són multicausals, és remarcable que gairebé **la meitat feien referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de més autogovern**. Quant als 11 casos en els quals la incompatibilitat es vincula a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, vuit d'ells fan referència, entre altres qüestions, a la creació d'un Estat islàmic o guarden relació amb al-Qaida —Algèria, l'Afganistan, les Filipines (Abu Sayyaf), Txetxènia, l'Iraq, Pakistan (nord-oest) o el camp de refugiats libanès de Naher al-Bared—, mentre que en els altres tres casos —Colòmbia, les Filipines (NPA) i l'Índia (CPI-M)— els grups armats busquen l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. Finalment, en quatre casos —Nigèria (Delta del Níger), la República Democràtica del Congo, el Sudan (Darfur) i l'Iraq—, el control dels recursos va ser una de les causes rellevants de la disputa, encara que, a part dels esmentats, molts altres conflictes van ser alimentats o aguditzats pel control dels recursos o el territori.

Pel que fa a la intensitat dels conflictes, en vuit casos —l'Afganistan, el Txad, Colòmbia, l'Iraq, la República Democràtica del Congo (Kivus), Somàlia, Sri Lanka i el Sudan (Darfur)—, durant una gran part de l'any es van constatar uns nivells molt elevats de violència que van generar una xifra notablement superior a les 1.000 víctimes mortals. Quant a l'evolució anual, **en més de la meitat dels conflictes actius al final de l'any es va produir un increment de les hostilitats**, mentre que només en quatre casos es va observar una reducció de la violència: a Jammu i el Caixmir, entre Hamas i Fatah a Palestina, l'Iraq i al Iemen. Així mateix, van finalitzar les hostilitats en dos contextos: a Côte d'Ivoire, per la implementació positiva de l'acord de pau i l'avenç del procés de DDR, i al Líban, on les FFAA libaneses van derrotar el grup Fatah al-Islam al camp de refugiats palestins de Naher al-Bared al començament de setembre. Finalment, es palesa la vigència en termes globals de les cessacions d'hostilitats a Uganda entre el govern i l'LRA i a les Filipines entre el govern i el MILF, la qual cosa va facilitar l'avenç dels respectius processos de pau.

Al final de l'any 2007 **es comptaven 70 escenaris** al món on es registrava una **tensió, la majoria a l'Àfrica i Àsia** (26 i 23, respectivament). La resta de tensions es van esdevenir a Europa (9) i també a Amèrica i Orient Mitjà (6 a cada regió). Destaca el fet que **el 70% de les tensions van tenir un caràcter marcadament intern**, mentre que la resta van ser, en la mateixa proporció (15%), tensions internes internacionalitzades i ten-

sions internacionals. La majoria de les tensions internacionals van ocórrer a l'Àfrica, i van ser protagonitzades per Estats fronterers amb disputes territorials (com Eritrea i Etiòpia, o el Camerun i Nigèria) i per països integrats a conjunts regionals (la zona del riu Mano i dels Grans Llacs).

Respecte a les causes de les incompatibilitats que van originar les tensions, és rellevant remarcar que, malgrat el seu caràcter multidimensional, **pràcticament la meitat de les tensions (47%) van tenir com a factor explicatiu el desacord de sectors opositors polítics i socials respecte a les polítiques governamentals**. Aquest va ser el cas de 13 països africans (entre ells Burundi, el Congo, Côte d'Ivoire, Guinea, Kenya, Nigèria, la República Democràtica del Congo i Zimbabue) i de 10 països asiàtics (Bangla Desh, Filipines, Fiji, el Pakistan, Tailandia, Timor-Leste i la majoria de països d'Àsia Central). També a Amèrica, pràcticament totes les tensions van sorgir arran de l'oposició a la política dels governs de la regió. Va ser el cas de Bolívia, l'Equador, el Perú i Veneçuela, on al llarg de 2007 es van succeir manifestacions i protestes generalitzades en contra dels respectius executius. Tanmateix, en regions com Europa i l'Orient Mitjà, els motius principals de desacord van ser uns altres: **les demandes d'autogovern, principalment a Europa** (en contextos com Abkhàzia i Ossètia del Sud, a Geòrgia; la República de Transdnièster, a Moldàvia; i també a Kosovo, la independència de Sèrbia del qual semblava un fet en finalitzar l'any); **l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic de l'Estat a Orient Mitjà** (és el cas d'Àrabia Saudita, amb al-Qaida; d'Egipte, amb l'oposició liderada pels Germans Musulmans; i de les disputes interestatals entre l'Iran i els EUA, d'una banda, i Israel, el Líban i Síria, de l'altra). Així mateix, és interessant assenyalar que **les disputes relacionades amb demandes d'autogovern van tenir en la majoria de casos un component identitari**, i la combinació d'ambdós factors va ser un element molt present en les tensions existents als continents africà, asiàtic i europeu.

Quant als processos de pau registrats durant l'any, en l'informe es comenten 49 casos o intents de negociació, ja sigui en fase purament exploratòria o temptativa, consolidats o no. En un cas (Côte d'Ivoire), les negociacions van avançar prou com per donar per acabats els enfrontaments. En tot cas, en tres de cada quatre conflictes hi ha oberts espais de negociació, un percentatge que es manté invariable al llarg dels darrers anys. Com és habitual, **la majoria de les negociacions de pau van tenir dificultats, i un nombre bastant significatiu va anar malament**. En relació amb l'any anterior, tanmateix, van augmentar els casos on s'explora la possibilitat d'obrir negociacions, ja sigui amb nous grups armats, amb alguns dels grups històrics existents en un país o bé amb alguna de les seves dissidències més recents.

Quant als aspectes negatius, i especialment a l'Àfrica, cal assenyalar la gran quantitat de dissidències que es

van produir a molts grups armats que estaven en procés de negociació. Com a novetat respecte a anys anteriors, **cal esmentar la intensa activitat diplomàtica de Líbia, que s'ha convertit en un dels principals països facilitadors del continent**, així com l'inici de converses entre el Marroc i el Front Polisario per a la resolució del conflicte del Sàhara Occidental. Al continent asiàtic, els fets més destacables van ser l'acord entre el govern filipí i el MILF sobre els territoris ancestrals del poble moro, el tema de bloqueig de les seves negociacions, cosa que podria permetre la firma d'un acord de pau en breu; els canvis d'escenari produïts a Myanmar després de les manifestacions protagonitzades pels monjos budistes; i la manera com es van fer visibles les tensions al sud del Nepal, amb les seves corresponents negociacions.

Per quart any consecutiu, es van repetir gairebé de forma mecànica els motius més habituals de fracàs o de crisi dels processos de negociació, amb molt poques diferències entre un any i l'altre. Els mecanismes de la mediació, les dissidències als grups armats, la desconfiança o la inseguretat entre les parts, les crisis polítiques en les quals es revifien determinades negociacions i les diferències en els temes substantius de l'agenda, en particular quan es tracta de buscar fórmules d'autogovern, són els factors de crisi que es van donar amb més freqüència.

Quant als països en rehabilitació postbèl·lica, l'anàlisi de la seva evolució durant el 2007 va posar de manifest alguns dels factors que dificulten els avenços d'aquests processos, entre els quals es destaca com un element especialment negatiu la **falta de voluntat política** de les parts per posar en marxa els punts més controvertits dels acords de pau als països on encara està pendent la celebració d'eleccions. Aquesta obstrucció política **redueix considerablement les probabilitats d'èxit d'aquests processos de transició**, com es va poder veure al llarg de l'any al sud del Sudan on, al cap de dos anys de la firma de la pau, van continuar sense establir-se la demarcació fronterera de la zona rica en petroli d'Abyei o el replegament de les FFAA sudaneses d'aquesta zona del Sudan, la qual cosa condiona el futur desenvolupament dels passos següents que estableix l'acord, com per exemple la celebració d'eleccions locals el 2011. De manera semblant, la situació a Côte d'Ivoire va romandre estancada en un cicle gairebé perenne d'anunci i cancel·lació de les eleccions generals des de fa quatre anys. El març de 2007, la firma d'un nou acord a Ouagadougou va semblar augurar un desbloqueig d'aquesta situació, encara que finalment el President Laurent Gbagbo va aconseguir que es posposés de nou la celebració dels comicis i que l'any es tanqués sense que s'esmentés cap nova data electoral. **Una pressió internacional superior podria contribuir a contrarestar aquesta falta de voluntat política**, però durant el 2007 la comunitat internacional va optar per continuar actuant més segons interessos estratègics particulars que segons objectius comuns d'estabilització política. Altres elements que van condicionar l'avenç dels països en fase de rehabilitació postbèl·lica on hi ha governs elegits per les urnes van ser la pobresa

endèmica, la desocupació, la corrupció i la fragilitat democràtica, tots els quals incideixen especialment en el benestar de la població. La millora de les condicions de vida de la població hauria de concentrar els esforços a tots els països en fase de rehabilitació, però de manera especial en el cas dels governs d'Haití, Libèria i Sierra Leone i del govern provincial d'Aceh durant el 2008.

Finalment, cal destacar la **impossibilitat d'aconseguir avenços en els processos de rehabilitació postbèl·lica** quan es duen a terme **enmig d'enfrontaments armats oberts**, com són els casos de l'Iraq i l'Afganistan, especialment. La implicació internacional durant el 2007, que es va traduir sobretot en plans estratègics amb el suport de grans conferències internacionals i importants aportacions econòmiques, sobretot en matèria de seguretat, no va aconseguir frenar la violència que assola aquests dos països, per la qual cosa caldria replantejar el model d'intervenció adoptat.

Quant a la situació humanitària, **durant l'any 43 països van sofrir els efectes de les crisis humanitàries**; es va produir, doncs, un lleuger descens respecte a 2006, quan se'n van registrar 45 casos. La reducció del nombre de crisis no va afectar, tanmateix, la resposta dels donants, que van assignar fons per una suma total similar a la de l'any anterior, al voltant de 6.500 milions de dòlars. Una dada rellevant és la que assenyalava que **el 2007 es van efectuar un total de 15 crides excepcionals (flash appeals) vinculades a la incidència de desastres naturals**, la qual cosa va suposar un clar augment en l'ús d'aquest mecanisme per a la dotació de fons, però també es va convertir en un reflex de la repercussió cada vegada més elevada del canvi climàtic sobre les crisis humanitàries al món. A més a més, per primera vegada en els últims cinc anys es va produir un augment en el **nombre de persones refugiades assistides per ACNUR, un 14% més que el 2005**, a causa, principalment, de l'efecte dels conflictes armats de l'Iraq i del Líban amb Israel durant el 2006. D'altra banda, malgrat la implicació superior d'ACNUR en la protecció de les persones desplaçades internes, **els governs, sobre els quals pesa la responsabilitat de protegir els afectats pel desplaçament, van continuar sense complir el seu paper a la pràctica totalitat dels països**. En aquest sentit, el nombre de països on la situació de desplaçament intern va ser molt greu va augmentar de 22 a 24, cosa que emfasitza la tendència de la població desplaçada forçosament a causa dels conflictes armats a romandre dins de les seves fronteres nacionals, sense que els governs hagin creat mecanismes prou efectius per donar resposta a aquesta realitat.

Finalment, la **tasca dels actors humanitaris va continuar obstaculitzada** per la falta de seguretat i els límits d'accés imposats pels governs de països en conflicte, la qual cosa, sens dubte, va contribuir a l'agreujament de crisis com les de Somàlia, Iemen (nord), el Sudan (Darfur) o Myanmar. Així mateix, **decisiones polítiques**, com les preses contra el govern de Hamas a Gaza, van generar un greu deteriorament de la situació humanitària.

1. L'informe d'ACNUR corresponent a l'any 2007 reflexa dades registrades per l'agència durant el 2006.

ria. En aquest sentit, l'efecte que aquestes mesures de pressió van tenir sobre la població palestina va ser qualificat de càstig col·lectiu per Nacions Unides i, per tant, contrari al Dret Internacional Humanitari.

Respecte al **cicle armamentista**, la tendència estable o ascendent dels últims anys, confirmada el 2007, va reafirmar els qui veien similituds entre la situació actual i el període de la Guerra Freda. Alhora, la situació més nova, i de preocupació creixent, es va observar en el fenomen del **rearmament nuclear**, especialment a la regió d'Orient Mitjà. La controvèrsia generada pel programa nuclear de l'Iran va estar acompanyada de diverses reaccions arreu del món: el rearmament dels països de la regió, la proposta dels **EUA** d'instal·lar el seu sistema de defensa de míssils en territori europeu i la sortida de Rússia del Tractat d'Armes Convencionals. Davant d'aquest panorama, val a dir que les potències emergents no van ser les úniques responsables del rearmament nuclear esmentat, sinó també els països amb un arsenal elevat, amb els EUA al capdavant. Així mateix, nous estudis van continuar constatant l'incompliment de les sancions imposades en forma d'embarcament d'armes. Davant d'aquesta situació, s'ha d'assenyalar el paper dels governs, font primària de la pràctica totalitat de les transferències il·legals d'armament.

Com succeeix habitualment, els avenços en les iniciatives de **control d'armament** van sempre uns quants passos per darrere de la proliferació de les armes. Tanmateix, en matèria de desarmament, durant el 2007 es van poder identificar iniciatives que van modificar aquest rumb. És el cas del procés iniciat al començament de l'any per a l'eradicació de les bombes de dispersió. Aquest fet s'ha de prendre com una referència molt positiva, a la qual podria incorporar-se tota la feina que es realitza des de 2004 per a l'adopció d'un **Tractat Internacional de Comerç d'Armes**. A propòsit d'aquest Tractat, el 2008 no serà l'any que s'aprovi, però sí hauria de permetre continuar refermant el text que el conformarà. Finalment, després del desplegament de tot un cos estratègic i normatiu per afrontar els **programes de DDR**, es va fer també necessari saber donar resposta als nous tipus de violència armada. Així mateix, es va constatar la importància que els programes de DDR s'enllacin amb processos més generals de **reforma del sector de seguretat**.

Com és ja habitual en els últims anys, el balanç de l'any 2007 respecte de la situació dels **drets humans** és clarament ambivalent a escala mundial. D'una banda, s'han aconseguit avenços significatius en àmbits tan dispars com el del desenvolupament normatiu del dret internacional dels drets humans, mitjançant l'aprovació, per part de l'Assemblea General de l'ONU, de la **Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes** després de més de 20 anys d'intensos debats, o el de la Justícia internacional, arran de l'inici del judici contra Charles Taylor, antic President de Libèria, per crims de

lesa humanitat, o d'Alberto Fujimori, antic President del Perú extradit al Perú des de Xile.

Tanmateix, hi ha diversos aspectes negatius, com, per exemple la persecució intensa dels professionals dels mitjans de comunicació a diversos continents, així com els abusos de poder per part dels cossos i les forces de seguretat de l'Estat a Europa i al continent africà, i en especial en finalitzar l'any, a Àsia. **Un any més també, diversos governs van instrumentalitzar la lluita antiterrorista per criminalitzar la dissensió política o de pensament**. Finalment, en l'àmbit de la justícia, cal lamentar la sentència de la Cort Internacional respecte als fets ocorreguts a Srebrenica, que descarrega Sèrbia de les seves responsabilitats al respecte, així com les dificultats amb què han topat els òrgans judicials internacionals per a la detenció i l'enjudiciament de sospitosos de crims de lesa humanitat a causa de la falta de col·laboració, en especial, de les autoritats de Sèrbia, Montenegro i Bòsnia i Hercegovina. Per tot això, l'Informe resalta les greus violacions dels drets humans a 57 països i reitera les dificultats quotidianes que enfronten nombroses persones a escala mundial per fer valer els seus drets i llibertats fonamentals.

Per concloure, quant a la **dimensió de gènere en la construcció de pau**, l'any 2007 es va caracteritzar per seguir la línia continuista en les tendències que s'han apuntat els últims anys des de l'aprovació el 2000 de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat pel Consell de Seguretat de l'ONU. La situació de les dones als conflictes armats va ser especialment greu i preocupant en un any en què es van conèixer **xifres alarmants de violència sexual en alguns dels conflictes armats** actuals (a la República Democràtica del Congo i Myanmar, entre altres). Aquestes xifres van posar de manifest la **incapacitat i la falta de voluntat de la comunitat internacional per garantir la protecció de les dones en aquests conflictes**, així com l'enorme importància de les ideologies i les pràctiques patriarcals en la gènesi i el desenvolupament de les guerres.

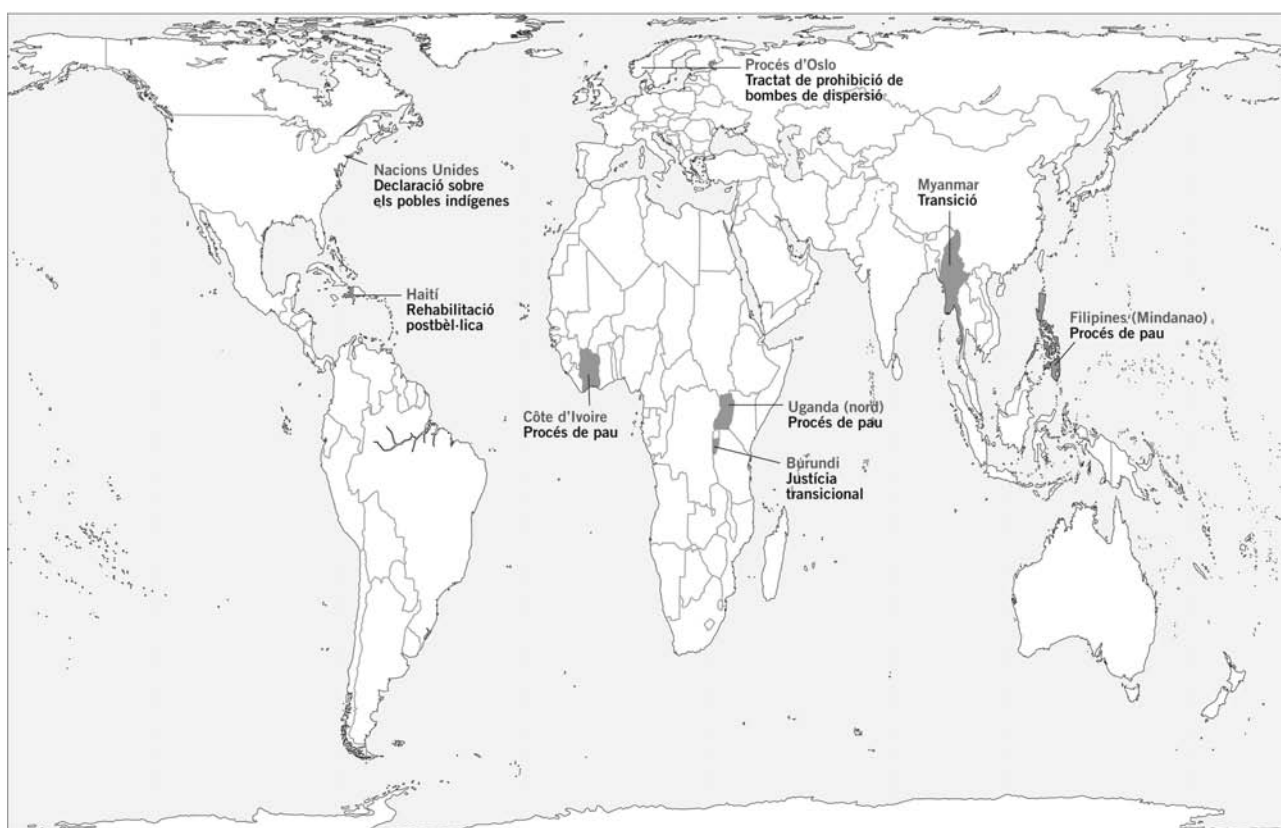
Respecte a l'**agenda internacional**, destaquen les criades efectuades per a la **creació d'una agència de Nacions Unides encarregada d'impulsar la labor de l'organització des d'una perspectiva de gènere** que uneixi els esforços dispersos que actualment s'esmercen al si d'aquesta organització. D'altra banda, es va tornar a constatar la bretxa important existent quant als avenços formals i reals, ja que, si bé sobre el paper es van materialitzar alguns avenços en matèria de gènere i construcció de pau, a la pràctica, l'**absència de les dones en els processos de pau** (Uganda, Kosovo, Filipines) i les dificultats esmentades per protegir-les de la violència van enterbolir els progressos esmentats. Així doncs, es va tancar un any més sense que la dimensió de gènere fos incorporada a l'agenda internacional de construcció de pau amb l'altura política que mereixeria, un any en el qual novament va prevaler el progrés en l'àmbit formal per sobre del compromís polític real.

Oportunitats de pau 2008

Vuit oportunitats de pau per al 2008

Després de l'anàlisi de l'any 2007 en matèria de construcció de pau, l'Escola de Cultura de Pau de la UAB destaca vuit escenaris que constitueixen oportunitats de pau per a l'any 2008. Es tracta de processos de negociació, contextos en fase de rehabilitació postbèl·lica i situacions de tensió sociopolítica, així com temes de l'agenda internacional, sobre els quals en l'actualitat conflueixen factors positius que podrien facilitar un avenç satisfactori durant aquest any. Aquestes oportunitats identifiquen escenaris geogràfics (sis casos) i àmbits temàtics (dos): la possibilitat d'aconseguir la pau a Uganda després de més de 20 anys de conflicte armat; les perspectives de desbloqueig del procés de pau a Côte d'Ivoire; la viabilitat de la firma de la pau definitiva amb els dos grups armats històrics de la regió filipina de Mindanao; les perspectives de consolidació del procés de transició a Haití; l'oportunitat d'equilibrar pau i justícia a Burundi davant de la possible agilitació en la creació dels òrgans de justícia transicional; la porta oberta a Myanmar a una potencial democratització del país; els passos fets vers la firma d'un tractat internacional de prohibició de les bombes de dispersió; i l'impacte positiu que la declaració de Nacions Unides sobre pobles indígenes, firmada el 2007 després de dues dècades de debats, pot tenir en la resolució de conflictes.

Totes aquestes oportunitats de pau requeriran l'esforç i compromís real de les parts implicades i, si escau, el suport d'actors internacionals, perquè les sinergies i els factors positius ja presents contribueixin a la construcció de la pau. En qualsevol cas, l'anàlisi de l'Escola de Cultura de Pau pretén oferir una visió realista d'aquests escenaris i fer paleses les dificultats existents que podrien suposar obstacles perquè es materialitzessin com a oportunitats de pau.

1. El procés de pau al nord d'Uganda

Després de diversos intents fracassats d'entaular un procés de pau entre el govern i l'LRA al llarg dels darrers anys, el juliol de 2006 es van reprendre les fràgils converses de pau, que es van mantenir obertes durant l'any 2007. Els passos donats en els últims mesos poden concloure amb un acord de pau definitiu el 2008, que posi fi a més de 20 anys d'una violència que ha causat la mort d'unes 200.000 persones, el segrest de milers de menors i el desplaçament forçat de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte.

Aquestes converses de pau van menar a la firma d'un cessament d'hostilitats el 26 d'agost de 2006 a Juba, al sud del Sudan, que fins avui ha estat renovat. Aquest acord establia, principalment, l'acantonament de l'LRA en dos camps a prop de la frontera sud del Sudan, Owiny Ki-Bul i Ri-Kwangba, per poder prosseguir les converses de pau. La cessació d'hostilitats es va respectar, tot i que es va endarrerir i va sofrir dificultats reiteradament. L'abril de 2007 es va acordar l'establiment de corredors de seguretat perquè els membres de l'LRA poguessin acantonar-se a Ri-Kwangba, procedents de la República Democràtica del Congo i del nord d'Uganda. Al llarg dels mesos següents, es van donar altres passos positius en el procés de pau, entre ells l'acord anomenat Comprehensive Solutions to the Northern Uganda Conflict, assolit el 2 de maig, i l'acord de juny sobre reconciliació i rendició de comptes pels crims contra la humanitat, en virtut del qual les parts es van comprometre a no lliurar els líders de l'LRA a la Cort Penal Internacional (CPI) i jutjar els responsables de violacions dels drets humans mitjançant un sistema de justícia tradicional no punitiva, el Mato Oput.

Hi continua havent reptes i dificultats que poden provocar la ruptura del procés. Un d'ells és el caràcter jeràrquic i personalista de l'LRA, que gira entorn de la figura messiànica i carismàtica del seu líder, Joseph Kony, a causa de l'arbitrarietat de la presa de decisions al si del grup. L'execució del vicecomandant de l'LRA, Vicent Otti, per desavinences amb Joseph Kony, confirma aquesta anàlisi. D'altra banda, l'existència de les ordres de detenció de la CPI contra els caps de l'LRA per la seva responsabilitat en les greus violacions dels drets humans complica el procés, ja que els líders esmentats han amenaçat d'interrompre les negociacions si no es retiren les ordres. A més a més, l'acord assolit al començament de setembre entre els Presi-

dents d'Uganda i de la República Democràtica del Congo per combatre els grups rebels presents a l'est de la República Democràtica del Congo, inclòs l'LRA, també podria suposar una amenaça per al procés de pau, ja que l'LRA va advertir que un atac contra les seves files a la República Democràtica del Congo constituiria una invitació a reprendre la guerra.

Tanmateix, múltiples factors contribueixen a alimentar l'expectativa que l'actual procés pot desembocar en un acord de pau i reconciliació definitiu. Per primera vegada en la història del conflicte, ambdues parts, el govern d'Uganda i l'LRA, reconeixen l'existència d'un problema polític que necessita una solució política. En segon lloc, s'ha constatat el respecte global de la cessació d'hostilitats firmada el passat 26 d'agost de 2006, la qual cosa enforteix la confiança mútua respecte a anteriors cessacions d'hostilitats que havien violat tant el govern com l'LRA. Pel que fa a la negociació, el procés és cada vegada més inclusiu, ja que gradualment les parts van permetre la participació en el procés de pau i en les tasques de facilitació i bons oficis d'actors locals (la comissionada

de pau Betty Bigombe, parlamentaris ugandesos, líders locals de la comunitat acholi i bisbes de la iniciativa ARLPI, l'Acholi Religious Leaders Peace Initiative), regionals (la mediació encapçalada pel Vicepresident del sud del Sudan, Riek Machar, representants de la República Democràtica del Congo, Kenya, Tanzània, Sud-àfrica i Moçambic) i internacionals (l'antic President moçambiquès, Joaquim Chissano, com a Representant Especial del Secretari General de l'ONU per al procés de pau, i observadors dels EUA i la UE). Destaca la debilitat manifesta de l'LRA, com a conseqüència de la pèrdua progressiva d'efectius a causa de les amnisties successives i els enfrontaments amb les Forces Armades ugandeses, i les dificultats per engegar una nova campanya insurgent, per estar acantonat al sud del Sudan i a la República Democràtica del Congo, a més del final del suport a l'LRA rebut del govern del Sudan i de les seves Forces Armades per contrarestar el suport que el govern d'Uganda brindava a l'SPLA.

Malgrat els múltiples reptes encara oberts, la consecució de la pau apareix cada vegada més propera per al nord d'Uganda, cansat de 22 anys de guerra, desplaçament i crisi humanitària, i amb una voluntat clara de reconciliar-se amb aquest passat recent que només ha comportat la perpetuació de la violència i la pobresa a la regió, que ha obstaculitzat i posposat l'inici d'una nova fase basada en el desenvolupament de la zona.

2. La implementació de l'acord de pau a Côte d'Ivoire

La firma de l'acord polític d'Ouagadougou el 4 de març de 2007 podria menar per fi a la implementació dels acords de pau firmats a Linas-Marcoussis l'any 2003. Des de l'any 2002, en què un grup de militars del nord, que després formaria l'aliança Forces Nouvelles, va intentar enderrocar el govern de Laurent Gbagbo, el país es troba virtualment dividit en dues zones controlades pel govern (el sud) i per les Forces Nouvelles (el nord). Encara que anteriorment s'havia firmat un gran nombre d'acords (sis en total), i que el Consell de Seguretat de l'ONU havia formulat diverses resolucions per aconseguir la pacificació i la reunificació del país, que no van aconseguir posar en marxa un procés de pau definitiu, en aquesta ocasió hi ha uns quants factors que juguen a favor del compliment de les decisions acordades.

En primer lloc, l'acord s'ha assolit per la iniciativa pròpia del President Laurent Gbagbo de celebrar un encontre directe amb el principal representant de l'aliança armada d'oposició, el líder de les Forces Nouvelles, Guillaume Soro. Si bé aquesta estratègia de Gbagbo té com a finalitat última l'obtenció d'un control total sobre el procés i la limitació de la capacitat d'ingerència de Nacions Unides en aquest procés, els aspectes negatius d'aquesta unilateralitat es compensen pel fet que les decisions preses estan sent plenament assumides i aplicades (encara que amb retards) pels dos signants. La decisió de la comunitat internacional d'acceptar mantenir-se'n una mica al marge podria contribuir que aquesta sensació de control sobre els esdeveniments d'ambdós dirigents faciliti el procés. Tanmateix, els organismes internacionals haurien d'estar alerta per evitar que l'acord es converteixi en un mer repartiment de poder entre els signataris.

En segon lloc, fins al moment, sembla que tant Gbagbo com Soro tenen prou control sobre les seves bases com per possibilitar el procés de desmobilització i la reintegració de part dels seus efectius en unes noves Forces Armades. Finalment, el procés de DDR es va posar en marxa el 25 de desembre i, fins ara, tant l'exèrcit com els membres de l'aliança armada estan acantonant-se a les zones designades. A més a més, en l'acord d'Ouagadougou es va aprovar el desmantellament de la zona

de seguretat que divideix el país, controlada per les forces internacionals de l'ONUCI i les Forces Licorne franceses. Aquesta decisió, acompanyada de la creació d'unitats conjuntes de les Forces Armades i les Forces Nouvelles (tutelada per l'ONUCI) per a tasques de seguretat en la línia ara denominada verda, es fonamenta en la possibilitat de reprendre la lliure circulació de persones i béns per tot el territori. Caldrà veure com es manegen la desmobilització de les milícies pro-governamentals i la recollida d'armes que es troben a les mans de la població civil.

En tercer lloc, es va acordar tornar a posar en marxa el procés d'identificació i cens de la població, que en anteriors ocasions havia estat obstaculitzat des de la presidència. Encara que l'avenç de les audiències itinerants (organismes jurídics creats amb aquesta finalitat) està sent més lent del que s'esperava, cal valorar el fet que no s'ha produït cap tipus de situació de violència que hagi tractat d'impedir-ne el desenvolupament. Aquest és un dels punts més importants per a la consecució de la pau al país, el fet d'aconseguir el dret a la ciutadania i l'accés a la participació política d'una gran part de la població (principalment, la del nord), que fins al moment havia estat exclosa dels processos de presa de decisions. La decisió de Gbagbo de permetre la lliure circulació per tot el territori nacional dels estrangers procedents de països de l'ECOWAS i l'eliminació de la referència a l'origen ètnic en els documents d'identitat també han estat avenços cap a la igualtat dels ciutadans de Côte d'Ivoire.

Finalment, hi ha la determinació de tots els actors polítics per celebrar les eleccions presidencials el 2008, inclòs el mateix Gbagbo. Tanmateix, caldrà que els comicis se celebrin amb totes les garanties de transparència i independència, perquè puguin convertir-se en uns bons fonaments per a la construcció de la pau al país. En aquest sentit, el paper de la Comissió Electoral Nacional serà clau, a l'igual de l'eficiència en el registre de votants i el suport i la supervisió de la comunitat internacional durant tot el procés electoral. A més a més, la implantació de l'administració estatal a tot el territori serà crucial per al bon desenvolupament dels comicis. No obstant això, el camí vers la pau a Côte d'Ivoire no acaba amb la celebració de les eleccions, sinó que aquests comicis són només l'inici d'un procés que necessitarà el compromís i la voluntat de tots els actors implicats.

A Côte d'Ivoire, cal valorar que no s'ha registrat violència que hagi tractat d'impedir el desenvolupament de les audiències itinerants per al censat de la població

3. La firma de la pau al sud de les Filipines

Arran de l'avenç substantiu i paral·lel que han registrat durant el 2007 els processos de pau amb els dos principals grups armats que operen a la regió filipina de Mindanao, l'MNLF i el MILF, alguns analistes i líders destacats d'ambdues parts consideren viable la firma de sengles acords de pau durant l'any 2008. La firma de la pau a Mindanao no solament hauria de permetre posar fi a la violència en un dels conflictes armats més longeus i actius dels últims 40 anys, sinó que podria suposar un antecedent, si no un model, per als nombrosos conflictes per l'autodeterminació que s'esdevenen actualment arreu del món, especialment en els casos en què la minoria secessionista professa majoritàriament una religió diferent de la de l'Estat al qual s'exigeix el dret d'autodeterminació.

Quant a la negociació amb l'MNLF, un grup que va firmar un acord de pau el 1996, però que no es va desarmar i ha seguit actiu per exigir la plena implementació de l'acord esmentat, el mes de novembre, després de diversos retards, finalment es va celebrar a Aràbia Saudita una reunió tripartida (amb la facilitació de l'Organització de la Conferència Islàmica). En aquesta trobada, es va acordar l'establiment de cinc grups de treball conjunts per desenvolupar plenament els compromisos de l'acord de pau. Encara que l'MNLF no reivindicava la firma d'un nou d'acord de pau, les tasques de revisió que estan duent a terme els grups esmentats podrien cristal·litzar en un acord polític entre les parts en virtut del qual Manila es compromet a implementar de manera integral l'acord de pau de 1996 i l'MNLF a desmobilitzar-se definitivament. A més a més, al final de l'any el govern va anunciar el nomenament d'un líder destacat de l'MNLF com a Viceconseller de Seguretat Nacional, un càrrec amb atribucions importants en matèria de contrainsurgència.

En referència al procés de pau amb el MILF, escindit de l'MNLF a finals dels anys setanta, després que aquest acceptés l'autonomia i no pas la independència per a Mindanao, hi va haver quatre factors durant l'any que conviden a l'optimisme amb vista al 2008. Primerament, el fet que el govern va reconèixer per primera vegada el dret d'autodeterminació al poble moro, si bé descartava per endavant la independència. En segon lloc, l'esperançador principi d'acord que van assolir les parts, després de 13 mesos d'*impasse* en les converses

El principi d'acord entre el Govern filipí i el MILF sobre els dominis ancestrals del poble moro, el punt més important i sensible de la negociació, convida a l'optimisme

de pau, sobre els dominis ancestrals del poble moro, el punt més important i sensible de la negociació. En tercer lloc, la disposició del govern, enunciativa al final de l'any, per reformular la Constitució i donar cabuda a un Estat federal en el qual el poble moro pot gaudir d'alts nivells d'autogovern. Finalment, la implicació més elevada de la comunitat internacional en la verificació de l'alto el foc vigent des de 2003 (a través de l'International Monitoring Mission), els mecanismes del qual es van perfeccionar després que alguns enfrontaments durant l'any fessin témer un col·lapse del procés de pau.

En ambdós casos, els obstacles i les dificultats amb vista al futur són importants. Respecte de l'MNLF, destaca l'empresonament des de 2001, sota càrrecs de corrupció i rebel·lió, del seu líder i fundador, Nur Misuari, l'alliberament del qual exigeixen l'MNLF i nombroses organitzacions de la societat civil a Mindanao; l'autonomia sobre el terreny d'algunes faccions desafectes, que esporàdicament duen a terme accions militars sense el consentiment de la cúpula del grup; i l'oposició de destacats membres del grup a la firma d'un acord eventual entre el govern i el MILF que erosioni i depassi l'acord entre l'MNLF i Manila. Quant al MILF, els obstacles són encara més grans. En primer lloc, el desacord sobre els territoris que s'inclouran en l'anomenada Entitat Jurídica Bangsamoro i la conveniència o no de celebrar un referèndum per establir-la. En segon lloc, el temor expressat per líders cristians i indígenes (lumad) de quedar inclosos en una "nació moro" i la possibilitat que això generi brots de violència en el futur. En tercer lloc, el deteriorament de la confiança entre les parts, que en diverses ocasions s'han acusat d'incomplir els compromisos acordats (el govern) i d'actuar en connivència amb organitzacions terroristes o criminals (el MILF).

Malgrat aquestes dificultats, semblen fermes les condicions per culminar un procés de negociació que es va iniciar fa més de 30 anys i per trobar, una vegada per sempre, un acord polític que doni sortida a les aspiracions identitàries del poble moro. Per aconseguir-ho, resultarà decisiva la bona voluntat de les parts, així com el paper dels actors internacionals compromesos amb la facilitació de les negociacions (especialment l'OCI, Malàisia, Aràbia Saudita i Líbia) i amb la reconstrucció i desenvolupament de Mindanao tan aviat com es firmi la pau.

4. La consolidació del procés de transició a Haití

El 2008 es compleixen quatre anys de l'inici del procés de transició democràtica d'Haití. En un país on la mitjana històrica des de la independència és la d'un cop d'estat cada sis anys, aquest és un any crucial en el qual s'hauran de consolidar els avenços que s'han obtingut des de la sortida de Jean-Bertrand Aristide i concentrar els esforços a aconseguir que la població comenci a gaudir dels rèdits de la pau, si es vol evitar un possible retrocés en els èxits aconseguits. Per a això caldria que el govern de René Preval assumís el lideratge del procés de rehabilitació, que fins ara ha estat més dirigit per la comunitat internacional, en especial per Argentina, Brasil i Xile, i la nova iniciativa 2 x 9, i que els països i les organitzacions donants mantinguessin el nivell d'implicació demostrat fins al moment.

Per tant, l'any 2008 no tan sols s'haurien de consolidar els èxits assolits durant els últims quatre anys, sinó també emprendre les grans reformes relegades en el passat per la falta d'estabilitat política i de seguretat. Entre els avenços aconseguits destaquen, en l'àmbit de la governabilitat, la consecució d'un govern electe i estable i, en l'àmbit de la seguretat, una reducció considerable de la violència, gràcies en part a les operacions policíaqes dutes a terme amb l'ajut de la MINUSTAH contra els líders de les bandes armades, el principal problema per a la seguretat a Haití. Entre els reptes pendents s'assenyalen les reformes dels sectors de la seguretat i de la justícia i el sistema penitenciari, la conclusió del procés electoral, amb la celebració de les eleccions al Senat, l'extensió de l'Estat al territori a través d'un procés de descentralització i, finalment, la traducció d'aquests avenços en millores tangibles per a la població. La consolidació de la recuperació haitiana dependrà en gran mesura de l'èxit o el fracàs d'aquests processos pendents, per a la qual cosa no solament serà clau que Haití continuï amb el suport de la comunitat internacional, sinó també que el procés estigui liderat pels haitians. Per això caldria que la MINUSTAH iniciés el traspàs de les responsabilitats al govern alhora que du a terme un procés d'enfortiment institucional.

Com a aspectes positius que poden contribuir a aquesta fase de consolidació destaquen la forta presència de tropes internacionals, desplegades sota el mandat del

Consell de Seguretat de l'ONU en una missió de Nacions Unides (MINUSTAH), i les importants aportacions econòmiques realitzades pels països donants, de manera bilateral o a través de les conferències de donants que s'han celebrat per al país des de 2004, com a mostres de l'indubtable suport de la comunitat internacional, liderada en aquest cas pels països del con sud. És interessant constatar que, malgrat el temps transcorregut, la comunitat internacional, lluny de reflectir els símptomes de l'anomenada "fatiga del donant", continua estant molt compromesa amb la recuperació de l'Estat haitià.

No obstant això, com a aspecte negatiu, cal que aquests avenços en matèria de governabilitat i seguretat, així com el suport de la comunitat internacional, es tradueixin de manera immediata en una veritable millora de les condicions de vida de la població, tant de la seva capacitat adquisitiva com dels seus drets en el sentit més ampli. Altrament, no passaran de ser simples signes incipients d'una recuperació de la qual el conjunt de la població haitiana no s'estarà beneficiant, amb el consegüent risc per al procés de consolidació.

Per tant, encara queda un llarg camí per recórrer, ja que els èxits assolits encara són fràgils i continuen necessitant suport extern. És ara, per tant, quan les accions que ha de dur a terme el govern, amb el suport de la comunitat internacional, han de ser més estratègiques que mai. Per això seria necessari no solament

Entre els avenços aconseguits a Haití destaca la consecució d'un Govern electe i estable

que la comunitat internacional continués donant suport a Haití, sinó que aquest suport fos liderat i coordinat pel govern de René Préval. A més a més, caldria adequar la resposta internacional a les veritables necessitats del país. La composició de les forces internacionals de la MINUSTAH és una mostra de les discrepàncies existents entre les necessitats i la resposta internacional. En el cas de la MINUSTAH, els efectius desplegats són principalment militars, quan, per poder respondre millor als reptes identificats al país, tal com ha reconegut el mateix Secretari General de l'ONU, haurien de ser policíacs. Un increment del component policíac i una reducció dels efectius militars, superiors als que es va dur a terme en el moment de la renovació del mandat de la MINUSTAH, podrien ser uns actius molt positius per al procés incipient de transformació de la policia, una peça clau de la reforma del sector de la seguretat.

5. La creació d'una Comissió de la Veritat i d'un Tribunal Penal Internacional a Burundi

Les declaracions del govern burundès durant el 2007 a favor de l'establiment d'una Comissió de la Veritat i d'un Tribunal Especial, contemplat en l'Acord d'Arusha (2000), i el corresponent procés de negociacions amb l'ONU suposen una nova oportunitat i un impuls perquè a partir de 2008 comencin a consolidar-se la pau i els mecanismes de rendició de comptes per les violacions de drets humans passades. L'acord de pau d'Arusha va constituir, efectivament, un punt de partida per a la construcció d'un procés de justícia transicional després de quatre dècades de conflicte, però des de llavors s'han donat també en la pràctica equilibris difícils entre pau i justícia, principalment respecte a les immunitats temporals i al disseny dels òrgans de justícia previstos, tant formals com informals. És per això que l'any 2008 pot constituir una oportunitat de pau si es compleixen alguns requisits mínims de veritat, justícia i reparació a les víctimes. D'aquesta manera, Burundi podria esdevenir un nou referent de la justícia transicional a escala internacional.

Quant al model de justícia transicional negociat per les parts, l'Acord d'Arusha va sol·licitar al Consell de Seguretat de l'ONU la creació d'una Comissió Internacional Judicial d'Investigació sobre genocidi, crims contra la humanitat i de guerra, així com la d'un Tribunal Penal Internacional per a aquest tipus de crims. Tanmateix, l'any 2005 el Consell de Seguretat va ratificar una de les conclusions de l'Informe Kalomoh, que recomanava no crear l'esmentada Comissió d'Investigació, atès que s'entorpirien les funcions entre els diferents òrgans per crear. Es va establir, al contrari, la necessitat de crear una Comissió Nacional de Veritat i Reconciliació encarregada de promoure mesures de reconciliació i perdó, establir les responsabilitats i identificar els responsables i les víctimes. En aquest context i de forma paral·lela, el govern burundès va iniciar un procés d'immunitat temporal, previst en l'Acord

d'Arusha, per als "presoners polítics", que exclouia els actes de genocidi, els crims de lesa humanitat i els crims de guerra. Posteriorment, el Protocol de Pretòria va ampliar l'abast de la immunitat temporal a tots els dirigents i els combatents del CNDD-FDD i a les forces de seguretat del govern de Burundi. Tanmateix, arran de diversos decrets presidencials, es van alliberar al llarg de l'any 2006 unes 3.000 persones, algunes de les quals imputades amb càrrecs de greus violacions de drets humans durant el conflicte.

En aquest context queden, tanmateix, alguns aspectes rellevants per aclarir pel que fa als principis d'immunitat o amnistia per als crims contra la humanitat, de guerra i de genocidi, malgrat la claredat de l'Acord d'Arusha, així com quant a la neutralitat i la independència d'aquests òrgans i la relació de treball que s'establirà entre ells. En concret, pel que fa al Tribunal, el govern no opta per un fiscal independent, sinó per algú que tramitarà els casos que la Comissió de Veritat derivarà al Tribunal. Atès que la Comissió esmentada no pot tipificar jurídicament els delictes greus, en resultaria el buit de la justícia en els casos greus, tal com apunten diverses fonts no governamentals. D'altra banda, malgrat que el govern emfasitza la provisionalitat de les immunitats atorgades i subratlla el fet que algunes es jutjaran davant del tribunal o compareixeran davant de la comissió, les ONG i les víctimes temen que la tardança en la creació d'aquests òrgans podrà suposar la impunitat *de facto* respecte als actes comesos.

El mandat de la comissió nacional a Burundi seria promoure mesures de reconciliació i perdó, establir les responsabilitats i identificar els responsables i les víctimes

Atesa la voluntat declarada del govern de Burundi d'agilitar el procés de creació dels òrgans encarregats d'aclarir la veritat i enjudiciar els responsables de les violacions dels drets humans, cal recordar el preàmbul de la resolució 1606 del Consell de Seguretat, on es destaca la necessitat de prestar una assistència internacional adequada a Burundi amb l'objectiu de posar fi a la impunitat, promoure la reconciliació i establir una societat i un govern sota l'imperi de la llei.

6. El procés de diàleg i transició per a Myanmar

L'any 2007 ha suposat un punt d'inflexió en la situació de Myanmar, ja que per primera vegada des de la revolució popular de 1988 i les eleccions de 1990 —en les quals va resultar vencedora Aung San Suu Kyi, que posteriorment rebria el premi Nobel de la Pau—, es van produir protestes ciutadanes massives contra el règim militar que ha governat el país al llarg de les últimes dècades. Per primera vegada en molts anys, s'ha obert una porta al diàleg amb l'oposició política, un pas imprescindible per a la democratització del país. Així, es presenta una oportunitat per a la transformació de la situació política interna. Durant setmanes, centenars de milers de persones es van unir a les protestes encapçalades pels monjos budistes contra la pujada dels preus dels carburants i els béns bàsics, i contra l'entossudiment polític d'un règim que històricament ha suprimit violentament qualsevol intent de democratització. La importància de les manifestacions, més enllà del valor que suposa en termes democràtics qualsevol protesta ciutadana de caràcter no violent en el marc d'una dictadura per reclamar millors condicions de vida i més espais de participació social, rauria en les conseqüències que podrien derivar-se de la transcendència internacional adquirida per la crisi. Aquests moments difícils podrien servir per reforçar la presència de Myanmar en l'agenda internacional i enfortir els esforços diplomàtics que Nacions Unides, principalment, està duent a terme per impulsar-hi un procés de democratització.

Les imatges de la repressió sobre els manifestants pacífics als carrers de Rangun i Mandalay van servir perquè durant unes setmanes la premsa internacional dediqués les portades a la situació d'un país habitualment absent en els rotatius, que va captar una atenció internacional sense precedents. Si bé aquesta atenció mediàtica només va durar unes setmanes, i en finalitzar l'any l'interès dels mitjans de comunicació internacionals per Myanmar havia desaparegut, els esforços diplomàtics, especialment els protagonitzats per part de l'ONU, es van enfortir, i la resposta del règim a aquestes protestes —malgrat la gravetat— va ser molt més suau que en ocasions anteriors (el 1988 van morir milers de persones com a conseqüència de la repressió).

Hi ha diversos factors que converteixen la situació actual del país en una oportunitat per democratitzar-lo.

A Myanmar les protestes contra el règim van mobilitzar la població de forma massiva, situació inaudita des de principis dels noranta

En primer lloc, com s'ha assenyalat anteriorment, la presència ciutadana massiva al llarg de les protestes contra el règim va crear una situació inaudita des de principis dels noranta, ja que, al llarg de les darreres dècades, el règim havia aconseguit marginar i emmudir l'oposició política. En segon lloc, es pot apuntar un altre element que, sumat als esforços incipients de la comunitat internacional, podria permetre entreveure alguna possibilitat de transformació al país asiàtic. Alguns dels grups que integren l'oposició armada de caràcter ètnic (UWSA, MNDA, NDA i NDAA) han mostrat el seu suport a les reivindicacions democratitzadores expressades per la premi Nobel de la Pau, Aung San Suu Kyi, i el seu partit, la LND. Si bé aquest suport dista molt d'experiències com la del Nepal, on una aliança entre l'oposició política i l'armada va servir per posar fi no tan sols al conflicte armat, sinó també al despòtic règim monàrquic, sens dubte un acostament entre l'oposició política i l'armada sota unes premisses determinades podria enfortir els qui aspiren a transformar la realitat política i social de Myanmar. En qualsevol cas, quedaria pendent la qüestió de si un govern democràtic a Myanmar seria capaç d'abordar la violència armada al país i les aspiracions d'autogovern de les diferents comunitats ètniques.

En tercer lloc, destaca un esforç diplomàtic desconegut també al llarg d'aquests anys. La figura de l'Enviat Especial del Secretari General de l'ONU, Ibrahim Gambari, que des de 2006 ha visitat diverses vegades el país, sumada a les pressions per part dels EUA, la UE i diversos països de la regió, evidencien l'existència d'un nou —encara que fràgil— escenari polític. La predisposició de la líder opositora Aung San Suu Kyi, que, tot i fa més d'una dècada que es troba en arrest domiciliari, s'ha mostrat favorable al diàleg amb el govern, apunta les possibilitats que aquest procés pugui tenir conseqüències positives a mig o llarg termini. No obstant això, convé no oblidar que hi ha països destacats de la regió, com la Xina o l'Índia, que donen suport al règim birmà i mantenen interessos econòmics importants al país. Així mateix, Rússia ha ajudat el govern militar, en vetar les possibilitats d'un pronunciament en contra al si del Consell de Seguretat de l'ONU. La creació per part de Gambari, al final de 2007, d'un grup de països amics per explorar possibles sortides de la crisi política i social que viu el país suposa també un pas important vers l'inici d'un procés de transició que posi fi a la dictadura.

7. La firma del tractat internacional per a la prohibició de les bombes de dispersió

El 2008 haurà de ser l'any de l'aprovació del primer tractat internacional que prohibeixi l'ús de les bombes de dispersió. Actualment són 94 els Estats que donen suport a la firma d'aquest tractat, juntament amb sengles resolucions de l'OSCE i del Parlament Europeu. Més enllà del fet positiu que suposa la incorporació d'una nova llei de caràcter global que impedeix els països signants l'ús, la producció, la transferència i l'emmagatzematge d'aquest tipus d'armament, la seva aprovació podria representar una oportunitat per contribuir al procés d'aprovació del Tractat Internacional de Comerç d'Armes, prevista a partir de 2009.

Les bombes de dispersió són un tipus d'artefacte format per un "contenedor" que pot ser llançat des de terra, mar o aire i que, en obrir-se durant la trajectòria, expulsa entre desenes i centenars de submunicions que es dispersen en àmplies superfícies i que esclaten en impactar contra el terra. Aquest tipus d'armament té un efecte indiscriminat, en especial sobre la població civil, a causa de la disseminació en superfícies molt àmplies i l'elevat percentatge de submunicions que no arriben a explotar en el moment de xocar contra el terra (entre el 5 i el 30%), cosa que suposa una clara violació del Dret Internacional Humanitari, que prohibeix els atacs indiscriminats. Actualment, són 34 els països que produeixen bombes de dispersió i 73 els que disposen d'arsenals d'aquestes armes. Aquest tipus d'armament ha estat utilitzat recentment a l'Afganistan, a l'Iraq i en els atacs d'Israel al sud del Líban l'agost de 2006.

En matèria de legislació per al control de l'armament, l'aprovació d'aquest tractat suposarà un èxit, atès el procés fulgurant que l'ha caracteritzat: aproximadament un any després de la proposta inicial d'un tractat que prohibeixi les bombes de dispersió formulada pel

govern de Noruega, que es va plasmar en l'organització d'una conferència mundial el febrer de 2007 i després de les trobades posteriors al Perú i a Àustria, més d'un centenar de països han donat suport a la iniciativa. Així, en menys de dos anys s'haurà aconseguit aprovar la legislació esmentada. No obstant això, hi ha un grup reduït de països que no estan disposats a participar-hi, i que són, al seu torn, alguns dels màxims productors de bombes de dispersió. Entre els exemples més clars es troben la Xina, els EUA, Israel o Rússia.

En aproximadament un any des de la proposta noruega d'un tractat que prohibís les bombes de dispersió, més d'un centenar de països han recolzat la iniciativa

L'ideal seria aconseguir el grau d'adhesió i consens més elevat possible per part de tots els països. Si es pren com a referent el procés que va culminar amb el tractat per a la prohibició de les mines antipersona (Tractat d'Ottawa, firmat 10 anys enrere), s'observa que va servir per sensibilitzar sobre aquest tipus d'armament i reafirmar que el seu ús suposa una clara violació del Dret Internacional Humanitari. Encara que alguns països no van firmar aquell tractat,

des de la seva posada en marxa no s'ha detectat cap proliferació de mines.

En aquest sentit, si bé la implementació d'un futur Tractat Internacional de Comerç d'Armes resulta més difícil (per la magnitud de l'armament que inclou i la complexitat en la determinació de les prohibicions per exportar-lo), l'impuls adquirit amb el procés de les bombes de dispersió (principalment a causa de les estructures de *lobby* creades i del grau de coneixement i sensibilització que els governs han assolit sobre el tema) constitueix una oportunitat per continuar augmentant el cos jurídic que restringeix la producció, la comercialització i l'ús de l'armament convencional, a semblança del qual es regula l'armament no convencional (que actualment rep el nom d'armes de destrucció massiva). I, en definitiva, una oportunitat per aportar una protecció més àmplia a la població civil i un respecte més gran del Dret Internacional Humanitari i els drets humans.

8. L'impacte de la Declaració de les Nacions Unides sobre els pobles indígenes en la resolució de conflictes

Després de més de 20 anys de debats i deliberacions entre representants d'Estats, organitzacions indígenes i organismes internacionals, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar el setembre de 2007 la Declaració de les Nacions Unides sobre els drets dels pobles indígenes, un document que es pretén erigir en el marc principal de referència quant al reconeixement i la protecció dels drets dels pobles indígenes i la regulació de la seva relació amb els Estats. Més enllà de la importància que la Declaració pot tenir en la defensa i la promoció d'alguns aspectes fonamentals dels sistemes socials, culturals, econòmics i religiosos dels pobles indígenes, també val la pena considerar algunes oportunitats que la Declaració pot comportar per a la resolució de determinats conflictes, especialment aquells en què l'autodeterminació és un assumpte central i on hi ha implicats, com a parts contendents o víctimes de la violència, pobles indígenes.

Respecte de la protecció dels pobles indígenes en contextos de conflicte armat, l'article 30 estableix que "no es desenvoluparan activitats militars a les terres o els territoris dels pobles indígenes", mentre que l'article 10 contempla que "els pobles indígenes no seran desplaçats per la força de les seves terres o els seus territoris". En diversos casos, com a les Filipines (Mindanao), Myanmar, Indonèsia (Aceh) o Colòmbia, les hostilitats bèl·liques han transcorregut als territoris ancestrals dels pobles indígenes, la qual cosa n'ocasiona el desplaçament forçós i la consegüent alienació dels seus sistemes de vida tradicionals vinculats al territori.

Tanmateix, un dels aspectes més destacats de la Declaració aprovada per l'Assemblea General de l'ONU és el reconeixement del dret a la lliure determinació dels pobles indígenes, en virtut del qual poden determinar lliurement la seva condició política, gaudir d'autonomia i autogovern en els assumptes interns i locals i establir les seves pròpies estratègies de desenvolupament econòmic, polític i social. A més a més, d'aquest reconeixement emanen altres drets, com el manteniment de les institucions polítiques, jurídiques, econòmiques, socials i culturals pròpies, sense detriment de

la plena participació en els assumptes públics i en les institucions ordinàries de l'Estat (article 5); la pertinença a una comunitat o una nació indígena (article 9); la participació, a través dels representants elegits d'acord amb els procediments que considerin oportuns, en l'adopció de decisions que els afecten (article 18); el reconeixement, la tinença i la protecció jurídica de les terres i els recursos que han ocupat tradicionalment (article 26); i l'establiment de vincles de cooperació política, social o econòmica amb altres pobles indígenes, especialment en el cas dels que estan dividits per fronteres internacionals (article 36).

No obstant això, l'efectivitat i l'aplicació de les disposicions esmentades topa amb dificultats: l'oposició a la Declaració per part de països com els EUA, Canadà, Austràlia i Nova Zelanda —tots ells amb un pes important en el sistema internacional i en els assumptes indígenes— i la inclusió de l'article 46, fonamental perquè molts Estats hi votessin a favor, en el qual s'estableix que cap provisió del text no serà utilitzat per "trenca o menyscar, de manera total o parcial, la integritat territorial o la unitat política d'Estats sobirans i independents". Tenint en compte que aquesta última disposició avorta qualsevol possibilitat d'interpretar la Declaració com un instrument per justificar o assolir la secessió, la comunitat internacional, especialment els Estats, tenen l'oportunitat d'explorar fórmules polítiques, legals i institucionals per garantir el compliment de la Declaració, és a dir, la possibilitat que els pobles indígenes, al si dels Estats prèviament existents, exerceixin el dret a la lliure determinació i administrin i controlin els seus territoris ancestrals amb plena autonomia i de conformitat amb les institucions, les estructures polítiques i les estratègies de desenvolupament que considerin.

En definitiva, el deure moral dels Estats de complir amb una Declaració que consagra, *de facto*, espais interns de sobirania es pot convertir en una oportunitat perquè la comunitat internacional trobi fórmules institucionals que incloguin dos dels principis fonamentals del dret internacional (l'autodeterminació i la integritat territorial dels Estats) i amplii, a més, el ventall d'opcions per resoldre o gestionar una de les principals formes de violència política contemporània, els anomenats conflictes per l'autodeterminació.

En definitiva, el deure moral dels Estats de complir amb una Declaració que consagra, *de facto*, espais interns de sobirania es pot convertir en una oportunitat perquè la comunitat internacional trobi fórmules institucionals que incloguin dos dels principis fonamentals del dret internacional (l'autodeterminació i la integritat territorial dels Estats) i amplii, a més, el ventall d'opcions per resoldre o gestionar una de les principals formes de violència política contemporània, els anomenats conflictes per l'autodeterminació.

Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors

La taula següent s'ha elaborat a partir de la selecció de 22 indicadors agrupats en set categories relatives als conflictes armats i les situacions de tensió, els processos de pau, la rehabilitació postbèl·lica, les crisis humanitàries, el desarmament, els drets humans i la justícia transicional, i el gènere. Els indicadors es refereixen a 195 països: els 192 Estats membres de Nacions Unides, l'Autoritat Nacional Palestina, Taiwan i el Vaticà. Es poden fer diverses lectures de la mateixa taula, ja sigui observant la conjuntura d'un país tenint en compte els diferents indicadors, ja sigui comparant la situació de diversos països respecte a un indicador concret. Per facilitar-ne la lectura, es pot utilitzar el punt de llibre adjunt, que mostra la numeració i els títols dels indicadors.

CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països on s'esdevé un conflicte armat. En un mateix país hi pot haver més d'un conflicte armat. S'entén per conflicte armat tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la naturalesa) i la seguretat humana (per ex., població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna i normalment vinculats als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Conflicte armat.

TENSIONS

2. Països amb situacions de tensió

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països que acullen una tensió. Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política i social o un ús de la violència amb una intensitat que no assoleix la d'un conflicte armat. Pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos

- motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Situació de tensió.

PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres de recerca i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén que hi ha un **procés de pau** quan les parts que participen en un conflicte armat han arribat a un acord per seguir una negociació que permeti trobar una sortida pacífica al conflicte i regular o resoldre la incompatibilitat bàsica que tenien. El procés pot ser denominat de diverses formes, però en tots els casos s'ha formalitzat el diàleg, amb o sense l'ajuda de tercers. L'existència d'un procés de negociació és independent de si es desenvolupa de manera positiva o negativa, aspecte que és analitzat en l'apartat de processos de pau. Es considera que un procés o una negociació està **en fase exploratòria** quan les parts es troben en una etapa de tempteig i de consultes prèvies, sense que hagin arribat a un acord definitiu per iniciar la negociació. Inclou també els casos de processos de pau interromputs o fracassats en el passat, que s'intenten relançar.

NP Països amb processos de pau o negociacions formalitzades en finalitzar l'any

EX Països amb negociacions en fase exploratòria en finalitzar l'any

REHABILITACIÓ POSTBÈL·LICA (ACOMPANYAMENT INTERNACIONAL)

4. Països que reben ajuda internacional en concepte de rehabilitació postbèl·lica

FONT: Seguiment de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, els organismes internacionals, ONG, els centres d'investigació i els mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén per rehabilitació postbèl·lica l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb o sense mandat o lideratge internacional, encaminada a la seguretat de la població, el foment del bon govern i la participació, el benestar social i econòmic, i la promoció de la justícia i la reconciliació, després d'un conflicte armat. El punt de partida de l'anàlisi en termes d'acompanyament internacional respon a tres situacions: la firma d'un acord de pau o de cessació de les hostilitats entre tots els actors implicats

en el conflicte armat, la victòria d'una o algunes de les parts en conflicte sobre la resta, o la victòria d'una o algunes de les parts en conflicte sobre la resta, però notablement induïda per una intervenció internacional. S'analitzen els casos en els quals l'inici de la fase postbèl·lica s'estima a partir de l'any 2000, i es recullen els esdeveniments més destacats dels països que van iniciar el procés de rehabilitació a partir de l'any 1994 (genocidi de Ruanda) o posteriors, i que per tant es troben en una fase més avançada del procés de rehabilitació, però en els quals encara queden pendents alguns assumptes clau per resoldre.

- País en el qual hi ha un acord de pau o cessació d'hostilitats que evoluciona negativament, cosa que dificulta les tasques de rehabilitació postbèl·lica.
- País en rehabilitació postbèl·lica en el qual hi ha un acord de pau o s'ha arribat a una cessació de les hostilitats que evoluciona raonablement bé.
- País que es troba en fase bèl·lica, però en el qual hi ha una ajuda internacional considerable de caràcter postbèl·lic, que moltes vegades s'utilitza com a incentiu per facilitar la consecució o el compliment d'un acord que permeti posar fi a les hostilitats.

CRISIS HUMANITÀRIES

5. Països que fan front a emergències alimentàries

FONT: FAO, *Perspectivas de Cosechas y Situación Alimentaria*, a <<http://www.fao.org/GIEWS/spanish/cpfs>>, 20 de novembre de 2007.

Les alertes de la FAO assenyalen els països que s'enfronten a emergències alimentàries, ja sigui a causa de sequeres, d'inundacions o d'altres catàstrofes naturals, disturbis civils, desplaçaments de població, problemes econòmics o sancions. Es consideren països amb emergències alimentàries aquells que fan front (o van fer front en algun moment de l'any) a perspectives desfavorables per a l'actual collita o un dèficit de subministraments d'aliments no cobert i que requereixen (o han requerit durant l'any) una assistència externa excepcional.

- Emergència alimentària.

6. Països on almenys 1 de cada 1.000 persones és desplaçada internament

FONTS: Internal Displacement Monitoring Center, a <<http://www.internal-displacement.org>> (desembre de 2007) i UNPFA, *Estado de la Población Mundial 2007. Liberar el potencial del crecimiento urbano*. UNPFA 2007, a <http://www.unpfa.org/upload/lib_pub_file/697_filename_swp2007_spa.pdf>.

L'indicador mostra la valoració de la gravetat en relació amb el percentatge de persones desplaçades sobre el total de la població del país, i les

xifres corresponen al valor absolut de persones desplaçades, actualitzat el desembre de 2007. En els casos en els quals la font dóna dues xifres, se n'ha adoptat la mitjana.

- Situació que es considera molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és desplaçada internament.
- Situació que es considera greu: 1 de cada 1.000 persones és desplaçada internament o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són desplaçades internes.

7. Països d'origen on almenys 1 de cada 1.000 persones és refugiada

FONTS: ACNUR, *2006 Global Refugee Trends. Refugees, Returnees, Internal Displaced Persons and Stateless Persons*, juny de 2007, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4676a71d4.pdf>>, i UNPFA, *Estado de la Población Mundial 2007. Liberar el potencial del crecimiento urbano*. UNPFA 2007, a <http://www.unpfa.org/upload/lib_pub_file/697_filename_swp2007_spa.pdf>.

L'indicador mostra la valoració de la gravetat en relació amb el percentatge de persones refugiades sobre el total de la població del país de procedència. Les xifres corresponen al valor absolut de persones refugiades de l'any 2006.

- Situació que es considera molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és refugiada.
- Situació que es considera greu: almenys 1 de cada 1.000 persones és refugiada o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són refugiades.

8. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades (CAP en les seves segles en anglès) de les Nacions Unides per al 2008

FONT: Nacions Unides, *Humanitarian Appeal 2008, Consolidated Appeal Process*, desembre de 2007, a <<http://ochaonline.un.org/humanitarianappeal>>, desembre de 2008.

Des de 1994, Nacions Unides fa una crida anual a la comunitat de donants a través de l'OCHA, mitjançant la qual pretén recaptar diners per fer front a determinats contextos d'emergència humanitària. El fet que un país o una regió estiguin inclosos en aquesta crida suposa l'existència d'una situació de crisi humanitària greu reconeguda per la comunitat internacional.

- País inclòs en el CAP 2008 de les Nacions Unides.

DESARMAMENT

9. Països amb una despesa militar superior al 4% del PIB

FONTS: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2007*, Oxford Uni-

versity Press, 2007, i Banc Mundial, *World Development Indicators 2007*, a <<http://econ.worldbank.org>> (consulta: 31 de desembre de 2007). Es fa referència a dades de 2006 o, quan això no és possible, a la mitjana de les dades disponibles per al període de 2001 a 2005.

Es considera despesa militar el pressupost dels Ministeris de Defensa al costat de totes les partides de caràcter militar que poden estar repartides en altres Ministeris.

- Situació molt greu: despesa militar superior al 6 % del PIB.
- Situació greu: despesa militar entre el 4% i el 6% del PIB.

10. Països amb una despesa militar superior a la despesa pública en sanitat o educació

FONTS: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2007*, Oxford University Press, 2007, i Banc Mundial, *World Development Indicators 2007*, a <<http://econ.worldbank.org>> (consulta: 31 de desembre de 2007). Es fa referència a dades sobre despesa militar de 2003 o, si no n'hi ha, les de l'any disponible més recent, sobre sanitat de 2003 i sobre educació de l'any disponible més recent entre els anys 2002 i 2004.

- Despesa militar superior a la despesa pública combinada en sanitat i educació.
- Despesa militar superior a la despesa pública en sanitat o en educació.

11. Països amb un percentatge de soldats superior a l'1'5% de la població

FONTS: IISS, *The Military Balance 2007*, Oxford University Press, 2007, i Banc Mundial, *World Development Indicators 2007*, a <<http://econ.worldbank.org>> (consulta: 31 de desembre de 2007).

En aquest indicador només es tenen en compte els integrants de les Forces Armades. N'han quedat exclosos els grups armats d'oposició i les forces de caràcter, paramilitar a causa de la dificultat que suposa calcular-ho en un gran nombre de països. Les xifres indiquen el percentatge de soldats sobre el total de la població.

- Situació molt greu: percentatge de soldats superior al 2% de la població
- Situació greu: percentatge de soldats entre el 1,5 i el 2% de la població

12. Països amb embargaments d'armes decretats pel Consell de Seguretat de l'ONU

FONT: *Resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU* a <http://www.un.org/documents/> (consulta: 31 de desembre de 2007).

S'entén per embargament d'armes la prohibició de comercialització d'armament a un país o a un grup armat d'oposició com a signe de desaprovació del seu comportament, per intentar mantenir un estatus de neutralitat en un conflicte armat o per a

limitar els recursos d'un actor per evitar l'aplicació de violència armada.

La imposició o la recomanació d'un embargament per part del Consell de Seguretat de l'ONU s'entén com el reconeixement d'una situació d'excepció cap al país afectat. Per tant, en virtut del propòsit d'aquest estudi, no es discrimina entre els embargaments vinculants i els voluntaris. Tot i això, en aquest indicador sí que s'estableix una diferència entre les sancions imposades a països i les aplicades a grups armats d'oposició.

- Embargament d'armes imposat a un país.
- Embargament d'armes imposat a un grup armat d'oposició.

13. Països amb embargaments d'armes per la UE i l'OSCE

FONTS: UE, a <http://> (consulta: 31 de desembre de 2007) i OSCE, *Committee of Senior Officials*, Journal Núm. 2, Annex 1, Seventh Committee on Senior Officials meeting, Praga, 27-28 de febrer de 1992.

La imposició o la recomanació d'embargament per part d'organismes europeus (la UE o l'OSCE) s'entén com el reconeixement d'una situació d'excepció al país afectat. Per tant, i amb el propòsit de realitzar aquest estudi, no es discrimina entre els embargaments vinculants i els voluntaris. No obstant això, en aquest indicador sí que s'estableix una diferència entre les sancions imposades a països i les aplicades a grups armats d'oposició.

- Embargament d'armes imposat a un país.
- Embargament d'armes imposat a un grup armat d'oposició.

14. Països amb programes de DDR

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén per programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents aquelles iniciatives que es donen en contextos de rehabilitació postbèl·lica i l'objectiu de les quals se centra en el desarmament d'un o diversos grups armats que han format part del conflicte, la desmobilització de la vida militar i la reintegració a la vida civil dels efectius.

DDR País on ha tingut lloc un programa de DDR.

DRETS HUMANS I DRET INTERNACIONAL HUMANITARI

15. Països que no han ratificat els principals instruments jurídics de drets humans i Dret Internacional Humanitari de Nacions Unides

FONT: CDHNU, a <<http://www.ohchr.org>>, i CICR,

a <<http://www.icrc.org>> (consultes: 31 de desembre de 2007).

L'indicador s'ha elaborat a partir de la suma agregada de les ratificacions respecte als nou principals instruments jurídics internacionals promoguts per Nacions Unides. La no-ratificació del Protocol II s'ha considerat un indicador a part, atès que la majoria de conflictes armats són intraestats.

FUENTES: CDHNU y CICR.

- Pacte de Drets Civils i Polítics (1966)
- Pacte de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966)
- Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants (1984)
- Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (1966)
- Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació contra la Dona (1979)
- Convenció sobre els Drets del Nen (1989)
- Convenció per a la Prevenció i la Sanció del Delicte de Genocidi (1948)
- Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats (1951)
- Convenció Internacional sobre la Protecció dels Drets de tots els Treballadors Migrants i dels seus Familiars (2003)

- País que ha ratificat quatre o menys instruments de drets humans.
- País que no ha ratificat el Protocol II (1977) sobre conflictes armats intraestats relatiu a les Quatre Convencions de Ginebra de 1949.

16. Països amb violacions dels drets humans segons fonts no governamentals

FONTS: Amnistia Internacional, *Informe 2007. El estado de los derechos humanos en el mundo*, a <<http://thereport.amnesty.org/es/>>; Human Rights Watch, *World Report 2007*, a <<http://www.hrw.org/wr2k7>>, i seguiment propi de l'actualitat internacional a partir de les notícies diàries de diferents ONG de drets humans locals i internacionals (la qualificació dels països és responsabilitat dels autors d'aquest estudi, no d'Amnistia Internacional ni de HRW, que no elabora classificacions al respecte).

Es consideren violacions molt greus dels drets humans els abusos relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona de manera sistemàtica i generalitzada per acció o omissió de l'Estat, en particular els casos d'execucions extrajudicials, desaparicions forçoses, morts sota custòdia, tortura, detencions arbitràries i impunitat generalitzada. Es consideren greus violacions dels drets humans tots els abusos esmentats anteriorment quan hi ha constància que es produeixen amb freqüència, encara que no sigui de manera sistemàtica, a més dels abusos que atempten contra drets polítics i civils, en concret els judicis sense mínimes garanties processals o l'existència de presos polítics i de consciència.

- País amb violacions molt greus dels drets humans.
- País amb violacions greus dels drets humans.

17. Països que són objecte de preocupació quant a drets humans per part de la Unió Europea

FONT: Consell de la Unió Europea, *Informe anual de la UE sobre derechos humanos 2007*, Brussel·les, 18 d'octubre de 2007, a <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st13288-re01.en07.pdf>>.

L'indicador fa referència a aquells països que, per la seva situació pel que fa als drets humans, són motiu de preocupació per part del Consell Europeu en el període comprès entre juliol de 2006 i juny de 2007. (Vegeu l'indicador anterior per a la definició del que es consideren violacions molt greus i greus dels drets humans.)

- País que és motiu de preocupació per violacions molt greus dels drets humans.
- País que és motiu de preocupació per violacions greus dels drets humans.
- ▲ País que és objecte d'una declaració per part de la UE.

18. Països que són objecte de preocupació quant a drets humans per part del CDHNU, o els seus mecanismes especials, i de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU

FONTS: ACNUDH, a <<http://www.ohchr.org>> (consulta: 31 de desembre de 2007), i seguiment propi de les tasques del Consell de Drets Humans i de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU.

L'indicador detalla els països que han estat motiu de preocupació el 2007 en els informes dels mecanismes especials geogràfics del CDHNU o de l'ACNUDH, així com en les resolucions del CDHNU o de la 62a sessió de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de Nacions Unides. No s'han considerat els informes relatius a Somàlia ni el Sudan, per la impossibilitat dels mecanismes geogràfics de viatjar a aquests països.

- País que és objecte d'un informe dels mecanismes especials geogràfics que mostra preocupació.
- País que és objecte d'un informe de l'ACNUDH que mostra preocupació.
- ▲ País que és objecte d'una resolució o declaració condemnatòria o que mostra preocupació per part del CDHNU.
- País que és objecte d'una resolució condemnatòria o que mostra preocupació per part de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU.

19. Països que mantenen o apliquen la pena de mort

FONT: Amnistia Internacional, *Datos y cifras del 2007*, octubre 2007, a <<http://web.amnesty.org/pages/deathpenalty-statistics-es/>>.

L'indicador contempla els països retencionistes (en els quals es reté la pena de mort per a delictes comuns), els països abolicionistes només per a delictes comuns (és a dir, que mantenen la pena de mort per a delictes excepcionals, sota la llei militar o en context de conflicte armat) i els països abolicionistes de fet (que conserven la pena de mort per a delictes comuns però en els quals no s'ha produït cap execució en els últims 10 anys, i els països que s'han compromès a no aplicar aquest càstig).

- País retencionista.
- ▲ País abolicionista només per a delictes comuns.
- País abolicionista de fet.

20. Països d'origen de persones que han obtingut asil polític

FONT: ACNUR, 2006 *Global Refugee Trends. Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, juny 2007, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4676a71d4.pdf>>.

La concessió de l'estatut d'asil, encara que en ocasions sotmesa a restriccions de caràcter nacional o internacional, implica el reconeixement per part del país receptor que la seguretat i la llibertat de la persona sol·licitant estan sota amenaça al seu país d'origen. Suposa, per tant, el reconeixement governamental d'alguna violació dels drets humans al país d'origen.

- País que ha originat més de mil concessions d'estatut d'asil polític.
- País que ha originat entre cent i mil concessions d'estatut d'asil polític.

21. Països amb processos de justícia transicional

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén per justícia transicional el conjunt de mecanismes judicials i extrajudicials que es posen en marxa en societats en transició d'un conflicte armat a la pau o d'una dictadura a la democràcia a fi d'afrontar un passat de violacions i abusos sistemàtics dels drets humans, com ara l'enjudiciament (tribunals internacionals, mixtos, híbrids o internacionalitzats i tradicionals), la reforma de les institucions de l'Estat (forces de seguretat i càrrecs públics) i la recerca de la veritat i l'esclariment històric (comissions oficials, no oficials, locals, internacionals), la reparació de les víctimes (restitució, indemnització, rehabilitació, compensació moral / memòria i garanties de no repetició), així l'impuls de la reconciliació. Aquest indicador fa referència als països que han iniciat algun d'aquests processos.

- CV País que ha establert, almenys formalment, una Comissió de la Veritat i Reconciliació.
- TRI País que ha establert un òrgan judicial, ja sigui internacional, nacional o híbrid.
- CPI País sobre el qual la Cort Penal Internacional ha obert una investigació.

GÈNERE I CONSTRUCCIÓ DE PAU

22. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere (IDG)

FONT: PNUD, *Informe de Desarrollo Humano 2007/2008*, a <<http://hdr.undp.org/hdr2007>>.

L'IDG mesura la desigualtat entre homes i dones en tres dimensions bàsiques del desenvolupament humà: una vida llarga i saludable (esperança de vida), els coneixements (taxa d'alfabetització d'adults i taxa bruta de matriculació) i un nivell de vida digne (PIB *per capita*). Els països assenyalats són els que obtenen un valor inferior al 0,500, ja que aquest és el punt a partir del qual el PNUD considera "baix" l'Índex de Desenvolupament Humà.

- Països amb un IDG inferior a 0,500.

País	Conflicte i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		17	18	19	20	21
Afganistan	●		EX	▲	●	○ 132.000	● 2.107.519		-	-	○	○	○	DDR	■	●	○	■	●	● 1.937		●
Albània							○ 14.080										○			○ 865		
Alemanya																						
Algèria	●					○	○ 8.353		○	○						●			○ 269			
Andorra									-	-					●●	-						
Angola		●	EX		●	○ 61.700	● 206.501		○	○			DDR	■	●	○	○	○	○ 354			●
Antigua i Barbuda									-	-						-						
Àrabia Saudita		●						●	○							●	●					
Argentina																○		▲				
Armènia		●	NP			○ 8.400	○ 14.918				●	●			○	○	○		○ 992			
Austràlia																						
Àustria																						
Azerbaidjan		●	NP		●	● 633.000	● 126.068				●	●			■	●	▲		○ 382			
Bahames																○						
Bahrain									●	○					○							
Bangla Desh		●			●	○ 500.000	○ 7.803									●	○		○ 637			
Barbados																-						
Bèlgica																						
Belize									-	-						-						
Benin																-						●
Bhutan							● 108.073		-	-					●●	-	○					
Bielorússia		●					○ 9.371			-						●	●▲		○ 459			
Bolivia		●			●											○						
Bòsnia i Hercegovina				○		● 180.000	● 199.946		○	○		●				○	○		○ 649		TIRI	
Botswana														-								
Brasil																●		▲				
Brunei Darussalam									●	●	○				●	-						
Bulgària																○			○ 160			
Burkina Faso								●								-						●
Burundi		●	NP	●	●	● 100.000	● 396.541		●	○			DDR		●	●	●	●	○ 865		0	●
Cambodja							○ 17.965			○						○	○	■			TIRI	
Camerun		●					○ 10.384									●			○ 921			

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament						Drets humans i justícia transicional					Gènere		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		20	21
Geòrgia		●	NP			● 234.500 ○ 6.340	●								●	○	○			○ 489		
Ghana					●	○ 9.960									○	○			○			
Granada								-	-	-					●				○			
Grècia								○							○							
Guatemala						● 242.000 ○ 6.496									●				○ 595			
Guinea		●			●	○ 19.000 ○ 6.840	●								●	●		●	● 1.047			●
Guinea Equatorial		●						-	-	-					●							
Guinea-Bissau		●		○	●		●								○							●
Guyana								-	-	-					○			●	○ 114			
Haití		●		○	●	○ 20.837		-	-	-			DDR		●	●	●▲	●	● 3.231			
Hondures								-	○						●		○		○ 134			
Hongria																						
Iemen	●		NP			○ 32.500		●	○						●							●
Índia	●	●	NP			○ 600.000 ○ 17.811									■	●		●	○ 908			
Indonèsia		●	NP	○	●	○ 200.000 ○ 34.728			○				DDR		■	●	●		● 1.202			
Iran, Rep. Islàmica		●				○ 102.438		○							■	●	●▲	□	● 3.618			
Iraq	●		NP	▲	●	● 2.256.000 ● 1.450.905		-	-	-					■	●	○		● 2.548		TRI	
Irlanda																						
Islàndia																-						
Israel	●	●	NP			● 285.000		●	○	●					■	●	●▲	▲				
Itàlia																						
Jamaica					●											○						
Japó																○						
Jordània								○	○	○					●	●		●				
Kazakhstan						○ 7.376									○			●	○ 111			
Kenya		●			●	● 431.000 ○ 5.356									○			○	○ 208			
Kirguizstan		●													●		○	○	○ 100			
Kiribati								-	-	-					●		○					
Kuwait								●	○						●							
Laos, RDP		●				○ 26.447			-						●	○	○	●	○ 266			
Lesotho					●											-						
Letònia																			▲			

País	Conflicte i construcció de pau							Crisis humanitàries							Desarmament							Drets humans i justícia transicional					Gènere
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22					
Liban	●	●				● 524.000	○ 12.252		○	○	○				●	●	●	○	○	○	TRI						
Libèria		●		○	●	○ 15.000	● 160.548	●	●	●		●		DDR		○	○	●	○	○	CV						
Libia, Jamahiriya Àrab									-	-	-				-	●	●		●								
Liechtenstein																											
Lituània																											
Luxemburg																											
Macedònia, ERY		●				○ 7.940									●	○				TRI							
Madagascar					●																						
Malàisia															●■	●		●									
Malawi															●	●		○				●					
Maldives									-	-	-				●	▲		○									
Mali		●						●							○	○		○	○	○	108	●					
Malta															○												
Marroc		●							○						●	○		○									
Marshall, I.									-	-	-				■	■											
Maurici																											
Mauritània					●		● 33.428	●								●		○	○	○	695						
Mèxic		●				○ 11.000									■	●	○	○	●	1.040							
Micronèsia, Est. Fed.									-	-	-																
Moçambic					●											○						●					
Moldàvia, Rep. de		●					○ 11.680										○		○	117							
Mònaco									-	-	-																
Mongòlia																●			○	124							
Montenegro									-	-	-					●		●			TRI						
Myanmar	●	●				● 500.000	○ 202.826					●			●■	●	●▲	●▲□	○	●	9.647						
Namíbia																●											
Nauru									-	-	-				●												
Nepal		●		○	●	○ 60.000							DDR		■	○▲	■		○	519							
Nicaragua					●																						
Niger		●			●			●				DDR			○	○		○			●						
Nigèria	●	●				○ -	○ 13.253	●		○						●	○	●	○	512		●					
Noruega																-											

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament						Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		19	20	21
Nova Zelanda																						
Oman								●	●						●				●			
Països Baixos																						
Pakistan	●	●	NP			○	○	○	○	○					●	●		●	●	●	1.396	
Palau								-	-	-					●							
Palestina, A.N.	●		NP			●	●	●	●						■	●	●	●	○	○	222	
Panamà								-	-	-					-							
Papua Nova Guinea									○						■	●		○				
Paraguai															○							
Perú		●				○	○	○	○	○					●	○	○	○	○	○	219	
Polònia							○	○	○	○					○							
Portugal																						
Qatar								-	-	-					●	●		●				
Regne Unit																						
Rep. Centreafricana	●		NP		●	●	●	●	○	○				DDR	●	●	●	○	●	●	1.109	CPI
Rep. Dominicana															●							
Rep. Txeca																						
Romania						○	○	○	○	○					○	○	○	○	○	○	148	
Ruanda		●			○	-	○	○	○	○			DDR		●	●	●	○	●	●	2.777	TRI
Rússia, Fed. de	●	●			○	-	○	○	○	○					●	●	●	○	○	○	5.721	
S. Vicent i les Grenadines								-	-	-					-	-	-	-	-	-	○	147
Saint Kitts i Nevis								-	-	-					●	-	-	-	-	-		
Salomó, I.								-	-	-					-	-	-	-	-	-		
Samoa								-	-	-					●	-	-	-	-	-		
San Marino								-	-	-					-	-	-	-	-	-		
Sant Tomé i Príncep								-	-	-					●	-	-	-	-	-		
Santa Lúcia					●			-	-	-					●	-	-	-	-	-		
Senegal		●	NP		○	○	○	○	○	○					○	○	○	○	○	○	179	●
Sèrbia		●	NP	○	○	●	●	●	○	○					●	○	○	○	○	○	1.875	TRI
Seychelles															-	-	-	-	-	-		
Sierra Leone		●		○	○	○	○	○	○	○					●	●	○	○	○	○	420	TRI CV
Singapur									○	○					●	○		○				

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament							Drets humans i justícia transicional				Gènere		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		20	21
Síria, Rep. Àrab	●	●				● 305.000	○ 12.337		●	●	○				■	●	●▲		●	○ 549		
Somàlia	●	●	NP		●	● 1.000.000	● 463.253	●	-	-		●	●	DDR	■	●	●		●	● 25.668		
Sri Lanka	●		NP		●	● 460.000	○ 116.966			○					■	●	●▲		○	● 2.061		
Sudàfrica																●						
Sudan	●	●	NP	●	●	● 4.703.163	● 686.311	●	○				●	DDR		●	●▲	●	●	● 5.193	CPI	
Suècia																						
Suïssa																						
Surinam									-	-	-					-						
Swazilàndia				●												●		●				
Tadjikistan		●														●	○		●			
Taiilàndia	●	●	EX												■	●	○▲	●	●			
Taiwan									-	-					■	●	●		●			
Tanzània, Rep. Unida				●												○						●
Timor-Leste		●		○	●	● 100.000		●	-	-						●	○				CV	
Togo							○ 27.332									●	▲		○	○ 667		●
Tonga									-	-	-				●	-						
Trinitat i Tobago									-	-	-					●		●				
Tunissia																●	○		○	○ 111		
Turkmenistan		●				○			-	-						●						
Turquia	●					● 1.077.000	○ 227.232								■	●	○			● 1.957		
Tuvalu									-	-	-				●■	-						
Txad	●	●	NP		●	● 179.940	○ 36.300	●						DDR		●		●	○ 483			●
Ucraïna							○ 63.723									○	○		○	○ 319		
Uganda	●	●	NP		●	● 1.310.000	○ 21.752	●						DDR		●	●	■	○	○ 215	CPI	●
Uruguai											-											
Uzbekistan		●					○ 9.102			○			●			●	●▲		○	○ 603		
Vanuatu									-	-	-				●	-						
Vaticà									-	-	-					-						
Veneçuela		●								○						●	○		○	○ 848		
Vietnam							○ 374.279		-	-					■	○	●▲	●	○	○ 236		
Xile										○						○			▲			
Xina		●					○ 140.598			○			●			●	●		●	● 7.149		

País	Conflicte i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		17	18	19	20	21	22
Xipre		●	NP			● 210.000									○		■						
Zàmbia					●				-						○				●			●	
Zimbabue		●			●	● 570.000	○ 12.782	●				●			●	●	●▲		●	●	●	●	● 1.700
TOTAL ●	25	64		3	44	26	16	24	10	7	4	8	12	25	84	32	11	57	24			27	
TOTAL ○				10		24	50		8	33	7	1	2		40	32		20	48				
TOTAL ▲				3												16	3	8					
TOTAL ■																	8						
TOTAL □																	4						
TOTAL NP/DDR/CPI			28											19								4	
TOTAL EX/TRI			6																			11	
TOTAL CV																						3	

Annex II. Les missions multilaterals de pau

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP¹, 11 OP i OCP)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió ² (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
ÀFRICA				
Continent africà	(Oficina a Ginebra)			Assessor Especial per a Àfrica, Mohamed Sahnoun (Algèria) (1997)
	(Oficina a Nova York)			Assessor Especial per a Àfrica, Legwaila Joseph Legwaila (Bostwana) (2006)
Regió Àfrica Occidental	UNOWA, Oficina del RE (OP) des de 03/02			RE Ahmedou Ould-Abdallah (Mauritània) (2002)
Regió Grans Llacs	Oficina del RE (OP) des de 19/12/97			RE Ibrahima Fall (Senegal) (2002)
Burundi (1993-2006)	BINUB ³ (OCP) S/RES/1719	Gener 2007	-8/12	Representant Executiu, Youssef Mahmoud (Tunis)
Congo, RD (1998-)	MONUC (OMP) S/RES/1279	Nov. 1999	16.661/735/1.011	RE William Lacy Swing (EUA) (2003) substituït per Alan Doss (Regne Unit) (octubre 2007)
Côte d'Ivoire (2002-2007)	UNOCI ⁴ (OMP) S/RES/1528	Abril 2004	7.834/195/1.130	RE Pierre Schori (Suècia) (2005) substituït per Choi Young-Jin (República de Corea) (octubre 2007)
Eritrea-Etiòpia (1998-2000)	UNMEE (OMP) S/RES/1312	Juliol 2000	1.464/212/-	Pendent de ser nomenat, RE en funcions, Azouz Ennifar (Tunis)
Guinea-Bissau (1998-1999)	UNOGBIS (OCP) S/RES/1216	Març 1999	-2/1	RE Joao Bernardo Honwana (Moçambic) (2004) substituït per Shola Omoregie (Nigèria) (2006)
Libèria (1989-2005)	UNMIL (OMP) S/RES/1509	Set. 2003	13.335/199/1.183	RE Alan Doss (Regne Unit) (2005) substituït per Ellen Margrethe Løj (Dinamarca) (octubre 2007)
Marroc-Sàhara Occidental* (1975-)	MINURSO (OMP) S/RES/690	Setembre 1991	48/188/6	RE Julian Harston (Regne Unit, febrer 2007); i EP Peter van Walsum (Països Baixos) (2005)
R. Centreafricana (1996-2000) (2002-2003)	BONUCA ⁵ (OCP) S/RES/1271	Febrer 2000	-5/6.	RE Lamine Sissé (Senegal) (2001)
Sierra Leone (1991-2001)	UNIOSIL ⁶ (*OCP) S/RES/1620	Gener 2006	-14/21	Representant Executiu Victor da Silva Angelo (Portugal) (2006)
Somàlia (1988-)	UNPOS ⁷ (OP) S/RES/954	Abril 1995		RE François Lonseny Fall (Guinea) (2005)

1. Les missions polítiques UNOTIL (Timor-Leste) i UNAMA (Afganistan) estan dirigides i recolzades pel departament d'Operacions de Manteniment de la Pau de l'ONU.
2. Operació de Manteniment de la Pau (OMP), Oficina o Missió Política (OP) i Operació de Construcció de Pau (OCP).
3. Substueix a la missió de manteniment de la pau ONUB. Prèviament existia la missió de la UA (AMIB) que es va integrar en l'ONUB al juny de 2004.
4. Prèviament existia una missió política de l'ONU (MINUCI, S/RES/1479) des de maig de 2003, en la qual es van integrar els 1.300 militars de l'ECOWAS (ECOMICI, Missió de l'ECOWAS en Côte d'Ivoire) a l'abril de 2004 i a la qual donen respallter els 4.000 militars francesos (Operació Licorne).
5. MINURCA (1998-2000) (OMP).
6. UNOMSIL (1998-1999) (OMP), UNAMSIL (1999-2005) (OMP).
7. UNOSOM I (1992-1993) UNITAF (1992-1993, EUA amb "mandat del Consell de Seguretat de l'ONU) UNOSOM II (1993-1995) (OMP). La S/RES/954 va establir el tancament d'UNOSOM II i va establir que l'ONU continuaria observant els esdeveniments a Somàlia a través d'una Oficina Política amb seu a Kenya.

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP, 11 OP i OCP) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
ÀFRICA				
Sudan (1983-2004)	UNMIS ⁸ (OMP) S/RES/1590	Març 2005	8.803/596/652	RE en funcions Taye-Brook Zerihoun (Etiòpia)(2006), substituït per Ashraf Jehangir Qazi (Pakistan) (setembre 2007)
Sudan (Darfur) (2003-)	UNAMID ⁹ (OMP) S/RES/1769, missió conjunta UA-ONU	Juliol 2007	2/-/227	RE Conjunt de la UA i Nacions Unides, Rodolphe Adada (Congo) (2007)
Uganda (1986-)				RE per a les àrees afectades pel grup armat d'oposició LRA, Joaquim Chissano (Moçambic) (2006)
AMÈRICA				
<i>Regió Llatinoamericana**</i>				<i>CE Diego Cordovez (Equador) (1999)</i>
<i>Guyana-Veneçuela**</i>				<i>RE sobre la controvèrsia fronterera entre ambdós països, Oliver Jackman (Barbados) (1999)</i>
Guatemala (1960-1996)				Cap de la Comissió Internacional contra la Impunitat a Guatemala, Carlos Castresana Fernández (Espanya) (2007)
Haití (2004-2005)	MINUSTAH (OMP) S/RES/1542	Juny 2004	7.062/-1. 841	RE Edmond Mulet (Guatemala) (2006) substituït per Hédi Annabi (Tunis) (2007)
ÀSIA				
Afganistan ¹⁰ (2002-)	UNAMA (OP) S/RES/1401	Març 2002	-/12/8	RE Tom Koenings (Alemanya) (2006)
Cambotja (1975-1979)		Nov. 2005		RE sobre la situació dels drets humans, Yash Gai (Kenya) (01/11/05).
Índia-Pakistan* (1946-)	UNMOGIP ¹¹ (OMP) S/RES/91	Gener 1949	-/44/-	Cap militar en funcions de la missió d'observació, Coronel Jarmo Helenius (Finlàndia)
Myanmar				CE Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007), nomenat en substitució d'EE Razzali Ismail (Malàsia) (2000)
Nepal (1996-2006)	UNMIN (OCP) S/2007/62 S/2007/61	Gener 2007	-/157/5	RE Ian Martin (Regne Unit) (2006)
<i>Tadjikistan (1992-1997)</i>	<i>UNTOP (OP)</i>	<i>Juny 2000 - Juliol 2007</i>	<i>-/-/1</i>	<i>RE Vladimir Sotirov (Bulgària) (2002)</i>
Timor-Leste (1975-1999)	UNOTIL (OP) S/RES/1704	Agost 2006	-/33/596	RE Atul Khare (Índia) (2006)
EUROPA				
Continent europeu	Sense assessor especial ¹²			
Xipre* (1974-)	UNFICYP (OMP) S/RES/186	Març 1964	861/-/62	RE Michael Moller (Dinamarca) (2006)
ERY Macedònia-Grècia				Enviat Personal per a les converses entre ambdós països, Matthew Nimetz (EEUU) (1999)

8. Les funcions de la missió política UNAMIS (creada en 2004) van ser traspassades a UNMIS mitjançant la S/RES/1590 de març de 2005.

9. La missió de la UA, AMIS, establerta l'any 2004, s'ha integrat en la nova missió conjunta.

10. El conflicte armat que sofreix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac d'EUA i Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

11. UNIPOM (1965-1966) (OMP).

12. L'anterior Assessor Especial del Secretari General de l'ONU per a Assumptes Europeus, Jean-Bernard Merimée (França), oficialment va deixar el càrrec en 2002, i ha comparegut davant la justícia per la seva participació en l'escàndol de corrupció en el Programa "Petroli per Aliments" de Nacions Unides a l'Iraq. No obstant això, fins a octubre de 2005, Jean-Bernard Merimée figurava com Assessor Especial en l'organigrama de Nacions Unides, fet que ha suscitat una important controvèrsia.

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP, 11 OP i OCP) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
EUROPA				
Geòrgia (Abjazia)* (1992-1993)	UNOMIG (OMP) S/RES/849 S/RES/858	Agost 1993	-/134/18	RE Jean Arnault (França) (2006)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	UNMIK (OMP) S/RES/1244	Juny 1999	-/39/2.006	RE Joaquim Rücker (Alemanya) (2006) EE per al futur estatut de Kosovo, Marti Ahtisaari (Finlàndia) (2005)
ORIENT MITJÀ				
Iraq (2003-)	UNAMI (OP) S/RES/1500	Agost 2003	223/7/-	RE Staffan de Mistura (Suècia) (2007) en substitució de RE Ashraf Jehangir Qazi (Pakistan) (2004)
Iraq (2003-)				Assessor Especial del Secretari General del Pacte Internacional per a l'Iraq i altres qüestions, Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007)
Iraq-Kuwait (1990 - 1991)				Coordinador d'Alt Nivell per al compliment per part de Iraq de les seves obligacions pel que fa la repatriació o tornada de kuwaitians i altres tercers països, vacant.
Israel-Palestina ¹³ (1948-)	UNSCO ¹⁴ (OP)	Maig 1948		CE per al Procés de Pau d'Orient Mitjà i Representant Personal per a l'OLP i l'ANP, Álvaro de Soto (Perú) (06/05/05)
Israel-Síria (Alts del Golan) (1967, 1973)	UNDOF(OMP)	Juny 1974	1.062/-/-	Cap militar de la missió, major-general Wolfgang Jilke (Àustria) (2007)
Israel-Líban (1967, 1982-2000, 2006)	UNIFIL (OMP) S/RES/425 SRS/426 S/RES/1701	Març 1978	13.260/-/-	Cap militar de la missió, major-general Claudio Graziano (Itàlia) (2007)
Líban				Cap de la Comissió Internacional Independent d'Investigació relativa a l'assassinat de l'ex Primer Ministre del Líban, Sr. Rafiq Hariri, Daniel Bellemare (Canadà) (2007)
Orient Mitjà (1948-)	UNTSO(OMP) S/RES/50	Juny 1948	-/150/-	Cap militar, el general Ian Campbell Gordon (Austràlia) (2006)
Orient Mitjà (1948-)				EE per al compliment de la resolució 1559 del Consell de Seguretat de l'ONU, Terje Roed-Larsen (Noruega) (2005)
Orient Mitjà (1948-)				Coordinador Especial de les Nacions Unides per al procés de pau a l'Orient Mitjà i Representant Personal del Secretari General davant l'Organització d'Alliberament de Palestina i l'Autoritat Palestina i Enviat del Secretari General davant el Quartet, Robert H. Serry (Països Baixos) (2007)

13. Encara que el conflicte armat s'inicia el 1948, en aquest informe només s'analitza l'última fase del conflicte, que correspon a la II Intifada, iniciada al setembre de 2000.

14. UNEF I (1956-1967) (OMP) UNEF II (1973-1979) (OMP).

Operacions de l'OSCE (19 missions)¹⁵

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
ÀSIA CENTRAL				
Kazakhstan	Centre de l'OSCE a Almaty (PC/DEC 243, 23/07/98), reconvertit en Centre de l'OSCE a Astana (PC/DEC 797, 21/06/07)	Gener 1999		Ambaixador Ivar Kristian Vikki (Noruega) (2004)
Kirguizistan	Centre de l'OSCE a Bishek, PC/DEC 245, 23/07/98	Gener 1999		Ambaixador Markus Mueller (Suïssa) (2003)
Tadjikistan	Centre de l'OSCE a Duixanbe, Council Dec. I.4, 01/12/93	Febrer 1994		Ambaixador Alain Couanon (França) substituït per Vladimir Pryakhin (Fed. de Rússia) (juny de 2007)
Turkmenistan	Centre de l'OSCE a Ashgabad (PC/DEC 244, 23/07/98)	Gener 1999		Ambaixador Ibrahim Djikic (Bòsnia i Hercegovina)
Uzbekistan	Coordinador de Projecte de l'OSCE a Tashkent (PC/DEC 734, 30/06/06)	Juliol 2006		Ambaixador Miroslav Jenca (Eslovàquia) (2006)
CAUCAS				
Armènia	Oficina de l'OSCE a Erevan, PC/DEC 314, 22/07/99	Febrer. 2000		Ambaixador Vladimir Pryakhin (Fed. de Rússia) substituït per Ambaixador Sergey Kapinos (Fed. de Rússia) (octubre de 2007)
Azerbaidjan	Missió de l'OSCE a Bakú, PC/DEC 318, 16/11/99	Juliol 2000		Ambaixador Maurizio Pavesi (Itàlia) substituït per Jose Luis Herrero Ansola (Espanya) (febrer de 2007)
Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh) (1991-1994)	Repres. Personal del President de torn per al conflicte gestionat per la Conferència de Minsk de l'OSCE	Agost 1995		Ambaixador Andrzej Kasprzyk (Polònia)
Geòrgia (1992-1993)	Missió de l'OSCE a Geòrgia CSO 06/11/92	Desembre 1992	-/144/-	RE Ambaixador Roy Stephen Reeve (Regne Unit) substituït per RE Ambaixadora Terhi Hakala (Finlàndia) (octubre de 2007)
EST D'EUROPA				
Bielorússia	Oficina de l'OSCE a Minsk, PC/DEC 526, 30/12/02	Gener 2003		Ambaixador Ake Peterson (Suècia) (2005)
Moldàvia, Rep. de	Missió de l'OSCE a Moldàvia CSO 04/02/93	Febrer 1993		RE Ambaixador Louis F. O'Neill (EUA) (2006) substituït pel RE Ambaixador Philip N. Remler (EUA) (desembre de 2007)
Ucraïna	Projecte de Coordinació a Ucraïna, ¹⁶ PC/DEC 295 01/06/99	Juny 1999		Ambaixador James F. Schumaker (EUA)
SUD-EST D'EUROPA				
Albània	Presència de l'OSCE a Albània, PC/DEC 160, 27/03/97, actualitzada per PC/DEC 588, desembre 2003	Abril 1997		Ambaixador Pavel Vacek (Rep. Txeca) substituït per Robert Bosch (Països Baixos) (octubre de 2007)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	Missió de l'OSCE a BiH, MC/5/DEC 18/12/95	Desembre 1995	-/142/-	Ambaixador Douglas Davidson (EUA)

15. Les xifres de desplegament d'efectius corresponen a 2006, i no es poden oferir xifres exactes de la resta de països. Veure en <<http://www.osce.org/regions/>>.

16. Va substituir a la Missió de la OSCE a Ucraïna (1994-1999), dedicada a la gestió de la crisi en Crimea.

Operacions de l'OSCE (19 missions) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
SUD-EST D'EUROPA				
Croàcia (1991-1995)	Missió de l'OSCE a Croàcia PC/DEC 112, 18/04/96; estesa a PC/DEC 176, 26/06/97; PC/DEC 748, 23/11/06 Oficina de l'OSCE a Zagreb PC/DEC 12/12/07 Oficina de la OSCE a Zagreb PC/DEC 12/12/07	Juliol 1996- Desembre 2007 Gener 2008		Ambaixador Jorge Fuentes Monzonis-Villalonga (Espanya) (2005)
Macedònia, ERY	Missió d'observació de l'OSCE a Skopje CSO 18/09/92	Setembre 1992		RE Ambaixador Giorgio Radicati (Itàlia) (2006)
Montenegro	Missió de l'OSCE a Montenegro PC/DEC 732	Juny 2006		RE Ambaixadora Paraschiva Badescu (Romania) (2006)
Sèrbia	Missió de l'OSCE a Sèrbia, PC/DEC 733, 29/06/06 ¹⁷	Juny 2006		RE Ambaixador Hans Ona Urstad (Noruega) (2006)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	OMiK (Missió de l'OSCE a Kosovo) PC/DEC 305, 01/07/99	Juliol 1999		Ambaixador Werner Wnendt (Alemanya) substituït per Tim Guldemann (Suïssa) (octubre de 2007)

Missions de l'OTAN (5 missions)

Afganistan (2002-)	ISAF S/RES/1386	Des. 2001	33.460/-/-	
Europa-Mar Mediterrani	Operació Active Endeavour	11/09/01		
Iraq (2003-)	NTIM-I, Missió de Implementació de la Formació de l'OTAN a l'Iraq, S/RES/1546.	Agost 2004	200/-/-	
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	KFOR S/RES/1244	Juny 1999	15.000/-/-	
Sudan (Darfur) (2003-)	Assistència a la UA a Darfur	Juliol 2005 -Juny 2007		

Operacions de la UE (13 missions i 10 RE)¹⁸

EUROPA I ÀSIA				
Àsia Central (Kazakhstan, Kirguizistan, Tadjikistan, Uzbekistan i Turkmenistan)	RE de la UE per a Àsia Central, Joint Action 2005/588/PESC	Juliol 2005		RE Ján Kubis (Eslovàquia), el 18/07/05, substituït per Pierre Morel (França) (2006)
Caucas Sud	RE de la UE per a Caucas Sud, Joint Action 2005/496/PESC	Juliol 2003		RE Heikki Talvitie (Finlàndia) (2003) substituïda per Peter Semneby (Suècia) (2006)
Afganistan ¹⁹ (2002-)	RE de la UE per a Afganistan Joint Action 2001/875/PESC reformada el 25/06/02	Juliol 2002		RE Francesc Vendrell (Espanya) (25/06/02)
Afganistan (2002-)	Missió de Policia de la UE per a Afganistan (EUPOL AFGHANISTAN) Council Joint Action 2007/369/CFSP	Juny 2002		Cap de Missió Jürgen Scholz (Alemanya)

17. La Missió de l'OSCE en la República Federal d'Iugoslàvia, PC/Dec 401, 11/01/01, es reconverteix en OmiSaM (Missió de l'OSCE en Sèrbia i Montenegro), PC/DEC 533, 13/02/03, i finalment es transforma en Missió de l'OSCE a Sèrbia, PC/DEC 733, 29/06/06.

18. La xifra de 13 missions comptabilitza el nombre total de missions que han estat en actiu en algun període al llarg de 2007. No obstant, l'EUPOL Kinshaa es va tancar al juny de 2007 i va ser succeïda després per una altra missió, l'EUPOL RD CONGO, sense que ambdues missions coincidissin en el temps.

19. El conflicte armat que pateix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac d'EUA i Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

Operacions de la UE (13 missions i 10 RE) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
EUROPA I ÀSIA				
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	Oficina de l'Alt Representant de la UE a BiH Council Decision 2007/427/CFSP i Joint Action 2007/87/CFSP	Desembre 1995		RE Miroslav Lajcak (Eslovàquia) (2007)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUPM, Missió de Policia de la UE a BiH Joint Action 2002/210/PESC, modificada posteriorment	Gener 2003	-/-144	Cap de Missió Vincenzo Coppola (Itàlia) (novembre 2005)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUFOR ALTHEA, ²⁰ Operació Militar de la UE a BiH Joint Action 2004/523/PESC	Desembre 2004	2.500/-	Cap militar Ignacio Martín Villalain (Espanya) (desembre 2007) reemplaça a Hans-Jochen Witthauer
Macedònia, ERY	Missió de la UE a Macedònia, ERY (Oficina del Representant Especial i Delegació de la Comissió Europea), RE: Joint Actions 2007/109/CFSP, 2006/123/CFSP, 2005/724/CFSP	Desembre 2005		Cap de Missió Erwan Fouéré (Irlanda), (17/10/05)
Moldàvia	Oficina del RE de la UE per a Moldàvia Joint Action 2005/776/PESC	Març 2005		RE Kálmán Mizsei (Hongria) (17/02/2007)
Myanmar	EE de la UE per a Burma/Myanmar, Nomenat per l'Alt Representant de la PESC, novembre 2007	Novembre 2007		EE Piero Fassino (Itàlia) (6/11/07)
Moldàvia-Ucraïna	Missió Fronterera de la UE per a Moldàvia i Ucraïna	Novembre 2005		
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	EU Planning Team (EUPT) a Kosovo, Consell de Relacions Exteriors i Assumptes Generals de la UE, setembre 2006	Abril 2006		Cap de missió, Roy Reeve (Regne Unit) (21/12/07)
ÀFRICA				
Grans Llacs	RE de la UE per a Grans Llacs, Joint Action, OJ L 87, 04/04/96	Març 1996		RE Roeland van de Geer (Països Baixos) (15/02/2007)
Congo, RD (1998-)	EUPOL Kinshasa, Missió de Policia de la UE a RD Congo Joint Action 2004/847/PESC	Gener 2005-juny 2007	-/-30	
Congo, RD (1998-)	EUPOL RD CONGO, Missió de la Policia de la UE a RD Congo Council Joint Action 2007/405/PESC 12/07/07	Juliol 2007		Cap de Missió Adilio Custodio (Portugal)
Congo, RD (1998-)	EUSEC RD Congo, Missió d'Assistència a la Reforma del Sector de Seguretat a RD Congo Joint Action 2005/355/PESC	Juliol 2005	8/-	Cap de Missió Pierre-Michel Joana (França) (2005)
Sudan	Oficina del RE de la UE per a Sudan, Council Decision 2007/238/CFSP i Joint Action 2007/108/CFSP			RE Torben Brylle (Dinamarca) (2007)

20. El Consell de Seguretat de l'ONU va elaborar la resolució s/cap de bestiar/1551 de 09/07/04 per a donar un mandat a la missió sota la tutela del Consell. Aquesta missió és la continuació de la missió SFOR de l'OTAN i té el mandat d'implementar l'Acord de Dayton de 1995.

Operacions de la UE (13 missions i 10 RE) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
ÀFRICA				
R. Centreafricana (2006-), Txad (2006-)	EUFOR TCHAD/RCA (OMP) S/RES/1778, en preparació; Council Joint Action 2007/677/CFSP de 17/10/07	Set. 2007		Comandant de l'operació General Patrick Nash (Irlanda) (16/10/07)
<i>Sudan (Darfur) (2003-)</i>	<i>AMIS EU Supporting Action, Acció de Suport de la UE a la missió de la UA AMIS II Joint Action 2005/557/PESC</i>	<i>Juliol 2005-desembre 2007</i>		<i>RE Pekka Haavisto (Finlàndia), el (18/07/05)</i>
ORIENT MITJÀ				
Orient Mitjà (1948-)	Oficina del RE de la UE per al Procés de Pau a Orient Mitjà	Novembre 1996		RE Marc Otte (Bèlgica) (2003)
Iraq (2003-)	EUJUST LEX, Missió Integrada de la UE per l'Estat de Dret a l'Iraq Joint Action 2005/190/PESC	Març 2005, pròrroga fins a desembre 2007		Cap de Missió Stephen White (Regne Unit) (març 2005)
Israel-Palestina (1948-)	EU BAM Rafah, Missió d'Assistència Fronterera al Pas Fronterer de Rafah dels Territoris Palestins Joint Action 2005/889/PESC	Novembre 2005, pròrroga fins a maig de 2008	-/70	
Israel-Palestina (1948-)	Dintre l'Oficina del RE de la UE per a Orient Mitjà, es crea EUPOL COPPS ²¹ , Missió de Policia de la UE per als Territoris Palestins, Council Joint Action 2005/797/CFSP	Efectiva al gener 2006	-/19	

OEA

Colòmbia (1964-)	Missió de suport al procés de pau de Colòmbia, CP/RES/859	Febrer 2004		
Haití (2004-2005)	Missió Especial de l'OEA per al'Enfortiment de la Democràcia a Haití, CP/RES/806	Juny 2004	-/12	

Operacions de Rússia i la Comunitat d'Estats Independents (CEI)²²

Geòrgia (Ossètia del Sud)	Força Conjunta de Ossètia del Sud (Bilateral, 24/06/92)	Juliol 1992	1.420/-	
Geòrgia (Abkhàzia)	Força de Manteniment de la Pau de la CEI a Geòrgia	Juny 1994	2.000/-	
Moldàvia, Rep. de (TransDnièster)	Força de Manteniment de la Pau de la Comissió de Control Conjunta (Bilateral, 21/07/92)	Juliol 1992	1.199/-	

21. Missió que sorgeix del treball previ realitzat per l'Oficina de Coordinació de la UE per al Suport a la Policia Palestina (EU COPPS), establerta a l'abril de 2005.

22. Les dades de les missions de manteniment de la pau de la CEI són extretes de SIPRI 2006, op. cit.

CEMAC

País (inici-fi conflicte armat)	Existència i tipus de missió (resolució mandat)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (data nomenament)
R. Centreafricana (oct. 2002-març 2003)	Força Multinacional de la CEMAC a RCA, Cimera de Libreville, 02/10/02	Desembre 2002	380/-/-	

UA

Somàlia (1988-)	AMISOM, S/RES/1744 (Missió de la UA en Somàlia)	Febrer 2007	1.700/-/-	
<i>Sudan (Darfur) (2003-)</i>	<i>AMIS²³ (Missió de la UA a Sudan)</i>	<i>Juny 2004</i>	<i>4.980/601/1.346</i>	

Altres operacions

Corea, RDP – Corea, Rep. de	NSC (Neutral Nations Supervisory Commission) Acord d'Armistici	Juliol 1953	-/10/-	
Illes Salomó	RAMSI Regional Assistance Mission Salomon Islands (Biketawa Declaration)	Juliol 2003	80/-/300.	RAMSI Special Coordinator, Tim George
Israel-Palestina (1948-)	TPIH 2 (Presència Internacional Temporal a Hebron)	Gener 1997	-/3/18	
Egipte (Sinaí)	Força Multinacional i Observadors (Protocol al Tractat de Pau entre Egipte i Israel del 26/03/1979)	Abril 1982	-/1.687/-	
Iraq (2003-)	Força Multinacional a l'Iraq (EUA-Regne Unit) S/RES/1511	Oct. 2003	155.000 ²⁴ /-/1.000	
Côte d'Ivoire (2002-)	Operació Licorne (França)	Febrer 2003	3.500/-/-	
Timor-Leste (1975-1999)	ISF (OMP) (Austràlia) S/RES/1690	Maig 2006	930/-/-	

* Situacions que pateixen conflictes no resolts el 2007 (veure apartat de processos de pau). En el cas d'Índia-Pakistan, s'analitza des de la perspectiva del procés de pau.

** En cursiva, les missions tancades o els càrrecs finalitzats durant l'any 2007.

Font: Elaboració pròpia actualitzada a desembre de 2007 i SIPRI 2007.

23. Vegeu UNAMID, missió conjunta UA-ONU.

24. D'aquesta xifra, 140.000 corresponen a EUA, i els restants 15.000 corresponen a la resta de països que conformen la Força Multinacional a l'Iraq, mancant comptabilitzar l'anunci realitzat pel president G.W. Bush d'enviar uns altres 23.000 soldats. Vegi's O'Hanlon, Michael I., Campbell, J. H., *Iraq Index*, Brookings Institution, 22 de gener de 2007, <<http://www.brookings.edu/iraqindex/>>.

Annex III. Resposta dels donants i balanç del CAP 2007

Resposta dels donants durant el 2007

Principals crides humanitàries ¹	Principals organismes receptors ²	Principals sectors receptors ³	Principals donants ⁴	TOTAL ⁵
Ajuda realitzada a través de Nacions Unides⁶				
1. Txad (92%)	1. PMA	1. Desminat	1. EUA (30,3%)	3.366 milions de dòlars
2. Madagascar <i>Flash Floods Appeal</i> (90%)	2. ACNUR	2. Alimentació	2. ECHO (11,7%)	
3. RDP <i>Corea Flash Appeal</i> (88%)	3. UNICEF	3. Protecció Drets Humans / Justícia	3. Aportacions per a fons indeterminats (7%)	
4. Sudan <i>Work Plan</i> (80%)	4. UNWRA	4. Coordinació i serveis de suport	4. CERF (6,9%)	
5. Burundi (72%)	5. FAO	5. Agricultura	5. Regne Unit (6,7%)	
Ajuda Humanitària Global⁷				
	1. PMA	1. Alimentació	1. EUA (27,7%)	6.449 milions de dòlars
	2. ACNUR	2. Multisector	2. ECHO (11,5%)	
	3. UNICEF	3. No especificat	3. Regne Unit (5,8%)	
	4. CICR	4. Salut	4. Països Baixos (5,8%)	
	5. UNRWA	5. Coordinació i serveis de suport	5. Suècia (5,4%)	

1. Realitzats per Nacions Unides anualment. El tant per cent indica quins han estat fins al moment els més finançats per la comunitat internacional, independentment de la quantitat que sol·liciten.

2. Agències de Nacions Unides o ONG que han concentrat fins al moment una major part de l'ajuda.

3. Principals sectors als quals agències o ONG han decidit destinar l'ajuda.

4. Donants que han destinat una major quantitat d'ajuda, sense tenir en compte el seu PIB.

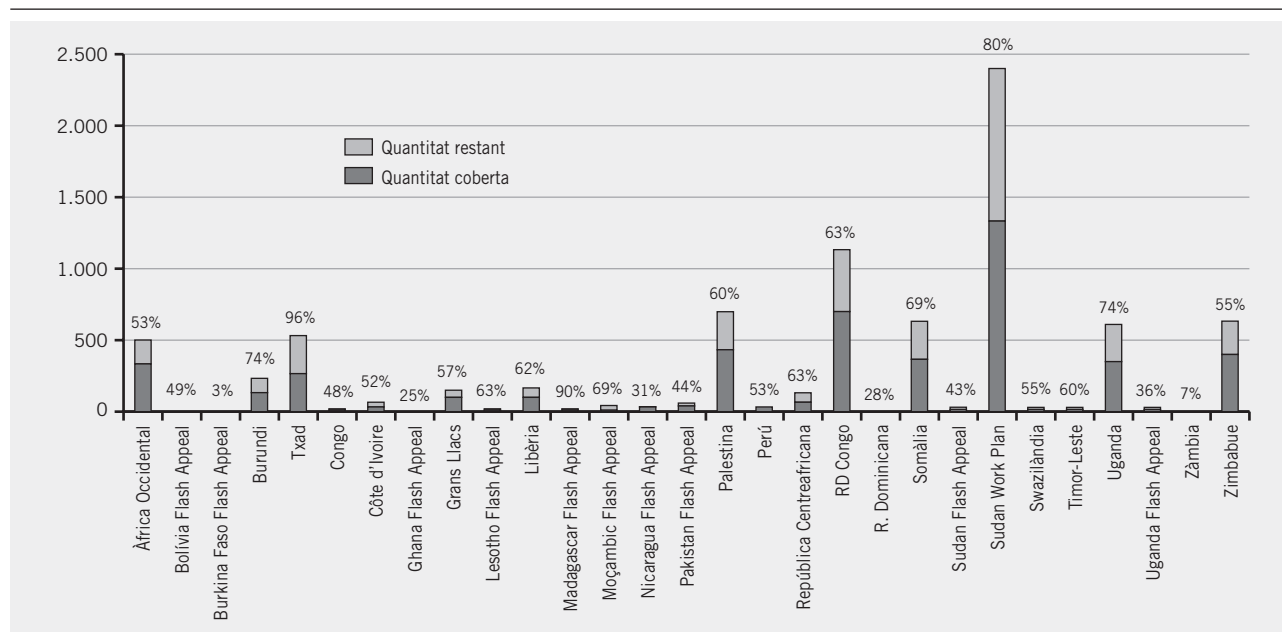
5. Quantitat total destinada a les crisis humanitàries fins a 12 desembre 2007.

6. Ajuda humanitària multilateral.

7. Ajuda humanitària lliurada fora del marc de Nacions Unides.

Font: Reliefweb, a <<http://www.reliefweb.int/fts>>.

Quantitats totals atorgades a les diferents crides humanitàries 2007

Font: Nacions Unides

Annex IV. Distribució dels Fons del CERF durant el 2007 en dòlars

País	Resposta ràpida a crisi	Emergències amb dèficit de fons	Total donacions
Afganistan	5.434.407	-	5.434.407
Angola	3.216.435	4.499.828	7.716.263
Armènia	299.787	-	299.787
Bangla Desh	25.747.096	1.000.000	26.747.096
Bolívia	2.000.000	-	2.000.000
Burkina Faso	1.796.080	877.908	2.673.988
Burundi	-	8.500.000	8.500.000
Camerun	500.000	-	500.000
Txad	7.281.382	978.510	8.259.892
Corea, RDP	7.798.300	3.300.277	11.098.577
Côte d'Ivoire	-	8.494.860	8.494.860
Djibouti	1.575.570	-	1.575.570
Eritrea	-	3.000.909	3.000.909
Etiòpia	2.266.813	10.098.846	12.365.659
Filipines	938.214	-	938.214
Geòrgia	161.599	-	161.599
Ghana	2.496.956	-	2.496.956
Guinea	10.821.314	-	10.821.314
Haití	409.817	3.276.605	3.686.422
Indonèsia	1.255.042	-	1.255.042
Iraq	3.533.359	-	3.533.359
Jordània	1.000.000	-	1.000.000
Kenya	1.944.057	3.002.501	4.946.558
Lesotho	4.742.070	-	4.742.070
Líban	5.676.248	-	5.676.248
Libèria	2.199.555	1.461.597	3.661.152
Madagascar	3.431.553	-	3.431.553
Mali	1.017.103	-	1.017.103
Mauritània	846.889	854.731	1.701.620
Mèxic	1.693.550	-	1.693.550
Moçambic	12.232.995	-	12.232.995
Myanmar	-	1.803.312	1.803.312
Nepal	1.000.000	-	1.000.000
Namíbia	-	999.999	999.999
Níger	-	2.000.023	2.000.023
Pakistan	5.806.965	-	5.806.965
Palestina	2.525.949	3.632.510	6.158.459

País	Resposta ràpida a crisi	Emergències amb dèficit de fons	Total donacions
Perú	9.591.713	-	9.591.713
R. Centreafricana	-	6.778.722	6.778.722
R. Congo	881.701	1.099.971	1.981.672
RD Congo	2.958.859	49.547.719	52.506.578
R. Dominicana	3.879.893	-	3.879.893
Ruanda	416.325	-	416.325
Síria	1.177.096	-	1.177.096
Somàlia	14.664.775	1.000.000	15.664.775
Sri Lanka	10.888.085	-	10.888.085
Sudan	19.475.033	6.000.000	25.475.033
Swazilàndia	3.136.815	-	3.136.815
Tadjikistan	119.814	-	119.814
Tanzània	1.200.061	-	1.200.061
Timor-Leste	1.300.564	-	1.300.564
Togo	3.802.932	-	3.802.932
Uganda	13.001.015	-	13.001.015
Iemen	3.434.576	-	3.434.576
Zimbabue	300.000	11.699.076	11.999.076
TOTAL	211.878.362	133.907.904	345.786.266

Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (*flash appeals*) a través del sistema de Nacions Unides per a fer enfront de desastres naturals

País	Desastre natural	Quantitat sol·licitada (en dòlars)
Bolívia	Inundacions	14.295.320
Corea, RDP	Inundacions	14.517.967
Ghana	Inundacions	12.410.000
Lesotho	Sequera	22.815.106
Madagascar	Inundacions, ciclons	19.466.802
Moçambic	Inundacions, ciclons	38.677.251
Nicaragua	Huracà	41.724.360
Pakistan	Inundacions, ciclons	42.922.297
Perú	Terratrèmol	37.826.763
R. Dominicana	Tempesta tropical	18.568.825
Sudan	Inundacions	34.651.239
Swazilàndia	Sequera	18.710.457
Uganda	Inundacions	41.469.801
Zàmbia	Inundacions	8.852.453
TOTAL		366.908.641

Annex VI. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents

Els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents són un component molt important de les operacions de manteniment de la pau i dels processos de rehabilitació postbèl·lica. L'objectiu principal d'aquest tipus d'iniciatives radica en la transició dels antics combatents –ja siguin governamentals o no governamentals– d'un estatus militar fins a la seva reintegració a la vida civil.

Tal com apareix en el quadre següent, aquests programes presenten una àmplia diversitat respecte el nombre d'efectius a desmobilitzar i reintegrar, els costos dels programes, o els organismes executors i finançadors. Com es pot veure, el rol d'organismes internacionals, tant en les funcions d'execució com de finançament dels programes, és bastant ampli, encara que cal apuntar que aquest finançament acostuma a estar destinat únicament a les primeres fases, amb uns períodes temporals bastant definits i uns objectius específics, mentre que falten recursos pels períodes de reintegració d'aquests antics combatents. Finalment, també s'ha de lamentar la quantiosa presència entre aquests grups de menors-soldat, la qual cosa requereix una aproximació diferent a aquesta problemàtica.

Taula 6.5. Principals iniciatives actuals de DDR

País	Organismes executors	Període (mes i any d'inici i fi)	Combatents a desmobilitzar		Programes a grups en vulnerabilitat			Pressupost total (Milions dòlars)	Fórmules finançament		
			FA	GAO	M	Dc	D		BM	M	P
Afganistan	M	10/03 a 12/08	63.380		●			141,2			●
Angola	N	08/02 a	33.000	105.000	●	●	●	255,8		●	
Burundi	M	12/04 a 12/08	41.000	37.000	●		●	84,4	●	●	
Colòmbia (AUC)	N	11/03 a 08/06	-	31.671	●			302,6			●
Côte d'Ivoire	N	12/08 a	5.000	42.500	●	●		40	●		
Eritrea	N	10/02 a	200.000			●	●	198	●	●	●
Haití	M	08/06 a	-	6.000	●			50,1		●	
Indonèsia (Aceh)	N	09/05 a 12/09	-	5.000	●			170		●	
Libèria	M	12/03 a 06/08	12.000	107.000	●	●		71		●	
Nepal	M	12/06 a		19.602	●			18,4			●
Níger	Int	03/06 a 12/07	-	3.160		●		2,39			●
RCA	N	12/04 a 04/07	-	7.565	●	-	-	13,2		●	
RD Congo*	M	01/04 a 12/07	23.000	127.000	●	●		200	●	●	
Rep. Congo	M	12/05 a 12/08	-	42.500	●	●		25	●		●
Ruanda	N	12/01 a	21.684	16.000	●	●	●	62,5	●	●	●
Somàlia	M	12/05 a	-	53.000	●			32,8		●	●
Sudan	M	09/05 a 09/12	-	24.500	●	●	●	85,4		●	●
Txad	N	12/05 a 12/10	9.000	-	-	-	-	10	●		●
Uganda	N	01/00 a 12/08	-	16.245	●	●		6,74		●	
TOTAL (19)			408.064	643.743	16	10	5	1.769,53	7	12	10

Llegenda:

Organismes executors: **N**- Nacional / **Int**- Internacional / **M**- Mixt

Efectius a desmobilitzar: **FA**- Forces Armades estatals / **GAO**- Grups Armats d'Oposició

Grups en vulnerabilitat: **M**- Menors-soldat / **Dc**- Dones combatents / **D**- Soldats discapacitats

Fórmules finançament: **BM**- Banc Mundial / **M**- Fons Multinacionals / **P**- Fons per països

* País amb diversos programes en paral·lel, cosa que **dificulta** la delimitació de dates, efectius a desmobilitzar i pressupost.

Annex VII. Codi de Conducta de la Unió Europea en matèria d'exportació d'armes

Aprovat pel consell de la Unió Europea el 25 de maig de 1998

El Consell de la Unió Europea,

BASANT-SE en els criteris comuns acordats en els Consells Europeus de Luxemburg i Lisboa de 1991 i 1992.

RECONeixENT l'especial responsabilitat dels països exportadors d'armes,

DECIDITS a impedir l'exportació d'equips que puguin ser utilitzats per a la repressió interna o l'agressió internacional, o contribuir a la inestabilitat regional,

DESITJOSOS, en el marc de la PESC, de reforçar la seva cooperació i de promoure la seva convergència en el sector de l'exportació d'armes convencionals,

PREnent NOTA de les mesures complementàries adoptades per la UE contra les transferències il·lícites, plasmades en el programa de la UE per prevenir i lluitar contra el tràfic il·lícit d'armes convencionals,

RECONeixENT el desig dels Estats membres de la UE de mantenir una indústria de defensa com a component tant de la seva base industrial com del seu esforç de defensa,

RECONeixENT que els Estats tenen dret a transferir els seus mitjans d'autodefensa, dret que és coherent amb el dret a l'autodefensa reconegut per la Carta de la Nacions Unides, ha adoptat el següent Codi de Conducta i disposicions operatives:

CRITERI 1

Respecte dels compromisos internacionals dels Estats membre de la Unió Europea, en particular les sancions decretades pel consell de Seguretat de Nacions Unides i les decretades per la Comunitat, els acords de no proliferació i altres temes, així com altres obligacions internacionals.

S'haurà de denegar la llicència d'exportació en cas que l'aprovació no sigui compatible, entre altres coses, amb: les obligacions internacionals dels Estats membre i els seus compromisos de respectar els embargaments d'armes de l'ONU, de l'OSCE i de la UE; les obligacions internacionals dels Estats membre conforme amb el Tractat de No Proliferació d'Armes Nuclears, la Convenció sobre Armes Bacteriològiques i Toxíniques i la Convenció sobre Armes Químiques; els seus compromisos en el marc del Grup d'Austràlia, el Règim de Control de Tecnologia de Míssils, el Grup de Subministradors Nuclears i l'Arranjament de Wassenaar; i, finalment, el seu compromís de no exportar cap forma de mina antipersona.

CRITERI 2

Respecte dels drets humans en el país de destinació final

Després d'avaluar l'actitud del país receptor respecte als principis pertinents establerts pels instruments internacionals de drets humans, els Estats membre: no expediran cap llicència d'exportació quan existeixi un risc manifest que l'exportació proposada pugui ser utilitzada amb finalitats de repressió interna; ponderaran amb especial deteniment la concessió de llicències, cas per cas i segons la naturalesa dels equips, a països en els quals els organismes competents de les Nacions Unides, el Consell d'Europa o la Unió Europea hagin contrastat greus violacions dels drets humans.

A aquest efecte es consideraran equips que poden ser utilitzats amb finalitats de repressió interna; entre d'altres, aquells respecte dels quals existeixin indicis que la seva utilització o la d'equips similars pugui ser amb finalitat de repressió interna per part del destinatari final previst, o respecte dels quals existeixin motius per suposar que seran desviats de la seva destinació o del seu destinatari final declarats amb finalitat de repressió interna. D'acord amb l'apartat 1 de les disposicions operatives del present Codi, s'haurà d'examinar amb cura la naturalesa dels equips, en particular si seran emprats pel país receptor amb finalitat de seguretat interna.

Es considerarà repressió interna, entre uns altres, la tortura i altres tractes o sancions cruels, inhumans i degradants, les execucions sumàries o arbitràries, les desaparicions, les detencions arbitràries i tota violació greu dels drets humans i de les llibertats fonamentals com es defineixen en els instruments internacionals pertinents de drets humans, inclosa la Declaració Universal de Drets Humans i el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics.

CRITERI 3

Situació interna del país de destinació final, en termes de l'existència de tensions o conflictes armats

Els Estats membre no permetran les exportacions que provoquin o perllonguin conflictes armats o que agreugin les tensions o els conflictes existents en el país de destinació final.

CRITERI 4

Manteniment de la pau, la seguretat i l'estabilitat regionals

Els Estats membre no expediran cap llicència d'exportació quan existeixi un risc manifest que el receptor

previst pugui utilitzar el producte exportat per agredir un altre país o per imposar per la força una reivindicació territorial. En estudiar aquests riscos, els Estats membre de la UE tindran en compte, entre altres coses: l'existència o la probabilitat d'un conflicte armat entre el país receptor i un altre país, la reivindicació de territori d'un país veí que el receptor hagi intentat imposar o hagi amenaçat d'obtenir per la força en el passat, si existeix la probabilitat que l'equip sigui utilitzat amb finalitats diferents de la seguretat nacional i la legítima defensa del receptor, o la necessitat de no perjudicar de forma important l'estabilitat regional.

CRITERI 5

Seguretat nacional dels Estats membre i dels territoris les relacions exteriors dels quals són responsabilitat d'un Estat membre, així com dels països amics i aliats

Els Estats membre tindran en compte: l'efecte potencial de l'exportació proposada en els seus interessos de seguretat i defensa i en els dels seus amics, aliats i altres Estats membre, reconeixent al mateix temps que aquest factor no pot influir sobre la consideració dels criteris de respecte dels drets humans i de la pau; la seguretat i l'estabilitat regionals; el risc d'utilització dels productes de què es tracti contra les seves pròpies forces o les dels seus amics, aliats o altres Estats membre; així com el risc de compilació inversa o de transferència tecnològica no intencionada.

CRITERI 6

Comportament del país comprador enfront de la societat internacional, especialment pel que es refereix a la seva actitud enfront del terrorisme, la naturalesa de les seves aliances i el respecte del Dret Internacional

Els Estats membre tindran en compte, entre altres coses, els antecedents del país comprador en matèria de: el seu suport o foment del terrorisme i de la delinqüència internacional organitzada; el respecte dels seus compromisos internacionals, especialment sobre la no utilització de la força, fins i tot conforme a les normes internacionals de drets humans aplicables als conflictes, siguin internacionals o no; el seu compromís de no proliferació i en altres àmbits del control d'armes i el desarmament, i en particular la signatura, la ratificació i l'aplicació dels corresponents convenis de control d'armes i de desarmament als quals es refereix la lletra b) del criteri 1.

CRITERI 7

Existència del risc que l'equip es desviï dintre del país comprador o es reexporti en condicions no desitjades

En avaluar la repercussió de l'exportació proposada en el país importador i el risc que els productes exportats puguin desviar-se a un destinatari final no desitjat, es tindran en compte els següents elements: els legítims interessos de defensa i de seguretat del país receptor, inclosa la seva participació en activitats de manteniment de la pau de l'ONU o altres organitzacions; la capacitat tècnica del país receptor per utilitzar l'equip; la capacitat del país receptor d'exercir controls efectius

sobre l'exportació; el risc que les armes siguin reexportades o desviades a organitzacions terroristes (en aquest context s'hauria d'examinar curosament el cas de l'equip antiterrorista).

CRITERI 8

Compatibilitat de les exportacions d'armes amb la capacitat econòmica i tècnica del país receptor, tenint en compte la conveniència que els Estats satisfacin les seves necessitats legítimes de seguretat i defensa amb el mínim desviament de recursos humans i econòmics per a armaments

Els Estats membre estudiaran, a la llum de les dades de fonts pertinents tals com el PNUD, el Banc Mundial, el FMI i els informes de l'OCDE, si l'exportació proposada obstaculitzaria de forma important el desenvolupament sostenible del país receptor. En aquest context tindran particularment en compte els nivells relatius de despesa militar i tindran en compte també qualsevol ajuda bilateral o de la UE.

Disposicions pràctiques

Tots els Estats membre **confrontaran una per una** les sol·licituds de llicència d'exportació d'equip militar que rebiran amb els criteris del Codi de Conducta.

Aquest Codi no minva el dret dels Estats membre d'**aplicar normes nacionals més estrictes**.

Els Estats membre de la UE **difondran per vies diplomàtiques les dades de les llicències denegades** en virtut del Codi de Conducta per a equip militar juntament amb una explicació del motiu de la denegació de la llicència. Els detalls que s'hauran de notificar es recullen en forma d'un projecte en el formulari a l'Annex A. Abans que qualsevol Estat membre concedeixi una llicència que hagi estat denegada per un altre o altres Estats membre per a una transacció essencialment idèntica en els tres anys anteriors, consultarà a l'Estat o Estats membre que hagin pronunciat la denegació. Si després de celebrar consultes, el primer Estat membre decidís expedir la llicència, notificarà aquest fet a l'Estat o Estats membre que hagin denegat la llicència, exposant-ne detalladament els motius.

La decisió de transferir o denegar la transferència de qualsevol producte d'equip militar serà **competència de cadascun dels Estats membre**. S'entendrà que existeix denegació de llicència quan l'Estat membre es negui a autoritzar la venda efectiva o l'exportació física de l'element de l'equip militar de què es tracti, quan en una altra ocasió s'hauria realitzat una venda o signat un contracte pertinent. Per a això, una denegació notificable podrà incloure, d'acord amb els procediments nacionals, la denegació del permís d'iniciar negociacions o una resposta negativa a la sol·licitud formal respecte d'una comanda específica.

Els Estats membre de la UE mantindran la **confidencialitat de les esmentades denegacions** i consultes i no les utilitzaran amb finalitats comercials.

Els Estats membre de la UE actuaran per a la **prompta adopció d'una llista comuna** d'equip militar inclòs en el Codi, basada en llistes nacionals i internacionals similars. Mentrestant, el Codi funcionarà sobre la base de llistes de control nacionals que incorporin quan convingui elements de les llistes internacionals pertinents.

Als **productes de doble ús** especificats en l'Annex 1 de la Decisió del Consell 94/942/PESC en la seva versió modificada **se'ls aplicarà els criteris del Codi** i el procediment de consulta establert en l'apartat 3 de les disposicions operatives quan hi hagi motius fundats per creure que les forces armades o els cossos de seguretat interna o organismes similars del país seran els destinataris finals d'aquests productes.

Per tal d'optimitzar l'eficàcia del Codi, els Estats membre de la UE treballaran en el marc de la PESC per **reforçar la seva cooperació i fomentar la seva convergència** en l'àmbit de les exportacions d'armes convencionals.

Cada Estat membre de la UE distribuirà als altres socis de la UE amb caràcter confidencial un **informe anual** sobre les seves exportacions d'armes i sobre la seva aplicació del Codi. Aquests informes es debatran en

una reunió anual que se celebrarà en el marc de la PESC. En la reunió s'analitzarà també el funcionament del Codi, se'n determinaran les millores necessàries i es presentarà al Consell un informe comú, basat en les aportacions dels Estats membre.

Els Estats membre de la UE **avaluaran** segons convingui, en el marc de la PESC, **la situació dels receptors existents o potencials** de les seves exportacions d'armes, a la llum dels principis i criteris del Codi de Conducta.

Es reconeix que els Estats membre, quan s'escaigui, podran també **tenir en compte l'efecte de les exportacions** proposades en els seus interessos econòmics, socials, comercials i industrials, però aquests factors no afectaran en l'aplicació dels criteris anteriors.

Els Estats membre utilitzaran els seus millors recursos per **encoratjar a altres Estats exportadors d'armes que acceptin el present Codi de Conducta**.

El present Codi de Conducta, així com les disposicions operatives, substituiran tota elaboració prèvia dels Criteris Comuns de 1991 i 1992.

Annex VIII: Resolucions emeses pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 4a Sessió (12/03-30/03)

RESOLUCIONS

4/1 Qüestió de l'exercici dels DESC

Exhorta tots els Estats perquè facin plenament efectius els drets econòmics, socials i culturals (DESC); *acull amb satisfacció* la inclusió de la qüestió de l'exercici dels DESC en la Declaració i el Programa d'Acció de Durban i *demana* al Secretari General que presenti al Consell un informe anual sobre l'aplicació d'aquesta resolució.

4/2 Situació dels DDHH en els territoris palestins ocupats

Observa que Israel ha obstaculitzat l'enviament de les missions urgents d'investigació; el Consell demana que s'apliquin les seves resolucions S-1/1 i S-3/1 corresponents.

4/3 Grup de Treball sobre l'examen dels mandats

Demana al Comitè de Coordinació dels Procediments Especials que ajorni fins a la propera sessió del Consell la data límit per presentar les observacions sobre el projecte de Manual dels Procediments Especials.

4/4 El dret al desenvolupament

Decideix promoure un acord sobre un programa de treball que permeti equiparar el dret al desenvolupament al mateix nivell que els altres drets humans i llibertats fonamentals consagrats, i renovar el mandat del Grup de Treball sobre el dret al desenvolupament per un període de dos anys.

4/5 La mundialització i les seves conseqüències per als DDHH

Destaca que el desenvolupament ha de conduir a la plena realització dels drets humans; *insta* la comunitat internacional a prendre consciència del lent avenç respecte dels ODM i *subratlla* la necessitat de reforçar la participació dels països en desenvolupament en l'adopció de decisions i l'establiment de normes econòmiques internacionals.

4/6 Enfortiment de l'OHCHR

Subratlla que l'OHCHR ha de reflectir una diversitat de rerefons i *demana* al Secretari General que presenti propostes a l'Assemblea General per corregir el desequilibri en la distribució geogràfica del personal existent en aquesta Oficina. Així mateix, *demana* a l'OHCHR que reforci el treball sobre els DESC i el dret al desenvolupament.

4/7 Modificació de la condició jurídica del Comitè de DESC

Decideix iniciar un procés per modificar la condició jurídica del Comitè de DESC a fi d'equiparar-lo a tots els altres òrgans de supervisió de tractats.

4/8 Aplicació de la decisió S-4/101 sobre Darfur

Pren nota a desgrat que la Missió d'alt nivell no va poder visitar Darfur; *expressa una profunda preocupació* per la gravetat de les violacions dels drets humans i del dret internacional humanitari i *exhorta* totes les parts en el conflicte de Darfur a posar fi a la violència contra la població civil; *decideix* establir un grup compost per experts perquè col·labori amb el Govern i amb els mecanismes de drets humans de la Unió Africana i fomenti el compliment de les resolucions i les recomanacions sobre Darfur aprovades pel Consell de Drets Humans i altres òrgans de l'ONU.

4/9 La lluita contra la difamació de les religions

Expressa preocupació pels estereotips que donen una imatge negativa de les religions i per la intolerància i la discriminació que hi ha entorn de qüestions o creences religioses, i *expressa una profunda preocupació* pels intents d'associar l'islam amb el terrorisme, la violència i les violacions dels drets humans; *convida* el Relator Especial sobre formes contemporànies de racisme, discriminació racial, xenofòbia i formes connexes d'intolerància a presentar un informe sobre casos de difamació de les religions i, en particular, sobre les greus conseqüències de la islamofòbia pel que fa a la possibilitat de gaudir de tots els drets.

4/10 Eliminació de totes les formes d'intolerància i discriminació fundades en la religió

Demana a la Relatora Especial sobre la llibertat de religió o de creences que informi el Consell de Drets Humans sobre aquesta qüestió en el seu sisè període de sessions.

DECISIONS

4/101 Dates del cinquè període de sessions del Consell

Decideix que la cinquena sessió del Consell tindrà lloc de l'11 al 18 de juny de 2007.

4/102 Justícia de transició

Decideix ampliar la presència de l'OHCHR en les operacions de consolidació de la pau.

4/103 Drets humans i mesures coercitives unilaterals

Demana a l'ACNUDH que presti l'atenció adequada a la resolució relativa a les mesures coercitives unilaterals.

4/104 **Intensificació de la cooperació internacional en l'esfera dels DDHH**

Demana a l'ACNUDH que obri un procés de consultes sobre els mitjans i els arbitris per intensificar la cooperació i el diàleg internacional en el Consell de Drets Humans.

4/105 **Ajornament de l'examen de projectes proposats**

Decideix prendre nota de l'ajornament de l'examen dels projectes.

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 5a Sessió (11/06-18/06)

RESOLUCIONS

5/1 **Creació d'institucions del Consell de Drets Humans**

Aprova el projecte de text titulat "Consell de Drets Humans: creació d'institucions".

5/2 **Codi de conducta per a procediments especials**

Insta tots els Estats a cooperar amb els Procediments Especials i *aprova* el Codi de Conducta per als titulars de mandats.

DECISIONS

5/101 **Creació d'institucions del Consell de Drets Humans i codi de conducta per als procediments especials**

Decideix aprovar les resolucions 5/1 i 5/2.

5/102 **Ajornament del treball**

Ajornament de tots els projectes de resolució i de decisió pendents.

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 6a Sessió (10/09-18/09, 10/12-14/12)

RESOLUCIONS

6/1 **Protecció dels drets i béns culturals en situacions de conflicte armat**

Exhorta tots els Estats a respectar el dret internacional relatiu als drets humans i *insta* enèrgicament totes les parts a observar i respectar estrictament les normes del dret internacional humanitari durant els conflictes armats i a respectar les normes relatives a la protecció dels béns culturals; *destaca* que, d'acord amb el dret internacional, cadascuna de les parts en un conflicte armat té l'obligació de prendre totes les mesures necessàries per protegir els béns culturals, salvaguar-

dant i respectant aquests béns, en particular els béns culturals situats als territoris ocupats; *condemna enèrgicament* tota destrucció de béns culturals.

6/2 **Mandat del Relator Especial sobre el dret a l'alimentació**

Decideix prorrogar el mandat del Relator Especial sobre el dret a l'alimentació per un període de tres anys; *insta* tots els governs a cooperar amb el Relator Especial i a prestar-li assistència; *demana* a l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans que proporcioni al Relator Especial tots els recursos humans i financers necessaris per a l'acompliment eficaç del seu mandat.

6/3 **Els drets humans i la solidaritat internacional**

Insta la comunitat internacional a estudiar urgentment mesures concretes per promoure i consolidar l'assistència internacional als països en desenvolupament i els seus esforços per assolir el desenvolupament i promoure les condicions que facin possible gaudir plenament de tots els drets humans; *demana* a l'Expert independent sobre els drets humans i la solidaritat internacional que continuï treballant en la preparació d'un projecte de declaració sobre el dret dels pobles i les persones a la solidaritat internacional i que en presenti un informe al Consell.

6/4 **La detenció arbitrària**

Decideix prorrogar el mandat del Grup de Treball sobre la Detenció Arbitrària per un nou període de tres anys i *insta* els Estats a respectar i promoure els drets de tota persona detinguda.

6/5 **Serveis consultius i assistència tècnica a Burundi**

Demana a l'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Refugiats que augmenti l'assignació per a l'assistència tècnica a Burundi a través de la seva Oficina de Bujumbura, i *anima també* el govern de Burundi a continuar el diàleg amb el Palipehutu-FNL i el seu dirigent Agathon Rwasa; *decideix* prorrogar un any el mandat de l'Expert Independent encarregat d'examinar la situació dels drets humans a Burundi i *sol·licita* a l'Expert Independent que en presenti un informe final al Consell.

6/6 **Promoció del dret a gaudir dels drets culturals i respecte envers la diversitat cultural**

Reafirma que els drets culturals són una part integrant dels drets humans, que són universals, indivisibles i interdependents i que estan relacionats entre si, i que el nomenament d'un expert independent en l'esfera dels drets culturals pot contribuir a l'aplicació d'aquesta resolució.

6/7 **Drets humans i mesures coercitives unilaterals**

Insta tots els Estats a deixar d'adoptar o aplicar mesures coercitives unilaterals contràries al dret internacional, al dret internacional humanitari, a la Carta de les Nacions Unides i a les normes i els principis que regeixen les relacions pacífiques entre els Estats, en particular mesures de caràcter coercitiu amb efectes extra-territorials que obstaculitzin les relacions comercials entre els Estats i impedeixin la realització plena dels drets enunciats en la Declaració Universal de Drets Humans i en altres instruments internacionals de drets

humans, especialment el dret de les persones i dels pobles al desenvolupament.

6/8 Els drets humans i l'accés equitatiu a l'aigua potable i el sanejament

Exhorta tots els Estats a prestar l'atenció adequada a l'informe de l'ACNUDH.

6/9 Desenvolupament d'activitats d'informació pública en l'esfera dels drets humans

Anima el Departament d'Informació Pública de Secretaria i a l'OHCHR a continuar donant suport i, en consulta amb els Estats, a fomentar la capacitat nacional en matèria d'educació i informació pública en tot el que fa referència a drets humans.

6/10 Declaració de les Nacions Unides sobre educació i formació en matèria de drets humans

Demana al Comitè Assessor del Consell de Drets Humans que prepari un projecte de declaració sobre educació i formació en matèria de drets humans i que el presenti per examinar-lo.

6/11 Protecció del patrimoni cultural com un element important de la promoció i la protecció dels drets culturals

Considera que la promoció i la protecció dels drets culturals i el respecte envers les diferents identitats culturals són elements fonamentals per avançar en la llibertat i en el progrés, així com per estimular la tolerància, el respecte, el diàleg i la cooperació entre les diferents cultures, civilitzacions i pobles.

6/12 Els drets humans i els pobles indígenes. Mandat del Relator Especial sobre la situació dels drets humans i les llibertats fonamentals dels pobles indígenes

Decideix prorrogar el mandat del Relator Especial sobre la situació dels drets humans i les llibertats fonamentals dels pobles indígenes per un període de tres anys.

6/13 El Fòrum Social

Decideix que el Fòrum Social continuï reunint-se tots els anys i que la seva propera reunió se centri en l'eradicació de la pobresa en el context dels drets i la dimensió social del procés de globalització.

6/14 Relator Especial sobre les formes contemporànies d'esclavitud

Decideix nomenar per un període de tres anys un Relator Especial que substitueixi el Grup de Treball sobre formes contemporànies d'esclavitud, incloses les causes i conseqüències.

6/15 Fòrum sobre Qüestions de les Minories

Decideix establir un Fòrum sobre les Minories que serveixi de plataforma per promoure el diàleg i la cooperació en qüestions relatives a persones que pertanyen a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques, que aporti coneixements especialitzats a la tasca de l'Experta Independent sobre minories.

6/16 Continuació de la labor del Grup de Treball sobre Poblacions Indígenes

Decideix demanar a l'Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans que convoqui una reunió d'un dia i

mig de durada, a Ginebra, oberta a la participació dels Estats, els pobles indígenes i altres interlocutors, abans de la represa del sisè període de sessions del Consell que se celebrarà el desembre, amb la finalitat d'intercanviar opinions sobre els mecanismes més apropiats per continuar la tasca del Grup de Treball sobre Poblacions Indígenes.

6/17 Establiment de fons per al mecanisme de l'examen periòdic universal

Demana al Secretari General que estableixi un Fons Fiduciari de contribucions voluntàries per a l'examen periòdic universal, a fi de facilitar la participació dels països en desenvolupament.

6/18 Situació dels drets humans en el territori palestí ocupat.

Demana que s'apliquin les resolucions S-1/1 i S-3/1, inclòs l'enviament de les missions urgents d'investigació, i *demana* al President del Consell de Drets Humans i a l'ACNUDH que informin el Consell en el seu proper període de sessions sobre les mesures preses per assolir l'aplicació d'aquestes resolucions.

6/19 Drets religiosos i culturals al territori palestí ocupat, inclosa Jerusalem oriental

Subratlla que totes les polítiques i les mesures adoptades per Israel, la potència ocupant, per limitar l'accés dels palestins als seus llocs sagrats, en particular a la Jerusalem oriental ocupada, fundades en l'origen nacional, la religió, el naixement, el sexe o qualsevol altra condició, suposen una violació de les disposicions dels instruments i les resolucions esmentats anteriorment, per la qual cosa cal posar-hi fi immediatament; i *exhorta* Israel, la potència ocupant, que respecti els drets religiosos i culturals al territori palestí ocupat, inclosa Jerusalem oriental, i que permeti que els fidels palestins tinguin accés als seus centres religiosos sense restriccions.

6/20 Acords regionals per a la promoció i protecció dels drets humans

Demana a l'ACNUDH que organitzi un taller el 2008 per intercanviar opinions sobre les bones pràctiques, el valor afegit i les dificultats que es plantegen en l'establiment d'aquests acords regionals.

6/21 Normes internacionals complementàries de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial

Decideix convocar el període de sessions inaugural del Comitè Especial en el primer trimestre del 2008 per donar inici al seu mandat.

6/22 Adopció de mesures concretes en contra del racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i altres formes connexes d'intolerància

Decideix reorganitzar la tasca i modificar el nom de la Dependència de Lluita contra la Discriminació de l'OHCHR, de manera que, des d'ara, la Dependència es denomini "Dependència de Lluita contra la Discriminació Racial" i les seves activitats operacionals se centrin exclusivament en el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i altres formes connexes d'intolerància.

6/23 Preparatiu de la Conferència d'Examen de Durban

Demana a la Presidenta del Comitè Preparatori de la Conferència d'Examen de Durban de 2009 que presenti el seu informe a l'Assemblea General sobre les activitats del Comitè Preparatori i els progressos assolits.

6/24 Programa Mundial per a l'educació en drets humans

Decideix prolongar dos anys (2008-2009) la primera etapa del Programa Mundial d'educació en drets humans, a fi que tots els actors puguin aplicar el Pla d'Acció concentrant-se en els sistemes d'ensenyament primari i secundari.

6/25 Cooperació regional per a la promoció i la protecció dels drets humans a la regió d'Àsia i el Pacífic

Demana a l'OHCHR que presenti un informe amb les conclusions del 14è seminari anual sobre cooperació regional per a la promoció i la protecció dels drets humans a la regió d'Àsia i el Pacífic i que proporcioni informació sobre la marxa del compliment de la present resolució, i *decideix* organitzar el pròxim seminari anual sobre cooperació regional a la regió d'Àsia i el Pacífic el 2008.

6/26 Elaboració dels Objectius que es llançaran amb motiu del 60è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Decideix iniciar un procés intergovernamental que permeti elaborar de manera consensuada un conjunt d'objectius per a la promoció i l'aplicació de la Declaració Universal de Drets Humans amb motiu del 60è aniversari del text.

Aliança de Civilitzacions

Convida l'Alt Representant per a l'Aliança de Civilitzacions a presentar les seves activitats davant la setena sessió del Consell.

6/27 Extensió del mandat del Relator Especial sobre el dret a l'habitatge

Decideix ampliar tres anys el mandat del Relator Especial sobre el dret a l'habitatge.

6/28 Extensió del mandat del Relator Especial sobre la protecció dels DDHH en la lluita contra el terrorisme

Decideix ampliar tres anys el mandat del Relator Especial sobre la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme.

6/30 Integració de la dona al sistema de Nacions Unides

Insta a endegar la resolució 59/164 de 2004 sobre com millorar l'estatus de les dones en el sistema de Nacions Unides, amb l'objecte d'avançar cap a la igualtat de gènere i de garantir la plena participació de les dones en els nivells més alts de l'organització.

6/29 Dret a gaudir de salut física i mental

Decideix ampliar tres anys el mandat del Relator Especial sobre el dret de tota persona a gaudir del més alt nivell possible de salut física i mental.

6/32 Extensió del mandat del Representant Especial del Secretari General de l'ONU sobre els drets humans de les persones desplaçades internament

Decideix ampliar tres anys el mandat del Representant del Secretari General de l'ONU sobre els drets humans de les persones desplaçades internament.

6/33 Situació dels drets humans a Myanmar

Sol·licita al Relator Especial sobre la situació dels drets humans a Myanmar que porti a terme una missió en aquell país abans de la setena sessió del Consell, amb l'objectiu d'analitzar més detingudament les violacions de drets humans que s'hi han perpetrat i que s'hi continuen perpetrant arran de la violència exercida al país.

6/34 Situació dels drets humans al Sudan

Decideix ampliar per un any el mandat del Relator Especial sobre la situació dels drets humans al Sudan.

6/31 Extensió del mandat de l'Expert Independent sobre la situació dels drets humans a Libèria

Decideix ampliar un any el mandat de l'Expert Independent sobre Libèria.

6/36 Drets dels pobles indígenes

Decideix establir un mecanisme que permeti identificar experts temàtics sobre els drets humans i les llibertats fonamentals de les poblacions indígenes.

6/37 Eliminació de totes les formes d'intolerància i discriminació basades en la religió o en una creença.

Decideix ampliar tres anys el mandat de la Relatora Especial sobre la llibertat de religió i de creença.

6/38 Situació dels drets humans a Darfur

Insta el Govern a continuar aplicant les recomanacions presentades pel Grup d'Experts del Consell.

DECISIONS

6/101 Grup de Treball sobre les Comunicacions

Decideix demanar als membres de l'antic Grup de Treball sobre Comunicacions que passin a ser membres del nou procediment de denúncia.

6/102 Seguiment de la resolució 5/1

Adopta les Directrius generals per a la preparació de la informació en el marc de l'examen periòdic universal.

6/103 Mandat del Relator Especial sobre la situació dels drets humans al Sudan

Decideix postergar aquest punt fins a la segona part de la sisena sessió del Consell el desembre de 2007.

6/104 Prevenció del genocidi

Decideix sol·licitar al Secretari General que presenti un informe actualitzat al llarg de la setena sessió del Consell, i convida l'Assessor Especial a informar aquest òrgan sobre les activitats empreses.

6/105 Informe del Comitè Preparatori de la Conferència d'Examen de Durban

Decideix convidar el Comitè Preparatori de la Conferència d'Examen de Durban que presenti un informe a l'Assemblea General.

Declaracions del President

6/PRST/1 Situació dels drets humans a Haití

El Consell de Drets Humans *acull complaguda* el restabliment de l'ordre constitucional al país, però mostra preocupació per la persistència de la delinqüència a certes regions. Així mateix, *acull complaguda* els esforços que es realitzen per resoldre les deficiències de la policia i de la justícia, i *anima* les autoritats haitianes a continuar la seva tasca ultimant els projectes relatius a l'enfortiment de la dependència d'inspecció en la justícia i la policia, l'adopció d'un reglament del poder judicial, la creació d'un consell superior del poder judicial i la reobertura de l'Escola de Formació Judicial, la lluita contra la detenció prolongada i la millora de les condicions de detenció, la creació d'un mecanisme d'assistència jurídica i l'enfortiment de la policia científica i la medicina forense. *Celebra*, a més a més, els projectes de les autoritats haitianes tendents a aprovar una sèrie de lleis sobre la condició de la dona i la reforma de l'estat civil i el cadastre.

6/PRST/2 20 aniversari de l'entrada en vigor de la Convenció contra la Tortura

Insta tots els Estats que participen en la Convenció a complir estrictament les obligacions de la Convenció contra la Tortura, i demana al Secretari General que proporcioni el personal i els mitjans necessaris als òrgans i els mecanismes que combaten la tortura.

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 5a Sessió extraordinària (02/10/07)

RESOLUCIÓ - SESSIÓ EXTRAORDINÀRIA

S-5/1 Situació dels drets humans a Myanmar

Deplora profundament que continuïn reprimint-se violentament les manifestacions pacífiques a Myanmar. *Insta* el Govern a actuar amb màxima moderació i a abstenir-se de tornar a exercir la violència contra manifestants pacífics; a fer respectar plenament els drets humans i investigar i jutjar-ne els responsables; a posar en llibertat sense demora els detinguts i els presos com a conseqüència de la repressió recent de protestes pacífiques, així com tots els presos polítics, inclosa Daw Aung San Suu Kyi, i a vetllar perquè les condicions de privació de llibertat s'ajustin a les normes internacionals i incloguin la possibilitat de visitar qual-sevol pres; a garantir la llibertat de reunió i d'associació pacífiques i la llibertat d'opinió i d'expressió, fins i tot als mitjans de comunicació lliures i independents, i a garantir al poble de Myanmar l'accés sense restriccions a la informació; a iniciar urgentment un diàleg amb totes les parts per assolir una veritable reconciliació nacional; a establir una democràcia en la qual imperi l'estat de dret i es cooperi plenament amb les organitzacions humanitàries, de manera que es garanteixi, entre d'altres, el ple accés a l'assistència humanitària.

Acull complaguda la decisió del Govern de Myanmar de rebre la visita de l'Enviat Especial del Secretari General a Myanmar, Ibrahim Gambari, i exhorta el Govern de Myanmar a cooperar plenament amb l'Enviat Especial amb la finalitat de trobar una solució pacífica al conflicte; i *demana* al Relator Especial sobre la situació dels drets humans a Myanmar que avaluï la situació actual dels drets humans i segueixi de prop l'aplicació d'aquesta resolució, mitjançant l'intent de fer una visita urgent a Myanmar, entre altres mesures.

Bibliografía

Abrisketa, J., *Blackwater: Los mercenarios y el derecho internacional*, FRIDE, 2007, a <<http://www.fride.org/publicacion/254/blackwater-los-mercenarios-y-el-derecho-internacional>>.

ACNUDH, *Making Peace Our Own: Victims Perceptions of Accountability, Reconciliation and Transitional justice in Northern Uganda*, 14 d'agost de 2007, a <http://www.ohchr.org/english/docs/northern_Uganda_august2007.pdf>.

ACNUR, *2006 Global Refugee Trends. Refugees, Returnees, Internal Displaced Persons and Stateless Persons*, juny 2007, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4676a71d4.pdf>>.

— *Afghanistan Independent Human Rights Commission – Economic and Social Rights in Afghanistan II. Summary*, agost 2007, a <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/openssl.pdf?tbl=SUBSITES&page=SUBSITES&id=46e545682>>.

— Informació Pública. *Guterres: los complejos desplazamientos mundiales exigen nuevas estrategias*. 1 d'octubre 2007.

Aguilar, Y., “El carácter sexual de la violencia contra las mujeres” a *Las violencias en Guatemala. Algunas Perspectivas*, UNESCO, Colección Cultura de Paz No. 10, Guatemala, 2005.

Amnistía Internacional, *Informe 2007. El estado de los derechos humanos en el mundo*, a <<http://thereport.amnesty.org/esl/Homepage>>.

— *Sudan: arms continuing to fuel serious human rights violations in Darfur*, maig 2007, a <<http://web.amnesty.org/library/index/engaf540192007>>.

Amnistía Internacional, Greenpeace i Intermón Oxfam, *Comercio de Armas en España: una ley con agujeros*, 2007, a <<http://www.controlarms.org/es/descarga/informe15.htm>>.

Anderlini, S., *Women building peace. What they do, why it matters*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2007.

Anderson, M. B., *Do No Harm, How Aid Can Support Peace or War*, Rienner, 1999.

Armas Bajo Control, *Evaluación de la viabilidad, el alcance y los parámetros de un Tratado sobre el Comercio de Armas: perspectiva de las ONG*, març 2007, a <http://www.iansa.org/campaigns_events/documents/ATTPositionPaper_Spanish.pdf>.

Berkeley- Tulane Initiative on Vulnerable Populations, *New Population-Based Data on Attitudes about Peace and Justice*, a <<http://www.hrcberkeley.org/pdfs/Uganda-survey-research-note.pdf>>.

Saab, B. Y. y Ranstorp, M., *Fatah al Islam: how an Ambitious Jihadist Project Went Awry*, Brookings Institution, 28 de novembre de 2007, a <http://www.brookings.edu/articles/2007/1128_terrorism_saab.aspx>.

Biting the bullet, *Small arms and light weapons transfer controls to prevent diversion. Developing and implementing key programme of action commitments*, Saferworld, 2007, a <<http://www.saferworld.org.uk/publications.php?id=275>>.

Bocchetti, A., *Lo que quiere una mujer*, Ediciones Cátedra, col·lecció Feminismos, 1996.

Byrne, B., “Towards a gendered understanding of conflict” a *Gender and Peacekeeping Training Course*, DFID/DFAIT, 2002.

Cockburn, C., “Gender, armed conflict and political violence” a *Gender and Peacekeeping Training Course*, DFID/DFAIT, 2002.

Committee to Protect Journalists, *Deaths Worldwide*, 2007, a <www.cpj.org>.

— *Journalists killed 1992-2007*, 2007, a <<http://www.cpj.org/deadly/index.html>>.

- Consejo de la Unión Europea, *Informe anual de la UE sobre derechos humanos - 2007*, Brusel·les, 18 d'octubre de 2007, a <<http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st13288-re01.en07.pdf>>.
- Coomaraswamy, R., *A question of honour: women, ethnicity and armed conflict*, 1999, a <<http://www.sacw.net/Wmov/RCoomaraswamyOnHonour.html>>.
- Council on Foreign Relations, *Climate Change and National Security: an Agenda for Action*, novembre 2007, a <<http://www.cfr.org/publication/14862>>.
- El Jack, A., *Gender and Armed Conflict*. Overview Report, Bridge, 2003.
- Federación Internacional de Helsinki de Derechos Humanos, *Población amnistiada, objeto de persecución en Chechenia, 2007*, a <http://www.ihfhr.org/documents/doc_summary.php?sec_id=3&d_id=4402>.
- Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector*, 2007.
- German Advisory Council on Global Change, *Climate Change as a Security Risk 2007*, a <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=523&ArticleID=5720&l=en>>.
- Gitelman-Despicht, Y.G., “*Le Programme de désarmement, démobilisation, réinsertion et réintégration de groupes armés non étatiques (GANÉ) en Irak*” a Conoir, Y., Verna, G., *DDR désarmer, démobiliser et réintégrer. Défis humains - Enjeux globaux*, PUL-IQRC, 2006.
- Greenpeace, *Bombas de Racimo, la lluvia de acero. Razones para la prohibición*, Greenpeace, 2006, a <<http://www.greenpeace.org/espana/reports/informe-bombas-de-racimo-la-l->>.
- Human Rights Watch, *World Report 2007*, a <<http://hrw.org/wr2k7/>>.
- Early to War. Child Soldiers in the Chad Conflict*, 2007, a <<http://hrw.org/reports/2007/chad0707/>>.
- Scared Silent. Impunity for the Extrajudicial Killings in the Philippines*, juny 2007.
- Intergovernmental Panel on Climate Change, *Informe Síntesis sobre el Cambio Climático*, noviembre 2007, en <<http://www.ipcc.ch/ipccreports/ar4-syr.htm>>.
- Internal Displacement Monitoring Centre, *Forced Migration and Internal Displacement in Burma with an emphasis on Government controlled areas*, maig 2007, a <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/D057F0FCA432F4B5C12572D7002B147B/\\$file/Burma_report_mai07.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/D057F0FCA432F4B5C12572D7002B147B/$file/Burma_report_mai07.pdf)>.
- Timor-Leste: unfulfilled protection and assistance needs hamper the return of the displaced*, setembre 2007, a <[http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/F66FD4FD681D8F5CC125734F003D1ED7/\\$file/Timor_Overview_Sep07.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/F66FD4FD681D8F5CC125734F003D1ED7/$file/Timor_Overview_Sep07.pdf)>.
- International Alert, *DDR: Supporting security and development. The EU's added value*, 2006, a <http://www.conflictprevention.net/library/documents/thematic_issues/cpp_eu_ddr.pdf>.
- International Crisis Group, *Darfur's New Security Reality*, 26 de novembre de 2007, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=5180>>.
- International Press Institute, *IPI Death Watch 2007*, 2007, a <<http://www.freemedia.at/cms/ipi/deathwatch.html>>.
- Kandiyoti, D., “Guest Editor's Introduction. The awkward relationship: gender an nationalism” a *Nations and Nationalism*, Vol. 6, No. 4, pp. 491-99, 2000.
- Laurance, E. y Godnick, W., “*Weapons Collection in Central America: El Salvador and Guatemala*” a Faltas, S. et al. (Eds), *Managing the Remnants of War: Microdisarmament as an Element of Peacebuilding*, Nomos Verlagsgesellschaft, 2001.
- Maze, K. y Parker, S., *International Assistance for Implementing the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects. Findings of a Global Survey*, UNIDIR, 2006, a <http://www.unidir.ch/bdd/fiche-ouvrage.php?ref_ouvrage=92-9045-006-B-en>.

Nacions Unides, *Humanitarian Appeal 2008, Consolidated Appeal Process*, diciembre 2007, a <[http://ochadms.unog.ch/quickplace/cap/main.nsf/h_Index/CAP_2008_Humanitarian_Appeal/\\$FILE/CAP_2008_Humanitarian_Appeal_SCREEN.pdf?OpenElement](http://ochadms.unog.ch/quickplace/cap/main.nsf/h_Index/CAP_2008_Humanitarian_Appeal/$FILE/CAP_2008_Humanitarian_Appeal_SCREEN.pdf?OpenElement)>.

Nacions Unides i Govern de Sierra Leone, *DDR and Stability in Africa*, Informe de la Conferència, març 2006, a <<http://www.un.org/africa/osaa/reports/DDR%20Sierra%20Leone%20March%202006.pdf>>.

National Intelligence Estimate, *Iran: Nuclear Intentions and Capabilities*, novembre 2007, a <http://www.dni.gov/press_releases/20071203_release.pdf>.

Norwegian University of Science and Technology, "No Connection Between Environmental Crises And Armed Conflict, New Study Argues", *ScienceDaily*, 17 de desembre de 2007, consultat el 3 de gener de 2008, a <<http://www.sciencedaily.com/releases/2007/12/071216133126.htm>>.

OCDE, *OECD DAC Handbook on Security System Reform: Supporting Security and Justice*, OCDE, 2007, a <<http://www.saferworld.org.uk/publications.php?id=272>>.

OCDE Development Assistance Committee, *Security System Reform and Governance*, OCDE, 2005, a <<http://www.oecd.org/dataoecd/8/39/31785288.pdf>>.

Oscar Foundation Free Legal Aid Clinic-Kenya, *Youth State Repression, The Killing Fields*, novembre 2007, a <http://www.oscarfound.org/downloads/youth_State_Repression.pdf>.

PNUD, *Informe sobre Desarrollo Humano 1994. Nuevas dimensiones de la seguridad humana*, PNUD, setembre 1994.

— *Informe sobre el Desarrollo Humano 2007-2008. La lucha contra el cambio climático: solidaridad frente a un mundo dividido*, PNUD, desembre 2007, a <http://hdr.undp.org/en/media/hdr_20072008_sp_complete.pdf>.

Refugees International, *Refugees International Bulletin*, 17 d'abril de 2007, a <http://www.refugeesinternational.org/files/9981_file_Col_registro0407.pdf>.

Rehn, E. i Johnson Sirleaf, E., *Women, War and Peace: The independent Experts' Assessment on the Impact of Armed Conflict on Women and Women's Role in Peace-building*, UNIFEM, 2002.

Reporteros Sin Fronteras, *Press Freedom Barometer*, 2007, a <<http://www.rsf.org>>.

Saferworld, *Indian helicopters for Myanmar: making a mockery of embargoes?*, 2007, a <http://www.saferworld.co.uk/images/pubdocs/Myanmar_report_July07.pdf>.

Salehyan, I., *The Externalities of Civil Strife: Refugees as a Source of International Conflict*, University of Texas, març 2007.

Schmeidl, S. i Piza-Lopez, E., *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action*, International Alert, 2002, a <<http://www.international-alert.org/women/publications/EWGEN.PDF>>.

SIPRI, *SIPRI Yearbook 2007*, Oxford University Press, 2007.

Small Arms Survey, *Small Arms Survey 2007. Guns and the city*, Oxford University Press, 2007, a <<http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2007.html>>.

Strickland, R. y Duvvury, N., *Gender equity and Peacebuilding. From Rhetoric to Reality: Finding the Way hard. A Discussion Paper*, International Center for Research on Women, 2003.

Tribunal Penal Internacional para Rwanda, *12th Annual Report*, 21 d'agost de 2007, a <<http://69.94.11.53/default.htm>>.

UE, *Informe sobre racismo y xenofobia en los Estados miembros de la UE*, 2007, a <http://fra.europa.eu/fra/material/pub/racism/report_racism_0807_en.pdf>.

UN Mine Action Service, *Portfolio of 2008 Mine Action Projects*, UN, 2007, a <http://www.mineaction.org/downloads/1/map_portfolio_2008_acrobat7.pdf>.

UNIFEM, *Towards coherent and effective implementation of Security Council Resolution 1325 (2000)*, a <http://www.unifem.org/news_events/story_detail.php?StoryID=641>.

UNPFA, *Estado de la Población Mundial 2007. Liberar el potencial del crecimiento urbano*. UNPFA 2007, a <http://www.unfpa.org/upload/lib_pub_file/697_filename_swp2007_spa.pdf>.

US Congress Report; *Conventional Arms Transfers to Developing Nations 1999-2006*, 2007, a <<http://www.fas.org/asmp/resources/110th/RL34187.pdf>>.

USIP, *Kosovo, ethnic nationalism at its territorial worst*, Special Report 172, agost 2006.

Índex de països i temes

- acord de pau, 19, 22-25, 27-28, 31-32, 40, 48, 50, 52-54, 60, 62-63, 71-76, 78-79, 81-82, 87-91, 94, 114, 131, 139, 149-150, 154-156, 158, 164-165
- Afganistan, 12, 14-15, 19-20, 22, 29, 31, 37, 61, 68, 71-72, 76, 87, 92-94, 102, 106, 109, 114, 116, 118, 121, 127, 130-131, 138, 146, 149-150, 160, 169, 176, 180, 185, 188
- Albània, 79, 169, 179
- Alemanya, 47, 67, 80, 115, 169, 177-178, 180
- Algèria, 20, 22-23, 28, 50, 73, 75, 114, 128, 130, 149, 169, 176
- Andorra, 169
- Angola, 13-14, 24, 26, 43, 72, 83, 102-103, 109, 121, 138, 169, 185, 188
- Antigua i Barbuda, 169
- Aràbia Saudita, 39, 41, 47, 48, 51, 62-63, 73, 114, 130, 149, 156, 169
- Argentina, 125, 157, 169
- Armènia, 46, 65, 72, 78, 84, 107, 116, 169, 179, 185
- armes lleugeres, 16, 22, 37-38, 104, 113, 116-119, 121
- Austràlia, 115, 161, 169, 178, 183, 189
- Àustria, 118, 160, 169, 178
- Azerbaidjan, 46, 65, 72, 78, 84, 107, 116, 126, 130, 169, 179
- Bahames, 169
- Bahreïn, 169
- Bangla Desh, 30, 45, 47, 102, 106, 149, 169, 185
- Barbados, 169, 177
- Bèlgica, 169, 182
- Belize, 169
- Benin, 101, 138, 169
- Bhutan, 169
- Bielorússia, 46, 129-130, 169, 179
- Bolívia, 43, 45, 48, 56, 58-59, 149, 169, 185, 187
- Bòsnia i Hercegovina, 12-14, 88, 95-96, 116, 133, 143-144, 151, 169, 179, 181
- Botswana, 169
- Brasil, 157, 169
- Brunei Darussalam, 169
- Bulgària, 169, 177
- Burkina Faso, 23, 72, 83, 101, 103, 138, 169, 185
- Burundi, 7, 12-13, 26, 43, 47, 49, 53, 55, 72, 74, 83-84, 87-89, 100-102, 104-105, 110, 114, 119, 121, 125, 129-130, 135, 138, 146, 149, 153, 158, 169, 176, 184-185, 188, 193
- Cambodja, 35, 118-119, 129-130, 134, 169
- Camerun, 43, 47, 105, 149, 169, 185
- Canadà, 90, 117, 161, 170, 178
- Cap Verd, 101, 170
- Colòmbia, 7, 12, 19-20, 22-23, 29, 58, 72, 75, 82-84, 100, 102, 105-106, 118, 122, 127, 129-130, 146, 149, 161, 170, 182, 188, 205
- comissió de la veritat, 124, 131, 135, 158, 168
- Comores, 43, 170
- conflicte armat, 7-8, 11, 18-19, 21-25, 27-32, 37, 43, 48, 50, 53-54, 57-58, 60, 62, 66, 90-92, 94, 96, 99-100, 103-108, 110, 115-116, 118-119, 126-131, 137-139, 143-146, 153, 159, 161, 164-166, 168, 176-183, 190, 193
- Congo, 13, 43, 47, 81, 101-102, 110, 121, 149, 170, 177, 186, 188
- Congo, RD, 8, 12-13, 19-20, 22-23, 26, 44, 47-48, 55-56, 72, 75, 83-84, 87, 92-93, 100-102, 104-105, 109, 113, 116, 121, 129-132, 137-138, 143, 145-146, 149, 151, 154, 170, 176, 180-181, 186, 188
- cop d'Estat, 26-27, 50, 58, 61, 63-64, 157
- Corea, RDP, 106-107, 109, 114, 116, 129-130, 170, 183-185, 187
- Corea, Rep. de, 114-115, 170, 176, 183
- Costa Rica, 170
- Côte d'Ivoire, 13, 15, 19-20, 22-23, 43-44, 47, 49, 71-72, 83-84, 87-89, 101, 103, 109-110, 113, 116, 121, 130-131, 133, 138, 146, 149-150, 153, 155, 170, 176, 183, 185, 188
- crisis humanitàries, 5-6, 9, 11, 15-16, 54, 89, 99, 101-105, 107, 109, 111, 150, 163, 165, 169-175, 184, 205
- Croàcia, 170, 180
- Cuba, 130, 170
- DDR, 5-6, 8, 11-12, 19, 22, 71, 112-113, 119-122, 139, 149, 151, 155, 166, 169-175, 188, 198-199, 205
- desarmament, 5-6, 9, 11-12, 14-15, 26, 56, 63, 69, 72-73, 80, 88, 91, 113-115, 117, 119-122, 139, 151, 163, 165-166, 169-175, 188, 190, 205
- despeses militars, 16, 113-114
- diàleg, 5, 24, 26-27, 29, 40, 43, 55, 64, 72-73, 75-76, 78-79, 81, 83-84, 88-89, 93, 159, 164, 193-194, 196, 205
- Dinamarca, 170, 176-177, 181
- Djibouti, 170, 185
- Dominica, 170
- dona(es), 8, 12, 14-15, 22, 66, 91, 119, 121-122, 127, 133, 137-146, 151, 167-168, 188, 195-196
- donants, 6-7, 88-90, 94-95, 101, 109-111, 118, 120, 135, 150, 157, 165, 184
- Dret Internacional Humanitari, 11-12, 38, 108-110, 115, 125, 135, 151, 160, 166, 192-193
- drets humans, 5-6, 8-9, 11-13, 15-16, 25-26, 35-36, 45, 49-50, 57, 59-63, 65, 77-78, 80-82, 88-89, 91, 106, 124-135, 145, 151, 154, 158, 160, 163, 166-175, 177, 189, 190, 192-195
- Egipte, 39, 47-48, 80, 128, 130, 149, 170, 183
- El Salvador, 170, 198
- eleccions, 24, 28, 40, 43, 48-49, 51, 55-65, 67, 72-73, 79, 81, 88-95, 150, 155, 157, 159
- Emirats Àrabs Units, 115, 130, 170
- Equador, 45, 48, 56, 57-59, 106, 149, 170, 177
- Eritrea, 12, 14, 20, 24-25, 44, 47, 49, 51-52, 73, 104, 109, 114, 116, 130, 138, 149, 170, 176, 185, 188
- Eslovàquia, 170, 179-181
- Eslovènia, 170
- Espanya, 71, 75, 78, 80-81, 115, 118-119, 170, 177, 179-181
- estat d'emergència, 57, 61, 67, 127
- Estònia, 170

- Etiòpia, 12, 14, 20, 22-25, 44, 47, 49, 52, 72-73, 104, 109, 130, 138, 149, 170, 176-177, 185
- EUA, 14, 20-21, 25, 29-32, 34, 36-40, 47-48, 54, 56, 61, 63, 67-69, 73, 77-80, 82, 92-93, 95, 108, 110, 113-115, 117-119, 127-130, 149, 151, 154, 159-161, 170, 176-177, 179-180, 183-184
- Fiji, 45, 47, 149, 170
- Filipines, 7, 20, 22-23, 32-35, 37, 45, 47, 59, 61-62, 72, 77, 83-84, 106, 119, 126, 128, 130, 149, 151, 156, 161, 170, 185
- Finlàndia, 78, 83, 170, 177-180, 182
- França, 23, 27-28, 47, 67-69, 75, 81, 95, 105, 114-115, 120, 170, 177-181, 183
- Gabon, 74-75, 170
- Gàmbia, 51, 101, 138, 170
- gènere, 5-6, 8-9, 11, 13, 15, 136-143, 145-147, 151, 163, 168-175, 195, 205
- Geòrgia, 12, 14, 43, 46, 48, 65-67, 72, 79, 84, 107, 127, 149, 171, 178-179, 182, 185
- Ghana, 101, 103, 118, 171, 185, 187
- Granada, 171
- Grècia, 114-115, 171, 177
- Guatemala, 131, 143, 171, 177, 197-198
- Guinea, 44, 47, 50, 101, 103, 126, 130, 133, 138, 149, 171, 176, 185
- Guinea Equatorial, 44, 130, 171
- Guinea-Bissau, 13, 44, 51, 88, 95, 101, 138, 171, 176
- Guyana, 171, 177
- Haití, 12-13, 45, 87, 90, 94, 102, 105, 109, 115, 121, 129-130, 138, 150, 153, 157, 171, 177, 182, 185, 188, 196
- Hondures, 171
- Hongria, 171, 181
- Iemen, 19, 21-22, 40, 72, 81, 102, 108-110, 116, 130, 138, 149, 150, 171, 186
- Índia, 19-23, 30-31, 45, 48, 60, 72, 76, 83-84, 114-116, 118, 130, 149, 159, 171, 177, 183
- Indonèsia, 35, 45, 54, 62, 64, 69, 72, 78, 81, 83, 87, 90-91, 106-107, 118, 121-122, 125, 130, 135, 161, 171, 185, 188
- Iran, Rep. Islàmica, 39-40, 47-48, 67-69, 114-115, 130, 149, 151, 171, 199
- Iraq, 7, 12, 14-15, 19, 21-23, 36-39, 41, 68, 71-72, 79-80, 84, 87, 92-94, 96, 100, 102, 108-110, 114-116, 118-119, 129-130, 149-150, 160, 171, 177-178, 180, 182-183, 185
- Irlanda, 81, 110, 171, 181-182
- Islàndia, 171
- Israel, 21-22, 36, 38-40, 47-48, 54, 67-69, 72, 80, 84, 108, 114-115, 119, 127, 129-131, 149-150, 160, 171, 178, 182-183, 192, 194
- Itàlia, 81, 115, 171, 178-181
- Jamaica, 171
- Japó, 57, 114, 118, 121-122, 139, 171
- Jordània, 39, 80, 100, 108, 114, 130, 171, 185
- justícia transicional, 5-6, 8-9, 11, 15, 88-89, 119, 125, 127, 129-131, 133, 135, 153, 158, 163, 168-175, 205
- Kazakhstan, 130, 171, 179-180
- Kenya, 13, 43-44, 47-49, 55, 75, 104-105, 109, 149, 154, 171, 176-177, 185, 199
- Kirguizistan, 45, 59, 171, 179-180
- Kiribati, 171
- Kuwait, 14, 118, 171, 178
- Laos, RDP, 46, 63, 125, 171
- Lesotho, 102-103, 109, 171, 185, 187
- Letònia, 171
- Líban, 7, 14, 19, 21-22, 40-41, 43, 47-48, 67-69, 80-81, 100, 102, 108, 114, 118-119, 130, 134, 149-150, 160, 172, 178, 185
- Libèria, 8, 14, 44, 47, 87, 89-91, 101-103, 110, 116, 121-122, 125, 129, 133, 135, 146, 150-151, 172, 176, 185, 188, 195
- Líbia, Jamahiriya Àrab, 28, 40, 50-51, 72-75, 83, 128, 130, 150, 156, 172
- Liechtenstein, 172
- Lituània, 172
- Luxemburg, 172, 189
- Macedònia, ERY, 12, 46, 141, 172, 177, 180-181
- Madagascar, 102-103, 172, 184-185, 187
- Malàisia, 33-34, 83, 130, 156, 172
- Malawi, 102, 138, 172
- Maldives, 172
- Mali, 44, 50, 72-73, 83, 101, 103, 138, 172, 185
- Malta, 172
- Marroc, 44, 47, 72, 75, 83-84, 114, 150, 172, 176
- Marshall, I., 172
- Maurici, 172
- Mauritània, 29, 101, 103, 125, 172, 176, 185
- Mèxic, 45, 119, 172, 185
- Micronèsia, Est. Fed., 172
- missions, 6, 8, 64, 87, 90, 92, 96, 99, 139, 146-147, 176-183, 192, 194
- Moçambic, 83, 103, 138, 154, 172, 176-177, 185, 187
- Moldàvia, Rep. de, 46, 48, 65, 149, 172, 179, 181-182
- Mònaco, 172
- Mongòlia, 172
- Montenegro, 118, 133, 151, 172, 180
- Myanmar, 8, 21, 23, 31, 33, 34-35, 46, 48, 59, 63-64, 72, 76, 78, 83, 102, 106-107, 109, 116-118, 126, 129-130, 137, 143-144, 150-151, 153, 159, 161, 172, 177, 181, 185, 195-196, 199
- Namíbia, 26, 172, 185
- Nauru, 172
- negociació, 15, 23, 30-31, 33, 35, 39, 65, 67, 71-75, 79, 81-83, 121, 140-141, 149-150, 153-154, 156, 164
- Nepal, 12, 14, 46, 59-60, 72, 76, 81, 83-84, 87, 90-91, 106-107, 109, 121-122, 125, 130-131, 135, 150, 159, 172, 177, 185, 188
- Nicaragua, 105, 172, 187
- Níger, 20, 22-24, 44, 48, 50, 72-73, 101, 103-104, 109, 138, 149, 172, 185, 188
- Nigèria, 20, 22-24, 43-44, 47, 49, 50-51, 72-73, 84, 101, 130, 138, 149, 172, 176-178
- Noruega, 32, 83, 87, 110, 118, 160, 172, 178-180
- Nova Zelanda, 139, 161, 173
- Oman, 114, 130, 173
- Països Baixos, 69, 115, 173, 176, 178, 181, 184
- Pakistan, 14, 21-22, 30-31, 37, 43, 45-48, 60-61, 72, 76, 84, 102, 114, 118, 126-127, 130-131, 149, 173, 177-178, 183, 185, 187
- Palau, 173
- Palestina, AN, 12, 14, 19, 21-22, 38-41, 54, 68, 72, 80, 82, 84, 100, 102, 108-110, 129-

131, 149, 151, 163, 173,
178, 182-183, 185

Panamà, 173

Papua Nova Guinea, 173

Paraguai, 173

Perú, 45, 48, 57-58, 102, 105,
109, 111, 118, 130, 146,
149, 151, 160, 173, 178,
186-187

Polònia, 114, 173, 179

Portugal, 56, 93, 173, 176, 181

prevenció, 8-9, 12, 15, 19, 54,
83, 106, 114, 118, 120, 139,
143, 147, 167, 195, 205

procés de pau, 7, 14, 24, 28, 30,
32, 38, 40, 49, 53-55, 60,
70-71, 74-77, 79, 81-83, 88,
103, 114, 139-140, 153-156,
164, 178, 182-183

Qatar, 69, 81, 130, 134, 173

Regne Unit, 21, 36-37, 47, 67,
69, 95, 114-115, 118, 128,
133, 139, 173, 176-177,
180-181, 183-184

rehabilitació, 5, 7, 9, 11, 15, 77,
86-96, 113, 119-120, 137,
139, 141, 150, 153, 157,
163-166, 168, 188, 205

República Centreafricana, 7, 12-
13, 20, 23, 26-27, 72, 75,
83-84, 89, 101-102, 104-
105, 121-122, 132, 138,
173, 176, 182-183, 186, 188

República Dominicana, 173, 186-
187

República Txeca, 114, 173, 179

Romania, 173, 180

Ruanda, 23, 26-27, 38, 44, 56,
75, 83, 102, 104-105, 113,
116, 119, 121-122, 132-133,
138, 143, 145-146, 165,
173, 186, 188, 199

Rússia, Fed. de, 21, 35-36, 46,
48, 65-67, 69, 78, 79, 95,
107, 114-116, 118, 126-127,
130, 151, 159-160, 173,
179, 182

S. Vicent i les Grenadines, 173

Sàhara Occidental, 13, 44, 47,
72, 75, 83-84, 150, 176

Saint Kitts i Nevis, 173

Salomé, I., 173, 183

Samoa, 173

San Marino, 173

Sant Tomé i Príncep, 173

Santa Lucia, 173

Senegal, 44, 50-51, 72-73, 83-
84, 101, 103, 114, 138, 173,
176

Sèrbia, 47-48, 66, 72, 79, 84,
95, 102, 133, 135, 140-141,
149, 151, 173, 178, 180-181

Seychelles, 173

Sierra Leone, 44, 47, 87, 89-92,
101-104, 116, 122, 125,
130, 133, 135, 138, 143,
146, 150, 173, 176, 199

Singapur, 173

Síria, Rep. Àrab, 40-41, 47-48,
67-69, 80-81, 100, 108, 114,
119, 128, 130, 134, 149,
174, 178, 186

Somàlia, 13-14, 19-20, 22-25,
37, 44, 52, 72-73, 84, 99-
102, 104, 109-110, 116,
126, 129-130, 149-150, 167,
174, 176, 183, 186, 188

Sri Lanka, 19, 21-23, 32-33, 37,
72, 76, 82-84, 102, 106-107,
109, 126-127, 130, 139,
149, 174, 186

Sudàfrica, 174

Sudan, 7, 12, 14, 19-20, 22-23,
25-28, 43-44, 48-49, 51-53,
72-75, 81, 83-84, 87-90, 94,
101-102, 104-105, 109-110,
113, 116, 121, 127, 129-
132, 146, 149-150, 154,
167, 174, 177, 180, 181-
184, 186-188, 195, 197

Suècia, 110, 115, 174, 176, 178-
180, 184

Suïssa, 75, 80, 83, 87, 117, 174,
179-180

Surinam, 174

Swazilàndia, 102-103, 109, 130,
174, 186-187

Tadjikistan, 14, 46, 130, 132,
174, 177, 179-180, 186

Tailàndia, 21, 33-35, 46-47, 59,
63-64, 72, 78, 84, 102, 107,
128, 130-131, 139, 149, 174

Taiwan, 130, 163, 174

Tanzània. Rep. Unida, 73-74, 104-
105, 116, 138, 154, 174,
186

tensió(ons), 5, 7, 9-11, 15-16, 19,
24, 26-27, 31, 33-34, 36, 38-
40, 42-53, 55-69, 74, 76, 78,
80, 82, 88, 93, 95, 107, 114,
128-129, 131, 149-150, 153,
163-164, 189, 205

Timor-Leste, 46, 48, 64, 88, 95,
100, 102, 106-107, 109,
119, 125, 135, 139, 149,
174, 176-177, 183, 186, 198

Togo, 75, 101, 103, 130, 138,
174, 186

Tonga, 174

Tribunal Penal Internacional, 14,
95, 132-133, 158, 199

Trinitat i Tobago, 174

Tuníssia, 174

Turkmenistan, 46, 126, 130, 174,
179-180

Turquia, 21, 23, 36, 71, 79, 174

Tuvalu, 174

Txad, 7, 13, 19-20, 22-23, 26-28,
43, 49, 51-52, 72, 74-75, 83-
84, 96, 102, 104-105, 109-
110, 121, 130, 138, 146,
149, 174, 182, 184-185, 188

Ucraïna, 174, 179, 181

Uganda, 20, 22-23, 26, 28, 44,
56, 72-75, 83-84, 104-105,
116, 119, 121-122, 130-132,
138-139, 146, 149, 151,
153-154, 174, 177, 186-188,
197

Uruguai, 174

Uzbekistan, 46, 59-60, 116, 126,
130, 174, 179-180

Vanuatu, 78, 174

Vaticà, 163, 174

Veneçuela, 45, 48, 58-59, 75,
149, 174, 177

Vietnam, 63, 78, 130-131, 174

violència sexual, 8, 19, 22, 137,
143-146, 151, 164

Xile, 115, 130, 151, 157, 174

Xina, 26, 30, 34, 45, 61, 69, 78,
114-116, 129-130, 142, 159-
160, 174

Xipre, 14, 46, 72, 78, 175, 177

Zàmbia, 103, 138, 175, 187

Zimbabue, 14, 26, 44, 47, 49,
102-103, 109, 111, 116,
126, 130, 149, 175, 186

Escola de Cultura de Pau (UAB)

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada en 1999, amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de la Generalitat de Catalunya, a través l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD) de la Secretaria de Cooperació Exterior i del Departament per a Universitats i Recerca. També rep suports d'altres departaments de la Generalitat, de la AECl, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola està dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

- La **Diplomatura sobre Cultura de Pau** (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
- Les **assignatures de lliure elecció** "Cultura de pau i gestió de conflictes", i "Educar per a la pau i en els conflictes".
- **Iniciatives de sensibilització i intervenció en conflictes**, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
- **Programa de Drets Humans**, que realitza un seguiment i anàlisi de la conjuntura internacional en matèria de drets humans així com dels processos de justícia transicional en curs a escala internacional.
- **Programa d'Educació per a la Pau**. L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
- **Programa de Música, Arts i Pau**, que se centra en la recerca sobre iniciatives artístiques que contribueixen a la construcció de pau.
- **Programa de Desarmament**, que treballa diferents temes de l'àrea del Desarmament amb una especial atenció al microdesarmament, els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'ex combatents i el control de les exportacions d'armes.
- **Programa de Conflictes i Construcció de Pau**, que realitza un seguiment i anàlisi de la conjuntura internacional, en matèria de conflictes armats, situacions de tensió, crisis humanitàries i gènere, a fi de realitzar l'informe anual Alerta!, informes quinzenals, mensuals i trimestrals.
- **Programa de Processos de Pau**, programa que realitza un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades, i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria. Dins d'aquest programa s'emmarca el projecte Colòmbia, dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per aquest país.
- **Programa de Rehabilitació Postbèlica**, des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèl·lics i postbèl·lics.

Escola de Cultura de Pau

Facultat Ciències Educació, Edifici G-6
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)

Tel: 93 581 24 14/ 93 581 27 52; Fax: 93 581 32 94

Email: alerta.escolapau@pangea.org

Web: www.escolapau.org

